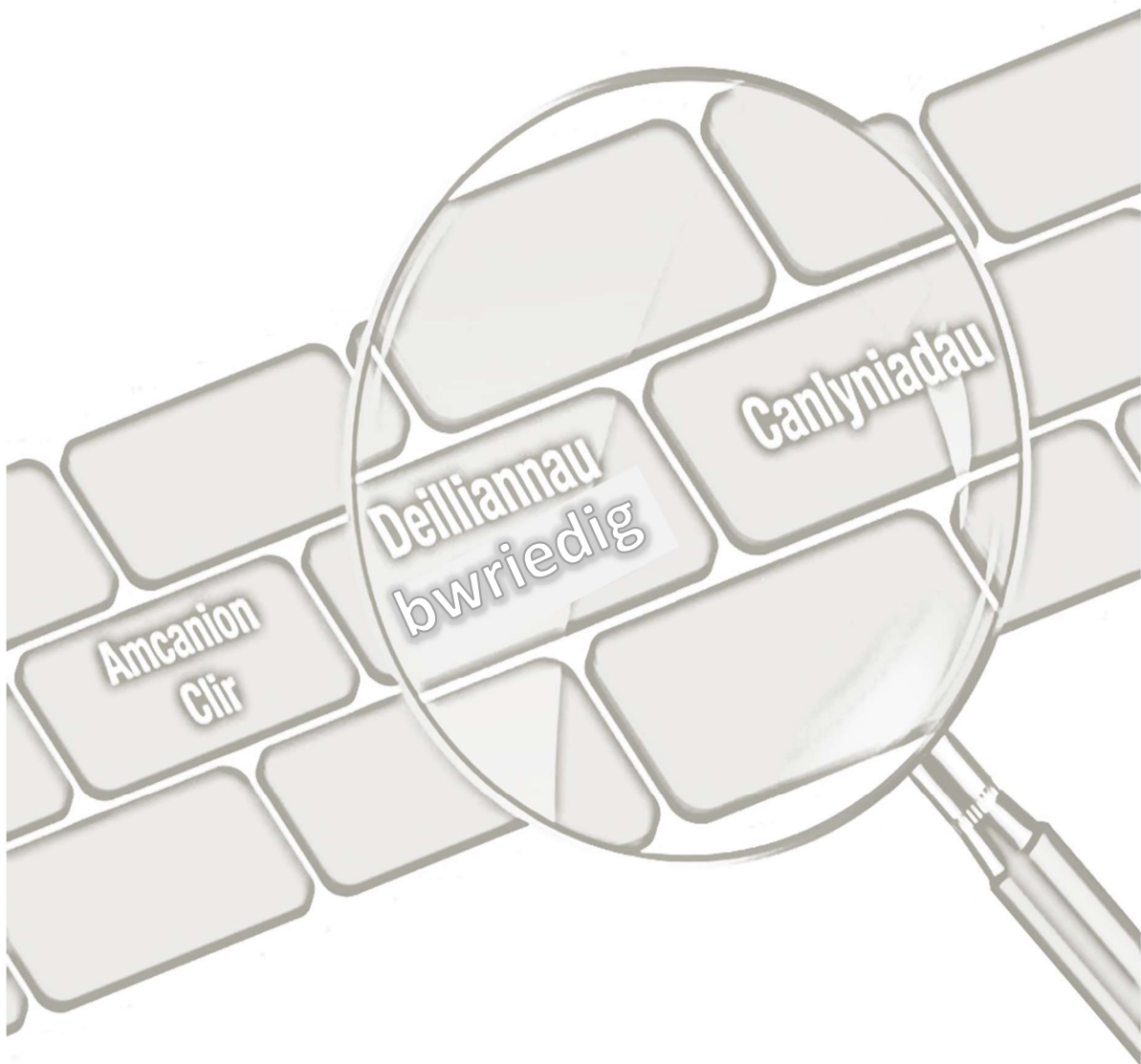

Adolygiad Perfformiad Blynyddol 2019/20

Cynnwys

Cyflwyniad	Tudalen 3
Rhan 1 - Adroddiadau ar gynnydd yn 2019/20 o ran ymgymryd â'r camau i gyflawni Amcanion Llesiant y Cyngor	Tudalen 4
Diogelu Pobl rhag Niwed	Tudalen 5
Gwella Addysg a Sgiliau	Tudalen 17
Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith	Tudalen 30
Trechu Tlodi	Tudalen 48
Trawsnewid a datblygu Cyngor y Dyfodol	Tudalen 63
Cynnal a gwella adnoddau naturiol a bioamrywiaeth Abertawe	Tudalen 75
Rhan 2: Sut rydym wedi gweithio wrth gymryd camau i gyflawni ein Hamcanion Llesiant	Tudalen 91
Rhan 3 - Sut mae'r Cyngor yn newid ein ffordd o weithio: Lle mae angen i'r newid ddigwydd	Tudalen 95
Rhan 4 - Llywodraethu ac Atebolrwydd	Tudalen 99
Ble i ddod o hyd i wybodaeth ychwanegol	Tudalen 101

Cyflwyniad - Adolygiad Perfformiad Blynyddol 2019/20

Mae Cynllun Corfforaethol y Cyngor ar gyfer 2018/22, *Cyflwyno Abertawe Lwyddiannus a Chynaliadwy*, yn disgrifio gweledigaeth y cyngor ar gyfer Abertawe, ein 5 blaenoriaeth allweddol (yr Amcanion Llesiant a'r Amcanion Gwella), a gwerthoedd ac egwyddorion ein sefydliad a fydd yn sylfaen i gyflawni'n blaenoriaethau a'n strategaeth gyffredinol.

Mae hyn yn cyflawni ein dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i osod Amcanion Llesiant ac Amcanion Gwella.

Mae ein Hamcanion Llesiant yn dangos cyfraniad y Cyngor at 7 nod cenedlaethol Cymru¹ a ddisgrifir o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (y 'Ddeddf') ac mae'n disgrifio sut y byddwn yn gwneud y mwyaf o'r cyfraniad hwn at y nodau cenedlaethol ac at lesiant cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd Abertawe trwy weithio yn unol â'r egwyddorion cynaliadwyedd a nodir yn y Ddeddf.

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi'r camau sy'n cael eu cymryd i gyflawni ein Hamcanion Llesiant a chyfrannu at y saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn y Ddeddf.

Mae'r Cynllun hefyd yn nodi sut rydym yn mwyafu'n cyfraniad at ein hamcanion llesiant a'n nodau cenedlaethol trwy'r ffordd yr ydym yn gweithio, sy'n unol ag egwyddorion cynaliadwy fel a ganlyn:

- Edrych ymlaen at yr heriau tymor canolig a thymor hir.
- Atal problemau rhag digwydd neu rhag gwaethygu.
- Sicrhau nad yw ein hamcanion yn gwrth-ddweud ei gilydd a'u bod yn ategu amcanion cyrff cyhoeddus eraill.
- Gweithio mewn partneriaeth ag eraill.
- Cynnwys pobl leol.

Ein huchelgeisiau a'n hymrwymiaidau i breswylwyr - ein Hamcanion Llesiant 2018/22

Er mwyn cwrdd â'r heriau hyn, gwnaethom flaenoriaethu chwe Amcan Llesiant yn 2018/22. Y rhain oedd:

- **Diogelu pobl rhag niwed** - er mwyn sicrhau bod ein dinasyddion yn ddiogel rhag niwed a chamfanteisio.
- **Gwella Addysg a Sgiliau** - fel bod pob plentyn a pherson ifanc yn Abertawe yn ennill y sgiliau a'r cymwysterau sydd eu hangen arnynt i lwyddo mewn bywyd.
Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith - fel bod gan Abertawe ganol dinas defnydd cymysg ffyniannus ac economi leol a fydd yn cefnogi ffyniant ein dinasyddion.
- **Trechu Tlodi** - fel y gall pob unigolyn yn Abertawe gyflawni ei botensial.
- **Trawsnewid a datblygu Cyngor y Dyfodol** - fel ein bod ni a'r gwasanaethau rydym yn eu darparu yn gynaliadwy ac yn addas ar gyfer y dyfodol.
- **Cynnal a gwella adnoddau naturiol a bioamrywiaeth Abertawe** - i sicrhau ein bod yn cynnal ac yn gwella bioamrywiaeth, yn lleihau ein hól troed carbon, yn gwella ein gwybodaeth am ein hamgylchedd naturiol a'n dealltwriaeth ohono, a bod o fudd i iechyd a llesiant.

---

¹ Y Nodau Cenedlaethol yw: Cymru Lewyrchus; Cymru Gydnerth; Cymru Iachach; Cymru sy'n Fwy Cyfartal; Cymru o Gymunedau Cydlynus; Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn Ffynnu; Cymru sy'n Gyfrifol ar lefel fyd-eang.

Yr Adolygiad Perfformiad Blynyddol 2019/20 hwn (yr 'Adolygiad') yw adroddiad y Cyngor ar ei gynnydd wrth ymgymryd â'r camau i gyflawni ei Amcanion Llesiant fel yr amlinellir yn y Cynllun Corfforaethol. Drwy wneud hynny, mae'r Adolygiad yn ceisio disgrifio sut mae'r Cyngor wedi gweithio'n unol â'r egwyddorion datblygu cynaliadwy er mwyn mwyafu ei gyfraniad i'r nodau cenedlaethol.

Adran 6 Dyletswydd Bioamrywiaeth

Caiff y wybodaeth y manylir arni o dan Amcan *Cynnal a gwella Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth Abertawe* yn yr adroddiad hwn fel sail i Adroddiad Dyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 y Cyngor i Lywodraeth Cymru.

Sut allwch chi gymryd rhan?

Gallwch gymryd rhan a dweud eich dweud: <http://www.swansea.gov.uk/haveyoursay>. Gallwch hefyd gymryd rhan trwy Fyrddau Craffu a phaneli'r Cyngor, sydd ar agor i'r cyhoedd: <https://www.abertawe.gov.uk/craffu>. Gallwch gysylltu â'r Cyngor ar unrhyw adeg trwy anfon e-bost i improvement@swansea.gov.uk Ffôn 01792 637570.

Rhan 1 - Adroddiadau ar gynnydd yn 2019/20 o ran ymgymryd â'r camau i gyflawni Amcanion Llesiant y Cyngor

Mae'r rhan hon o'r Adolygiad yn adroddiad ar y cynnydd y mae'r Cyngor wedi'i wneud wrth ymgymryd â'r camau a nodwyd yn ei Gynllun Corfforaethol 2018/22 er mwyn gweithio tuag at gyflawni pob Amcan Llesiant.

Ar gyfer pob Amcan Llesiant, mae'r Adolygiad yn nodi'r penawdau canlynol:

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant.
2. Y camau y dywedem y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.
3. Beth yn union fydd llwyddiant.
4. Gwneud cynnydd tuag at y camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.
5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau Llesiant cenedlaethol.
6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu.

Mae Rhan 1 hefyd yn cynnwys astudiaethau achos i ddangos effaith y camau yn well. At ei gilydd, mae'r adroddiadau'n dangos bod y Cyngor wedi gwneud cynnydd wrth ymgymryd â'r camau i gyflawni ei Amcanion Llesiant, tra bod meysydd y dylid eu datblygu a'r gwersi a ddysgwyd wedi'u nodi ar ddiwedd pob adroddiad.

Diogelu pobl rhag niwed

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant

- Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod dinasyddion yn byw eu bywydau yn rhydd o niwed a chamfanteisio.
- Mae angen ystyried bod diogelu pobl sy'n agored i niwed yn gyfrifoldeb i bawb ym mhob gwasanaeth yn y Cyngor, i'r holl Aelodau etholedig ac i'r sawl sy'n cyflawni gwaith ar ran y Cyngor.
- Rydym yn dymuno i blant fod yn ddiogel rhag niwed ac aros gyda'u teuluoedd neu dderbyn cymorth mewn lleoliadau teuluol, lle mae'n ddiogel iddynt wneud hynny.
- Rydym yn dymuno sicrhau bod yr holl oedolion sy'n agored i niwed yn cael eu diogelu rhag niwed a'u bod yn gallu cyflawni eu llawn botensial.
- Rydym am fynd i'r afael â cham-drin yn y cartref a sicrhau bod dioddefwyr yn cael pob cymorth.
- Rydym am i bobl heneiddio'n dda a gallu byw mor annibynnol ac mor ddiogel â phosib yn eu cartrefi eu hunain.

2. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.

- Gweithredu'r Polisi Diogelu Corfforaethol newydd i sicrhau bod diogelu 'yn gyfrifoldeb i bawb'.
- Parhau i wella dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o ddiogelu a sut i nodi ac adrodd ar bryderon ymhlith staff y Cyngor, Aelodau etholedig, partneriaid, y cyhoedd a'r sawl sy'n gweithio ar ran y Cyngor.
- Parhau i sicrhau bod y Gwasanaethau Oedolion a Phlant a Theuluoedd yn gadarn ac yn effeithiol wrth fodloni'r gofynion statudol a osodir ar yr Awdurdod fel y'u nodir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 i wella canlyniadau llesiant plant ac oedolion agored i niwed yn Abertawe.
- Diweddarau ac adnewyddu'r Strategaeth i Leihau'r Nifer o Blant sy'n Derbyn Gofal (LAC) i reoli'r galw a chynnal mwy o waith dwysach gyda phlant ag anghenion cymwys a lleihau nifer y plant y mae angen iddynt gychwyn derbyn gofal.
- Parhau i weithredu'r Strategaeth Rhianta Corfforaethol er mwyn gwella canlyniadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r sawl sy'n gadael gofal.
- Deall y goblygiadau yn sgil Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs) i ddinasyddion ac archwilio gwelliannau ychwanegol y gallai'r Cyngor eu gwneud.
- Parhau i gynnwys plant sy'n derbyn gofal wrth wrando ar eu llais ynghylch y gwasanaethau y maent yn eu derbyn trwy ymgysylltu â phlant a phobl ifanc, a thrwy arferion sy'n seiliedig ar gryfderau sy'n canolbwyntio ar eu cryfderau a'u hasedau a'r hyn y gallant hwy a'u teuluoedd ei wneud i helpu eu hunain.
- Parhau i sicrhau bod trefniadau diogelu effeithiol ar waith i amddiffyn y sawl sydd mewn perygl o niwed a chamfanteisio sylweddol.
- Parhau i gryfhau cydweithredu a phartneriaethau ynghylch diogelu trwy law Byrddau Diogelu Oedolion a Phlant Bae'r Gornllewin.
- Cydweithio â phartneriaid i godi ymwybyddiaeth o gam-drin yn y cartref a rhoi ymyriadau a chymorth effeithiol ar waith ar adegau priodol.
- Cydweithio â phartneriaid i fynd i'r afael â diogelu yn ei ystyr ehangach; er enghraifft, troseddau casineb, caethwasiaeth fodern a bwlio mewn ysgolion.
- Cynnal fframwaith ar gyfer cyflwyno ymyriadau rhaglen Prevent ar y cyd â phartneriaid i gynorthwyo unigolion agored i niwed a allai fod mewn perygl o gael eu denu at eithafiaeth dreisgar a/neu ddi-drais.
- Sicrhau bod Strategaeth Atal y Cyngor yn cael ei mabwysiadu, ei chyflawni a'i monitro yn effeithiol i reoli angen a gwella llesiant.

- Rhoi mynediad cyfartal i bobl at wasanaethau a pharhau i fwyafu annibyniaeth pobl a'u gallu i fyw yn eu cartrefi eu hunain am gyfnod hwy a gwella ansawdd bywyd.
- Cydweithio â phartneriaid i sicrhau diogelwch a llesiant plant a phobl ifanc ac i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i bawb, gan gynnwys gofalwyr a gofalwyr ifanc.
- Cydweithio â phartneriaid trwy'r Strategaeth Heneiddio'n Dda i helpu pobl i gadw'n iach a heneiddio'n dda.
- Datblygu statws Abertawe fel y Ddinas gyntaf sy'n Ystyriol o Ddementia yng Nghymru.
- Cydweithio gyda Chomisiynydd Pobl Hŷn Cymru i sefydlu Siarter ar gyfer Pobl Hŷn i sicrhau bod lleisiau pobl hŷn yn cael eu clywed.

3. Beth yn union fydd llwyddiant.

Bydd dinasyddion yn byw eu bywydau heb brofi unrhyw niwed a chamfanteisio. Mae trefniadau effeithiol a chadarn yn eu lle sy'n sicrhau bod diogelu y bobl fwyaf agored i niwed yn cael ei ystyried yn gyfrifoldeb i bawb. Caiff plant eu cynorthwyo i fod yn ddiogel rhag niwed, ac os bydd hynny'n bosibl, mewn teuluoedd cefnogol yn agos at eu cartref. Caiff yr holl oedolion sy'n agored i niwed eu diogelu rhag niwed a byddant yn gallu cyflawni eu llawn botensial. Eir i'r afael â cham-drin yn y cartref a sicrhau bod dioddefwyr yn cael pob cymorth. Caiff pobl eu cynorthwyo i heneiddio'n dda ac i allu byw mor annibynnol ac mor ddiogel â phosib yn eu cartrefi eu hunain.

4. Cynnydd wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.

Mae diogelu 'yn gyfrifoldeb i bawb'.

- Diogelu pobl agored i niwed yw prif flaenoriaeth Abertawe. Ar draws y Cyngor, mae Diogelu yn cael ei ystyried yn 'gyfrifoldeb i bawb', ac mae'n ddyletswydd ar ein gweithlu cyfan i adrodd am unrhyw bryderon y gallent ddod ar eu traws sy'n effeithio ar oedolion neu blant sy'n agored i niwed.
- Mae polisi a dull Diogelu Corfforaethol Abertawe yn mynd i'r afael ag ystod ehangach o faterion o bryderon diogelwch posibl, sy'n bresennol yn ein cymunedau. Mae pryderon o'r fath yn cynnwys trais yn y cartref, cam-drin ariannol, digartrefedd ar y stryd, bwlio mewn ysgolion, troseddau casineb, camfanteisio'n rhywiol ar blant, caethwasiaeth fodern, Llinellau Sirol, a radicaleiddio.
- Gan gymhwyso'r Polisi Diogelu Corfforaethol wedi'i ddiweddarau, gallwn sicrhau bod y Cyngor yn parhau i gryfhau pob maes diogelu gyda rhaglen waith newydd, sy'n cael ei goruchwyllo gan Grŵp Diogelu Corfforaethol y Cyngor sy'n cael ei gadeirio ar y cyd gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Aelod Cabinet:
  - Llywodraethu Diogel - gan sicrhau rheolaeth glir a pherchnogaeth gorfforaethol ar faterion diogelu, gan gynnwys craffu
  - Cyflogaeth Ddiogel - gwneud penderfyniadau recriwtio mwy diogel a sicrhau bod y staff iawn yn gweithio gyda phobl sy'n agored i niwed
  - Gweithlu Diogel - mae'r holl staff wedi'u hyfforddi, maent yn cael eu cefnogi, ac maent yn hollol ymwybodol o gyfrifoldebau diogelu a'u dyletswydd i adrodd am bryderon
  - Ymarfer Diogel - mae gennym drefniadau cadarn ar waith i adrodd, ymchwilio a mynd ar drywydd unrhyw bryderon diogelu
  - Partneriaethau Diogel - sut rydym yn gweithio gyda phartneriaid i hyrwyddo diogelu ac wrth fynd i'r afael â'r lluo o faterion cymhleth

- Llais Diogel - mae gan yr unigolyn neu'r plentyn agored i niwed y mae angen iddo deimlo'n ddiogel lais cryf o ran yr hyn y dylai ddigwydd
- Perfformiad Diogel - sut rydym ym gwybod a ydym yn effeithiol ac yn parhau i ddysgu fel sefydliad
- Mae Cyngor Abertawe'n gweithio'n agos gyda phartneriaid fel Iechyd a'r Heddlu i sicrhau bod y plant a'r oedolion mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau yn ddiogel ac yn cael eu hamddiffyn rhag niwed, camdriniaeth ac esgeulustod. Mae Cyngor Abertawe yn cymryd camau yn gyson i fynd i'r afael â phryderon hysbys yn ogystal ag ymdrin yn rhagweithiol â materion newydd a materion sy'n dod i'r amlwg.
- Dangosodd Cyngor Abertawe arweinyddiaeth hanfodol yn ystod yr argyfwng COVID-19 a ddaeth i'r amlwg ar ddiwedd 2019/20 trwy #YmaDrosAbertawe ac o fewn ymateb y bartneriaeth Ardal Reoli Arian Cymunedol rhanbarthol. Yn gyflym iawn, sefydlodd y Cyngor Ganolfan Alwadau Ymateb Cymunedol a sefydlwyd yn arbennig ar gyfer y rhai oedd yn gwarchod rhag y feirws ac mae wedi bod yn darparu cymorth i fwy na 1,000 o alwyr bob dydd sy'n ceisio cymorth.

Dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o ddiogelu

- Cynhaliodd Archwilio Cymru adolygiad dilynol o drefniadau diogelu plant corfforaethol Abertawe ym mis Tachwedd 2019 (Adroddwyd ym mis Chwefror 2020): <https://www.audit.wales/node/5873>
- Canfu'r adolygiad fod y Cyngor wedi mynd i'r afael â'r rhan fwyaf o'r argymhellion mewn adroddiadau diogelu cenedlaethol a lleol blaenorol ond y dylai gryfhau rhai agweddau ar ei drefniadau diogelu corfforaethol.
- Mae holl staff y Cyngor ac aelodau etholedig yn derbyn hyfforddiant diogelu ac mae arweinwyr diogelu cynrychioliadol o bob maes gwasanaeth. Mae'r arweinwyr hyn yn mynychu'r grŵp Diogelu Corfforaethol dan gadeiryddiaeth ar y cyd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Aelod Cabinet i yrru gwelliannau trwy'r rhaglen waith a amlinellir uchod.

Astudiaeth Achos: Digwyddiadau rhieni i dynnu sylw at faterion diogelu

Gwahoddwyd rhieni a gwarcheidwaid mewn dwy ysgol uwchradd yn Abertawe ynghyd â rhai o'u hysgolion cynradd bwydo i ddigwyddiadau i ddysgu rhagor am rai o'r pryderon y mae plant a phobl ifanc yn eu hwynebu pan allan yn eu cymunedau a'r camau y gellir eu cymryd i helpu i'w gwneud yn ddiogel. Trefnodd Bwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg y ddau ddigwyddiad peilot fel rhan o'r Wythnos Diogelu Genedlaethol. Cynhaliwyd y digwyddiad cyntaf yng ysgol uwchradd Cefn Hengoed a'r ail yn ysgol Uwchradd Penyrheol y diwrnod canlynol. Mae'r cynllun peilot yn rhoi cyfle i rieni ddarganfod rhagor am faterion diogelu cenedlaethol a lleol cyfredol gan gynnwys 'Llinellau Sirol'. Dyma'r term a ddefnyddir pan fydd gangiau cyffuriau o ddinasoedd mwy yn ehangu eu gweithrediadau i drefi a phentrefi llai, gan ddefnyddio trais yn aml i yrru masnachwyr lleol allan a chamfanteisio ar blant a phobl agored i niwed i werthu neu gludo cyffuriau. Roedd nifer o wahanol asiantaethau yn bresennol yn y ddau ddigwyddiad gan gynnwys Heddlu De Cymru a gwasanaethau addysg, tai a phlant Cyngor Abertawe. Roedd cyfle i ymweld â nifer o stondinau gwybodaeth a chafwyd cyflwyniad ar y materion diogelu cyfredol sy'n wynebu cymunedau a ddarperir ar y cyd gan yr heddlu a gwasanaethau plant.

Dyweddodd Mark Child, Arweinydd Cabinet Cyngor Abertawe ar Ddiogelu: "Diogelu pawb sy'n agored i niwed yn Abertawe, hen ac ifanc, yw prif flaenoriaeth y cyngor. Nod y ddau ddigwyddiad hyn yw arfogi rhieni gyda'r wybodaeth sydd ei hangen arnynt i ddeall y peryglon a'r risgiau i bobl ifanc, yr

arwyddion i edrych amdanynt, beth i'w wneud os oes ganddynt bryderon a'r help sydd ar gael." Cynhaliwyd Wythnos Genedlaethol Diogelu rhwng dydd Llun Tachwedd 11eg a'r 15fed. Y nod oedd codi ymwybyddiaeth am faterion diogelu ac atgyfnerthu'r neges mai cyfrifoldeb pawb yw diogelu. Cynhaliwyd mwy na 40 o ddigwyddiadau mewn lleoliadau ar draws ardal Bwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg.

Gwasanaethau i Blant, Teuluoedd ac Oedolion sy'n Agored i Niwed - cwrdd â gofynion statudol

- Mae Cyngor Abertawe yn croesawu egwyddorion allweddol Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 wrth ganolbwyntio ar lesiant ein pobl fwyaf agored i niwed. Trwy hyrwyddo cryfderau pobl i gyflawni eu canlyniadau eu hunain a chydweithio o fewn cymunedau cefnogol.
- Mae Abertawe, trwy'r rhaglen Gwella Gwasanaethau i Oedolion yn ailfodelu'r gofal a'r cymorth sydd ar gael i oedolion agored i niwed i'w helpu i aros yn eu cartrefi eu hunain, gyda'u gofalwyr a'r gwasanaethau sydd ar gael i gynorthwyo eu hadferiad ar ôl cael eu derbyn i'r ysbyty neu salwch.
- Mae gan y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd raglen wella helaeth hefyd, sy'n gosod y plentyn agored i niwed yng nghanol popeth a wnawn i'w amddiffyn rhag niwed ac i wella ei lesiant ac i ymestyn yr ystod o gymorth arbenigol sydd ar gael i deulu neu ofalwyr y plentyn. Mae ein harweinwyr a'n gweithlu bob amser yn edrych ar ffyrdd newydd a chreadigol i sicrhau bod barn a dymuniadau pob plentyn rydym yn gweithio gyda nhw yn cael eu clywed a'u gweithredu.

Gweithio gyda Phlant a Theuluoedd

- Mae'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd wedi bod yn gweithio'n agos gyda phartneriaid ar raglen 'Gwneud Pethau'n Iawn i Bob Plentyn', gan sefydlu Hybiau Cymorth Cynnar, Gwasanaeth Ymyl Gofal newydd a threfniadau drws ffrynt mwy integredig sy'n cynnwys ystod o weithwyr proffesiynol.
- Rydym wedi bod yn gweithio'n galed ar strategaeth lleihau Plant sy'n Derbyn Gofal (LAC) ac i sefydlogi nifer y plant a'r bobl ifanc sydd angen mynd i ofal yr awdurdod lleol. Ar ôl sicrhau sefydlogrwydd, trwy'r plentyn yn byw gyda theulu diogel a chefnogol, adolygir ei statws gan wrando ar ei lais.
- Roedd Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Integredig Plant a Theuluoedd ar gael trwy gydol argyfwng COVID-19 i drafod gyda theuluoedd, y cyhoedd neu weithwyr proffesiynol eraill unrhyw bryderon sy'n ymwneud â risg sylweddol o niwed neu risg i fywyd plentyn neu berson ifanc.

Rhianta Corfforaethol

- Mae cyfrifoldebau Rhianta Corfforaethol Cyngor Abertawe yn hanfodol wrth sicrhau bod gan bob plentyn sy'n derbyn gofal lais yn eu gofal a'u cymorth; hefyd eu bod yn cael y cyfle gorau mewn bywyd i gyflawni eu llawn botensial a chynnal eu llesiant.
- Mae'r gwaith i ail-ddylunio'r blaenoriaethau yn y Strategaeth Rhianta Gorfforaethol yn parhau, ynghyd â'r gwaith i sicrhau mai aelodaeth y Bwrdd Rhianta Corfforaethol yw'r bobl iawn i fwrw ymlaen â'r strategaeth newydd.

Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs)

- Mae Cyngor Abertawe wedi ailalinio a gwella hygyrchedd gwasanaethau gyda'r nod o fynd i'r afael â thlodi plant, atal, cymorth lles a dysgu gydol oes. Y nod yw helpu i adeiladu cymunedau a hyrwyddo cyfleoedd cyflogaeth fyddant oll yn helpu i liniaru effaith ACEs.

Llais a Hawliau'r Plentyn

- Mabwysiadodd y Cyngor Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC) yn 2014. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i'r Cyngor gyflawni ei swyddogaethau mewn modd sy'n gyson â buddiannau plant lleol. Rhaid rhoi cyfleoedd ystyrllon i blant a phobl ifanc ddylanwadu ar benderfyniadau sy'n ymwneud â'u bywydau (Erthygl 12).
- Mae gan Abertawe Strategaeth Cyfranogi a Chyd-gynhyrchu ar gyfer Plant a Phobl Ifanc Agored i Niwed (2018 – 2021). Mae'r strategaeth hon yn disgrifio sut y bydd y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd yn cefnogi'r UNCRC ac Erthygl 12. Roedd 2019/20 yn flwyddyn brysur i'r Tîm Cyfranogi yn ei flwyddyn gyntaf yn gweithredu'r dull newydd o gyfranogi â phrofiad gofal yn y Gwasanaethau Plant. Yn ogystal â digwyddiad Sgwrs Fawr a gynhaliwyd ym mis Rhagfyr 2019, roedd gweithgareddau eraill yn cynnwys rhoi llais i Bobl Ifanc â Phrofiad Gofal wrth recriwtio ar draws y gwasanaeth a dechrau ail-frandio'r Tîm Plant sy'n Derbyn Gofal trwy gyfrwng celf.
- Yn ogystal â gweithdai sy'n galluogi plant a phobl ifanc i ddweud eu dweud ar y wybodaeth a'r gwasanaethau y maent yn eu derbyn, mae'r gwaith cyfranogi yn cael ei gefnogi gan y Pwyllgor Datblygu Polisi Pobl trwy edrych ar sut y gallwn gefnogi Trosglwyddo i fod yn Oedolion yn well; bydd gwaith pellach yn cael ei wneud yn rhanbarthol.
- Rydym yn parhau i ddatblygu ein gwasanaeth Bays + i helpu i atal a delio â digartrefedd ymhlith pobl ifanc, gan gynnwys gwasanaeth gwybodaeth ieuencid Infonation a chymorth i bobl sy'n gadael gofal. Mae Abertawe hefyd wedi comisiynu fforwm Rhieni-Gofalwyr i lunio ein cynlluniau ar gyfer y dyfodol i gefnogi plant ag anableddau trwy drosglwyddo, a lansiwyd ym mis Medi 2019.

Astudiaeth Achos: Darlledwr BBC One Show yn lansio fforwm Abertawe ar gyfer teuluoedd plant anabl

Y darlledwr arobryn Carrie Grant oedd y siaradwr gwadd yn lansiad fforwm newydd dan arweiniad cyfoedion yn Abertawe a fydd yn rhoi mwy o lais i rieni a gofalwyr plant ag anableddau ac anghenion ychwanegol yn y ffordd y mae gwasanaethau yn y ddinas yn cael eu rhedeg. Roedd y gohebydd BBC One Show, sydd ei hun yn rhiant-ofalwr i bedwar o blant, pob un ag anghenion ychwanegol, yn y digwyddiad yn Theatr y Grand. Crëwyd Fforwm Rhiant-Ofalwyr Abertawe ar y cyd â Chyngor Abertawe i sicrhau bod barn yr holl riant-ofalwyr yn cael eu cynrychioli a'u hystyried. Bydd y fforwm yn gweithio ar y cyd mewn partneriaeth gyfartal â'r cyngor ac eraill i ddatblygu a gwella gwasanaethau yn Abertawe. Dywedodd Heidi Lythgoe, Cadeirydd PCF Abertawe, "Rydym ni'n wirioneddol gyffrous i rannu gweledigaeth, pwrpas a nodau'r fforwm a thyfu ein haelodaeth. Credwn yn angerddol y bydd gweithio ar y cyd â Chyngor Abertawe a darparwyr gwasanaeth eraill yn rhoi llais plant anabl o bob oed a'u teuluoedd wrth wraidd penderfyniadau ac yn darparu gwasanaethau sy'n gweithio i'n cymuned. Mae ein lansiad yn rhan bwysig o gysylltu â'r gymuned ehangach o ofalwyr a sicrhau ein bod yn cynrychioli ein cymuned amrywiol."

Dywedodd Elliot King, Aelod Cabinet Gwasanaethau Plant Cyngor Abertawe: "Fel cyngor mae gennym ni ymrwymiad cryf i sicrhau bod gwasanaethau fel addysg a gwasanaethau cymdeithasol yn diwallu anghenion y bobl sy'n eu defnyddio. Bydd y fforwm newydd yn dod â rhiant-ofalwyr ynghyd

fel y gallant helpu i lunio a dylanwadu ar ein hymdrechion i ddiweddar a gwella'r gwasanaethau a ddarparwn ar eu cyfer. Bydd yn hanfodol wrth gynrychioli lleisiau holl riant-ofalwyr plant anabl."

Gweithio gydag Oedolion sy'n Agored i Niwed

- Mae Abertawe yn parhau i ganolbwyntio ein gwasanaethau llesiant ar atal, ymyrraeth gynnar, ailalluogi a hyrwyddo annibyniaeth.
- Roedd y Pwynt Mynediad Cyffredin (CAP) ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol ar gael trwy gydol yr argyfwng COVID-19 diweddar i sicrhau bod oedolion agored i niwed a'u gofalwyr yn gallu cael gafael ar y cymorth iawn ar yr adeg iawn gan y person iawn.
- Trwy fframwaith Cyfathrebu Cydweithredol, mae Gwasanaethau Oedolion yn newid y sgwrs a gawn â phobl am yr hyn sy'n bwysig iddynt o ran cael bywyd da ac i helpu i gyflawni eu canlyniadau llesiant personol.

Mwyafu hawl pobl i annibyniaeth

- Gan weithio gyda chydweithwyr ar draws Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe a Chyngor Castell-nedd Port Talbot ar y rhaglen *Cartref i Ysbyty*, rydym wedi datblygu model cyflenwi a rennir gyda'r prif bwrpas o asesu, gofalu ac ailsefydlu mwy o bobl gartref.
- Bu gwaith helaeth i ailfodelu ein gwasanaethau gofal cartref mewnol ac allanol i ddarparu ymateb arbenigol a hyblyg i ddiwallu anghenion sy'n gynyddol fwy cymhleth y bobl a gefnogir i aros yn eu cartref eu hunain ym mhob ardal yn Abertawe. Mae Tŷ Cila a Ffordd Alexandra wedi'u hailfodelu i ddarparu gwasanaethau seibiant (Cyn-COVID).

Astudiaeth Achos: Contractau newydd i hybu gofal cartref ledled y ddinas

Cafodd gwelliannau i'r gofal a'r cymorth a ddarperir i rai pobl yn Abertawe yn eu cartrefi eu hunain eu cyflwyno'n raddol. Dylai'r newidiadau helpu i gynyddu'r cymorth sydd ar gael fel y gall mwy o bobl aros yn eu cartrefi a'u cymunedau eu hunain wrth iddynt dyfu'n hŷn. Mae Cyngor Abertawe wedi bod yn edrych ar ffyrdd y gall gryfhau gofal cartref i sicrhau bod digon o ddarparwyr i gyflenwi cartrefi ym mhob rhan o'r ddinas a bod gan y system yn y dyfodol ddigon o allu i ymdopi â galw cynyddol oherwydd bod y boblogaeth yn heneiddio. Yn dilyn ymgynghori helaeth â defnyddwyr gwasanaeth a sefydliadau partner i sefydlu beth sy'n gweithio'n dda a beth y gellir ei wella, fe wnaeth y cyngor ail-dendro'r contractau. Roedd contractau newydd i'w dyfarnu ar sail ddaearyddol agosach gyda'r nod o gwtogi'r pellteroedd y mae gofalwyr yn eu teithio rhwng cleientiaid a sicrhau bod ardaloedd gwledig yn cael eu cynnwys cystal â'r rhai yn y ddinas. Rhoddwyd cynlluniau ar waith i sicrhau bod trosglwyddiad esmwyth i'r bobl hynny a fydd yn newid darparwyr i sicrhau bod eu hanghenion yn parhau i gael eu diwallu ac yn wir bod y gofal a dderbyniant yn cael ei wella. Roedd Cyngor Abertawe wedi bod yn ymwybodol ers cryn amser bod y cyfraddau y mae'n eu talu am ofal cartref yn isel a byddai'r newidiadau hyn hefyd yn helpu i fynd i'r afael â hyn. Dywedodd yr Aelod Cabinet dros Ofal, Iechyd a Heneiddio'n Dda, Mark Child: "Rydyn ni'n gwybod pa mor werthfawr yw ein gwasanaeth gofal cartref a sut mae'n helpu llawer o bobl i fyw'n annibynnol yn eu cartrefi eu hunain. Fel corff cyhoeddus, yn ôl y gyfraith mae'n rhaid i ni fynd allan i dendr ar y contractau hyn yn rheolaidd, ond rydym hefyd wedi defnyddio hwn fel cyfle i edrych ar y gwasanaethau rydyn ni'n eu darparu a'r gwelliannau y gellir eu gwneud. Nid yw'n gyfrinach bod cyllidebau Gwasanaethau Cymdeithasol dan bwysau ond nid yw hyn yn ymwneud ag arbed arian - mewn gwirionedd rydym yn disgwyl i'r newidiadau yr ydym yn eu gwneud gostio mwy. Wrth iddyn nhw dyfu'n hŷn, mae mwy a mwy o bobl eisiau aros yn eu cartrefi eu hunain ac rydyn ni am sicrhau ein bod ni'n cryfhau'r

gwasanaeth i sicrhau bod digon o ddarparwyr gyda digon o staff wedi'u hyfforddi'n dda i'w helpu i wneud hynny."

Cydweithio a phartneriaeth

- Mae Cyngor Abertawe yn bartner allweddol o fewn Partneriaeth Ranbarthol Gorllewin Morgannwg, sy'n gyrru gwelliannau trawsnewidiol mewn llesiant, iechyd a gofal i boblogaethau lleol trwy gydweithredu ar ymarfer gwell, gwasanaethau gwell, technolegau gwell a gwell defnydd o adnoddau. Mae'r bartneriaeth yn cynnwys 3 Bwrdd Trawsnewid, gyda phob un yn arwain ar raglen uchelgeisiol o welliannau ar gyfer y rhanbarth:
  - Bwrdd Trawsnewid Plant a Phobl Ifanc
  - Bwrdd Trawsnewid Oedolion
  - Bwrdd Trawsnewid Integredig
- Ar 1 Ebrill 2019, newidiodd ôl troed y Byrddau Diogelu oherwydd ymadawiad Pen-y-bont ar Ogwr a ffurfiwyd Bwrdd Diogelu Gorllewin Morgannwg, gan gwmpasu Byrddau Diogelu Plant ac Oedolion Gorllewin Morgannwg. Lanswyd gweithdrefnau diogelu cenedlaethol newydd ochr yn ochr â hyn yn ystod 2019/20.

Cam-drin yn y Cartref

- Mae Abertawe wedi dewis dull rhanbarthol wrth weithio gyda phartneriaid i godi ymwybyddiaeth am Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin yn y Cartref a Thrais Rhywiol (VAWDASV) ac i gomisiynu ymatebion amserol. Cafwyd llawer o enghreifftiau lleol o waith a wnaed, gan gynnwys:
  - Ymgyrch #YouAreNotAlone y Swyddfa Gartref, a hyrwyddwyd gan wasanaethau Plant a Theuluoedd Abertawe yn cynhyrchu fideo.
  - Crëwyd fideo cyfryngau cymdeithasol arall gyda neges o gymorth ac anogaeth i gael mynediad at wasanaethau, gan gael ei wyllo dros 22k o weithiau ar dudalen Facebook y cyngor.
  - Abertawe oedd y cyntaf yng Nghymru i lansio'r Chatbot Cam-drin yn y Cartref mewn cydweithrediad â Microsoft, sy'n caniatáu i ddinasyddion gael gafael ar wybodaeth a chyngor ar wasanaethau lleol, cynllunio diogelwch a gwybodaeth am VAWDASV mewn ffordd anhysbys a disylw.
  - Gweithiodd Tîm Diogelwch Cymunedol Abertawe gydag archfarchnadoedd a siopau lleol i gael posteri #CaelEichClywed yn weladwy yn darparu gwybodaeth am y galwadau distaw 999. Mae posteri ar raddfa fawr gyda'r negeseuon hyn hefyd yn cael eu harddangos ledled y ddinas ar drelars.
- Ers yr achosion o COVID-19, gwnaed gwaith helaeth i sicrhau bod pobl y mae VAWDASV yn effeithio arnynt yn ymwybodol bod gwasanaethau ar gael o hyd.

Astudiaeth Achos: Yr arwr pêl-droed Lee yn cefnogi digwyddiad Diwrnod Rhuban Gwyn

Cefnogodd arwr pêl-droed Abertawe Lee Trundle ddigwyddiad i arddangos gwaith sy'n digwydd yn y ddinas i fynd i'r afael â thrais dynion yn erbyn menywod. I gyd-fynd â'r Diwrnod Rhuban Gwyn, ymunodd Lee â chynrychiolwyr o ystod o asiantaethau yn Theatr y Grand. Roedd y digwyddiad, a drefnwyd gan Gyngor Abertawe, yn agored i'r cyhoedd a gweithwyr proffesiynol a thynnodd sylw hefyd at yr angen i atal cam-drin rhag digwydd. Mae'r Rhuban Gwyn yn symbol o obaith ledled y byd i ferched a phlant sy'n byw mewn ofn trais a cham-drin yn y cartref. Ymhlith y sefydliadau a

wahoddwyd oedd Cymorth i Fenywod Abertawe, Heddlu De Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Calan DVS, BAWSO, Hafan Cymru a Thrive Cymorth i Fenywod.

Diogelu mewn cyd-destun

- Mae rhai o'r prif risgiau sy'n wynebu plant a phobl ifanc heddiw y tu allan i'r cylch teuluol. Ym mis Ionawr 2020, cwblhaodd Prifysgol Swydd Bedford adolygiad systemau o sut mae Abertawe yn nodi, ymateb a diogelu plant a phobl ifanc sydd mewn perygl o Gamfanteisio'n Rhywiol ar Blant a Llinellau Sirol. Roedd eu hadborth yn gadarnhaol ar y cyfan gan dynnu sylw at y ffaith ein bod eisoes yn gweithio i nodi rhwydweithiau cymheiriaid a rhai nad ydynt yn rhai teuluol, a allai roi plentyn agored i niwed mewn perygl o niwed, er bod lle o hyd i gofnodi a chydlynu gwybodaeth yn well.

Troseddau Casineb

- Mae Cyngor Abertawe yn gweithio'n agos gyda'r heddlu a phartneriaid eraill i sicrhau y gall dioddefwyr dderbyn cymorth ac i dderbyn atgyfeiriadau Troseddau Casineb. Mae'r Cyngor yn cymryd camau i godi ymwybyddiaeth o Droseddau Casineb trwy hysbysu'r cyhoedd o ba gymorth sydd ar waith, sut i adrodd am ddigwyddiadau neu bryderon a digwyddiadau a gynhelir yn ystod wythnos Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb.
- Fe wnaethom barhau yn 2019/20 i godi ymwybyddiaeth o Droseddau Casineb trwy'r Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb ym mis Hydref yn Amgueddfa'r Glannau Abertawe. Roedd y digwyddiad yn rhan o ddigwyddiad Wythnos Genedlaethol Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb 2019. Y thema oedd 'Lledaenwch Gariad, nei Casineb' i fyfrio arno yng nghyd-destun gadael yr UE sydd ar ddod a'r ddisgwrs wleidyddol a chyfryngau fwyfwy ymrannol sy'n ei hamgylchynu. Roedd y digwyddiad yn cynnwys stondinau gwybodaeth, arddangosfeydd a gweithdai. Roedd y digwyddiad yn cynnwys gweithdai ar Islamoffobia ar sail Rhyw, diffiniadau o Droseddau Casineb, adrodd am Droseddau Casineb a sut i ymdopi ag effeithiau Troseddau Casineb.

Radicaleiddio (Strategaeth PREVENT)

- Nod ein strategaeth PREVENT a'n rhaglen ymyriadau yw cefnogi unigolion agored i niwed a allai fod mewn perygl o radicaleiddio neu gael eu tynnu i mewn i eithafiaeth. Rheolir hyn trwy bartneriaeth amlasiantaeth (Channel), sy'n cynnwys yn bennaf sefydliadau sydd â dyletswydd ddeddfwriaethol o dan Ddeddf Gwrthderfysgaeth 2015. Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i ddarparu arweinyddiaeth a chyfeiriad i'r gwaith hwn i sicrhau y gallwn ymateb i bryderon a rhoi cynlluniau mentora a diogelu ar waith i gefnogi a llywio unigolion rhag eithafiaeth. Mae Abertawe hefyd yn rhan o beilot y Swyddfa Gartref o'r enw Dovetail, sy'n trosglwyddo cyfrifoldebau am rai elfennau o Channel o'r heddlu i lywodraeth leol, gan gyd-fynd yn agosach â chyfrifoldebau diogelu ehangach awdurdodau lleol.

Atal a Llesiant

- Disodlodd Cyngor Abertawe y Gyfarwyddiaeth Pobl gyda Chyfarwyddiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol er mwyn cyflawni cynnig gwasanaeth ehangach a newydd i'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymunedau. Mae'r newidiadau hyn yn cefnogi alinio ein gwasanaethau tloidi, atal a llesiant gyda'r nod o sicrhau canlyniadau cadarnhaol i bobl.
- Mae ein Dull Cymdogaeth wedi dwyn ynghyd rolau cymorth allweddol a thimau yn y gymuned gan gynnwys Swyddogion Cydlynu Ardaloedd Lleol a Datblygu Cymdogaeth trwy SCVS. Mae hyn

yn rhan o ddull sy'n seiliedig ar asedau sy'n rhoi pwyslais ar adeiladu asedau cymunedol sydd eu hangen i ddiwallu anghenion lleol wrth iddynt ddod i'r amlwg.

Astudiaeth Achos: Artist yn bywiogi bywydau eraill ar ôl cael cymorth y cynllun Cydlynu Ardaloedd Leol

Mae artist o Abertawe yn defnyddio ei ddoniau i fywiogi bywydau pobl eraill ar ôl cael cymorth i adennill ei hyder ei hun ac i archwilio ei ddinas enedigol.

Daeth Gary Crosby yn ynysig ac roedd yn teimlo nad oedd ganddo bwrpas yn dilyn digwyddiad lle cafodd ei gefn ei anafu'n wael gan ei adael yn defnyddio cadair olwyn. Fe'i cyflwynwyd i Gynllun Cydlynu Ardaloedd Lleol Cyngor Abertawe ac mae'n dweud fod y profiad wedi newid ei fywyd. Yn ddiweddar mae peth o'i waith wedi cael ei arddangos yn Ysbyty Treforys tra bod darnau eraill wedi'u harddangos mewn arddangosfeydd ac orielau. Mae hefyd wedi ffurfio perthynas agos gyda'r Clwb Cyn-filwyr ac yn helpu i godi arian i gefnogi aelodau o'r Gwasanaethau Arfog a'u teuluoedd. Mae gan Gydlynwyr Ardaloedd Lleol (LACs) friff ataliol eang sy'n cynnwys edrych am bobl a allai fod yn unig ac yn ynysig a'u helpu i gysylltu ag eraill fel y gallant fyw bywydau cryfach, iachach a mwy annibynnol a gweithgar.

Mae Gary wedi bod yn gweithio gyda Dan Garnell, sy'n gweithio yng nghanol Abertawe.

Meddai Dan: "Mae Gary yn artist balch iawn ac mae'n cynhyrchu gwaith o safon anhygoel ond pan wnaethon ni siarad roedd yn amlwg ei fod yn teimlo'n ynysig oddi wrth eraill ac, am ei fod yn ddefnyddiwr cadair olwyn, roedd yn ei chael hi'n anodd cyrchu grwpiau lle gallai fynd i ddilyn ei ddiddordeb."

Gyda'i gilydd fe wnaethant ddarganfod amryw opsiynau ac aeth Gary allan a chael tocyn bws fyddai'n rhoi rhyddid iddo ef a'i wraig Sue fynd allan o'u cartref ac archwilio eu hamgylchedd. Aeth Gary i gyfarfod y Clwb Cyn-filwyr hefyd a chreu darn i nodi canmlwyddiant diwedd y Rhyfel Byd Cyntaf.

Mae'r berthynas hon wedi datblygu ymhellach ac mae bellach yn rhoi peth o'i waith iddynt i'w werthu.

Meddai Gary: "Mae fy nghysylltiad â Dan a'r Cynllun Cydlynu Ardaloedd Lleol wedi agor cyfleoedd i mi na fyddwn wedi eu cael fel arall ac mae wedi newid fy mywyd yn llythrennol mewn ffordd gadarnhaol iawn. Rwyf wedi dod o hyd i bwrpas ar gyfer fy nghelf sy'n gwneud i mi edrych ymlaen at y dydd ac sydd wedi rhoi hwb i'm hyder. Mae hefyd yn fy ngwneud yn falch o wybod fy mod i'n helpu pobl eraill trwy wneud rhywbeth sy'n fy helpu i."

Dywedodd Aelod Cabinet Cyngor Abertawe dros Ofal, Iechyd a Heneiddio'n Dda, y Cynghorydd Mark Child: "Mae gwaith celf Gary yn wych ac rwy'n siŵr y bydd yn cael ei werthfawrogi gan gleifion, staff ac ymwelwyr yn Nhreforys. Mae ei stori yn enghraifft arall o'r gwaith rhagorol y mae ein CALLau yn ei wneud yn Abertawe. Erbyn hyn mae yna CALLau yn gweithio mewn cymunedau ledled ein dinas yn gweithio ochr yn ochr â phobl o bob oed, yn eu helpu i ddarganfod bywyd da, dod yn hyderus a chryfach, datblygu eu cryfderau eu hunain a'u helpu i osgoi'r angen iddynt droi at wasanaethau iechyd a chymdeithasol."

Mynediad Cyfartal i wasanaethau

- Mae Cyngor Abertawe yn cefnogi llawer o bobl a theuluoedd agored i niwed trwy ei raglenni cefnogi pobl a byw â chymorth, y mae'r ddwy yn darparu ystod o wasanaethau gwerthfawr ac angenrheidiol sy'n gysylltiedig â thai. Mae hyn yn cynnwys gofal a chymorth i helpu pobl i fyw'n annibynnol a chynnal eu tenantiaethau, gan gynnwys pobl sydd mewn perygl neu'n profi digartrefedd.

Gofalwyr a gofalwyr ifanc

- Rydym yn cydnabod y rôl hanfodol sydd gan ofalwyr o ran gofal a chymorth i'w hanwyliaid ac mae Abertawe'n anelu at ddarparu ystod o ofal a chymorth o ansawdd uchel i'r sawl anghenus sy'n derbyn gofal a'u gofalwyr a'u gofalwyr ifanc.
- Gan adeiladu ar y dulliau a'r gwasanaethau llwyddiannus yn lleol, rydym wedi bod yn gweithio ar strategaeth gofalwyr ranbarthol i sicrhau bod ein dulliau yn fwy cynaliadwy yn y dyfodol.
- Mae Abertawe eisoes wedi cymryd camau i wella sut rydym yn nodi gofalwyr a gofalwyr ifanc ac yna sut rydym yn eu cefnogi i gael mynediad at wasanaethau cymorth i wella eu llesiant eu hunain. Y camau nesaf fydd datblygu ein cynnig gwasanaeth ymhellach i ofalwyr yn lleol, yn enwedig i'r bobl hynny sy'n gofalu am bobl â dementia a allai fod angen gofal nyrsio.
- Bu Gwasanaeth Gofalwyr Ifanc Abertawe sydd bellach wedi'i leoli yn yr YMCA ar gyfer gofalwyr 8-18 oed yn cefnogi 75 o Ofalwyr Ifanc gan gwblhau 31 o Asesiadau Gofalwyr Ifanc.

Heneiddio'n Dda

- Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe yn gweithio mewn partneriaeth i ddatblygu ein strategaeth Llesiant ac rydym wedi adolygu amcanion Byw'n Dda Heneiddio'n Dda ac wedi cytuno ar dair thema: Dinas i Bawb, Llythrennedd Iechyd a Theithio Llesol.
- Mae Tîm Camau Bywyd wedi gweithio gydag amrywiaeth o breswylwyr a grwpiau cymunedol, gan ymgysylltu trwy'r Fforymau Byw'n Dda, Heneiddio'n Dda sydd newydd eu ffurfio i gynllunio ein camau nesaf; mae'r rhain yn cynnwys: Fforwm Iechyd a Llesiant (a gynhaliwyd Mai 2019), Fforwm Trafnidiaeth a Theithio (Gorffennaf 2019), Fforwm Cadw'n Ddiogel (Medi 2019) a Fforwm Materion Cyflogaeth ac Arian (Chwefror 2020).

Dinas Ystyriol o Ddementia

- Roedd gan y prosiect Cenedlaethau sy'n Ystyriol o Ddementia, a ariennir gan y Gronfa Gofal Integredig (ICF), y weledigaeth i ddatblygu "Cenedlaeth sy'n Gyfeillgar i Ddementia" a chodi ymwybyddiaeth o ddementia ar draws Abertawe. Gweithiodd Swyddog mewn partneriaeth â Chymdeithas Alzheimer i ddatblygu'r prosiect hwn. Mae'r prosiect "Cenedlaethau sy'n Ystyriol o Ddementia" yn cael effaith mewn dau faes:
- Gweithiodd y prosiect Ysgolion sy'n Gyfeillgar i Ddementia gyda 4 ysgol gynradd (Gendros, Llandeilo Ferwallt, Sgeti, Sant Joseph), 2 ysgol uwchradd (Pontarddulais a Phentrehafod) ac mae 110 o ddisgyblion a 30 o breswylwyr/defnyddwyr gwasanaeth o "The Hollies" a "Gwasanaeth Dydd Sant Ioan" wedi cymryd rhan. Mae pum Hyrwyddwr Dementia wedi'u hyfforddi ac wedi darparu Sesiynau Gwybodaeth Dementia i staff addysgu, disgyblion, staff cartrefi gofal/gwasanaeth a phreswylwyr/defnyddwyr gwasanaeth.

Astudiaeth Achos: Ysgol uwchradd yw Ysgol Ystyriol o Ddementia gyntaf y ddinas

Ysgol uwchradd yn Abertawe oedd y gyntaf yn y ddinas i gael ei chydabod yn swyddogol fel Ysgol sy'n Ystyriol i Ddementia. Cyflwynwyd y wobwr i ddisgyblion yn Ysgol Uwchradd Pontarddulais a'u hathrawon gan Gymdeithas Alzheimer. Roedd sesiynau ymwybyddiaeth a gwasanaethau ysgol gyfan wedi helpu pawb yn yr ysgol i ddeall mwy am ddementia. Ac roedd grŵp o ddisgyblion wedi bod yn

ymweld â phobl hŷn yng Nghartref Gofal Hollies Cyngor Abertawe mewn menter a brofodd yn hynod fuddiol i bawb.

Fe wnaethant gymryd rhan mewn prosiect adrodd straeon digidol lle ymunodd y bobl ifanc â'r preswylwyr i archwilio materion yn ymwneud â bod yn ifanc ac yn hen fel y gallent ddysgu oddi wrth ei gilydd trwy adrodd eu straeon. Dywedodd preswylwyr y cartref ei bod wedi bod yn bleser cymysgu gyda'r disgyblion a dywedodd y staff y byddai wynebaw'r preswylwyr yn goleuo pan oedd y myfyrwyr yn ymweld.

Dywedodd y disgybl Lily Rees: "'Fe wnes i fwynhau'r prosiect Ystyriol o Dementia oherwydd roeddwn i'n gallu rhyngweithio â phobl nad oeddwn i'n meddwl y byddwn i'n gallu ymwneud â nhw."

Ychwanegodd un arall, Ryan Lewis: " Rwy'n credu bod helpu yn The Hollies wedi bod yn brofiad gwych a gobeithio y gall grwpiau blwyddyn y dyfodol gymryd rhan. "

Oherwydd llwyddiant y prosiect, mae cyfleoedd i gefnogi pobl sy'n byw gyda dementia wedi'u hymgorffori ym Magloriaeth Cymru yn Ysgol Uwchradd Pontarddulais ac mae'r ysgol wedi cynnwys ymweliad â The Hollies fel opsiwn i ddisgyblion yn ystod eu her gymunedol ym Magloriaeth Cymru. Yn ôl Cymdeithas Alzheimer mae traean o bobl ifanc yn adnabod rhywun sy'n byw gyda dementia a, gyda dros ddwy filiwn o bobl yn datblygu dementia yn ystod y deng mlynedd nesaf, bydd y rhan fwyaf o bobl yn adnabod rhywun y mae'r cyflwr yn effeithio arno yn ystod eu hoes.

Mae'r elusen eisiau i bob person ifanc ddeall sut beth yw byw gyda dementia a'i helpu i wneud cenedlaeth sy'n ystyriol o ddementia trwy ddysgu disgyblion am ddementia.

Dywedodd Aelod Cabinet Cyngor Abertawe dros Wella Addysg, Dysgu a Sgiliau, Jennifer Raynor: "Rwy'n falch iawn mai Ysgol Gyfun Pontarddulais yw'r gyntaf yn Abertawe i gyflawni'r wobwr hon a hoffwn longyfarch y disgyblion a'r staff."

- Roedd y prosiect Cartrefi sy'n Ystyriol o Dementia yn cynnwys cydweithredu rhwng y Gwasanaethau Cymdeithasol, People Speak Up, Tîm Adnoddau Cymunedol Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Cydlynu Ardal Leol a Chanolfan Gofalwyr Abertawe. Cynhyrchwyd llyfryn yn cynnwys tri theulu gan People Speak Up (PSU) a Sound Memories Radio i ddathlu'r prosiect.
- Mae'r Tîm Cymorth Dementia Cymunedol yn Abertawe hefyd wedi bod yn gweithio i sicrhau bod gwybodaeth a chymorth ar gael i unrhyw un sy'n poeni am newidiadau i'w cof gyda gwasanaethau sy'n fwy cydgysylltiedig a hygyrch.

Siarter ar gyfer Pobl Hŷn

- Mae Abertawe wedi ymrwymo i gydgyhyrchu a dull sy'n seiliedig ar hawliau. Mae ein Cynllun Ymgysylltu Heneiddio'n Dda yn sicrhau bod barn a materion pobl hŷn yn cael eu cynrychioli'n dda a'u hystyried yn yr holl waith cynllunio, p'un ai trwy'r digwyddiadau Sgwrs Fawr, Rhwydwaith 50+ neu trwy ein holl waith ymgysylltu. Mae ein Tîm Camau Bywyd yn parhau i weithio gyda Swyddfa'r Comisiynydd i gefnogi gwaith parhaus ac ymgyrchoedd fel #EverydayAgeism ac ati.

5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru Lewyrchus* - mae'r farchnad iechyd a gofal cymdeithasol plant ac oedolion yn cyfrannu'n sylweddol at yr economi leol a rhanbarthol, ac mae angen gweithlu medrus, proffesiynol i ateb y galw cynyddol.
- *Cymru Gydnerth* - cefnogi oedolion ag ystod o anabledau ac anghenion i gael mynediad at gyfleoedd llesiant, dysgu a phrofiad gwaith, gan gynnwys cefnogaeth i reoli cynefinoedd

arfordirol, bywyd gwyllt a'r amgylchedd, ee gweithio gyda'r Bwrdd Iechyd Lleol i lansio Coleg Adferiad ar gyfer pobl sydd â phrofiad o faterion iechyd meddwl difrifol.

- *Cymru Iachach* - trwy integreiddio a chydleoli gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i ddiogelu pobl rhag niwed, gwella eu hiechyd a'u llesiant corfforol, emosiynol a meddyliol, a thrwy gynorthwyo pobl i gynnal annibyniaeth ac ansawdd bywyd trwy gydol eu cwrs bywyd. ee trwy Gydlynu Ardal Leol.
- *Cymru sy'n fwy Cyfartal* - sicrhau mynediad cyfartal i iechyd a gofal cymdeithasol trwy wybodaeth, cyngor a chymorth ac adeiladu ar gryfderau teuluoedd ac asedau mewn cymunedau i gynllunio eu gofal a'u cefnogaeth eu hunain, ac i gyrraedd eu llawn botensial, yn gynyddol trwy atal yr angen am wasanaethau statudol.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - trwy gymunedau cefnogol a chyd-gyfrifol yn gweithio gyda'i gilydd i ddiogelu ein pobl mwyaf agored i niwed, gyda gweithwyr y Cyngor, Aelodau etholedig a phobl yn ein cymunedau'n teimlo'n hyderus ynghylch nodi ac adrodd am eu pryderon diogelu mewn perthynas â phlant ac oedolion.
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Gweithio gyda phartneriaid trwy'r Strategaeth Heneiddio'n Dda i gyflawni'r cynnig gweithredol a chymhwyso ein dysgu i wella gofal cymdeithasol, a thrwy weithio rhwng cenedlaethau, gan gynnwys trwy gyfrwng y Gymraeg.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - mae trefniadau diogelu'r Cyngor yn cael eu llywio gan ymrwymiad y Cyngor i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC) a hawliau dynol pob dinesydd

6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu

- Yn amlwg mae digwyddiadau diweddar wedi gosod gofynion mawr ar y gweithlu gofal cymdeithasol ac mae angen i ni sicrhau bod y camau cywir yn cael eu cymryd i wella llesiant ein staff a'u datblygiad proffesiynol.
- Mae diogelu ac amddiffyn ein dinasyddion mwyaf agored i niwed â'u llais eu hunain wrth wraidd ein gwaith yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Mae angen i ni sicrhau bod ein hymdrechion yn cael eu targedu at ble mae risg sylweddol o niwed a cham-drin a'n bod yn gweithio mewn modd amserol, gyda'r unigolyn sy'n agored i niwed yn y canol.
- Tra bod Abertawe yn cymryd rhan mewn gwaith ar ddull strategol rhanbarthol i gefnogi anghenion llesiant gofalwyr a gofalwyr ifanc, mae angen i hyn drosi i ddull clir yn lleol i wneud gwahaniaeth ym mywydau unigolion.
- Bydd effaith COVID-19 a'r adferiad cysylltiedig yn ganolbwynt allweddol ar gyfer gweddill 2020/21 ac yn mynd i mewn i 2021/22.

Gwella Addysg a Sgiliau

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant.

- Rydym am i Abertawe fod yn un o'r lleoedd gorau yn y byd i blant a phobl ifanc dyfu i fyny.
- Rydym am i bob plentyn a pherson ifanc yn Abertawe gyflawni, i fod yn iach, i fod yn gydnherth ac i fod yn ddiogel.
- Rydym am i blant a phobl ifanc fynychu'r ysgol yn rheolaidd oherwydd eu bod yn fwy tebygol o gyflawni'r sgiliau a'r cymwysterau sydd eu hangen arnynt i fynd ymlaen i addysg bellach, addysg uwch, cyflogaeth neu hyfforddiant.
- Rydym am i blant a phobl ifanc ennill cymwysterau a sgiliau sy'n addas i anghenion economaidd y dyfodol ac i allu cyfrannu'n gadarnhaol fel dinasyddion lleol gweithredol.
- Rydym am atal plant rhag ymddieithrio rhag dysgu.
- Fel rhieni corfforaethol Plant sy'n Derbyn Gofal, rydym am i'n Plant sy'n Derbyn Gofal lwyddo yn yr ysgol a chael cyfleoedd ar gyfer addysg bellach, addysg uwch, cyflogaeth neu hyfforddiant.
- Rydym yn cydnabod bod angen cymorth amserol ac effeithiol ar blentyn neu berson ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol i'w alluogi i gyrraedd ei lawn botensial.
- Rydym am i'n plant a'n pobl ifanc fod yn ymwybodol o'u hawliau a'u cyfrifoldebau byd-eang fel y gallant fod yn ddinasyddion gweithredol a chyfrifol, cyflawni eu potensial a gwneud gwahaniaeth i'w cymunedau.
- Rydym am i'n plant a'n pobl ifanc feddu ar sgiliau Cymraeg da.

2. Yr heriau tymor hwy y bydd yr amcan llesiant hwn yn helpu i fynd i'r afael â hwy.

- Rydym am roi'r sgiliau a'r cyfleoedd sy'n deillio o'r Fargen Ddinesig i'n pobl ifanc, gan sicrhau eu bod yn cael llwyddiant yn y pynciau STEM (gwyddoniaeth, technoleg, peirianeg a mathemateg), a sgiliau digidol fel codio cyfrifiaduron. Rydym hefyd eisiau i bobl ifanc ddatblygu gyrfaedd creadigol a diwylliannol a derbyn cyngor ac arweiniad o'r ansawdd gorau ar gyfer galwedigaethau yn y dyfodol.

3. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.

- Alinio ein system addysg a pharhau i ddatblygu a gwella partneriaethau i sicrhau ein bod yn creu'r bobl iawn gyda'r sgiliau iawn i gyflenwi'r economïau newydd a chwrdd â her Bargaen Ddinesig Bae Abertawe.
- Parhau i gefnogi a herio ysgolion i wella presenoldeb a pherfformiad disgyblion ac annog ysgolion i gefnogi ei gilydd.
- Parhau i ddatblygu a gwella partneriaethau ysgolion.
- Parhau i ganolbwyntio ar wella llythrennedd (yn Saesneg a Chymraeg), rhifedd a chymhwysedd digidol ar bob oedran.
- Gwella canlyniadau Plant sy'n Derbyn Gofal a'r rheini ag anghenion dysgu ychwanegol.
- Gwella darpariaeth ymhellach a chodi safonau cyflawniad ar gyfer disgyblion a addysgir heblaw am yn yr ysgol (EOTAS) a gwella ailintreiddio yn ôl i ysgolion ymhellach.
- Trawsnewid yr ystâd ysgolion i ateb y galw ac ymateb i'r datblygiadau a nodir yn y cynllun datblygu lleol (CDLI) wrth sicrhau buddion cymunedol o gontractau.
- Codi dyheadau galwedigaethol a lefelau sgiliau yn y gweithle, gan gyfrannu at ddatblygiad pobl ifanc ac oedolion uchelgeisiol, medrus trwy ddarparu prentisiaethau.
- Datblygu sgiliau dysgu annibynnol ar gyfer dysgu gydol oes i adlewyrchu natur newidiol gwaith ac i gefnogi llesiant, creadigrwydd a lleihau ynysu cymdeithasol

- Datblygu dinasyddion ifanc i barchu hawliau, deall cyfrifoldebau ac i fod yn ddinasyddion ymwybodol a chyfrifol yn fyd-eang trwy barhau i gefnogi ysgolion i ddod yn Ysgolion sy'n Parchu Hawliau UNICEF fel rhan o'n hymrwymiad i'r UNCRC.
- Cwrdd â'r galw am addysg Gymraeg a hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg mewn ysgolion ac yn gymdeithasol trwy'r Cynllun Strategol Gymraeg mewn Addysg.
- Byddwn, trwy ein rhaglenni buddsoddi mewn adeiladau ysgolion a chynnal a chadw strwythurol tymor hir, yn lleihau ein hól troed carbon.
- Sicrhau nad yw ein plant sy'n agored i niwed dan anfantais oherwydd tlodi neu ffactorau eraill sy'n eu cyfyngu neu'n eu rhwystro rhag cyflawni a chyrraedd safonau a llesiant mewn addysg.

4. Beth yn union fydd llwyddiant.

- Mae disgyblion, gan gynnwys disgyblion sy'n agored i niwed, yn mynychu'r ysgol yn rheolaidd ac yn meddu ar sgiliau llythrennedd a rhifedd da, ac yn profi llwyddiant addysgol. Byddwn yn parhau i gynyddu nifer y lleoedd cyfrwng Gymraeg sydd ar gael. Gwneir y disgyblion yn ymwybodol o'u hawliau, mae llais y disgybl yn cyfrannu at flaenoriaethau addysg ac maent yn cael cyfleoedd i ddysgu am werth yr amgylchedd a gweithio gyda natur. Y tu allan i'r ysgol, mae mwy o bobl ifanc yn ymgymryd â phrentisiaethau yn y Cyngor/cymuned ehangach a bydd dysgu gydol oes yn parhau i gael ei hyrwyddo.

5. Gwneud cynnydd tuag at y camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.

Sgiliau ar gyfer yr economi newydd a'r Fargen Ddinesig

- Rydym yn parhau i ddatblygu rhwydwaith rhanbarthol gwybodaeth ddeallus, wedi'i seilio ar berthynas ddeinamig newydd ag ysgolion, colegau addysg bellach, ein dwy brifysgol a chyflogwyr, sy'n sail i'r anghenion a nodwyd ym Margen Ddinesig Bae Abertawe. Rydym yn gweithio gyda'r Bartneriaeth Dysgu a Sgiliau Rhanbarthol sydd â chysylltiadau â mwy na 1000 o fusnesau ar draws De Orllewin Cymru i gynhyrchu mewnwelediad pellach i'r sgiliau sydd eu hangen ar ddiwydiant a'r cyfleoedd a gyflwynir gan Fargen Ddinesig Bae Abertawe. Lanswyd cynllun newydd yn llwyddiannus yn Ffos Las yn ystod 2019/20.
- Un o'r prosiectau allweddol o fewn Bargaen Ddinesig Bae Abertawe yw'r prosiect Sgiliau a Thalent sydd â'r nod o ddarparu datrysiad rhanbarthol ar gyfer nodi a chyflawni'r gofynion sgiliau a hyfforddiant ar gyfer pob prosiect y Fargen Ddinesig. Gan weithio ochr yn ochr â phartneriaid o'r sector preifat, addysg uwch ac addysg bellach, ysgolion a'r trydydd sector, mae tîm y prosiect yn mapio bylchau yn y ddarpariaeth gyfredol ac yn nodi'r sgiliau a'r hyfforddiant sydd eu hangen ar fyfyrwyr, athrawon a darlithwyr nawr ac yn y dyfodol.
- Mae ein Partneriaeth Sgiliau Abertawe (PSA) hefyd yn darparu llwyfan priodol i adeiladu gallu digidol trwy weithio mewn partneriaeth ag ystod o bartneriaid fel sefydliadau AB cyfagos, Coleg Gŵyr, y prifysgolion a Gyrfa Cymru ac mae ganddynt gynllun strategol ar waith ar gyfer y tair blynedd nesaf. Yn ogystal, mae gan y bartneriaeth gynllun clir ar gyfer rhoi cyngor ac arweiniad o'r ansawdd gorau i bobl ifanc ar gyfer galwedigaethau yn y dyfodol.

Presenoldeb a gwelliant ysgolion

Presenoldeb

- Mae ffigurau Llywodraeth Cymru yn dangos cyfradd presenoldeb gyffredinol ar gyfer ysgolion uwchradd o 94% yn y ddinas sy'n uwch na chyfartaledd Cymru ac yn golygu mai Abertawe yw'r

pumed yn y rhestr o ardaloedd sy'n perfformio orau allan o 22 ar gyfer y flwyddyn ysgol ddiwethaf, er gwaethaf y gostyngiad o 94.15% ar gyfer 2017/18. Dangosodd presenoldeb cynradd ychydig o welliant dros yr un cyfnod.

- Bum mlynedd yn ôl roedd Abertawe yn hanner isaf y 22 awdurdod yng Nghymru ar gyfer presenoldeb ysgolion. Sefydlodd y cyngor Fwrdd Gwella i fynd i'r afael â'r mater ac mae ystod o fesurau wedi'u cyflwyno.

Perfformiad Ysgolion

- Mae arolygiadau Estyn o ysgolion yn Abertawe yn dangos proffil cryf o berfformiad heb unrhyw ysgol mewn categori statudol o ddilyniant. Mae ysgolion Abertawe yn dangos tuedd welliant parhaus (y llynedd mewn cromfachau), gyda 56 (47) o ysgolion cynradd wedi'u graddio'n Wyrdd, 20 (28) Melyn, 1 (3) Ambr a dim un (1) yn Goch. Symudodd ysgolion uwchradd i'r un cyfeiriad cadarnhaol, gyda 10 (9) yn Wyrdd a 4 (5) yn Felyn. [Darllenwch Ragor Yma](#)
- Mae trefniadau a adolygwyd gan Estyn yn golygu bod ei waith yn ymwneud mwy â sgysiau ag ysgolion yn hytrach na dyfarniadau. Bydd Estyn yn sicrhau bod eu gwaith yn cefnogi'r cwricwlwm newydd ac yn dilyn ymweliadau anfeiriadol y flwyddyn nesaf bydd bwlch o flwyddyn i roi lle i anadlu. Yn dilyn hyn, bydd y drefn arolygu yn wahanol, gyda dull partneriaeth integredig er y bydd Estyn yn dal i gynnal arolygiadau ar gyfer ysgolion lle mae pryderon.

Cyflawniad disgyblion

DS Ar gyfer 2018/19, newidiodd Llywodraeth Cymru'r dull o gyfrif y sgôr TGAU gyffredinol, gyda chyfuniad gwahanol o gydrannau o'r sgôr Cap 9 a dim ond y canlyniad cyntaf i ddisgybl yn cyfrif tuag at y mesurau L1 a L2 lle cafodd yr arholiad ei sefyll fwy nag unwaith. Felly ni ellir cymharu â chanlyniadau blynyddoedd blaenorol, ond gellir cymharu rhwng Abertawe a rhannau eraill o Gymru.

- Mae'r ffigurau'n dangos bod 21.2% o ddisgyblion y ddinas wedi ennill graddau A* ac A yn eu harholiadau CBAC, sy'n sylweddol well na'r 18.4% ar gyfer y rhai yng Nghymru gyfan. Cyflawnodd mwy na 75% o fyfyrwyr y graddau uwch A* i C mewn 15 allan o'r 44 pwnc gwahanol a arholwyd. [Canlyniadau TGAU*](#)
- Fe wnaeth bron i 600 o bobl ifanc sefyll arholiadau Safon Uwch gyda llawer yn mynd ymlaen i brifysgol neu addysg a hyfforddiant arall. [Canlyniadau Safon Uwch](#). Mae'r gyfradd lwyddo gyffredinol o 97.9% (97.6% yn 2018) yn uwch na chyfartaledd Cymru, gyda 28.4% yn y graddau A*-A uchaf.
- Yn gyffredinol, roedd 79.6% o'r graddau yn C neu'n well yn Abertawe, o'i gymharu â 76.3% yng Nghymru.

Partneriaeth ysgolion

- Rydym wedi parhau i weithio trwy ERW yn ystod 2019/20 - ein consortiwm addysg rhanbarthol i ddarparu un gwasanaeth gwella ysgolion. Mae gweithio mewn consortiwm wedi ein galluogi i rannu a dysgu o arfer da ac elwa o arloesi a hyfforddiant ar y cyd. Mae ysgolion yn Abertawe wedi elwa o gefnogaeth i ddatblygu sgiliau llythrennedd a rhifedd eu disgyblion, gwella cywirdeb asesiadau athrawon a'u cefnogi i baratoi ar gyfer cymwysterau newydd mewn ysgolion uwchradd a datblygu mwy o gymhwysedd digidol. Mae ysgolion yn Abertawe hefyd wedi elwa o ystod o rwydweithiau rhithwir, a chanllawiau cyson ar y Gymraeg fel ail iaith. Mae cynghorwyr

her hefyd wedi derbyn hyfforddiant ar ddiwygio'r cwricwlwm ac ysgolion wrth i sefydliadau dysgu ac ymweliadau cymorth ysgolion gael eu defnyddio i helpu ysgolion i ganolbwyntio ar feysydd blaenoriaeth Llywodraeth Cymru.

- Yn ystod 2019/20 roedd cytundeb yn dod i'r amlwg ar yr angen i newid yr ôl troed rhanbarthol ar gyfer gwella ysgolion, a gyfarwyddwyd yn flaenorol gan Lywodraeth Cymru - yn ddelfrydol i weithredu ar ôl troed y Fargen Ddinesig. Mae consensws bod angen dull gwahanol lle gellir alinio gwella ysgolion ac addysg yn well â chyfleoedd economaidd ac uchelgeisiau ein dinasyddion ifanc. Bydd cydweithredu yn y dyfodol ar ôl troed Bargen Ddinesig Bae Abertawe.

Sgiliau llythrennedd, rhifedd a digidol

- Yn y pynciau craidd allweddol, sef Mathemateg, Saesneg Iaith a Chymraeg Iaith Gyntaf, mae canlyniadau cyffredinol Abertawe yn cymharu'n dda iawn â'r canlyniadau cenedlaethol.
- Ar gyfer Mathemateg, canlyniadau Abertawe oedd A*-A 14.9%, A*-C 57% ac A*-G 94.2%. Y ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru yn 2019 ar gyfer Mathemateg yw 13%, 49.9% a 94.3%. Ar gyfer Mathemateg-Rhifedd, canlyniadau Abertawe oedd A*-A 16.6%, A*-C 60.8% a A*-G 96.1%. Y ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru yn 2019 ar gyfer Rhifedd yw 11.9%, 50.5% a 93.9%.
- Ar gyfer Saesneg Iaith, canlyniadau Abertawe oedd A*-A 14.3%, A*-C 61.2% a A*-G 98.9%. Y ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru yn 2019 ar gyfer Saesneg Iaith yw 10.7%, 54.7% a 98.4%.
- Ar gyfer Cymraeg Iaith Gyntaf, canlyniadau Abertawe oedd A*-A 15.4%, A*-C 71.3% ac A*-G 100%. Y ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru yn 2019 ar gyfer Cymraeg Iaith Gyntaf yw 15.8%, 73.1% a 99.3%.

Dysgwyr sy'n blant sy'n derbyn gofal

- Disgyblion sy'n cyflawni'r dangosydd cyfnod sylfaen (FPI) ar ddiwedd y cyfnod sylfaen (deilliant 5 neu'n uwch mewn iaith, mathemateg, DPCh). Yn y cyfnod sylfaen, y bwlch rhwng perfformiad plant sy'n derbyn gofal (LAC) a'r holl ddysgwyr yn Abertawe yn draddodiadol yw'r culaf o unrhyw gyfnod allweddol.
- Yn 2019, roedd dysgwyr LAC yn Abertawe 8.6% pwynt y tu ôl i'w cyfoedion. Yn gyffredinol, mae canlyniadau diwedd cyfnod sylfaen wedi gostwng yn Abertawe ac yn genedlaethol ers 2017 oherwydd newidiadau yn y disgrifyddion canlyniadau sy'n golygu ei bod bellach yn anoddach i blant sicrhau deilliant 5. Roedd gan 13 o'r 24 LAC y garfan anghenion dysgu ychwanegol.
- Cyflawnodd dysgwyr LAC yn y Dangosydd Pwnc Craidd (DPC) ar ddiwedd cyfnod allweddol 2 (CA2) Lefel 4+ mewn Saesneg/Cymraeg, Mathemateg a Gwyddoniaeth 74.3%, sy'n uwch na'r flwyddyn flaenorol. Yn 2019, y bwlch cyfnod allweddol 2 rhwng dysgwyr LAC a dysgwyr nad oeddent yn LAC yn Abertawe oedd 12.7%. Roedd gan 24 o'r 35 LAC yn y garfan anghenion dysgu ychwanegol.
- Yn 2019 cyflawnodd 38.7% o ddysgwyr LAC y Dangosydd Pwnc Craidd (CSI) ar ddiwedd cyfnod allweddol 3 (CA3) Lefel 5+ mewn Saesneg/Cymraeg, Mathemateg a Gwyddoniaeth. Y bwlch LAC / heb fod yn LAC oedd 45.8%, yn uwch na'r flwyddyn flaenorol ond mae angen bod yn ofalus wrth ddehongli'r data hyn gan mai dim ond 31 LAC oedd yn y garfan blwyddyn 9 yn 2019. Roedd gan 24 o'r LAC hyn anghenion dysgu ychwanegol.

- Yng nghyfnod allweddol 4 yn 2019, roedd carfan lai nag arfer o ddysgwyr LAC ym mlwyddyn 11, ac roedd gan 66.7% o'r rhain anghenion dysgu ychwanegol. Roedd 16.7% - wedi cyrraedd y mesur cynhwysol lefel 2 (5A* - C gan gynnwys Saesneg / mathemateg a gwyddoniaeth). Y bwlch rhwng LAC a heb fod yn LAC oedd 40.8% ond rhaid ei ystyried yn ofalus oherwydd y niferoedd LAC isel.
- Mae gan ddisgyblion sy'n cyflawni Lefel 1 ar ddiwedd trothwy cyfnod allweddol 4, sef 5 A*-G, fwlch llawer culach gyda dysgwyr LAC yn cyflawni 88.9% o'i gymharu â 94.8% ar gyfer pob dysgwr. Mae hyn yn ddymunol iawn gan ei fod yn dangos bod ein pobl ifanc agored i niwed wedi dod yn bell, ac mae'n nodi canlyniadau da er gwaethaf lefel uchel o anghenion dysgu ychwanegol.
- Mae swyddogion yn Abertawe yn gweithio'n briodol gyda swyddogion rhanbarthol i ddarparu cymorth o ansawdd da ar gyfer mathemateg/rhifedd a Saesneg ar lefel uwchradd. Er enghraifft, cefnogir dysgu ac addysgu yn effeithlon trwy ymgysylltu â phartneriaid cyflenwi allweddol a gwneud defnydd effeithiol o dechnoleg i wella profiadau dysgu.
- Wrth edrych ar berfformiad LAC, mae'n bwysig ystyried cyd-destun y grwpiau disgyblion hyn. Yn nodweddiadol, nid yw LAC yn cyfrif am ddim mwy nag 1% i 1.5% o bob grŵp blwyddyn, a gan fod plant yn aml yn symud i mewn ac allan o gyfnodau gofal, mae'r grwpiau'n newid yn rheolaidd. Er bod gan oddeutu 25% o'r boblogaeth gyffredinol o ddisgyblion anghenion dysgu ychwanegol, mae'r gyfran ar gyfer grwpiau LAC fel arfer 2 i 3 gwaith y gyfradd hon. Felly mae'n rhaid defnyddio cymariaethau o berfformiad LAC dros amser yn ofalus, gan fod disgwyl amrywiadau eithaf mawr.

Addysgir Heblaw am Yn yr Ysgol (EOTAS)

- Dechreuodd y gwaith yn 2019/20 a gwnaed cynnydd da i ddarparu'r ddarpariaeth EOTAS newydd yn Y Cocyd, sydd ar y trywydd iawn i'w gyflawni erbyn diwedd 2020. Mae cynnydd mewn lleoedd arfaethedig ym Mhenybryn a Chyfleusterau Addysgu Arbenigol newydd yn y Dyfnant, Portmead a Gellifedw bellach wedi'u gweithredu a'u hymgorffori'n llawn.

Astudiaeth Achos: Ysgol newydd i ddisgyblion agored i niwed y Ddinas yn datblygu.

Bydd cyfleuster addysgu newydd sbon sy'n cael ei ddatblygu yn Abertawe yn gwneud gwahaniaeth enfawr i'r disgyblion a'u hathrawon pan fyddant yn symud i mewn y flwyddyn nesaf. Mae'r ysgol, a fydd yn darparu darpariaeth addysg unigryw, bwrpasol, ddeniadol ac ymarferol i ddisgyblion a Addysgir Heblaw am yn yr Ysgol ar dir oddi ar Ffordd Cocyd, bellach yn cael ei hadeiladu. Ar ôl ei chwblhau, bydd yr ysgol yn disodli'r llety atgyfeirio disgyblion sydd wedi dyddio sydd ar hyn o bryd wedi'i wasgaru dros dri safle gwahanol yn Nhŷ Brondeg yn Nhrefansel, y safle Step-Ahead yn Y Cocyd a Chanolfan Addysg Arfryn ym Mhenlan. Dywedodd Pennaeth yr Uned Cyfeirio Disgyblion (PRU), Amanda Taylor: "Mae'n mynd i wneud gwahaniaeth enfawr oherwydd bydd yn darparu amgylchedd dysgu llawer mwy cadarnhaol a chroesawgar a fydd yn ein galluogi i ddarparu mwy o gyfleoedd ar gyfer dysgu ac i weithredu'r Cwricwlwm newydd ar gyfer Cymru yn llawn." Mae'r adeilad newydd yn y Cocyd yn cael ei ariannu ar y cyd gan Gyngor Abertawe a Llywodraeth Cymru. Mae'r disgyblion sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn amrywio rhwng 5 ac 16 oed ac mae pob un yn cael trafferth gydag agweddau ar eu datblygiad cymdeithasol, emosiynol neu ymddygiadol. Nod y cyngor, lle bynnag y bo hynny'n bosibl, yw eu cefnogi i ddychwelyd i addysg brif ffrwd. Dywedodd Aelod Cabinet Cyngor Abertawe dros Wella Addysg, Dysgu a Sgiliau, Jennifer Raynor: "Mae'r bobl ifanc a gefnogir yn yr Uned Cyfeirio Disgyblion ymhlith y rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau. Os nad yw eu

hanghenion yn cael sylw llawn, yna mae eu siawns o gael gwaith a'u llesiant yn cael ei leihau'n fawr. Mae ein buddsoddiad parhaus yn y gwasanaeth hwn yn fuddsoddiad yn eu dyfodol."

Trawsnewid yr ystâd ysgolion

- Bydd moderneiddio cyfleusterau ysgolion ac ystafelloedd dosbarth ymhellach yn digwydd o dan Raglen Ysgolion a Cholegau'r 21ain Ganrif gyda buddsoddiad pellach o £149.7m mewn cyfleusterau ysgolion yn Abertawe.
- Mae adeilad ysgol newydd ar gyfer [Ysgol Gynradd Gorseinon](#) yn ddatblygiad £6.9m newydd i ddisodli'r ysgol Fictoraidd hen ffasiwn yn y dref ac mae Uned Cyfeirio Disgyblion newydd wedi'i dylunio'n bwrpasol yn cael ei hadeiladu yn [Y Cocyd](#). Mae cynlluniau ar waith hefyd a dechreuwyd ar y gwaith o adeiladu adeilad mwy o faint newydd ar safle llai cyfyngedig ar gyfer [YGG Tan-y-lan](#) yn ogystal ag adeilad newydd ar safle newydd ar gyfer YGG Tirdeunaw.
- Gwnaed gwaith ailadeiladu ac ailfodelu gwerth cyfanswm o £15m yn [Ysgol Uwchradd Pentrehafod](#), ac mae gwaith hefyd yn mynd rhagddo yn YG Gŵyr ac Ysgol Uwchradd Llandeilo Ferwallt, gyda bwriad i uwchraddio ymhellach yn [Ysgol Gynradd Seaview](#), [Ysgol Uwchradd Gellifedw](#), [YG Gŵyr](#) & [Ysgol Gynradd Penyrheol](#) y bwriedir eu cwblhau yn y flwyddyn i ddod.
- Ac mae mwy o waith gwella ar y gweill, gyda 30 o ysgolion ar fin elwa o [fuddsoddiad cyfalaf](#) yn y flwyddyn ariannol 2020/21 fel rhan o'r rhaglen cynnal a chadw strwythurol flynyddol.
- Mae prosiectau Band A bron â chael eu cwblhau ac mae hyn wedi cael effaith fawr, ond rydym bellach wedi symud i Fand B sydd bron 3 gwaith maint Band A. Mae cynnydd da yn cael ei wneud er y byddwn yn ei gyflawni gyda llai o gapasiti swyddogion ac adnoddau ar draws y Cyngor.

Prentisiaethau a sgiliau cyflogadwyedd

- I'r disgyblion hynny a hoffai ddilyn llwybr mwy anacademaidd mae yna bartneriaethau gydag ystod eang o bartneriaid yn lleol i sicrhau ein bod yn cynnig profiad ym myd gwaith, gan gynnwys nifer o brentisiaethau. Mae'r Academi Prentisiaethau yn gweithio gyda chyflogwyr i ddatblygu cyfleoedd y gellid eu datblygu ymhellach. Mae'r rhaglen 'Build Me' gyda'r Uned Cyfeirio Disgyblion yn Y Cocyd a'r Ysgol Gynradd newydd ym Mharc y Werin yng Ngorseinon yn cynnig cyfleoedd hyfforddi 2 ddiwrnod yr wythnos mewn gweithgareddau adeiladu, gan gynnwys ymweliad dan oruchwyliaeth a thrafodaeth am y gwahanol rolau a sgiliau sy'n ofynnol ar y safle.
- Mae atal NEETS (Heb fod mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant) yn flaenoriaeth allweddol yn Abertawe gyda nodi, olrhain a chydlynu cefnogaeth yn gynnar fel themâu strategol allweddol. Darperir gweithwyr arweiniol i gynorthwyo dysgwyr sydd mewn perygl o fod yn NEETS. Yn ogystal, mae datblygu Gwarant leuenctid rhagweithiol yn sicrhau bod gan bob person ifanc fynediad i le addas ar gyfer dysgu ôl-16 yn unol â'r trefniadau ar gyfer colegau addysg bellach a dysgu yn y gwaith. Ym mis Medi 2019 mae UCAS Progress yn cael ei ddisodli gan ddewis arall mewnol yn Abertawe; Fy Newis.

Astudiaeth achos: Prentisiaid newydd y cyngor yn adeiladu dyfodol disglair

Dechreuodd tîm newydd o brentisiaid adeiladu dyfodol disglair yng Nghyngor Abertawe. Bydd y prentisiaid a ddechreuodd yn 2019, 13 o recriwtiaid - dynion a menywod - yn hyfforddi am bedair blynedd wrth i'r cyngor ddatblygu cenhedlaeth newydd o seiri coed, plymwyr, trydanwyr, plastrwyr a phersonél aml-grefft. Byddant yn gweithio ar brosiectau fel adeiladu ysgolion newydd o'r safon

uchaf ac adeiladu cartrefi cyngor ynni-ffeithlon newydd. Dywedodd yr aelod Cabinet dros wella addysg, dysgu a sgiliau, Jennifer Raynor: "Mae cyflogi prentisiaid yn fuddsoddiad yn nyfodol y cyngor a'r ddinas. Rydyn ni wedi bod yn recriwtio prentisiaid ers nifer o flynyddoedd ac mae nifer y ceisiadau bob amser yn uwch na nifer y lleoedd sydd ar gael, a hynny oherwydd ein henw da am hyfforddiant o'r radd flaenaf a chynhyrchu crefftwyr o ansawdd uchel. Rwy'n dymuno'n dda i'n recriwtiaid newydd ac yn annog eraill i ymgeisio yn y dyfodol. Wrth gwrs, mae hynny'n cynnwys menywod a all - fel dynion - elwa o brentisiaethau ym mhob maes gwaith y cyngor." Dywedodd Andrea Lewis, aelod cabinet y cyngor dros gartrefi ac ynni: "Bydd y grŵp newydd hwn yn adeiladu ar y rhaglen prentisiaethau hynod lwyddiannus a redir gan ein tîm Gwasanaethau Adeiladu. Byddant yn gweithio ar gynlluniau allweddol fel tai cyngor newydd o ansawdd uchel wedi'u hadeiladu i Safon Abertawe fanwl gywir a dod â chartrefi presennol i Safon Ansawdd Tai Cymru." Yn ddiweddar, mae prentis plymio newydd Yasmin Shipperley, 28 oed, o Sgeti, wedi bod yn gweithio ym maes grantiau ecogyfeillgar. Dywedodd y fam i un plentyn: "Mae hyn yn rhywbeth rydw i wedi bod eisiau ei wneud erioed. Rhan fawr ohono yw y gallaf nawr fod yn fodel rôl cadarnhaol i'm merch Autumn, sy'n wyth oed, a menywod ifanc o amgylch Abertawe sy'n edrych i ymuno â maes adeiladu. Os gallaf helpu i chwalu ychydig o rwystrau i bobl eraill, byddaf yn falch iawn."

Dysgu gydol oes

- Trefnwyd mwy na 300 o ddigwyddiadau am ddim gan Wasanaeth Dysgu Gydol Oes Cyngor Abertawe a'u cynnal mewn lleoliadau ledled y ddinas yn ystod dathliad chwe diwrnod o'r nifer o wahanol gyfleoedd dysgu sydd ar gael i bobl ifanc ac oedolion. Mae ysgolion, colegau a phrifysgolion Abertawe yn cynnig cyrsiau mewn pynciau mor amrywiol â Chymorth Busnes; Sgiliau Cyflogaeth; Iechyd, Natur a Llesiant; Technoleg Ddigidol; Celf a Chrefft; Cerddoriaeth a Pherfformio; ynghyd ag Ieithoedd.
- Fel un o ddim ond tair dinas yn y DU i gael ei dynodi'n Ddinas Dysg gan UNESCO mae cyfleoedd i bobl o bob oed gymryd rhan mewn dysgu.
- Cynhaliwyd Gŵyl Dysg Abertawe ym mis Ebrill 2019 gyda dros 9,000 o gyfranogwyr yn cymryd rhan mewn dros 300 o gyfleoedd dysgu, a gyflwynwyd gan 130 o bartneriaid. Roedd yr adborth yn gadarnhaol gyda mwyafrif y partneriaid a'r cyfranogwyr yn dymuno cymryd rhan mewn gwyliau yn y dyfodol.
- Mae llawer o ddiddordeb wedi bod yng Ngŵyl Dysg Abertawe gyda'r tîm wedi'i wahodd i gynnal nifer o gyflwyniadau a gweithdai ar gyfer cyrff Cenedlaethol a Rhyngwladol. Mynychodd dirprwyaeth o ymwelwyr o'r Iseldiroedd weithdy canfod gwybodaeth yn Abertawe i ddarganfod mwy am statws Dinas Dysg UNESCO Abertawe yn ogystal â threfnu, cydlynu a gweithredu'r Wyl ei hun.
- Cyflwynodd swyddogion yng Nghynhadledd y Sefydliad Dysg a Gwaith ar yr Wyl a Statws Dinas Dysg ym mis Medi, ynghyd â mynychu cynhadledd yn Slofenia yn hyrwyddo ac yn tynnu sylw at fuddion dysgu gydol oes a phwysigrwydd Gwyliau Dysgu wrth sicrhau cynhwysiant, hygyrchedd a gweithio mewn partneriaeth. Mae'r cyflwyniadau a'r gweithdai wedi llwyddo i godi proffil Statws Dinas Dysg Abertawe yn lleol ac yn genedlaethol.

Astudiaeth achos: Gweithio Abertawe

Roedd Steven Williams wedi bod yn ddi-waith am fwy na chwe blynedd cyn cael ei gyfeirio at y rhaglen Cymunedau'n Gweithio. I ddechrau, bu swyddogion yn gweithio gydag ef i helpu i ailadeiladu ei hyder ac atgyfnerthu ei benderfyniad i fynd yn ôl i'r gwaith. Cwblhaodd ei gwrs

hyfforddi fforch godi yn llwyddiannus a chafodd gymorth i gael gafael ar arian ar gyfer dillad a chludiant er mwyn iddo allu mynychu lleoliadau profiad gwaith. Helpodd ei fentor cyflogadwyedd Steven i baratoi ar gyfer cyflogaeth gyda ffug gyfweiliad am swydd a chyngor ac arweiniad pellach. Nid yn unig y mae ei ymwneud â Gweithio Abertawe wedi ei helpu i ddatblygu sgiliau newydd a hybu ei hyder, mae hefyd wedi gweld newid dramatig yn ei iechyd a'i lesiant. Bellach mae ganddo swydd fel gweithredwr cynhyrchu gyda'r oriau a'r patrymau shifft sy'n ei alluogi i ofalu am ei fam o hyd.

Ysgolion sy'n Parchu Hawliau UNICEF

- Mae Cyngor Abertawe yn parhau i sicrhau bod Plant a Phobl Ifanc yn cael cyfle i fod yn rhan o benderfyniadau a wneir gan y Cyngor sy'n effeithio arnynt. Mabwysiadodd y Cyngor Gonfensiynau'r Cenedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC) yn 2014 sy'n golygu bod yn rhaid i'r Cyngor gyflawni ei holl swyddogaethau mewn modd fel bod Plant a Phobl Ifanc yn cael cyfleoedd ystyrllon i ddylanwadu ar benderfyniadau sy'n ymwneud â'u bywydau.
- Mae'r Cyngor yn parhau i fod yn ymrwymedig i barchu Hawliau Dynol plant, y mae ei waith wedi'i nodi yn ein Cynllun Hawliau Plant a Phobl Ifanc. Mae pob un o'n hysgolion yn Abertawe yn ymwneud â'r Wobr Ysgolion sy'n Parchu Hawliau ac mae Athrawon a Swyddogion y Cyngor wedi'u hyfforddi fel aseswyr i alluogi ysgolion i gael eu cydnabod am eu gwaith ar Hawliau Plant heb unrhyw gostau uniongyrchol i'r ysgol. Mae'r gwaith yn parhau gydag ysgolion, Unicef, Swyddfa'r Comisiynydd Plant yng Nghymru a chyda'r dysgwyr eu hunain, i ddatblygu modelau sydd fwyaf addas at y diben ac sy'n cyd-fynd â'r cwricwlwm newydd, wrth symud ymlaen.
- Mae Cyngor Abertawe wedi parhau i ledaenu gwybodaeth am yr UNCRC trwy ystod o fforymau, digwyddiadau a phrosiectau ledled Abertawe, gan gynnwys presenoldeb cyfryngau cymdeithasol ar-lein a dathlu 5ed Diwrnod Rhyngwladol Hawliau Plant yn Abertawe trwy gyflwyno ein gwaith i dros 100 o westeion o bob rhan o Gymru.

Astudiaeth achos: Canmol ysgol am ofal, cymorth ac arweiniad rhagorol

Mae arolygwyr wedi darganfod bod Ysgol Uwchradd Gellifedw yn Abertawe yn darparu gofal, cymorth ac arweiniad rhagorol i'w holl ddisgyblion. Mae hyn yn golygu bod disgyblion yn mwynhau lefelau uchel o lesiant ac mae eu hagweddau cadarnhaol yn cyfrannu'n sylweddol at ethos cynhwysol yr ysgol.

Ymwelodd arolygwyr o Estyn â'r ysgol ym mis Hydref ac maent bellach wedi cyhoeddi eu canfyddiadau.

Roeddent o'r farn bod yr ysgol yn rhagorol ar gyfer llesiant ac agweddau at ddysgu ynghyd â gofal, cefnogaeth ac arweiniad. Dywedodd yr adroddiad hefyd fod disgyblion yn gwneud cyfraniad ystyrllon a gwerthfawr i fywyd ysgol, bod pobl yn gwrandao ar eu barn a bod y "Pwyllgor Parchu Hawliau" dan arweiniad disgyblion yn gwneud cyfraniad buddiol iawn i fywyd disgyblion iau. Dywedodd Aelod Cabinet Cyngor Abertawe dros Wella Addysg, Dysgu a Sgiliau, Jennifer Raynor: "Mae hwn yn adroddiad arolygu da iawn arall a hoffwn longyfarch pawb sy'n gysylltiedig â'r ysgol."

Llais y Disgybl

- Mae Cyngor Abertawe yn parhau i barchu hawl pob plentyn i gael gwrandawriad mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt nhw trwy ystod o fecanweithiau ymgysylltu sy'n dod o fewn y Sgwrs Fawr. Yn ystod 2019-20, cynhaliwyd 9 Sgwrs Fawr yn cynnwys 1152 o blant a phobl ifanc ac aelodau o'r cyhoedd. Eleni, estynnwyd ystod oedran y cyfranogwyr yn y Sgyrsiau Mawr o 11-18 oed i 50 oed+, gan gynnwys pobl hŷn mewn Fforymau Rhwng Cenedlaethau. Ymunodd aelodau o'r cyhoedd a grŵp Rhwydwaith 50+, ynghyd â phreswylwyr o gartrefi gofal a

chanolfannau dydd, â phlant a phobl ifanc mewn gweithgareddau strwythuredig, trafodaethau ac archwiliadau o faterion allweddol, gan gynnwys Cyllideb y Cyngor, Hawliau Plant, pethau cyffredin a gwahaniaethau rhwng gwahanol grwpiau oedran a thechnoleg gynorthwyol ddigidol.

Ôl-troed carbon

- Mae Cyngor Abertawe wedi cefnogi cynlluniau ynni adnewyddadwy sy'n eiddo i'r gymuned, fel SCEES, i ddarparu ynni glân a bod o fudd i ysgolion lleol ac adeiladau cymunedol. Mae'r Cyngor wedi cefnogi'r rhaglenni Eco-ysgolion rhyngwladol, sy'n annog ysgolion i hyrwyddo ailgylchu a lleihau'r defnydd o ynni a dŵr ac wedi annog ein disgyblion dysgu Cyfnod Sylfaen i ddsygu yn yr awyr agored gan sicrhau parch at natur, bioamrywiaeth ac eco-systemau. Ar gyfer disgyblion yng Nghyfnod Allweddol 4 rydym wedi gweithio mewn partneriaethau gyda'n Prifysgolion i sefydlu gweithdai STEM, gan gynnwys ar effaith newid yn yr hinsawdd.

Addysg cyfrwng Cymraeg

- Mae hyrwyddo'r Gymraeg er mwyn cwrdd ag uchelgais LIC i gael 1 miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 yn ei gwneud yn ofynnol i Abertawe ehangu capasiti ysgolion sy'n cynnig addysg Gymraeg. Dechreuwyd ar brosiectau ar gyfer ysgolion newydd sy'n cael eu hadeiladu gyda darpariaeth well ar gyfer [YGG Tan-y-Lan](#) ac [YGG Tirdeunaw](#) gyda gwaith i wella ac ehangu cyfleusterau hefyd yn cael ei wneud yn [YG Gŵyr](#).
- Yn dilyn cymeradwyaeth mewn egwyddor ar gyfer cyllid Rhaglen Amlinellol Strategol gan Lywodraeth Cymru, bydd gwaith yn parhau i symud ymlaen i ddatblygu a chyflwyno achosion busnes manwl mewn perthynas â'r blaenoriaethau buddsoddi sy'n weddill mewn perthynas â darpariaeth cyfrwng Cymraeg.

Astudiaeth achos: Adeiladu cartref newydd ar gyfer ysgol gynradd cyfrwng Cymraeg

Er mwyn cyrraedd targed Llywodraeth Cymru o dyfu nifer y siaradwyr Cymraeg i filiwn erbyn y flwyddyn 2050, mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Abertawe yn bwriadu darparu 850 o leoedd ychwanegol mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg yn y ddinas i ateb y galw cynyddol.

Mae YGG Tirdeunaw wedi'i lleoli ar hen safle ysgol uwchradd Daniel James yn Heol Ddu, ond nid yw'r adeiladau presennol bellach yn addas ar gyfer y galw cynyddol am leoedd yn yr ysgol. Mae'r ysgol bresennol yn darparu 420 o leoedd amser llawn a 60 o leoedd meithrin ond byddai'r adeilad newydd yn agos i YGG Bryn Tawe yn darparu lleoedd ar gyfer 525 o ddisgyblion amser llawn a 75 o leoedd meithrin ynghyd â menter Dechrau'n Deg. Bydd safle newydd yr ysgol yn cael ei ariannu ar y cyd gan Gyngor Abertawe a Llywodraeth Cymru o dan Raglen Ysgolion 21ain Ganrif y cyngor.

Tlodi a chyflawniad

- Mae Abertawe yn parhau i berfformio'n uwch na chyfartaledd Cymru yng nghanlyniadau TGAU ar gyfer disgyblion sy'n derbyn Prydau Ysgol Am Ddim (PYDd). Yn y mesur newydd Cap 9, llwyddodd disgyblion PYDd yn Abertawe i gael sgôr cyfartalog o 324.4 yn erbyn y cyfartaledd cenedlaethol o 298.4, gyda 92.3% yn cyflawni'r Lefel 1 (5 gradd A*-G), 31.4% Lefel 2 (5 gradd A*-C) a 7.2% yn derbyn 5 gradd A neu A*.

Astudiaeth achos: Plant yn mwynhau cyfleoedd gwych i chwarae a dysgu yn Dechrau'r Deg ym Mhentrechwyth

Mae plant ifanc sy'n mynychu Dechrau'n Deg Ladybirds yn Ysgol Pentrechwyth yn mwynhau cyfleoedd gwych i chwarae a dysgu mewn amgylchedd diogel a hapus sy'n rhoi'r dechrau gorau posibl iddyn nhw, yn ôl arolygwyr. Mae'r gwasanaeth wedi'i raddio'n rhagorol ym mhob un o'r pedwar maes arolygu, sef llesiant; gofal a datblygiad; yr amgylchedd ac arweinyddiaeth a rheolaeth gan Arolygiaeth Gofal Cymru (CIW). Yn ei adroddiad sydd wedi'i gyhoeddi yr wythnos hon, dywedodd CIW fod plant yn ffynnu ac yn datblygu mewn gwasanaeth sy'n darparu ystod eang o gyfleoedd chwarae a dysgu iddynt. Ychwanegodd arolygwyr: "Mae yna bartneriaethau cryf ar waith gyda rhieni, gweithwyr proffesiynol eraill, asiantaethau a'r gymuned ehangach." Mae Dechrau'n Deg Ladybirds Pentrechwyth yn darparu gofal i hyd at 16 o blant rhwng dwy a thair oed ac yn cynnig dwy sesiwn y dydd. Dywedodd y Cyngorydd Elliott King, Aelod Cabinet dros Wasanaethau Plant Abertawe: "Hoffwn longyfarch pawb sy'n gysylltiedig â Dechrau'n Deg Ladybirds ar yr adroddiad rhagorol hwn. Mae cael eich barnu yn rhagorol yn gyffredinol yn beth prin ac yn dangos bod plant ifanc ym Mhentrechwyth yn cael y dechrau gorau posibl mewn bywyd. Diolch i bawb sy'n rhan o'r fenter."

6. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru lewyrchus* - Ymateb i'r Fargen Ddinesig trwy sicrhau bod pobl ifanc yn llwyddo mewn pynciau STEM a sgiliau digidol, megis codio cyfrifiaduron.
- *Cymru Gydnerth* - Cefnogi ysgolion i ddod yn Eco Ysgolion gan gynyddu dealltwriaeth, parch a gwerthfawrogiad o'n hamgylchedd.
- *Cymru Iachach* - Parhau i gynnwys plant yn eu haddysg trwy Llais y Disgybl, Cyngorau Ysgol a digwyddiadau Sgwrs Fawr. Mae'r pynciau wedi cynnwys ymwybyddiaeth ofalgar mewn ysgolion, bwlio, digartrefedd a pherthnasoedd iach. Mae menter ysgolion iach Iechyd Cyhoeddus Cymru yn gweld lefel uchel o ymgysylltiad yn ysgolion Abertawe i hyrwyddo maeth, gweithgaredd corfforol, perthnasoedd, ymwybyddiaeth o gamddefnyddio sylweddau, iechyd a llesiant emosiynol, diogelwch, hylendid a'r amgylchedd.
- *Cymru sy'n Fwy Cyfartal* - Sicrhau nad yw plant dan anfantais oherwydd tlodi neu ffactorau cyfyngol eraill wrth gyflawni a chyrraedd safonau a llesiant mewn addysg.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - Trawsnewid yr ystâd ysgolion i ateb y galw ac i ymateb i'r datblygiadau a nodir yn y cynllun datblygu lleol (CDLI)
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Cwrdd â'r galw am addysg Gymraeg a hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg mewn ysgolion trwy'r Cynllun Strategol Gymraeg mewn Addysg.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - Addysgu dinasyddion ifanc i barchu hawliau, deall cyfrifoldebau a bod yn ymwybodol yn fyd-eang trwy barhau i gefnogi ysgolion i ddod yn Ysgolion sy'n Parchu Hawliau UNICEF fel rhan o ymrwymiad y Cyngor i'r UNCRF.

7. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu

Mae'r canlynol yn feysydd a fydd yn flaenoriaethau ar gyfer addysg:

- Diwygio Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) - Deddf ALNET 2018
- Cwricwlwm Cymru (gan gynnwys er enghraifft: newidiadau i gymwysterau, mwy o bwyslais ar lesiant, y Gymraeg, cymhwysedd digidol, datblygu hyfforddiant cychwynnol i athrawon).
- Profïadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACEs), gan gynnwys materion iechyd meddwl cynyddol fel rhwystrau i ddysgu, ymddygiad mewn ysgolion.
- Addysg Ddewisol yn y Cartref
- Rhaglen Genedlaethol i ddatblygu arweinwyr ysgolion
- Gwreiddio safonau proffesiynol ar gyfer addysgu ac arweinyddiaeth

- Systemau atebolrwydd cyfnewidiol, gan gynnwys systemau categoreiddio ac arolygu sy'n debygol o newid, sut beth fyddan nhw yn y dyfodol
- Cynnig dysgu proffesiynol cenedlaethol
- Newidiadau i asesiadau disgyblion, bydd hyn yn gyfochrog â chyflwyno cwricwlwm newydd, disgwyl i asesiadau newid, sut beth fydd hyn yn y dyfodol a mesurau newydd posibl
- Ysgolion yn dod yn sefydliadau dysgu, ysgolion yn datblygu gweledigaeth gref ar gyfer dysgu ac addysgu, gan wahodd eraill i weld ymarfer a mynd allan a chydweithio ag eraill.

Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)

- Mae'r awdurdod lleol yn wynebu newid digynsail ym maes Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn dilyn cyflwyno Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 (Deddf ALNET 2018). Wrth wraidd y diwygiadau hyn mae ffocws ar gynhwysiant; rhoi plant a phobl ifanc yn y canol a sicrhau eu bod yn cael eu cefnogi i gyrraedd eu llawn botensial. Bydd Deddf a Chod ALNET yn gosod nifer o ddyletswyddau gorfodol ar Awdurdodau Lleol a chyfrff cyfrifol eraill fel Byrddau Iechyd a Gweinidogion Llywodraeth Cymru o fis Medi 2021.
- Rydym wedi gwneud cynnydd cychwynnol da yn ystod 2019/20 ac i mewn i 2020/21 wrth godi ymwybyddiaeth a dechrau gweithio gydag asiantaethau eraill a'r rhanbarth i ddatblygu cynnig lleol integredig a fydd yn diwallu anghenion dysgwyr ag ADY ar draws yr ystod oedran 0 i 25. Rydym wedi datblygu Strategaeth a Chynllun Gweithredu ADY ac wedi creu Grŵp Llywio Strategaeth ADY o randdeiliaid allweddol gan gynnwys rhieni/gofalwyr i oruchwylio gweithrediad y Strategaeth. Rydym yn arwain ar ddatblygu gweithlu ar gyfer Deddf ALNET (Cymru) 2018 ledled y rhanbarth trwy gydlyn cynllun hyfforddi ar gyfer y rhanbarth. Mae ailstrwythuro'r timau ADY o fewn yr Awdurdod Lleol yn cael ei wneud er mwyn sicrhau ein bod yn gallu diwallu anghenion dysgwyr mewn modd amserol a meithrin capasiti ar gyfer ADY yn ein hysgolion a'n cyfleusterau addysgu arbenigol. Mae gwaith partneriaeth gyda Gwasanaethau Blynnyddoedd Cynnar, Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn parhau i gael ei ddatblygu. Er enghraifft, eleni darparwyd hyfforddiant Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) gan staff Dechrau'n Deg a gweithwyr proffesiynol Addysg i'r sector gofal plant preifat er mwyn codi ymwybyddiaeth am Ddeddf ALNET (Cymru) 2018 ac i ddatblygu perthnasoedd mwy cadarn rhwng ymarferwyr gofal plant ac ysgolion mewn perthynas â phontio.

Sgiliau ar gyfer yr economi newydd a'r Fargen Ddinesig

- Mae'r Cyngor yn symleiddio ei ddull o wella ysgolion yn rhanbarthol ac yn cysylltu gwaith y Bartneriaeth Sgiliau a Dysgu Rhanbarthol a menter Sgiliau a Thalent Y Fargen Ddinesig. Mae'n hanfodol bod y ffrydiau gwaith hyn wedi'u halinio i sicrhau'r budd mwyaf i'n dysgwyr o adfywio economaidd yn Abertawe yn y dyfodol.

Disgyblion agored i niwed

- Mae dysgwyr Prydau Ysgol Am Ddim (PYDd) yn parhau i gyflawni'n sylweddol is na disgyblion eraill, sy'n destun pryder ac mae canlyniadau addysgol Plant sy'n Derby Gofal yr un mor isel; fodd bynnag, mae'n anodd cymharu oherwydd agweddau agored i niwed y grŵp hwn o blant ac anwadalrwydd y data a ddefnyddir a achosir gan y nifer fach ym mhob carfan. Perfformiad disgyblion sy'n derbyn Prydau Ysgol Am Ddim:
- Yn y Cyfnod Sylfaen, mae'r darlun cyffredinol o berfformiad yn un o ddirywiad, gyda dirywiad sydyn yn y disgyblion PYDd. Mae perfformiad yn seiliedig ar asesiad athrawon ac mae ysgolion yn llawer mwy cywir a sicr yn eu hasesiadau nag erioed o'r blaen.

- Yng Nghyfnod Allweddol 2, bu llai o newidiadau i ddisgyblion CA2 ac mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y data. Mae'n dangos bod cynnydd yn cael ei wneud, er bod perfformiad wedi dirywio, mae asesiadau athrawon yn sicr.
- Yng Nghyfnod Allweddol 4, mae'r bwlch mewn perfformiad rhwng PYDd a rhai nad ydynt yn PYDd wedi culhau ychydig. Fodd bynnag, mae perfformiad wedi gostwng eleni ac mae hyn oherwydd bod cyfres newydd o arholiadau, sy'n anoddach, wedi'u cyflwyno.
- Mae nifer y gwaharddiadau tymor penodol wedi cynyddu dros y 3 blynedd diwethaf. Lle bu cynnydd sylweddol ar lefel ysgol, mae swyddogion yn monitro'n agos. Archwilir gwaharddiadau parhaol fesul achos ac mae atal gwaharddiadau parhaol trwy gynnig dewisiadau amgen addas yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Mae dadansoddiad agosach o ddata a lledaenu datrysiadau amgen addas ar waith i fynd i'r afael â'r cynnydd. Yn ogystal, mae polisi ymddygiad cadarnhaol Abertawe newydd mewn ysgolion wedi'i rannu'n eang a bydd yn cefnogi'r gostyngiad yn y dyfodol. Mae pob ysgol hefyd wedi cael mynediad at hyfforddiant pellach ar brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod.
- Mae gwaharddiadau o Unedau Cyfeirio Disgyblion wedi cynyddu. Mae gwaith yn parhau ar draws ysgolion i sicrhau trothwy cyson ar gyfer ymyrraeth ymddygiad, megis atgyfeirio at EOTAS a gwaharddiadau. O dan y strategaeth ymddygiad, mae arian wedi'i ddatganoli i ysgolion uwchradd i ddatblygu a gwella eu hymateb graddedig i ddisgyblion sydd mewn perygl o brofi EOTAS. Mae Abertawe yn awyddus i symud ymlaen gyda datblygu darpariaeth ysgol arbennig newydd. Mae hefyd yn bwriadu adolygu nifer ac ystod y cyfleusterau addysgu arbenigol yn unol â newidiadau yn y galw.

Cyrhaeddiad disgyblion

- Yng Nghyfnod Allweddol 3, bu dirywiad mawr ym mherfformiad disgyblion ond mae hyn hefyd wedi'i adlewyrchu ledled Cymru ac mae o fewn lefelau goddefiant.
- O ganlyniad i newidiadau i fesurau cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 4 nid yw'n bosibl cymharu canlyniadau â rhai'r blynyddoedd blaenorol. Mae perfformiad yn ysgolion Abertawe yn parhau i fod yn gryf ac mae canlyniadau dros dro yn cymharu'n dda â'r canlyniadau rhanbarthol a chenedlaethol. Mae'r ffordd o fonitro canlyniadau a pherfformiad yn newid, yn unol â chyfarwyddyd Llywodraeth Cymru, felly mae hyn mewn cyflwr o newid ar hyn o bryd oherwydd cyflwyno'r cwricwlwm newydd a newidiadau i fesurau. Wrth symud ymlaen bydd perfformiad yn canolbwyntio llawer mwy ar ganlyniadau disgyblion unigol.
- Syrthiodd cyrhaeddiad y cyfnod sylfaen yn 2018 a 2019. Fodd bynnag, mae'r ganran gyffredinol yn parhau i fod yn uchel ac mae'r hyder yng nghywirdeb asesiadau athrawon hefyd yn parhau i fod yn uchel.
- Rhaid nodi bod dangosyddion pennawd sy'n defnyddio asesiadau athrawon yn destun adolygiad ac mae Llywodraeth Cymru ac Estyn yn cydnabod nad yw'r dangosyddion perfformiad hyn yn ddefnyddiol mwyach o ran perfformiad blaenorol a pherfformiad cymharol.

UNCRC ac addysg yn seiliedig ar hawliau

- Mae cynlluniau ar gyfer y dyfodol yn cynnwys: adolygu ac adnewyddu'r Cynllun Hawliau Plant a Phobl Ifanc yn seiliedig ar adolygiad academiaidd, ac ymgysylltu â phlant, pobl ifanc, teuluoedd, y cyhoedd yn ehangach, aelodau, staff y cyngor a phartneriaid ehangach; adolygiad o addysg yn

seiliedig ar hawliau, gyda'r bwriad o ddatblygu mecanweithiau cynaliadwy ac effeithiol ar gyfer dysgu am hawliau.

Trawsnewid ein **Heconomi a'n Seilwaith**

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant

- Rydym am godi perfformiad economaidd a chreu cyfoeth a chyfleoedd cyflogaeth i wella llesiant economaidd dinasyddion Abertawe
- Sicrhawyd y buddsoddiad mwyaf erioed ar gyfer de orllewin Cymru yn dilyn cymeradwyo Bargen Ddinesig arloesol Bae Abertawe ar 20 Mawrth 2017.
- Mae'r Fargen Ddinesig werth £1.3 biliwn a bydd yn trawsnewid tirwedd economaidd yr ardal, yn rhoi hwb o £1.8 biliwn i'r economi leol, ac yn cynhyrchu bron i 10,000 o swyddi newydd dros y 15 mlynedd nesaf.
- Yn Abertawe, bydd 100,000 o droedfedd sgwâr o ofod swyddfa newydd hyblyg a fforddiadwy yn cael ei adeiladu ar Ffordd y Brenin yng nghanol y ddinas ar gyfer busnesau technoleg fel rhan o bentref digidol a fydd yn elwa o seilwaith digidol o'r radd flaenaf.
- Bydd y Fargen Ddinesig yn arwain at ddatblygiad pentref bocs 215,000 troedfedd sgwâr yn Ardal Arloesi'r Glannau Prifysgol y Drindod Dewi Sant yn SA1 sy'n cael ei adeiladu, gan ddarparu lle fforddiadwy i gwmnïau newydd.
- Bydd y Fargen Ddinesig hefyd yn cefnogi digideiddio'r arena dan do 3,500 a gynlluniwyd ar gyfer safle datblygu Canolog Abertawe yng nghanol y ddinas, yn ogystal â datblygu sgwâr digidol i gynnwys sgriniau digidol a gweithiau celf digidol.
- Bydd y Fargen Ddinesig yn gyrru adfywiad ffisegol canol y ddinas ymhellach yn unol â'n Fframwaith Strategol Canol y Ddinas diwygiedig - yn benodol, datblygu a gwella eiddo a gwelliannau trafndiaeth cysylltiedig, gan ddarparu seilwaith galluogi i gefnogi adfywio.
- Rydym am fanteisio ar y cyfleoedd a gyflwynir gan y Fargen Ddinesig ac adfywio canol y ddinas trwy greu cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant i bobl ddi-waith ac anweithgar yn economaidd trwy gymalau budd cymunedol mewn contractau a darparu gwasanaethau cymorth cyflogadwyedd mewn partneriaeth â gwasanaethau eraill y cyngor a phartneriaid allanol.
- Rydym eisiau fframwaith polisi cynllunio sy'n cefnogi twf ac adfywio ac yn sicrhau bod gan gymunedau ddigon o dai o ansawdd da mewn lleoliadau cynaliadwy i ddiwallu anghenion cymunedol a chefnogi twf economaidd cynaliadwy.
- Rydym am fanteisio ar botensial twf nas defnyddiwyd i gynhyrchu ynni cynaliadwy, amddiffyn yr amgylchedd a rhoi hwb i'r economi, gan gynnwys parhau i lobio'r llywodraeth i gymeradwyo'r Morlyn Llanw.
- Rydym am fanteisio ar asedau a seilwaith naturiol, diwylliannol ac adeiledig Abertawe i ddatblygu'r economi wrth ddiogelu'r amgylchedd a gwella llesiant.

2. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.

- Gweithio gyda phartneriaid i weithredu y Fargen Ddinesig i fuddsoddi mewn seilwaith digidol a chefnogi buddsoddiad, arloesedd, twf, swyddi, sgiliau a chynhyrchedd.
- Manteisio ar y cyfleoedd a gyflwynir gan y Fargen Ddinesig a pharhau i adfywio canol y ddinas.
- Hyrwyddo a gwella economi leol amrywiol a chynaliadwy.
- Paratoi Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Canol y Ddinas.
- Mabwysiadu'r cynllun datblygu lleol (CDLI) sy'n cefnogi adfywiad Abertawe ac yn hyrwyddo cymunedau cynaliadwy.
- Creu cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant ar gyfer y di-waith tymor hir ac anweithgar yn economaidd trwy gymalau budd cymunedol mewn contractau.
- Gwella, ehangu ac arallgyfeirio cyfleusterau a seilwaith hamdden, diwylliannol a threftadaeth i helpu i roi hwb i'r economi, hyrwyddo twristiaeth a gwella llesiant.

- Trefnu trosglwyddo cyfleusterau hamdden yn llwyddiannus i bartner cyflenwi newydd y Cyngor a datblygu strategaeth gynaliadwyedd tymor hir ar gyfer gwasanaethau 'mewnol' ar draws y portffolio gan gynnwys Llyfrgelloedd, Theatrau, Oriolau ac Amgueddfeydd.
- Symud y prosiect Gwaith Copr Hafod ymlaen ac adnewyddu Strategaeth Coridor Glan yr Afon i nodi datblygiadau cyflenwol.
- Parhau i weithio gyda Skyline Ltd i gyflawni'r prosiect Gondola a Luge ym Mynydd Cilfai
- Adeiladu ar etifeddiaeth cais Abertawe i fod yn Ddinas Diwylliant y DU trwy gymryd rhan weithredol yn rhaglen beilot Culture 21 a chyflawni'r naw ymrwymiad ar gyfer Diwylliant mewn Dinasoedd Cynaliadwy.
- Hyrwyddo digwyddiadau hamdden cyhoeddus a diwylliannol i helpu i wella llesiant, hyrwyddo cydlyniant cymunedol a darparu buddion economaidd.
- Gweithio gyda phartneriaid i sicrhau pentref chwaraeon rhyngwladol a chanolfan rhagoriaeth chwaraeon.
- Cyflwyno'r Strategaeth Ynni i leihau costau, darparu ynni rhatach a lleihau ein hól troed carbon.
- Goruchwylio rheolaeth a datblygiad economi Canol y Ddinas gyda'r hwyr a gyda'r nos, gan gynnwys cadw'r Faner Borffor, i sicrhau ei fod yn lle diogel, glân a chroesawgar i weithio ac ymweld ag ef.
- Cydweithio trwy'r Bartneriaeth Adfywio Abertawe newydd i ddatblygu agenda adfywio economaidd Abertawe, gan gynnwys cyflwyno'r Rhaglen Buddsoddi wedi'i Thargedu.
- Gweithio gydag eraill i ddarparu trafniadaeth a seilwaith cynaliadwy a charbon isel gan ddarparu cysylltedd a symudedd gwell a rhatach a buddion economaidd cysylltiedig am gost amgylcheddol is a gwell ansawdd aer.
- Cynnal a gwella bioamrywiaeth a gwarchod mannau gwyrdd Abertawe, gan gynnwys parciau ar gyfer hamdden a chwarae, i hybu iechyd a llesiant.
- Rheoli arfordir Abertawe, hyrwyddo gwell ansawdd dŵr ymdrochi a chynnal statws y Faner Las ar draethau Abertawe i annog twristiaeth, amddiffyn yr amgylchedd a chefnogi llesiant.
- Hyrwyddo safleoedd tai strategol a datblygiadau cymysg i ddiwallu angen tai a darparu cyflogaeth.
- Amddiffyn a hyrwyddo iechyd, llesiant, diogelwch a buddiannau defnyddwyr pobl sy'n byw yn Abertawe neu'n ymweld â hi trwy weithio gydag eraill i gynnal diogelwch y cyhoedd ar draws yr ystod o wasanaethau rheoleiddio fel llygredd, sgamiau a masnachu annheg, iechyd y cyhoedd a materion tai, ac ati.

3. Beth yn union fydd llwyddiant.

- Mae gan Abertawe economi sy'n defnyddio asedau naturiol, chwaraeon a diwylliannol. Trwy'r Fargen Ddinesig, y buddsoddiad mewn seilwaith digidol ac adfywio Abertawe a Chanol y Ddinas, mae'r economi'n darparu mwy o'r swyddi, twf, sgiliau, hyfforddiant a chynhyrchedd cywir tra bod yr angen am dai yn cael ei ddiwallu ac mae llesiant cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cael ei gefnogi.

4. Cynnydd wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.

Y Fargen Ddinesig a Chanol y Ddinas

- Mae cam cyntaf cyllid y Fargen Ddinesig gwerth £18 miliwn ledled y rhanbarth wedi'i ryddhau gan Lywodraethau'r DU a Chymru ar ôl cymeradwyo prosiect Ardal Ddigidol Dinas a Glannau Abertawe. Mae'r gwaith adeiladu wedi cychwyn ar arena dan do ddigidol o'r radd flaenaf, gyda lle i 3,500, a fydd yn elwa o gysylltedd digidol o'r radd flaenaf. Bydd plaza digidol, Sgwâr Dewi Sant hefyd yn cael ei adeiladu y tu allan i'r arena, ynghyd â gweithiau celf digidol a nodweddion digidol eraill.

- Mae cynllun trawsnewid Cam Un Canol Abertawe gwerth £135m yn cynnwys parcdir newydd, tua 1,000 o leoedd parcio, a chartrefi ac unedau masnachol. I wneud lle, cafodd hen bont droed lwyd 40 oed ei symud yn llwyddiannus ym mis Chwefror 2020. Mae dyluniad newydd trawiadol i'w ddefnyddio gan gerddwyr a beicwyr wedi'i gomisiynu gan yr artist Marc Rees. Mae'r dyluniad arddull toriadau ar ffurf origami newydd wedi'i seilio ar ddarluniau abstract elyrch ac mae'r deunyddiau lliw aur yn adlewyrchu treftadaeth diwydiant copr Abertawe.
- Dynodwyd Grŵp Carne yn gynigydd ar gyfer safle gwesty Cam Un Canol Abertawe. Mae'r gweithredwr gwestai moethus o fri cenedlaethol mewn trafodaethau â nifer o frandiau gwestai rhyngwladol ar gyfer y safle.
- Mae datblygiad pentref digidol 100,000 troedfedd sgwâr yn cael ei adeiladu ar Ffordd y Brenin, gan ddarparu lleoedd gweithio blaengar ar gyfer busnesau technoleg a rhai â ffocws digidol. Bydd hyn yn gatalydd ar gyfer datblygiad newydd a arweinir gan y sector preifat ac yn darparu ar gyfer busnesau sy'n canolbwyntio ar TGCh sy'n tyfu o gyfleusterau tyfu busnesau Prifysgol Abertawe PCYDDS. Mae'r cynlluniau wedi'u cryfhau ar gyfer strwythur chwe llawr â gwydr ar ei flaen. Mae hyn yn cynnwys wal werdd, gardd ar y to a lle sy'n addas ar gyfer digwyddiadau diwylliannol a gyda mynediad yn ailgysylltu Ffordd y Brenin â Stryd Rhydychen.
- Roedd prosiect seilwaith £12m Ffordd y Brenin ar y trywydd iawn i gael ei gwblhau cyn y tarfu oherwydd coronafeirws. Mae Ffordd y Brenin bellach yn wyrddach, yn iachach ac yn fwy cyfeillgar i gerddwyr oherwydd arwynebau ffyrdd newydd a gwaith tirlunio. Mae Abertawe yn cael ei hail-lunio fel dinas werdd y gellir cerdded drwyddi. Mae gwaith wedi dechrau i droi rhan uchaf Stryd yr Undeb a rhan gyfagos o Stryd y Parc yn ardal i gerddwyr. Roedd system draffig ddwy ffordd newydd yn barod i'w chyflwyno ond gohiriwyd ei gweithredu oherwydd effaith COVID-19.
- Yn dilyn ymgynghori, rydym yn bwrw ymlaen â datblygu Sgwâr y Castell gyda'r Cyngor yn ymgymryd â rôl y datblygwr. Mae cyllid wedi'i nodi i ddatblygu astudiaeth ddichonoldeb a chynllun busnes i'w ystyried. Mae'r cynllun yn ystyried unedau bwytai newydd yn Sgwâr y Castell a man cyhoeddus gwyrdd wedi'i ail-ddychmygu ond mae'n cynnal maint y man agored presennol.
- Mae trawsnewid canol y ddinas sy'n deillio o fuddsoddiad preifat a gwasanaeth cyhoeddus arall yn cyd-fynd â strategaeth adfywio Cyngor Abertawe, sy'n ceisio hwyluso mwy o bobl yn byw ac yn gweithio yng nghanol y ddinas. Mae Tŷ Orchard yn cael ei ailddatblygu fel gofod byw a manwerthu gan Pobl Group. Bydd ailddatblygiad Canolfan Oldway gwerth £45m ar y Stryd Fawr yn gartref i fwy na 550 o fyfyrwyr, a bydd datblygiad Stryd Mariner yn gartref i 725 o fyfyrwyr ynghyd ag 20,000 o droedfedd sgwâr o ofod masnachol a datblygiad newydd ar Ffordd y Brenin i 310 o fyfyrwyr.
- Mae gan safle'r Ganolfan Ddinesig ar lan y môr ger canol y ddinas olygfeydd eang dros Fae Abertawe. Y bwriad yw i swyddfeydd y cyngor gael eu hadleoli i ganolbwynt y sector cyhoeddus yn natblygiad Gogledd Canol Abertawe, ac i'r safle hwn gael ei ailddatblygu fel datblygiad defnydd cymysg fyd yn ofod preswyl yn bennaf. Bydd Canolfan y Sector Cyhoeddus yn galluogi Cyngor Abertawe a chyrrff cyhoeddus eraill i gyfleoli gwasanaethau yng nghanol y ddinas.

Astudiaeth Achos: Datgelu cynlluniau ar gyfer adeilad technolegol yn Abertawe dan ddylanwad y cyhoedd

Dadorchuddiwyd cynlluniau ar gyfer adeilad arloesol fydd yn caniatáu i fusnesau technoleg a chreadigol ifanc cyffrous dyfu yng nghanol dinas Abertawe. Maent yn dangos strwythur blaen gwyrdd yn codi chwe llawr ar safle hen glwb nos Oceana ar Ffordd y Brenin. Gallai mwy na 600 o bobl weithio yno. Mae'r cynlluniau, gyda chymorth adborth mewn ymgynghoriad cyhoeddus y llynedd, yn cynnwys dwy lefel danddaearol a theras to gyda choed. Mae gwyrddni arall, gan gynnwys to gwyrdd, yn rhan o'r cynlluniau ar gyfer yr adeilad, gan adlewyrchu ymrwymiad y Cyngor i seilwaith gwyrdd. Mae Cyngor Abertawe eisiau datblygu'r ganolfan greadigol drawiadol, gyda mynediad i'r cyhoedd. Mae'n cynnwys cyswllt newydd rhwng Stryd Rhydychen a Ffordd y Brenin. Bydd yr adeilad yn un hynod dechnolegol, yn eco-gyfeillgar ac yn cynnwys lleoedd gwaith cynllun agored hyblyg gan gynnwys balconïau sy'n edrych dros ganol y ddinas. Mae'r adeilad yn un o brosiectau adfywio mawr Abertawe sydd bellach ar y gweill a bydd yn sefyll yn agos at y Biophilic Living newydd arfaethedig - adeilad eco-gyfeillgar gyda chartrefi a gofod masnachol yn cael eu gyrru gan Hacer o Gymru - os aiff hynny yn ei flaen.

Cynllun Datblygu Lleol

- Dilynwyd mabwysiadu'r Cynllun Datblygu Lleol ym mis Chwefror 2019 gan adolygiad o'r holl ganllawiau cynllunio atodol (CCA) presennol a datblygwyd canllawiau newydd er mwyn sicrhau aliniad. Ymgynghorwyd ar CCA sy'n darparu gwybodaeth ychwanegol am bolisiau cynllunio Tai Amfeddiannaeth newydd yn y Cynllun Datblygu Lleol. Mae gwaith hefyd wedi cychwyn ar CCA yn ymwneud â pholisi seilwaith gwyrdd. Mae gwaith wedi cychwyn ar Gynllun Datblygu Strategol i ategu'r CDLI.

Strategaeth Seilwaith Gwyrdd

- Mae seilwaith gwyrdd yn derm a ddefnyddir i ddisgrifio holl nodweddion yr amgylchedd naturiol rhwng ac o fewn ein trefi a'n dinasoedd. Defnyddiwyd ymgynghoriad â phobl sy'n byw, gweithio ac yn ymweld â chanol y ddinas yn 2018/19 i baratoi strategaeth ddrafft 'Ardal Canol Abertawe - Adfywio Ein Dinas er Llesiant a Bywyd Gwyllt', a aeth allan i ymgynghoriad ym mis Awst 2019. Yna cwblhawyd y Strategaeth ddrafft ac yn amodol ar gael ei mabwysiadu'n ffurfiol mae ei hargymhellion a'i dulliau eisoes yn cael eu defnyddio ac yn dylanwadu ar ddatblygiad yng nghanol y ddinas. Mae'r strategaeth hon yn nodi gweledigaeth ar gyfer canol Abertawe sy'n gwneud y mwyaf o fannau gwyrdd gan ddefnyddio cyfuniad o nodweddion ar lefel stryd fel coed stryd a gerddi glaw ynghyd â llystyfiant ar adeiladau, gan gynnwys toeon gwyrdd a waliau gwyrdd.
- Mae'r strategaeth yn nodi gweledigaeth ar gyfer ardal ganolog Abertawe i fod yn llawer mwy gwyrdd. Y bwriad yw dyblu swm y seilwaith gwyrdd o fewn 10 mlynedd, gan greu amgylchedd o ansawdd uchel wedi'i addasu'n well i newid yn yr hinsawdd ac sy'n groesawgar i bobl a bywyd gwyllt. Mae hefyd yn anelu at helpu canol y ddinas i fod yn ganolbwynt mwy ffyniannus yn economaidd i'r rhanbarth mewn blynyddoedd i ddod trwy annog gwelliannau i'r seilwaith gwyrdd a gynlluniwyd yn strategol mewn datblygiadau newydd a phresennol.

Cyfleoedd Cyflogaeth a Hyfforddiant

- Mae bron i 540 o bobl wedi cael cymorth i ddechrau gweithio neu i ddod o hyd i swydd well yn y 18 mis cyntaf ers i wasanaeth cyflogadwyedd Cyngor Abertawe gael ei ail-lansio. Mae Gweithio Abertawe a'i bartneriaid hefyd wedi helpu mwy na 1,100 i dderbyn hyfforddiant ac wedi cefnogi mwy na 2,450 o bobl. Cefnogodd Gweithio Abertawe, ynghyd â phartneriaid yn Pobl, Coastal a Family Housing gyflwyno 'The Pop Up Business School' Abertawe ym mis Medi 2019 a oedd yn cynnig gweithdai a chyrsgiau i ddarparu entrepreneuriaid i helpu i gychwyn busnes.

- Mae swyddi hyfforddeion hefyd ar gael mewn meysydd anhraddodiadol fel rhan o raglenni cydweithredol ledled y wlad. Roedd y Prosiect Uchelgais Diwylliannol a ariannwyd gan Gronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol ac Is-adran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd Llywodraeth Cymru, yn cynnwys Amgueddfa Abertawe yn gweithio gyda phartneriaid yn Amgueddfa'r Glannau a Chanolfan yr Aifft Prifysgol Abertawe i gynnal pobl ifanc â chefnidiroedd amrywiol oedd yn ceisio ennill sgiliau a phrofiad mewn treftadaeth ddiwylliannol.
- Mae'r tîm Y Tu Hwnt i Frics a Morter yn parhau i yrru polisi Budd Cymdeithasol y Cyngor ymlaen gan weithio ar draws gwasanaethau'r cyngor, sefydliadau partner a'r sector preifat i sicrhau bod buddion cymunedol wedi'u hymgorffori mewn contractau. Yn 2019-20 cyflawnwyd 2,603 o wythnosau o swyddi a hyfforddiant, a chychwynnodd 27 prosiect newydd gan arwain at 74 o swyddi newydd. Yn ogystal, mae contractwyr wedi adnewyddu nifer o geginau ac ystafelloedd ymolchi ac yn parhau i ddarparu buddion cymunedol ehangach i'r cymunedau lleol.

Cyfleusterau / seilwaith hamdden, diwylliannol a threftadaeth

- Eleni rydym wedi prydlesu adain Gelfyddydau Theatr y Grand i Gyngor Hil Cymru (RCC) i gefnogi datblygu canolfan diwylliannol a digidol. Mae gennym gydweithrediad hirsefydlog gyda Chyngor Hil Cymru ac rydym hefyd wedi ymrwmo i weithio gyda United Cities a Llywodraeth Leol mewn rhaglen Dinasoedd Peilot i ddatblygu cyfranogiad diwylliannol fel rhan o wneud dinasoedd cynaliadwy ac rydym wedi datblygu tymor hir. Nod y Ganolfan Diwylliant a Digidol yw darparu gofod ymarfer a chynhyrchu i sefydliadau celfyddydol bach Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig (BAME) a chynyddu cyfranogiad pobl â nodweddion gwarchoddedig mewn gweithgareddau a rhaglenni diwylliannol a chelfyddydol.
- Mae'r ganolfan hefyd yn cynnwys darpariaeth newydd ar gyfer dysgu cymunedol/profiadau digidol. Bydd yn darparu gofod yng nghanol y ddinas i gymunedau rannu diwyllianau pobl eraill. Ymhlith y cymunedau a arweiniodd gyda RCC yn yr ymgynghoriad ar y ganolfan oedd Canolfan Gymunedol Affrica, Cymdeithas Tsieineaidd yng Nghymru, Grŵp Cefnogi Ceiswyr Lloches a Ffoaduriaid Menywod Abertawe a'r Gymuned Iddewig. Cefnogir y ganolfan gan lawer o ddarparwyr gwasanaeth gan gynnwys Cyngor Gwasanaeth Gwirfoddol Abertawe (SCVS) a Heddlu De Cymru.

Astudiaeth Achos: Theatr y ddinas i fod y llwyfan ar gyfer digwyddiad diwylliannol unigryw yng Nghymru

Bydd Theatr y Grand hanesyddol Abertawe'n gartref i ganolfan diwylliant a digidol arloesol - y cyntaf o'i bath yng Nghymru. Bydd Adain Gelfyddydau'r lleoliad yn ganolbwynt ar gyfer dros 20 o gymunedau llawr gwlad a fydd yn helpu i ddatblygu rhaglen gelfyddydol amrywiol. Bydd y ganolfan yn gartref i gyfleoedd newydd ar gyfer y celfyddydau, digwyddiadau diwylliannol, gweithgareddau cymunedol a rhaglenni sgiliau. Bydd yn datblygu caffï bwyd stryd ethnig ac yn cynnig gwasanaeth cymorth arlwygo. Bydd Cyngor Hil Cymru, gyda chefnogaeth ariannol gan Lywodraeth Cymru, yn gwella ac yn uwchraddio Adain y Celfyddydau er mwyn darparu lleoliadau newydd ar gyfer datblygu'r celfyddydau, swyddfeydd cymunedol, cefnogaeth ddigidol a man dysgu. Dywedodd Robert Francis-Davies, aelod cabinet y cyngor dros fuddsoddi, adfywio a thwristiaeth: "Bydd y cytundeb menter ar y cyd arloesol hwn yn arallgyfeirio cynulleidfaoedd diwylliannol Abertawe a bydd yn sicrhau mwy na £150,000 mewn incwm blynyddol newydd i'r Grand." Y ganolfan fydd y gyntaf o'i bath yng Nghymru, ac mae'n iawn bod y Grand - sy'n fwy na 120 mlwydd oed - ar flaen y gad, mewn cymdeithas sy'n esblygu ac anghenion diwylliannol sy'n newid. Bydd y theatr, wrth gwrs, yn parhau i gynnig ei hystod eang enwog o adloniant o'r radd flaenaf yn ei phrif awditorium hardd.

- Mae Cyngor Abertawe yn parhau i gyfrannu at atyniadau allweddol fel rhan o ymrwymiad i iechyd a llesiant ein preswylwyr a bywyd diwylliannol y ddinas. Mae'r ganolfan hamdden (LC), Amgueddfa Genedlaethol y Glannau Abertawe a Phwll Cenedlaethol Cymru Abertawe yn gwneud cyfraniad pwysig i'n diwydiant twristiaeth sy'n werth £440m y flwyddyn ac sy'n cefnogi mwy na 5,000 o swyddi. Mae'r ffigurau twristiaeth diweddaraf ar gyfer 2018 o STEAM unwaith eto yn dangos cynnydd o 3% i £447.74 m ar y flwyddyn flaenorol. Yn yr un modd, bu cynnydd o 3% hefyd yn nifer yr ymwelwyr â'r ardal, tra bod nifer y swyddi a gefnogwyd wedi codi 0.9% i 5,753.

Trosglwyddo cyfleusterau hamdden

- Mae Freedom Leisure wedi gweithredu canolfannau lleol ar ran Cyngor Abertawe ers mis Hydref 2018 a gyda'n gilydd rydym yn gwella hamdden yn lleol, gyda buddsoddiad o £5.1m wedi'i ariannu gan y cyngor ledled y ddinas. Mae cyfleusterau newydd yng nghanolfan hamdden canol y ddinas (LC) a gwelliannau i ganolfannau hamdden Penlan, Treforys a Llandeilo Ferwallt eisoes yn denu aelodau newydd. Mae gwaith yng Nghanolfan Hamdden Penyrheol wedi cynnwys cyfleuster stiwdio ffitrwydd wedi'i ailwampio, lle hyfforddi gyda thrac dan do a champfa gydag offer Technogym newydd yn ogystal ag ychwanegu man cymunedol yn y dderbynfa. Rhoddwyd goleuadau ynni effeithlon a gwnaed gwelliannau mecanyddol a thrydanol hefyd i leihau costau ynni ac ôl troed carbon.

Astudiaeth achos: Us Girls Abertawe

Mae Us Girls Abertawe yn fenter arobryn i annog merched 8-14 oed i gymryd rhan mewn chwaraeon a gweithgarwch corfforol mewn amgylchedd cyfeillgar anfeirniadol. Mae gwerysilloedd yn digwydd yn ystod gwyliau ysgol mewn cymunedau sydd â chyfraddau uchel o amddifadedd. Maent yn cynnig amrywiaeth eang o chwaraeon a gweithgareddau. Mae merched hefyd yn cymryd rhan mewn gweithdai a thrafodaethau ar bynciau sy'n berthnasol iddyn nhw, gan gynnwys iechyd emosiynol, rhwystrau i fod yn egniol, hyder a hunan-barch. Ethos y gwerysilloedd yn hwyl, ffitrwydd a ffrindiau. Yn 2020, enillodd Us Girls Swansea Wobr StreetGames genedlaethol sy'n arddangos pŵer chwaraeon i greu newid cadarnhaol ym mywydau pobl ifanc. Lanswyd Gwerysilloedd Us Girls Abertawe tua phum mlynedd yn ôl ac fe'u trefnir mewn partneriaeth â Freedom Leisure sy'n rhedeg canolfannau hamdden cymunedol Abertawe a'r LC ar ran y cyngor a phobl leol. Ymhlith y sefydliadau partner mae Heddlu De Cymru, Infonation a Barod, ConfiDance, Pêl-rwyd Cymru, y Gweilch a hyfforddwyr arbenigol.

- Dyfarnwyd contract 15 mlynedd i Parkwood Leisure Ltd i weithredu Plantasia yn 2019. Fe wnaethant gymryd yr awenau gan y Cyngor ar 1af Chwefror 2019, Yn dilyn ymlaen o'r bwriad i gau Plantasia ym mis Ionawr ar gyfer gwaith cynnal a chadw a diogelwch blyneddol, arhosodd Plantasia ar gau tan Ebrill 2019 er mwyn i Parkwood Leisure wneud gwaith cyfalaf sylweddol. Mae'r atyniad wedi'i ailwampio bellach yn cynnwys crocodeiliaid Caiman, pontydd rhaffau, cwt coeden yn uchel ymhlith y dail, a rhaeadr ryngweithiol.

Coridor Glan yr Afon Tawe a Gwaith Copr yr Hafod

- Rydym wedi datblygu prif gynllun Afon Tawe sy'n anelu at ddatblygu ardal drefol fodern, ddeniadol a bywiog ar lan yr afon, gan greu man lle mae pobl yn dymuno byw, gweithio ac ymweld, gan fanteisio ar gyfraniad unigryw y Tawe i'r Chwyldro Diwydiannol a'i ddathlu. Mae caniatâd adeiladau rhestredig a chaniatâd cynllunio ar waith a sicrhawyd arian o Gronfa Dreftadaeth y Loteri (HLF) a rhaglen TRI Llywodraeth Cymru.

- Rydym yn gwneud cynnydd da gyda datblygiad Gwaith Copr Hafod Morfa ac wedi caffael ac atgyweirio adeiladau hanesyddol allweddol. Gan weithio gyda Phrifysgol Abertawe a phartneriaid eraill rydym wedi trawsnewid y safle trwy glirio llystyfiant ymledol, gwneud gwaith maes archeoleg cymunedol, sefydlogi adeiladau sydd mewn perygl, gwella mynediad i ymwelwyr, gosod llwybrau, a darparu gwybodaeth a dehongliadau i ymwelwyr.
- Rydym wedi gwneud cynnydd da wrth weithio gyda Penderyn Whisky i sefydlu distyllfa weithredol a chanolfan dwristaidd. Mae cam cychwynol yr atgyweiriadau i Dŷ Peiriannau Musgrave a Thŷ Peiriannau Vivian bron wedi'i gwblhau. Mae caffael y Pwerdy ac ailddatblygiad adeiladau allanol (Penderyn) hefyd bron â gorffen gyda dyddiad cychwyn disgwylidig ar y safle ym mis Mai 2020. Cafwyd darganfyddiadau archeolegol sylweddol sydd wedi ychwanegu gwerth i'r cynllun.
- Mae Pont Bascule 110-mlwydd-oed Glandŵr yn nodwedd dreftadaeth allweddol ar safle Copr Gwaith Hafod-Morfa. Y nod yw ail-osod y rhychwant dur 70 tunnell wedi'i adfer ar ei safle gan groesi Afon Tawe y flwyddyn nesaf ar ôl cael ei symud ar gyfer gwaith asesu ac adfer yn Afon Engineering, Bro Abertawe. Mae ymchwiliadau hefyd ar y gweill ar drestlau pren y bont sy'n ffurfio ffrâm solet i gynnal y rhychwant, gan weithio'n agos gyda chorff adeiladau hanesyddol Cymru, Cadw, i bennu pa waith adfer sy'n ofynnol a sut.
- Rhagwelir y bydd datblygiad Skyline ym Mynydd Cilfai yn creu 4 trac Luge, llinellau sip, a chyfleusterau i ymwelwyr. Mae'r cwmni Skyline wedi ymweld ac wedi cwrdd â'r Cyngor a Chyfoeth Naturiol Cymru. Mae wedi datblygu cynigion sy'n cynnwys gwella mynediad i'r ardal ac ecoleg yr ardal. Llofnodwyd Prif Delerau gan y Cyngor a bwrdd Skyline ac mae'r gwaith arolygu wedi cychwyn. Mae trafodaethau yn mynd rhagddynt yn dda rhwng Skyline a Llywodraeth Cymru am gymorth ariannol i wneud y cynllun yn ariannol hyfyw i Skyline.

Dinas Diwylliant, hyrwyddo digwyddiadau hamdden a diwylliannol

- Rydym yn cymryd rhan mewn rhaglen 'Diwylliant mewn Dinasoedd Cynaliadwy - Peilot Ewropeaidd' dan arweiniad United Cities a Llywodraeth Leol sy'n anelu, trwy ddysgu gan gymheiriaid a chydweithio, i ymgorffori diwylliant mewn 'gwneud dinasoedd' cynaliadwy. O ganlyniad i ymrwymadau Agenda 21, mae'r rhaglen wedi golygu ein bod yn gweithio tuag at naw ymrwymiad polisi craidd i roi diwylliant wrth wraidd strategaethau ar gyfer cydweithredu a chyfranogi dinasyddion a'r llywodraeth wrth greu dinas gynaliadwy; gan archwilio llywodraethu, hawliau diwylliannol, dysgu, cynllunio a chydraddoldeb i bawb.
- Mae ein gwaith hyd yma wedi arwain at ymrwymiad i greu 'Addewid Amrywiaeth', sy'n amlinellu'r ffyrdd y gall cydgynhyrchu, cydweithredu a ffyrdd newydd o gyflawni hyrwyddo mwy o gyfranogiad a mynediad at ddiwylliant yn ein dinas. Yn ystod mis Hydref 2019 cynhaliwyd Sesiwn Dysgu Cymheiriaid a oedd yn canolbwyntio ar egwyddorion 'Addewid Amrywiaeth' yng nghyd-destun Abertawe, yr heriau a'r pwysau cyfredol, gan archwilio cyfleoedd i gyflawni ymrwymiad i'n holl ddinasyddion, yn enwedig y rhai sydd fwyaf mewn perygl o gael eu hallgáu oherwydd eu nodweddion gwarchoddedig.

Astudiaeth achos: Rhaglen Fusion

Mae'r Rhaglen Fusion yn weithgaredd a ariennir gan Lywodraeth Cymru a reolir yn y Ddinas gan Dîm Gwasanaethau Diwylliannol y Cyngorau. Y nod yw cefnogi creadigrwydd a meithrin hyder a chydlyniant ar draws cymunedau. Gweithiodd y rhaglen gyda phartneriaid gan gynnwys Artistiaid GS

oriel leol sy'n cael ei rhedeg gan artistiaid ar yr Arddangosfa Gymunedol Greadigol flynyddol sy'n cynnwys gwaith gan bobl ledled Abertawe. Denodd y gweithgaredd eleni 279 o geisiadau, gan gynnwys crefftau, ffotograffiaeth, paentiadau a rhyddiaith a gyflwynwyd gan unigolion, ysgolion, colegau, grwpiau cymorth a grwpiau dysgu oedolion. Gweithiodd Fusion hefyd gyda Chanolfan Dylan Thomas ac adran ysgrifennu creadigol Prifysgol Abertawe i gyflwyno prosiect ysgrifennu creadigol chwe mis am yr ail flwyddyn. Mynychodd awduron o bob gallu - o newydd-ddyfodiaid i frwdfrydedd gydol oes - y dosbarthiadau misol. Y thema eleni yw noddfa, a ysbrydolwyd gan ddegfed flwyddyn Abertawe fel Dinas Noddfa a dyheadau Cymru i ddod yn genedl noddfa. Gweithiodd Fusion hefyd gydag Amgueddfa Abertawe i ddod â channoedd o eitemau o atgofion cerddoriaeth Abertawe at ei gilydd wedi'u benthyg gan ddwsinau o ddinasyddion yn y gorffennol a'r presennol. Dathlodd yr arddangosfa '50 mlynedd o Gerddoriaeth' dreftadaeth gerddorol y dinasoedd gan gysylltu â dathliadau 50 Mlynedd Abertawe.

- Mae'r rhaglen Digwyddiadau yn parhau i dyfu ac erbyn hyn mae'n denu mwy na 0.5m o bobl bob blwyddyn. Mae ymwelwyr â'n Digwyddiadau yn rhoi hwb sylweddol i'r economi leol yr amcangyfrifir ei bod tua £20m bob blwyddyn. Cynhaliwyd Croeso, gŵyl ddeuddydd yn dathlu Dydd Gŵyl Dewi a phob peth Cymreig yng nghanol dinas Abertawe a'r farchnad. Roedd Gŵyl Fwyd a Diod Croeso yn dathlu cynnyrch lleol gyda chogyddion enwog yn cynnal arddangosiadau. Mae Canol y Ddinas wedi cynnal ystod o ddigwyddiadau o ddigwyddiad ar thema archarwyr, dangosiadau sinema yn ystod gwyliau ysgol, gemau chwaraeon, dathliadau Calan Gaeaf, Nadolig a'r Pasg gan gynnwys Gorymdaith y Nadolig, Marchnad y Nadolig a Gŵyl y Gaeaf ar y Glannau.

Astudiaeth Achos: Abertawe yn dathlu 50 mlynedd fel dinas

Fe wnaeth cannoedd o bobl o gymdogaeth hanesyddol fwynhau parti stryd am ddim i ddathlu 50 mlynedd o Abertawe - ac ymunodd llawer mwy o breswylwyr o bob rhan o'r ddinas â nhw. Daeth preswylwyr Sandfields ynghyd â ffrindiau o bob rhan o Abertawe i helpu i nodi hanner canrif o statws dinas. Roedd y parti yn cynnwys cerddoriaeth fyw, perfformiadau eraill, bwyd stryd a gweithgareddau am ddim. Roedd celf, barddoniaeth, drymio, parc sglefrio dros dro, reidiau a gemau. Dywedodd Robert Francis-Davies, Aelod Cabinet dros Fuddsoddi, Adfywio a Thwristiaeth: "Mae nawr yn amser gwych i ni ddathlu treftadaeth ein dinas a'i dyfodol. Ond y rhan bwysicaf yw ein gwahoddiad i bobl Abertawe gymryd rhan yn y dathliadau trwy drefnu eu digwyddiadau eu hunain p'un a yw hynny'n garnifal lleol, sioeau cymunedol neu eu partiön stryd eu hunain. Yn fwy na dim dylai Abertawe 50 fod yn ddathliad o Abertawe gan bobl Abertawe i bobl Abertawe. Gall pawb fod yn rhan ohono."

- Mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn rhaglen ddiwylliannol lawn o ddigwyddiadau trwy gydol pob blwyddyn, ac eleni mae'r mwyafrif o'r gweithgareddau wedi cysylltu neu adeiladu ar thema dathlu'r hanner can mlwyddiant. Roedd uchafbwyntiau rhaglen eleni yn cynnwys; noson Tân Gwylt ar thema 50fed Pen-blwydd am ddim a gynhaliwyd am y tro cyntaf ym Mae Abertawe a fynychwyd gan 30,000 a Gorymdaith Nadolig ysblennydd yng nghanol y ddinas gyda tân gwylt annisgwyl i ddathlu'r hanner canmlwyddiant. Torrodd Sioe Awyr Cymru recordiau am bresenoldeb eto eleni gan ei bod hefyd yn cynnwys digwyddiad gyda'r nos sef Sioe Awyr Gyda'r Hwyr Abertawe 50. Cynlluniwyd parti stryd i ddathlu 50 mlynedd am ddim yn y Sandfields gyda dinasyddion a sefydliadau partner. Llwyfannodd Oriol Gelf Glyn Vivian arddangosfa boblogaidd 'Straeon Abertawe', arddangosodd amgueddfa Abertawe '50 mlynedd o gerddoriaeth' a chynhaliodd y llyfrgelloedd bartiön a digwyddiadau.
- Mae ein dathliadau 50 hefyd wedi cynnwys nifer o weithgareddau gyda phartneriaid i hyrwyddo amrywiaeth gan gynnwys; Mis Hanes LHDT, Diwrnod Rhyngwladol y Menywod, Mis Hanes Pobl Dduon, Diwrnod Cofio'r Holocaust, Pride Abertawe, Diwrnod Rhyngwladol ar gyfer Dileu Trais yn

erbyn Menywod, Eid yn y Parc Abertawe, Diwrnod Ymwybyddiaeth Byddar, Mis Ymwybyddiaeth Rhyng-ffydd ac wythnos Ymwybyddiaeth Iechyd Meddwl. 2019 oedd 39ain blwyddyn Gŵyl Arbennig Abertawe - digwyddiad sy'n croesawu dros 400 o blant ac oedolion sy'n cymryd rhan mewn cymysgedd o weithgareddau cystadleuol a chymdeithasol; 2020 fydd 40 mlwyddiant yr Ŵyl.

Pentref Chwaraeon Rhyngwladol / canolfan rhagoriaeth chwaraeon

- Rydym wedi parhau i weithio gyda Phrifysgol Abertawe a'n partneriaid i archwilio'r opsiynau i ddarparu Pentref Chwaraeon Rhyngwladol. Rydym hefyd yn bwriadu cyflawni ail-frandio'r Parc Chwaraeon yn Ffordd Ashleigh, mewn partneriaeth â'r Brifysgol a Phwll Cenedlaethol Cymru, gan gynnwys systemau archebu cwbl integredig ar gyfer yr holl gyfleusterau cysylltiedig ar y safle. Cwblhawyd arwyneb hoci newydd ym mis Hydref 2019 ac mae trafodaethau'n parhau mewn perthynas â chyfleoedd cyllido yn y dyfodol i ddarparu cyfleusterau ychwanegol ar y safle, gan gynnwys ailodod arwynebau presennol a chyfleusterau 3G newydd.

Strategaeth Ynni

- Mae Cyngor Abertawe yn mynd ati i ddod yn un o'r awdurdodau lleol mwyaf effeithlon o ran ynni yng Nghymru. Dros y degawd diwethaf mae'r cyngor wedi torri ei ôl troed carbon 30% ond mae ganddo gynlluniau i fynd hyd yn oed ymhellach dros y blynyddoedd i ddod. Cyhoeddodd y Cyngor Argyfwng Hinsawdd ar 29 Mehefin 2019. Roedd hyn yn cydnabod pwysigrwydd camau cysylltiedig ag ynni a chamau eraill a gymerwyd hyd yma wrth leihau allyriadau carbon, gwella bioamrywiaeth, a sicrhau economi carbon isel lewyrchus i'n rhanbarth. Roedd hefyd yn cydnabod pwysigrwydd gweithio gyda phartneriaid arbenigol i nodi sut y gallwn adeiladu ar y camau hyn wrth symud ymlaen.
- Mae'r Strategaeth Ynni yn ffordd allweddol y mae'r Cyngor yn lleihau ei hól troed carbon. Fe'i diweddarwyd ddiwethaf ym mis Ebrill 2016 ac mae adolygiad i ddatblygu a gweithredu cynllun map llwybr clir tuag at symud y cyngor i carbon net sero erbyn 2030 ar waith. Fodd bynnag, cydnabyddir bod angen iddi fod yn hyblyg i ddarparu ar gyfer gofynion Adrodd Allyriadau Carbon Llywodraeth Cymru sydd ar ddod. Mae gweithredu elfennau allweddol y Strategaeth Ynni yn digwydd yn barhaus a chânt eu nodi isod tra bod gweithgareddau ynghylch ynni adnewyddadwy a fflyd werdd yn cael eu nodi o dan yr Amcan Llesiant Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth.
- Rydym wedi cyflwyno mesurau inswleiddio ac effeithlonrwydd ynni er budd tenantiaid ein tai cyngor ac wedi hyrwyddo ymgyrchoedd a rhaglenni Llywodraeth Cymru a'r DU i gynyddu effeithlonrwydd ynni ymhlith tenantiaid preifat a pherchnogion tai, gan leihau tlodi tanwydd a lleihau allyriadau. Mae'r Cyngor hefyd wedi caffael contract i ddefnyddio Rhwymedigaeth Cwmnïau Ynni (ECO ac Eco-flex) yn ogystal â chymorthdaliadau eraill i ariannu mesurau effeithlonrwydd ynni ar gyfer tai sector cyhoeddus a phreifat yn ogystal â rhoi cychwyn ar gynlluniau newydd.
- Rydym hefyd yn cymryd rhan yn Rhaglen Carbon Isel Re:fit a gefnogir gan Lywodraeth Cymru er mwyn gweithredu cyfleoedd arbed arian effeithlonrwydd ynni mewn adeiladau annomestig a chanoli cyllidebau cyfleustodau'r cyngor. Sicrhawyd benthyciad di-log o £1.3 miliwn gan Raglen Ariannu Llywodraeth Cymru (Salix) i gyflawni prosiect sy'n cynnwys dros 18 adeilad y rhagwelir y bydd yn arbed amcangyfrif o 400 tCO₂e bob blwyddyn.

Astudiaeth achos: Freedom Leisure a Lleihau Carbon

Mae Freedom Leisure yn cychwyn cynllun gwella ynni helaeth mewn pedair o'r canolfannau hamdden Abertawe y mae'n eu gweithredu ar ran y Cyngor. Fel rhan o ymrwymiad y Cyngor i leihau ôl troed carbon Abertawe, gwnaed buddsoddiad mewn mesurau arbed ynni yn yr LC ac yng nghanolfannau hamdden Treforys, Penlan a Penyrheol. Mae gwaith yng Nghanolfan Hamdden Penyrheol wedi cynnwys boeleri nwy effeithlonrwydd uchel newydd a goleuadau LED yn y pwll, neuadd chwaraeon, ystafelloedd newid, neuadd gampfa a choridorau. Mae gorchudd pwll newydd ynni-effeithlon wedi'i osod ynghyd â phympiau a moduron cylched gwresogi effeithlonrwydd uchel. Mae rheolaethau gwresogi ac awyru newydd ar waith i helpu i sicrhau buddion amgylcheddol a chynaliadwyedd tymor hir. Mae paneli ffotofoltäig solar wedi'u gosod ar y to yng nghanolfannau Treforys a Phenlan tra bod paneli thermol solar wedi'u gosod ym Mhenyrheol.

Cludiant cynaliadwy a charbon isel

- Mae Cyngor Abertawe wedi llwyddo i gynnig am Gronfa Trafnidiaeth Leol Llywodraeth Cymru, y Gronfa Rhwydwaith Trafnidiaeth Leol a'r Gronfa Teithio Llesol ar ôl sicrhau £12.7 miliwn dros y tair blynedd diwethaf; mwy nag unrhyw Awdurdod Lleol arall yng Nghymru. Rydym wedi parhau i gefnogi datblygiad systemau trafndiaeth effeithlon ac integredig sy'n datblygu'r amgylchedd adeiledig a naturiol ac yn annog lefelau uwch o weithgaredd corfforol.
- Mae teithio llesol yn un o'n blaenoriaethau o ran galluogi preswylwyr i ddewis dulliau amgen o deithio i geir. Mae'r rhwydwaith beiciau presennol wedi'i ehangu i 118km i gefnogi'r Ddeddf Teithio Llesol ac rydym wedi creu rhwydweithiau teithio mwy cynaliadwy rhwng ardaloedd preswyl a chanolfannau cyflogaeth. Llwybrau Bae Abertawe yw enw ymgyrch teithio llesol a Rhwydwaith Cerdded a Beicio Cyngor Abertawe. Mae'r platfform hwn wedi'i ddatblygu i'w ddefnyddio gan bartneriaid a dinasyddion.
- Buddsoddiad mewn llwybrau beicio a cherdded diogel trwy greu seilwaith beicio newydd ac ymestyn y llwybrau presennol. Mae enghreifftiau o waith yn cynnwys llwybr cerdded ar gyfer plant ysgol sy'n teithio rhwng West Cross ac Ysgol Uwchradd yr Esgob Gore a wnaed yn llawer mwy diogel wrth gyflwyno cyfleusterau croesi ar gyffordd Ffordd y Mwmbwls a Ffordd Mayals ac ehangu'r palmant ar draws Pont Lluchwr fel y gall gario beicwyr. Rydym wedi sicrhau £12.7 miliwn mewn cyllid grant gan Lywodraeth Cymru dros y 3 blynedd diwethaf i wella ein rhwydwaith cerdded a beicio. Mae ein rhwydwaith wedi cynyddu 33% yn ystod y 3 blynedd diwethaf. Mae 60% o aelwydydd bellach yn byw o fewn 500 metr i lwybr beicio oddi ar y ffordd.

Astudiaeth Achos: Llwybr Beicio Newydd ar gyfer Gogledd Abertawe

Mae llwybr cerdded a beicio oddi ar y ffordd 1.4km newydd rhwng Tregwyr a Phontybrenin yn darparu cyswllt pwysig rhwng y ddwy gymuned yng ngogledd Abertawe, gan gysylltu â'r Llwybr Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol 4 presennol i gynnig teithio ymlaen i gyrchfannau ledled Bae Abertawe. Gall y llwybr newydd hwn ddarparu llwybr addas arall i blant ysgol. Penderfynir ar hyn trwy broses asesu. Y Cynghorydd Mark Thomas: Dywedodd Aelod Cabinet dros yr Amgylchedd a Seilwaith, "Mae hon yn broses barhaus lle rydyn ni bob amser yn edrych ar ble gallwn ni gynllunio llwybrau newydd a chysylltu cymunedau yn y ddinas. Mae mwy a mwy o bobl yn dewis beicio fel dull trafndiaeth amgen ar gyfer teithio yn ôl ac ymlaen i'r gwaith neu at ddibenion hamdden yn unig, felly mae angen i ni sicrhau bod gennym ni ddigon o seilwaith yn ei le." Ariannwyd y gwaith gan arian grant trafndiaeth gwerth £625k a sicrhawyd gan Lywodraeth Cymru. Mae Swyddogion Priffyrdd a Thrafnidiaeth yn parhau â'u gwaith i sefydlu llwybr dwyrain-gorllewin ar ochr ogleddol cytref drefol Abertawe, gan hwyluso llwybr parhaus oddi ar y ffordd o Dregwyr yn y gorllewin i Gellifedw yn y dwyrain, trwy Gorseion a Threforys a Llansamlet.

- Rydym wedi sefydlu is-bwyllgor trafndiaeth rhanbarthol o dan Dinas Ranbarth Bae Abertawe sy'n datblygu cynllun trafndiaeth rhanbarthol a chynigion ar gyfer cam cyntaf prosiect Metro Bae Abertawe. Disgwylir y bydd sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforaethol ledled Cymru yn darparu'r strwythurau llywodraethu a'r mandad i alluogi'r Grŵp hwn i wneud cynnydd da yn y blynyddoedd i ddod.
- Rydym hefyd wedi bod yn gweithio gyda darparwyr trafndiaeth i ddatblygu seilwaith trafndiaeth glyfar integredig sy'n cefnogi twf ac sy'n gwneud cymudo yn haws i bawb, pa bynnag ddull trafndiaeth y mae pobl yn dewis ei ddefnyddio. Nod hyn yw darparu gwybodaeth amser real i deithwyr y gellir ei defnyddio trwy ffonau clyfar a dyfeisiau ar ochr y ffordd. Mae technoleg bysiau hwyr hefyd wedi'i chyflwyno sy'n rhoi blaenoriaeth i fysiau sy'n gweithredu'n hwyr mewn cyffyrdd a reolir gan signal. Rydym wedi parhau i fuddsoddi yn y seilwaith telemateg sy'n cynnwys system rheoli traffig integredig. Mae system newydd yn galluogi technolegau i gysylltu monitro teledu cylch cyfyng, dadansoddi amser siwrneiau, monitro llygredd a mynediad o bell i osodiadau signalau traffig. Mae'r dechnoleg hon hefyd wedi sicrhau arbediad blynyddol sylweddol o'i chymharu â'r system flaenorol.
- Buddsoddwyd mewn adnewyddu peiriannau talu maes parcio gan alluogi taliadau digyswllt, arian parod a cherdyn gyda chefnogaeth technoleg Adnabod Rhif Cofrestru Awtomatig. Mae buddsoddiad o £280,000 mewn uwchraddio cyfleusterau wedi golygu bod safleoedd Parcio a Theithio yng Nglanŵr a Ffordd Fabian wedi elwa o'r opsiynau tocynnau gwell.
- Rydym yn parhau i osod seilwaith trafndiaeth gyhoeddus fodern mewn safleoedd allweddol ledled y ddinas. Cefnogwyd preswylwyr sy'n cael anhawster defnyddio gwasanaethau digidol i drosglwyddo i system tocynnau bws newydd gan staff y Ganolfan Gyswllt a'r Llyfrgell.
- Mae cyfran gyntaf o bwyntiau gwefru cerbydau trydan wedi'u gosod yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Mae baeau gwefru wedi'u gosod mewn meysydd parcio ar draws Canol y Ddinas i annog pobl i ddefnyddio cerbydau trydan a chyfrannu at ostwng allyriadau carbon o drafndiaeth.

Arfordir Abertawe / Y Faner Las

- Yn 2019, dyfarnwyd statws Baner Las i Fae Caswell, Langland a Phorth Eynon i gyd ynghyd â Marina Abertawe. Cyfathrebwyd Ansawdd Dŵr Ymdrochi yn seiliedig ar fodel darogan gan y cyfryngau cymdeithasol ac roedd y bwrdd arddangos cyhoeddus yn 'Dda' ar y cyfan. Gwnaed gwelliannau i reoli twyni tywod ym Mae Abertawe. Bydd opsiynau i leihau symudiad tywod o'r Bae i'r Promenâd a phriffyrdd cyfagos yn cael eu gwerthuso yn 2020. Yn Langland, lansiwyd system gofrestru ar-lein i farchnata cwt traeth a arweiniodd at geisiadau uwch nag erioed. Mae astudiaeth ymgynghorol wedi pennu opsiynau ar gyfer gwaith gwella ym Mae Porth Eynon gan gynnwys toiledau, maes parcio ac ardaloedd blaendraeth ehangach. Mae cynllun gweithredu yn datblygu. Mae gwelliannau i'r marina yn cynnwys cyfleuster gwerthu petrol a Pharc Teithio Iard Gychod newydd.

Astudiaeth Achos: Lleoedd Newid ym Mae Caswell

Mae Bae Caswell bellach yn elwa o gyfleusterau newydd i roi mynediad i fwy o bobl i'w atyniadau naturiol. Ei gyfleuster Lleoedd Newid newydd yw'r cyntaf o'i fath ar Y Gŵyr. Fe'i cynlluniwyd yn benodol ar gyfer pobl ag anableddau corfforol neu ddysgu dwys yn ogystal ag anableddau eraill sy'n cyfyngu'n sylweddol ar symudedd. Mae'n cael ei redeg mewn partneriaeth â Surfability UK, Cwmni Buddiant cymunedol wedi'i leoli yn Caswell. Dywedodd Robert Francis Davies, Aelod Cabinet, "Mae

gan y Cyngor ymrwymiad hirsefydlog i gyflwyno cyfleusterau Lleoedd Newid ac mae'r ymdrech ar y cyd hon yn enghraifft wych o weithio mewn partneriaeth rhwng gwahanol dimau'r cyngor dan sylw a busnesau Caswell i ychwanegu ased newydd o bwys i'r gymuned. "

Mae'r uned Lleoedd Newid modiwlaidd hunangynhwysol - yn y maes parcio ar draws y traeth - yn cynnwys teclyn codi ar y nenfwd, cawod, gwely newid a thoiled i alluogi newid ac ymolchi mewn amgylchedd glân a diogel. Mae dwy gadair olwyn arnofio Mobi-chair y gellir eu harchebu am ddim hefyd ar gael i ganiatáu i ymwelwyr anabl gael mynediad i'r dŵr. Ariannwyd y cynllun gwella £85,000 yn rhannol gan Raglen Datblygu Gwledig Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru 2014-2020. Ariennir hyn gan Gronfa Amaethyddol Ewrop ar gyfer Datblygu Gwledig a Llywodraeth Cymru. Cynllun Buddsoddi Amwynderau Twristiaeth (TAIS).

Safleoedd Tai Strategol a Datblygiadau Tai Cymysg

- Mae gan y Cyngor uchelgais glir hefyd i ddarparu mwy o dai fforddiadwy yn Abertawe. Mae'r Cynllun Datblygu Mwy o Gartrefi, y cytunwyd arno gan y Cabinet ym mis Chwefror 2019, yn nodi cynlluniau tymor byr i adeiladu 142 o dai cyngor newydd hyd at 2023. Y tu hwnt i hyn, mae'r Cyngor wedi gosod targed i ddarparu 1000 o gartrefi'r Cyngor newydd trwy'r Cyfrif Refeniw Tai (HRA), a 4000 o gartrefi fforddiadwy eraill fel rhan o'i uchelgais i ddarparu mwy na 5000 o gartrefi fforddiadwy newydd dros y cyfnod rhwng 2021 a 2031. Prif lwybr cyflenwi ar gyfer cyflenwad tai fforddiadwy, effeithlon o ran ynni yw trwy bedwar Landlord Cymdeithasol Cofrestredig Abertawe (RSLs) sydd wedi'u gosod mewn parthau i ddatblygu yn Abertawe. Mae nifer o gaffaeliadau o hen gartrefi Hawl i Brynu hefyd wedi digwydd, ac mae'r cartrefi hyn hefyd wedi'u hychwanegu at stoc y cyngor. Mae'r cyngor hefyd yn cefnogi polisi tai cydweithredol newydd.

Astudiaeth achos: Cartrefi hunan-adeiladu

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan mewn treial Hunan Adeiladu Cymru, Cynllun Llywodraeth Cymru a ddyluniwyd i gynyddu argaeledd lleiniau addas a dileu llawer o'r rhwystrau sy'n atal pobl. Rydym wedi nodi 3 llain bosibl ar gyfer "siop lleiniau" lle mae awdurdodau lleol yn nodi lleiniau posib ac yna'n eu gwneud yn "barod i fynd" gan sicrhau bod yr holl ofynion cynllunio a safle ar waith cyn iddynt gael eu gwerthu. Yna mae'r hunan-adeiladwr yn dewis pa gartref y maent am ei adeiladu o lyfr patrwm a ddarparwyd adeg ei brynu. Mae angen i ymgeiswyr llwyddiannus ddarparu blaendal o 25% o gost y llain ac mae Banc Datblygu Cymru yn darparu benthyciad i dalu'r balans. Dywedodd y Cyngorydd Andrea Lewis, "Mae Hunan-Adeiladu Cymru yn mynd i'r afael â'r rhwystrau y mae llawer o bobl yn eu hwynebu i adeiladu eu cartrefi eu hunain a dyna pam rwy'n gyffrous am ei botensial yn Abertawe. Mae yna fuddion cymunedol ehangach hefyd fel dod â thir diffaith i ddefnydd a chefnogi cwmnïau adeiladu bach lleol a'r cyfleoedd cyflogaeth y mae hyn yn eu creu. Gallai fod cyfle posib i'r cyngor gynhyrchu incwm yn y dyfodol os yw'r prosiect hwn yn llwyddiannus."

Economi gyda'r hwyr ac yn ystod y nos (ENTE)

- Llwyddodd Canol y Ddinas i gadw ei statws Baner Borffor bwysig ar gyfer 2019/20. Ein dinas yw un o ddim ond dau le yng Nghymru sy'n gallu chwifio'r Faner Borffor sy'n tynnu sylw at sut y gall ymwelwyr ddisgwyl noson allan ddifyr, amrywiol, ddiogel a llawn mwynhad pryd bynnag y dônt. Arweiniwyd cais eleni gan y Cyngor ond roedd yn adlewyrchu dyfnder ac ehangder y gwaith a wnaed gan bartneriaid fel BID Abertawe, Heddlu De Cymru a'r prifysgolion lleol, ymhlith eraill, amlygodd y patrolau gan fugeiliaid stryd sy'n helpu i nodi a chadw pobl agored i niwed yn ddiogel ac cael gwared ar beryglon, presenoldeb ceidwaid nos newydd sy'n gweithio nosweithiau allweddol i ddelio ag ymholiadau ymwelwyr, a gwaith marsialiaid taccis sy'n helpu i reoli ciwiau gyda'r nos i sicrhau bod pobl yn cyrraedd adref yn ddiogel. Ymhlith y nodweddion

eraill mae Pwynt Cymorth meddygol a Phwynt Gollwng ar y Strand, gwasanaethau bysiau hwyr y nos, treial traffig unffordd ar Stryd y Gwynt, ymgyrch glanhau ar hap sy'n cyflymu materion glanhau ac ymgyrch amlgyfrwng Yfed Llai Mwynhau Mwy. Mae cynllun Gwobrau 'Best Bar None' hefyd wedi'i gynnal yng nghanol y ddinas; roedd hyn yn cydnabod rhai o arferion gweithredol busnesau yn ystod y nos sy'n sicrhau mai diogelwch y cyhoedd sydd bennaf bob amser. Sicrhawyd cyllid hefyd i gyflawni'r cynllun Ailddychmygu Stryd y Gwynt ac mae'r gwaith cyflenwi ar y gweill.

Adfywio

- Mae partneriaeth Adfywio Abertawe yn parhau i gwrdd yn fisol gyda chynrychiolaeth gref o'r sector preifat ac uwch gydweithwyr o sefydliadau partner. Mae Adfywio Abertawe yn gweithredu fel y bwrdd prosiect lleol sy'n rheoli Buddsoddiad Adfywio wedi'i Dargedu (TRI) Llywodraeth Cymru a Chronfa Fenthyciadau Canol Trefi. Mae Cyngor Abertawe yn arweinydd rhanbarthol, ac yn gweithio gydag awdurdodau lleol eraill de-orllewin Cymru i gyflawni'r elfen Grant Datblygu Gwella Eiddo a Grant Byw'n Gynaliadwy y cynllun TRI. Mae'r cyllid hwn yn atal dirywiad tymor hir adeiladau gwag trwy gymorth grant i ailwampio ac ailgyflenwi adeiladau canol y ddinas a Threforys. Mae matrices Llesiant wedi'i ddatblygu ar gyfer y broses ymgeisio am grant - rhaid i bob ymgeisydd nawr ddangos sut y bydd eu prosiect yn sicrhau'r llesiant gorau yn Abertawe.
- Mae grŵp Adfywio Treforys hefyd yn cyfarfod yn rheolaidd â chynrychiolaeth dda ar draws y sector. Mae cynllun gweithredu yn cael ei gyflawni gan gynnwys treialu cynllun adnewyddu blaenau siopau. Mae pecyn cymorth treftadaeth cydnerth wedi'i ddatblygu ar gyfer Tabernacl Treforys i'w ddefnyddio gan gapeli tebyg sydd angen dyfodol cynaliadwy.
- Rydym wedi gwneud cynnydd da wrth sicrhau cyllid allanol gyda'r nod o hwyluso adfywio, cefnogi busnes a hyrwyddo'r ddinas. Mae caffael Theatr y Palas yn y camau olaf ac rydym yn aros am gadarnhad o gyllid gan WEFO. Yn ogystal, rydym wedi cyflwyno achosion busnes ar gyfer WEFO a Phanel Llywodraeth Cymru ar gyfer Tŷ Orchard, Neuadd Albert a hen adeilad BHS fel rhan o'r rhaglen Adeiladu ar gyfer y Dyfodol. Mae cynlluniau ar gyfer y dyfodol yn cynnwys sicrhau bod prosiectau'n cwrdd â'r holl ofynion ar gyfer cyllid allanol a bod ystod eang o gynlluniau o wahanol faint gyda'r siawns orau o lwyddo a chysylltu â gwaith yr economi sylfaenol.
- Roedd ymateb cychwynnol y Cyngor i Coronafeirws yn cynnwys gweithredu pecyn cymorth ar gyfer busnesau bach yn gyflym. Cydlynodd y Cyngor wyliau ardrethi busnes blwyddyn o hyd ar gyfer busnesau manwerthu, hamdden a lletygarwch bach gan sicrhau bod amserlenni talu busnesau cymwys yn cael eu haddasu yn unol â hynny. Yn ogystal, gweinyddodd y cyngor daliadau a chynnal atal twyll ar Grantiau Llywodraeth Cymru i fusnesau bach cymwys. Roedd hyn yn adeiladu ar ymrwymiad blaenorol y Cyngor i gynorthwyo busnesau bach 'stryd fawr' trwy gael gafael ar £2.3m o gynllun rhyddhad ardrethi Llywodraeth Cymru a helpodd oddeutu 1,300 o fusnesau bach cymwys gyda'u biliau.
- Roedd Stryd Fawr Abertawe ar restr fer gwobrau Stryd Fawr Prydain Fawr, fel Stryd Fawr Arbennig. Roedd hyn yn dathlu'r cynnig diwylliannol a chelfyddydol cryf a ategwyd gan dechnoleg a diwylliant o gychwyn busnesau digidol sy'n deillio o'r Pentref Trefol.

Astudiaeth Achos: Rhoi bywyd newydd i theatr hanesyddol y Palas

Mae Cyngor Abertawe wedi gweithio gyda Llywodraeth Cymru i nodi cyllid i gefnogi trawsnewid y strwythur Gradd 2, siâp lletem. Mae adeilad poblogaidd Theatr y Palas, sydd wedi bod mewn perchnogaeth breifat ers cryn amser, wedi cael ei adael heb ei ddefnyddio am fwy na degawd ac mae wedi dadfeilio. Dywedodd Robert Francis-Davies, Aelod Cabinet dros Fuddsoddi, Adfywio a Thwristiaeth: "Mae'r penseiri a'r dylunwyr rydyn ni wedi'u dangos o gwmpas wedi'u cyffroi gan bosibiliadau'r Palas. Mae'n adeilad rhyfeddol sydd, er ei fod yn ofnadwy o llwm y tu mewn, yn strwythurol gadarn. Mae'r Cabinet wedi cymeradwyo cynllun i adfywio'r adeilad tra'n amddiffyn ei ffasâd enwog am genedlaethau i ddod. Bydd hyn yn ystyried ystod o ddefnyddiau cymysg ar gyfer y safle a fu unwaith yn llwyfannu perfformiadau gan Charlie Chaplin a Syr Anthony Hopkins. Cefnogwyd y cynigion yn frwd gan y cyhoedd sy'n bwydo i mewn i ymgyrch ar-lein i ddatgelu mwy o dreftadaeth y safle a'i adlewyrchu yn y cynlluniau terfynol. Dywedodd Arweinydd y Cyngor, Rob Stewart, "Bydd ein cynigion nid yn unig yn achub y tirnod pensaernïol-arwyddocaol hwn ar gyfer ein dinas ond hefyd yn ychwanegu at adfywiad penuchaf y Stryd Fawr".

- Enillodd Marchnad Abertawe y teitl pwysig Marchnad Dan Do Fawr Orau Prydain yn 2020 yn dilyn gwobr flaenorol a gyflawnwyd yn 2015. Roedd y gystadleuaeth flynyddol hon, sy'n cael ei rhedeg gan Gymdeithas Genedlaethol Awdurdodau Marchnad Prydain (NABMA), yn cydnabod Strategaeth Gosodiadau'r Farchnad a sicrhodd 98% o ddeiliadaeth stondinau. Nododd y beirniaid hefyd Gynllun Gwella'r Farchnad i uwchraddio'r Farchnad yn ogystal â'i dull arloesol o farchnata gan gynnwys lansio gwefan ar ei newydd wedd a rhaglen cyfryngau cymdeithasol.

Amddiffyn a hyrwyddo iechyd, llesiant, diogelwch a buddiannau defnyddwyr

- Mae safonau masnach wedi parhau i chwarae ei ran yn yr ymgyrch genedlaethol 'Operation Sceptre' sy'n mynd i'r afael â throseddau cyllyll wrth barhau i brofi am werthu cyllyll yn anghyfreithlon. Tra bod ymchwiliad i ganolfan alwadau yn Abertawe wedi arbed miliynau rhag cael eu twyllo gan y cyhoedd. Mae dillad ffug a atafaelwyd gan y tîm Safonau Masnach yn parhau i gael eu hailbennu yn hytrach na'u dinistrio lle bo hynny'n bosibl. Ar ôl tynnu brandio, mae dillad yn cael eu hailddosbarthu i bobl sy'n ddigartref neu'n agored i niwed yn Abertawe trwy'r digwyddiad 'Gyda'n Gilydd adeg y Nadolig' a banciau bwyd.
- Mae erlyniadau llwyddiannus yn seiliedig ar ymchwiliadau i fwyd a werthwyd y tu hwnt i'w ddyddiad gwerthu a bwyd wedi'i labelu'n anghywir wedi parhau i ddangos sut mae Diogelwch Bwyd yn amddiffyn y cyhoedd. Eleni gweithiodd Swyddogion Iechyd yr Amgylchedd i amddiffyn tenantiaid rhag landlordiaid nad ydynt yn cydymffurfio â deddfwriaeth a ddyluniwyd i gadw tenantiaid yn ddiogel. Anfonodd erlyniad llwyddiannus neges glir gan y Llysoedd a'r Cyngor fod camau gorfodi yn cael eu cymryd i amddiffyn tenantiaid rhag landlordiaid sy'n gweithredu'n anghyfreithlon.

Astudiaeth Achos: Lleihau llygredd traffig

Mae Tîm Rheoli Llygredd y Cyngor wedi ymuno â Phrifysgol Abertawe i edrych ar yr effaith y mae peiriannau cerbydau sy'n segura mewn ciwiau traffig yn ei chael ar ansawdd aer. Lansiwyd yr astudiaeth i gyd-fynd â Diwrnod Aer Glân ar 20 Mehefin 2019. Ei nod yw casglu tystiolaeth i ddeall a fydd lleihau segura peiriannau yn lleihau llygredd. Gosodwyd arwyddion ar ochr y ffordd mewn lleoliadau prysur a gofynnwyd i fodurwyr mewn arwyddion cyfeillgar i ddiffodd eu peiriannau wrth aros mewn ciwiau traffig er mwyn gwella ansawdd aer. Yna cymerwyd mesuriadau o Nitrogen Deuocsid (NO₂) a Mater Gronynnol (PM_{2.5}) wrth arddangos negeseuon newid ymddygiad ar arwyddion ar ochr y ffordd dros sawl wythnos. Yn ystod cyfnod peilot o dridiau yn Sgeti ar lwybr cerdded i ysgol leol, cododd nifer y cerbydau yr oeddent wedi diffodd eu peiriannau o 5% i 14% yn y bore a chododd o 16% i 27.6%. Y nod yw cyhoeddi canfyddiadau mewn cyfnodolyn a adolygir gan

gymheiriaid a pharhau â'r gwaith hwn trwy weithredu arwyddion ar raddfa fwy mewn ardaloedd amlygiad preswyl eraill yn Abertawe dros gyfnod hirach o amser. Dywedodd Mark Thomas, Aelod Cabinet dros yr Amgylchedd a Rheoli Seilwaith: "Mae llygredd sy'n gysylltiedig â cherbydau yn rhywbeth rydyn ni'n awyddus i'w weld yn cael ei leihau yn y ddinas. Mae'r fenter ddiweddaraf hon yn rhan o waith llawer ehangach rydyn ni'n ei wneud i leihau allyriadau carbon yn Abertawe a gwella ansawdd aer i breswylwyr."

5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru lewyrchus* - Gweithredu'r Fargen Ddinesig gyda phartneriaid i fuddsoddi mewn seilwaith digidol a chefnogi buddsoddiad, arloesedd, twf, swyddi, sgiliau a chynhyrchedd. Adeiladu egwyddorion datblygu cynaliadwy yn ailddatblygiad canol y ddinas trwy ymgorffori gofynion ar gyfer effeithlonrwydd adnoddau (gwastraff ac ynni), ynni adnewyddadwy, gwella bioamrywiaeth / seilwaith gwyrdd a'r defnydd cynaliadwy o adnoddau naturiol sy'n cefnogi economi gynhyrchiol a charbon isel ac addasu / lliniaru ar gyfer newid yn yr hinsawdd. Mwyafu buddion o geisiadau cyllid grant.
- *Cymru Gydnerth* - Hyrwyddo'r 'Economi Werdd' gan gynnwys ynni adnewyddadwy i ddarparu diogelwch ynni, lliniaru newid yn yr hinsawdd a buddion economaidd. Hyrwyddo dulliau seilwaith gwyrdd mewn datblygiadau.
- *Cymru iachach* - Cynnal a gwella bioamrywiaeth a gwarchod mannau gwyrdd Abertawe, gan gynnwys parciau ar gyfer hamdden a chwarae, i hybu iechyd a llesiant. Rheoli morlin Abertawe a hyrwyddo gwell ansawdd dŵr a statws y Faner Las i annog twristiaeth, diogelu'r amgylchedd a chefnogi llesiant.
- *Cymru sy'n Fwy Cyfartal* - Creu cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant ar gyfer y di-waith tymor hir ac anweithgar yn economaidd trwy gymalau budd cymunedol yng nghontractau'r Cyngor.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - Rhoi blaenoriaeth i ddarparu tai fforddiadwy.
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Gwella, ehangu ac arallgyfeirio cyfleusterau a seilwaith hamdden, diwyllianol a threftadaeth i helpu i roi hwb i'r economi, hyrwyddo twristiaeth a gwella llesiant.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - Mae cynnwys egwyddorion datblygu cynaliadwy yn ailddatblygiad canol y ddinas yn enwedig o ran effeithlonrwydd adnoddau a'r defnydd cynaliadwy o adnoddau naturiol yn cyfrannu at economi carbon isel ac yn addasu / lliniaru ar gyfer newid yn yr hinsawdd. Annog ymgeiswyr am grantiau i fabwysiadu mesurau seilwaith gwyrdd wrth adnewyddu adeiladau.

6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu

Cysylltu y Fargen Ddinesig â Chanol y Ddinas a'r Economi Leol

- Mae dulliau arloesol o ysgogi buddsoddiad cenedlaethol a rhyngwladol yn Abertawe wedi'u mabwysiadu trwy'r ymgyrch 'Adfywio Abertawe'. Mae hyn yn defnyddio Realaeth Rithwir i ymgysylltu ag amrywiaeth ehangach o randdeiliaid fel bod ein dyfodol yn cael ei ddatblygu gan bartneriaeth eang. Bydd yr arloesedd hwn yn ein helpu i gynllunio'n greadigol ar gyfer dyfodol Abertawe gan ddenu adnoddau ychwanegol ac mae'n debygol o fod yn gynyddol werthfawr os bydd tarfu yn y tymor hwy ar deithio busnes o ganlyniad i Coronafeirws.
- Mae digwyddiadau Cwrdd â'r Prynwr Grŵp Buckingham Canol Abertawe wedi cael eu cefnogi gan Fusnes Cymru i annog busnesau lleol i gynnig am becynnau gwaith bach. Mae'r dull hwn yn cael ei adeiladu ar ffurf rith i sicrhau bod busnesau ac unigolion lleol yn parhau i gael cyfle i elwa ar weithgarwch caffael.

- Gan fod y Cyngor bellach wedi ymrwymo i gyflawni Cam 1 Canol Abertawe ac yn symud ymlaen â'r Pentref Digidol sy'n rhan o raglen y Fargen Ddinesig, mae'n hanfodol sicrhau ein bod yn adeiladu ar ac yn defnyddio effaith catalytig y buddsoddiad hwn i hwyluso adfywiad pellach o'r ddinas, gan sicrhau twf economaidd a chreu lle gwell i bobl fyw, gweithio ac ymweld ag ef yn unol â blaenoriaethau ac amcanion y Cyngor, yn enwedig Fframwaith Ardal Canol Abertawe (SCARF) a'r CDLI. Bwriad y Cyngor yw lleihau gwariant cyhoeddus pellach ar brosiectau adfywio yn y dyfodol ac felly mae swyddogion wedi bod yn archwilio sut i ddenu buddsoddiad preifat i sicrhau datblygiad parhaus safleoedd datblygu strategol sy'n eiddo i'r Cyngor.
- Mae gwaith wedi parhau i greu parcdir newydd wrth ymyl arena dan do Abertawe sy'n dod i'r amlwg. Hwn fydd y parc pwrpasol cyntaf yn y ddinas ers oes Fictoria, bydd yn ddeniadol i bob oedran a bydd yn cefnogi byw yn y ddinas. Yn fwy na chae pêl-droed, bydd yn cael ei ysbrydoli gan dirwedd arfordirol Abertawe a bydd yn cynnwys nodweddion chwarae naturiol. Bydd yn cynnwys lleoliad bwyd a diod ynghyd â tholedau cyhoeddus. Bydd gan y parcdir ddwy lefel o barcio ceir oddi tano a bydd yn helpu i gysylltu'r ddinas â'r môr.

Cyfleoedd Cyflogaeth a Hyfforddiant

- Rydym yn gweithio gyda'r Bartneriaeth Dysgu a Sgiliau Rhanbarthol sydd â chysylltiadau â mwy na 1000 o fusnesau ar draws De Orllewin Cymru i gynhyrchu mewnwleidiad pellach i'r sgiliau sydd eu hangen ar ddiwydiant a'r cyfleoedd a gyflwynir gan Fargen Ddinesig Bae Abertawe. Un o'r prosiectau allweddol o fewn Bargaen Ddinesig Bae Abertawe yw'r prosiect Sgiliau a Thalent sydd â'r nod o ddarparu datrysiad rhanbarthol ar gyfer nodi a chyflawni'r gofynion sgiliau a hyfforddiant ar gyfer pob prosiect y Fargen Ddinesig. Gan weithio ochr yn ochr â phartneriaid o'r sector preifat, addysg uwch ac addysg bellach, ysgolion a'r trydydd sector, mae tîm y prosiect yn mapio bylchau yn y ddarpariaeth gyfredol ac yn nodi'r sgiliau a'r hyfforddiant sydd eu hangen ar fyfyrwyr, athrawon a darlithwyr nawr ac yn y dyfodol.

Strategaeth Afon Tawe a Gwaith Copr Hafod

- Mae'r Tîm Datblygu Economaidd a Chyllid Allanol yn tanysgrifio i gronfa ddata grantiau ar-lein ac yn monitro'n barhaus y cyfleoedd cyllido grantiau a benthyciadau sydd ar gael. Mae angen parhau i ymgysylltu â Llywodraeth Cymru i ddylanwadu ar ffurf cyllid twristiaeth ar ôl Brexit, ac archwilio modelau cyllid partneriaeth lle gallai sefydliadau eraill fod mewn gwell sefyllfa i gynnig am gyllid ond gyda chefnogaeth a chymorth y Cyngor. Mae rhywfaint o lwyddiant eisoes gyda'r dull hwn, ee prosiect Tŷ Peiriant Musgrave Gwaith Copr Hafod yn gweithio gyda Phrifysgol Abertawe a Chyfeillion Gwaith Copr Hafod-Morfa.

Trafnidiaeth Gynaliadwy

- Rydym wedi ein dewis gan Lywodraeth Cymru fel un o 5 prosiect peilot i archwilio sut y gellir gwella gwasanaethau bysiau trwy weithio mewn partneriaeth. Mae'r Cyngor, First Cymru a TfW wedi cynnig am arian i ymchwilio i ymarferoldeb gwelliannau i gerbydau, amserlenni a seilwaith ar goridor bysiau allweddol i gynhyrchu newid moddol sylweddol fel rhan o brosiect Metro Dinas Bae Abertawe.
- Mae tueddiadau modelu traffig yn awgrymu, os na fyddwn yn gwneud newidiadau, yn y dyfodol bydd modurwyr yn profi amseroedd aros oddeutu pedair gwaith yn hirach nag yn awr yng Nghyfnwidfa Broadway yn Sgeti. Mae cynllunio tymor hir wedi arwain at fuddsoddiad o £1.1 miliwn gan ddisodli'r system dwy gylchfan â rheolyddion signalau traffig er mwyn rheoli'r twf a ragwelir yn y dyfodol na ellir ei wrthbwyo gan deithio llesol ar y llwybr hwnnw.

Arfordir Abertawe / Baneri Glas

- Ymatebodd cannoedd o bobl a sefydliadau i ymarfer ymgynghori yn ystod haf 2019 a wahoddodd syniadau datblygu sensitif a barn ar gyfer nifer o safleoedd morlin gan gynnwys tir o amgylch y ramp sglefrio a Lido Blackpill. Mae'r ymatebion yn helpu i lunio cynlluniau ar gyfer y safleoedd wrth symud ymlaen, gan gynnwys penderfyniadau i beidio â bwrw ymlaen â datblygiad lle roedd hyn yn adlewyrchu ymateb y cyhoedd.
- Mae astudiaethau ymchwilio Tir Amddiffyn Arfordirol y Mwmbwls i'r promenâd a'r blaendraeth, modelu tonnau ac asesiadau rhagori i gyd wedi'u cynnal a gorffennwyd yr adroddiadau. Bellach mae amddiffynfa arfordirol gynaliadwy wedi'i chynllunio i'r Mwmbwls er mwyn addasu i newid yn yr hinsawdd. Bydd y prosiect yn gweithio gyda rhanddeiliaid i barhau i archwilio cyfleoedd ar gyfer buddion ychwanegol a chymunedol ehangach.

Strategaeth Ynni

- Fel rhan o ymrwymiad y Cyngor i dai arloesol, effeithlon o ran ynni, treialwyd nifer o gynlluniau ôl-osod yn profi technolegau newydd yn 2018/19, dysgwyd gwersi trwy'r gwaith hwn ac fe'u cymhwyswyd yn 2019/20. Bydd y canfyddiadau hyn yn parhau i arwain gwaith yn y dyfodol gan drawsnewid stoc tai aneffeithlon yn rhai o'r cartrefi mwyaf effeithlon o ran ynni.
- Cynigir y bydd strategaeth ynni yn cael ei datblygu tuag at reoli'r ynni a ddefnyddir gan yr adeiladau a bennir gan adeiladwaith yr adeilad, y gwasanaethau adeiladu a rheolaeth yr adeilad (gan gynnwys opsiynau adnewyddadwy). Mae lle i archwilio a fyddai rhai o'r meysydd yn y strategaeth ynni ar hyn o bryd sy'n ymwneud â datgarboneiddio fel trafndiaeth gynaliadwy yn fwy priodol mewn cyd-destun strategol neu bolisi gwahanol.

Adferiad

- Dros y flwyddyn nesaf, bydd partneriaeth Adfywio Abertawe yn parhau i fireinio'r mecanweithiau cymorth presennol i ddylanwadu a chyd-ddylunio rhaglenni adfywio yn y dyfodol. Mae cynlluniau ar gyfer y dyfodol yn cynnwys parhau â thrafodaethau brandio a datblygu cynlluniau 'parod i adeiladu' i fanteisio ar gyfleoedd cyllido a mynd ar eu trywydd wrth iddynt godi.
- Mae problemau hirsefydlog gyda chamddefnyddio sylweddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol wedi creu canfyddiad negyddol o Stryd Fawr Abertawe. Ffurfiodd Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe Grŵp Digwyddiadau Critigol a ddaeth â gwasanaethau cyhoeddus, sefydliadau trydydd sector, busnesau lleol a phreswylwyr ynghyd mewn ymgais i weithio ar y cyd a mynd i'r afael ag achosion sylfaenol y broblem gan redeg yn gyfochrog â rhaglen o adfywio corfforol a chymunedol. Mae'r dull llwyddiannus hwn o gynnwys rhanddeiliaid yn parhau i gael ei weithredu gyda nifer o brosiectau yn cael eu cyflwyno.

Dinas Diwylliant

- Mae ein rhaglen Digwyddiadau wedi tyfu yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac mae bellach yn denu mwy na 0.5m o bobl bob blwyddyn. Mae ymwelwyr â'n Digwyddiadau yn ychwanegu hwb sylweddol i'r economi leol ac amcangyfrifir bod hyn oddeutu £20m bob blwyddyn. Mae hyn yn golygu bod digwyddiadau yn agwedd bwysig iawn ar ein Strategaeth Adfywio. Mae Cynlluniau'r Dyfodol yn cynnwys ffocws ar faterion cynaliadwyedd sy'n ymwneud â rheoli digwyddiadau, gan

gynnwys datblygu Siarter Datblygu Cynaliadwy Digwyddiadau. Disgwylir Adolygiad o'r Cynllun Rheoli Cyrchfan yn hydref 2020 a bydd y gwaith ymchwil a wnaed yn 2019 a 2020 yn helpu i lywio'r adolygiad. Bydd gan yr holl gynlluniau hyn fwy o arwyddocâd a byddant yn esblygu wrth i'r diwydiant adfer yn dilyn y cyfyngiadau symud ac yn addasu i oblygiadau tymor hir cadw pellter cymdeithasol.

Trechu Tlodi

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant?

- Rydyn ni eisiau Abertawe lle nad yw tlodi incwm yn rhwystr i wneud yn dda yn yr ysgol, cael bywyd iach a bywiog, datblygu sgiliau a chymwysterau a chael galwedigaeth foddhaus.
- Rydym am herio mynediad annigonol i wasanaethau angenrheidiol o ansawdd da trwy dargedu adnoddau lle maent yn cael yr effaith fwyaf, gyda phenderfyniadau am hynny yn cael eu gwneud ar y cyd â defnyddwyr gwasanaeth.
- Rydym am i'n holl breswylwyr gael y cyfle a'r adnoddau i ymuno â gweithgareddau cymdeithasol, diwylliannol a hamdden a gwneud penderfyniadau.
- Rydym am i bobl gynyddu eu hincwm i'r eithaf a chael y gorau o'r arian sydd ganddyn nhw.
- Rydym am i bobl osgoi talu'r 'premiwm tlodi', y costau ychwanegol y mae'n rhaid i bobl ar incwm isel eu talu am hanfodion fel tanwydd a thrafnidiaeth.
- Rydym am sicrhau bod rhwystrau i gyflogaeth fel trafndiaeth a gofal plant yn cael eu dileu.
- Rydym am sicrhau bod pobl o gymunedau mwyaf difreintiedig Abertawe yn cael eu cynnwys fel ein bod yn lleihau anghydraddoldebau rhwng cymunedau ac oddi mewn iddynt.

2. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.

- Gweithredu'r Strategaeth Tlodi ddiwygiedig i rymuso pobl leol, newid diwylliannau i bwysleisio bod trechu tlodi yn gyfrifoldeb i bawb a thargedu adnoddau i sicrhau'r mynediad mwyaf posibl at gyfle a ffyniant.
- Gweithio gyda'n partneriaid lechyd i sicrhau, trwy ein Strategaeth Blynyddoedd Cynnar, bod plant yn eu blynyddoedd cynnar ac yn y Cyfnod Sylfaen yn cyflawni eu datblygiad iaith, emosiynol, cymdeithasol a gwybyddol disgwyliedig a'u bod yn barod ar gyfer dysgu ac ar gyfer yr ysgol.
- Sicrhau fod pobl ifanc yn gallu cael mynediad at gyflogaeth, addysg neu hyfforddiant ar ôl cyrraedd 16 oed.
- Helpu i fynd i'r afael ag effeithiau diwygio lles, megis cefnogi pobl i hawlio'r budd-daliadau llawn y mae ganddynt yr hawl iddynt fel eu bod yn gallu cynyddu eu hincwm i'r eithaf.
- Buddsoddi i wella tai ac adeiladu cartrefi Cyngor sy'n fwy effeithlon o ran ynni a chefnogi adeiladu tai fforddiadwy i helpu i ddiwallu'r angen am dai, lleihau biliau tanwydd, adfywio ystadau a dod â buddion economaidd a chyflogaeth ehangach.
- Atal digartrefedd a chefnogi pobl i gynnal eu tenantiaethau i helpu i ddarparu sefydlogrwydd a diogelwch i deuluoedd a chymunedau er mwyn diogelu iechyd a llesiant ac atal allgáu cymdeithasol.
- Archwilio creu ein menter ynni ein hunain i ddarparu ynni cost isel i gartrefi gan helpu i fynd i'r afael â biliau tanwydd domestig uchel a thlodi tanwydd.
- Cefnogi mynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd a helpu i ddileu tlodi tanwydd a hybu datblygiad economaidd trwy'r cynllun ARBED a mesurau effeithlonrwydd ynni mewn tai cymdeithasol.
- Cefnogi unigolion i oresgyn eu rhwystrau i gyflogaeth trwy gymorth cyflogadwyedd cydgyssylltiedig sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.
- Darparu cyfleoedd celfyddyd, diwylliant a threftadaeth er mwyn hybu sgiliau, hyder, hunan-barch a dyhead.
- Gweithredu'r Cynllun Cyflenwi Cydlyniant Cymunedol i hyrwyddo cymunedau cydlynol a chynhwysol yn Abertawe.

3. Beth yn union fydd llwyddiant.

- Mae gan Abertawe strategaeth gorfforaethol a chynhwysfawr i fynd i'r afael â thlodi. Bydd llwyddiant yn cael ei farnu yn ôl llwyddiant gwaith i helpu i drechu, lliniaru a helpu i oresgyn achosion ac effeithiau tlodi. Bydd llwyddiant yn golygu: cychwyn yn ifanc i helpu plant i gwrdd â'u cerrig milltir datblygiadol a rhoi cyfleoedd i bobl ifanc gael cyflogaeth, gwaith neu hyfforddiant; lliniaru effeithiau tlodi incwm; atal achosion allgáu cymdeithasol, megis digartrefedd; helpu i lliniaru effeithiau'r 'premiwm tlodi' fel y'i gelwir ar gostau tai, tanwydd a thrafnidiaeth, a helpu i gael gwared ar rwystrau i gyflogaeth fel gofal plant anfforddiadwy.

4. Cynnydd wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.

Strategaeth Trechu Tlodi

- Mae Strategaeth Trechu Tlodi Abertawe yn parhau i gefnogi'r rhagdybiaeth bod Trechu Tlodi yn gyfrifoldeb i bawb. At ei gilydd, gwnaed cynnydd da o ran gweithredu'r amcanion yn y Cynllun Cyflawni a chyrraedd y targedau yn y Cynllun Corfforaethol. Mae adolygiad o berfformiad yn dangos y bu cynnydd yn nifer y bobl sy'n ennill cyflogaeth trwy Gymorth Cyflogadwyedd eleni o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Roedd nifer yr oedolion a enillodd gymwysterau achrededig yn uwch na'r targed ac roedd hefyd yn welliant o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Roedd cyfanswm y buddion a sicrhawyd gan y Tîm Hawliau Lles yn ystod y broses apelio hefyd yn sylweddol uwch na'r hyn a ddisgwylid ac mae'r tîm wedi parhau i gyflawni cyfradd llwyddiant o 94% ar bob apêl. Er bod yr amser a gymerir i brosesu hawliadau am Fudd-dal Tai a Gostyngiad Treth Gyngor wedi cynyddu, roedd hyn yn bennaf oherwydd cyflwyno Credyd Cynhwysol ac achosion mwy cymhleth yn parhau mewn Budd-dal Tai yn hytrach na throsglwyddo i Gredyd Cynhwysol a Chredyd Cynhwysol yn cael ei ddefnyddio ar gyfer y Cynog Lleihau Treth Gyngor. Bydd adolygiad o'r Strategaeth a'r Cynllun Cyflawni Trechu Tlodi yn cael ei gynnal yn 2020/21. Disgwylir y bydd effaith y pandemig COVID-19 yn cael effaith niweidiol ar gymunedau a phobl yn Abertawe, mae angen deall hyn yn llawn a bydd yn dylanwadu ar Strategaeth Trechu Tlodi Abertawe yn y dyfodol.
- Mae Fforwm Tlodi Mewnol y Cyngor yn parhau i gwrdd yn fisol, gyda'r nod o alinio rhaglenni a mentrau presennol ar draws y Cyngor ac integreiddio ymrwymadau trechu tlodi mewn gwasanaethau prif ffrwd. Eleni mae'r Fforwm wedi blaenoriaethu cyflogadwyedd, cynhwysiant ariannol a defnyddio data i dargedu cymorth i drechu tlodi. Un o brif fuddion Fforwm Tlodi Mewnol y Cyngor fu rhannu gwybodaeth ac arfer da gan hwyluso ffyrdd newydd o weithio a chyfleoedd i fynd i'r afael â thlodi. Er enghraifft, er mwyn cynnig gwiriad budd-daliadau amserol a chyngor ariannol i breswylwyr lleol mae is-grŵp o'r Fforwm wedi nodi "camau bywyd" neu "bwyntiau pwysig" lle gallai pobl fod yn barod i dderbyn cyngor ariannol fel genedigaeth plentyn, pontio ysgolion a phroffedigaeth. Yn dilyn hynny, maent wedi egluro'r cynnig, y broses atgyfeirio ac wedi nodi gwasanaethau perthnasol fel Llyfrgelloedd, Cofrestryddion, Treth Gyngor, Budd-dal Tai, Dewisiadau Tai a Chefnogaeth Tenantiaeth a all hyrwyddo ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael i bobl wrth i'w hamgylchiadau newid.
- Mae Fforwm Partneriaeth Tlodi Abertawe a'r grŵp Llywio Cynhwysiant Ariannol yn parhau i gwrdd bob chwarter. Cyflawnwyd cerrig milltir allweddol wrth sefydlu Comisiwn Gwirionedd Tlodi Abertawe: Sicrhawyd cyllid ar gyfer blwyddyn 1, dewiswyd SCVS fel y sefydliad cynnal ac mae'r tîm hwyluso wedi'i recriwtio. Mae Abertawe yn un o bedair ardal beilot yn y DU, mewn partneriaeth â'r Gymdeithas Plant a gwasanaethau ehangach i wella cymorth mewn argyfwng. Mae pandemig COVID-19 wedi cael effaith sylweddol ar brofiadau tlodi yn Abertawe a'r galw am wasanaethau. Bydd hyn yn dylanwadu ar esblygiad y strategaeth yn y flwyddyn i ddod. Un

agwedd o'r fath fydd canolbwyntio ar dlodi bwyd ac ansicrwydd bwyd. Sefydlir Rhwydwaith Tlodi Bwyd Abertawe yn sgil yr argyfwng.

- Mae Fforwm Tlodi'r Cyngor yn cydweithredu â Fforwm Tlodi Partneriaeth Abertawe, gan sicrhau bod agendâu yn cyd-fynd. Mae'r Pwyllgor Datblygu Polisi Lleihau Tlodi (PDC) wedi ystyried argymhellion yr Ymchwiliad Craffu i Drechu Tlodi (2018) ac wedi datblygu argymhellion polisi i gryfhau dull y Cyngor o drechu tlodi. Mae argymhellion polisi a ddatblygwyd gan y Pwyllgor Datblygu Polisi Lleihau Tlodi wedi cynnwys Polisi Credyd Fforddiadwy a Pholisi Dyled Corfforaethol. Mae gwaith yn mynd rhagddo mewn perthynas ag argymhellion polisi ynghylch sut mae'r Cyngor yn cyfathrebu â phreswylwyr ac yn eu cefnogi ag ôl-ddyledion rhent, ôl-ddyledion treth gyngor a dyledion eraill a pholisi Tegwch Gwyrdd, sy'n ceisio sicrhau bod gan bobl sy'n byw mewn cymunedau difreintiedig fynediad mwy teg i fanteision yr amgylchedd naturiol.

Strategaeth Blynyddoedd Cynnar

- Mae'r Cyngor wedi parhau i ddatblygu a chryfhau ei strategaeth Blynyddoedd Cynnar trwy Teuluoedd yn Gyntaf, y Rhaglen Dechrau'n Deg, y Cyfnod Sylfaen, yr Ymgyrch Cychwyn Gorau, Jig-so ac ystod o weithgareddau eraill i gefnogi plant, rhieni a'u teuluoedd. Gan weithio gydag lechyd a phartneriaid eraill mae dull y Cyngor wedi ymgorffori ymyriadau wedi'u targedu ar gyfer plant sy'n byw mewn ardaloedd o amddifadedd cymharol uchel, plant ag anghenion ychwanegol sy'n dod i'r amlwg a darpariaeth gyffredinol i blant a'u rhieni ledled Abertawe.
- Yn ystod 2019/20, cefnogodd y rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf 12,278 o unigolion gydag ystod o ymyriadau wedi'u targedu gyda'r nod o atal anghenion sy'n dod i'r amlwg rhag cynyddu a darparu cefnogaeth ar gyfer anghenion mwy cymhleth. Ariannodd y rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf nifer o brosiectau cysylltiedig ag anabledd gan gynnwys cefnogaeth i deuluoedd â phlant cyn-ysgol sydd ag anabledd sy'n dod i'r amlwg neu wedi'i ddiagnosio, cefnogaeth deuluol gyfannol a gwasanaeth eiriolaeth sy'n canolbwyntio ar Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) ac addysg, sgiliau bywyd a chymorth i deuluoedd ar gyfer pobl ifanc ag ymddygiad heriol iawn ac anabledd dwys a Datblygiad Iaith Gynnar.
- Parhaodd y rhaglen Dechrau'r Deg i ddarparu'r Cychwyn Gorau mewn bywyd i blant yn eu blynyddoedd cynnar yn y cymunedau mwyaf difreintiedig. Yn ystod 2019/20, elwodd cyfanswm o 2886 o blant 0-3 oed o Dechrau'n Deg. Mae parhad y prosiect Jig-so integredig hefyd wedi darparu cefnogaeth i deuluoedd ifanc agored i niwed o feichiogi ac yn ystod blynyddoedd cynnar eu plentyn. Mae'r prosiect yn anelu at lenwi'r bylchau rhwng gwasanaethau statudol ar draws sectorau gyda thîm o fydwagedd, gweinyddesau meithrin cymunedol, hwyluswyr teulu a gweithwyr datblygu iaith sy'n cynnig cymorth i bob rhiant ifanc hyd at 18 oed a rhieni agored i niwed rhwng 19-24. Gwnaed cynnydd sylweddol o ran cynnal y digwyddiad 1,000 diwrnod ynghyd â chydweithio pellach o ran Rhaglen Blynyddoedd Cynnar integredig trwy agenda Braenaru Llywodraeth Cymru.
- Mae'r ymgyrch Cychwyn Gorau wedi parhau i gynnal presenoldeb ar gyfryngau cymdeithasol ac mewn digwyddiadau amrywiol ledled Abertawe trwy gydol 2019/20. Hyrwyddodd Cychwyn Gorau Abertawe waith gweithgarwch corfforol SKIP yn nigwyddiad picnic blynyddol y Tedi Bêrs yn Amgueddfa'r Glannau, gyda dros 2000 o bobl yn bresennol. Roedd y digwyddiad yn cynnig cyfle i rieni weld pwysigrwydd chwarae symud datblygiadol y mae'r rhaglen yn ei hyrwyddo. Yn dilyn ymlaen o'n digwyddiad awyr agored llwyddiannus cyntaf, Gwthio Bygis Cychwyn Gorau, a gynhaliwyd ym mis Mai 2018, fe wnaethom ddilyn hyn gyda digwyddiad arall ym mis Hydref 2019. Digwyddodd hyn yn y ganolfan ddinesig a'n prif ffocws oedd hyrwyddo beiciau

cydbwysedd a manteision y rhain i ddatblygiad corfforol plant ifanc. Mae cyfrifon cyfryngau cymdeithasol Cychwyn Gorau yn parhau i symud ymlaen ac i wneud cysylltiadau da ag ymgyrchoedd cenedlaethol, fel ymgyrch Pob Plentyn Cymru, gan ail-drydar y negeseuon rhianta cadarnhaol. Mae gan y cyfrifon Facebook a Twitter dros 500 o ddilynwyr ac maent wedi cyrraedd amcangyfrif o 200,000 o bobl. Mae datblygu rhaglen glir ar gyfer hyrwyddo'r negeseuon yn 2020/21 yn un o'n blaenoriaethau wrth symud ymlaen, ynghyd â datblygu mwy o gynnwys fideo i gefnogi'r ymgyrch negeseuon ar-lein. Bydd hyn yn cyd-fynd ag ailddatblygiad gwefan gefnogi Cychwyn Gorau Abertawe.

- Cryfhawyd rhaglen SKIP Meithrin trwy ei chynnwys yn y cynllun gweithredu ar gyfer cyflwyno'r gwaith Braenaru Blynyddoedd Cynnar. Er mwyn cefnogi ei chyflwyno i ragor o bobl, mae'r peilot Braenaru wedi prynu offer ar gyfer 50 lleoliad arall i gael mynediad i'r rhaglen chwarae symud datblygiadol yn 2020/21. Mae hwn hefyd yn brosiect rhanbarthol, gan fod y rhaglen Braenaru yn rhychwantu Castell-nedd Port Talbot hefyd. Mae'r rhaglen hon yn cael ei chefnogi gan Brifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant. Mae'r gwaith Braenaru wedi cyflymu yn ystod 2019/20. Mae dau brif liny - y cyntaf yw ymarfer mapio sy'n edrych ar yr holl wasanaethau sy'n rhyngweithio â theluoedd o feichiogi hyd at 7 oed ar draws 4 maes gwaith. Y rhain yw Iechyd, Dysgu, Cymorth i Deuluoedd ac yn olaf Gofal Plant a Chwarae. Bu dau weithdy mapio a fynychwyd yn dda ym mis Rhagfyr 2019 a mis Chwefror 2020. Mae 2019/20 hefyd wedi gweld rhaglen beilot yn cael ei datblygu a fydd yn edrych ar gefnogi adnabod oedi lleferydd ac iaith yn gynnar yn y sector nas cynhelir. Mae'r cynnig yn ystyried ffyrdd o sut i efelychu dull Dechrau'r Deg o nodi oedi lleferydd ac iaith a chefnogaeth ddilydol mewn lleoliadau gofal plant nad ydynt yn rhai Dechrau'n Deg. Bydd y peilot yn canolbwyntio i ddechrau yn ardal Clwstwr Meddygon Teulu Lluchwr.

Gofal Plant

- Dechreuodd Cyngor Abertawe brofi'r Cynnig Gofal Plant a Ariennir 30 Awr ym mis Gorffennaf 2017 o fewn wardiau dethol yn Abertawe. Yn ystod y cyfnod hwn o brofi, gweithiodd Cyngor Abertawe gyda Llywodraeth Cymru, rhieni a darparwyr gofal plant i brofi rhai dulliau, syniadau polisi a thybiaethau er mwyn dysgu a llywio a llunio'r Cynnig Gofal Plant terfynol. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ddarparu 30 awr o addysg gynnar a gofal plant a ariennir gan y llywodraeth ar gyfer plant 3 oed rhieni cymwys sy'n gweithio am hyd at 48 wythnos y flwyddyn.
- O fis Ionawr 2018, ehangwyd y Cynnig Gofal Plant i deuluoedd ledled Abertawe i gyd. Mae'r cynnig ar gael i rieni sy'n gyflogedig, yn hunangyflogedig neu ar gontract dim oriau ac yn ennill cyfartaledd wythnosol o 16 awr ar yr isafswm cyflog cenedlaethol neu'r cyflog byw cenedlaethol. Gall plentyn dderbyn y cynnig y tymor yn dilyn ei 3^{ydd} pen-blwydd, nes ei fod yn cael cynnig lle addysg - fel arfer y mis Medi ar ôl ei ben-blwydd yn bedair oed. Mae dros 700 cant o deuluoedd wedi'u cymeradwyo fel rhai sy'n gymwys i dderbyn y 'Cynnig' o dymor yr haf 2019 hyd at ddiwedd tymor yr hydref 2019. Gallwn amcangyfrif bod dros 180 o ofalwyr plant ychwanegol wedi'u cymeradwyo ar gyfer y 'Cynnig' yn barod i gychwyn o dymor y Gwanwyn 2020. Mae gennym dros 150 o leoliadau gofal plant cofrestredig, Arolygiaeth Gofal Cymru (CIW) sy'n darparu lleoedd gofal plant wedi'u hariannu. Mae hyn yn cynnwys gofal dydd llawn, gwarchodwyr plant, darpariaeth gofal sesiynol a thu allan i'r ysgol.

Sicrhau fod pobl ifanc yn gallu cael mynediad at gyflogaeth, addysg neu hyfforddiant ar ôl cyrraedd 16 oed (Identify the key person for NEETs update).

- Mae monitro ac olrhain aml-asiantaeth cadarn yn parhau i ddigwydd o dan Gynllun Dilyniant ac Ymgysylltu Ieuencid y Cyngor. Mae Strategaeth Cadw mewn Cysylltiad Abertawe a gweithredu

Fframwaith Ymgysylltu a Dilyniant Llywodraeth Cymru wedi cefnogi cynnydd da'r Cyngor a'i bartneriaid wrth leihau nifer y bobl ifanc NEET (nad ydynt mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant) yn 16-18 oed. Mae'r gwaith hwn wedi cefnogi tuedd ar i lawr yng nghyfran y rhai sy'n gadael yr ysgol ym Mlwyddyn 11 a oedd yn NEET ledled Cymru rhwng 2008 a 2015. Mae'r gyfradd NEET ar gyfer ymadawyr ysgol Blwyddyn 11 wedi gostwng o 5.8% yn 2008 i 2.7% yn 2015 a 2.1% yn 2016. Bu cynnydd bach yn 2017 (2.2%) a 2018 (2.5%). Rhagwelir gostyngiad yn 2019 i 2%, yr isaf erioed yn Abertawe (cyhoeddiad Arolwg Cyrchfan LIC 2019 i'w gyhoeddi 22 Gorffennaf). Mae'r bobl ifanc sydd fwyaf mewn perygl o ddod yn NEET yn cael eu nodi ac yn cael y gefnogaeth bersonol sydd ei hangen arnynt i barhau i ymgysylltu ag addysg, cyflogaeth a hyfforddiant. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd rhwng ysgolion, gyrfaeodd, gwasanaethau ataliol a sefydliadau partner i olrhain y rhai sydd mewn perygl yn rheolaidd yn ystod blwyddyn 11.

- Mae'r gostyngiad amcangyfrifedig o 0.5% yng nghyfradd NEET ymadawyr ysgol Blwyddyn 11 yn 2019 yn dangos y cynnydd a wnaed yn y maes hwn dros y tair blynedd diwethaf. Fodd bynnag, mae dadansoddiad wedi dangos bod 80% - (181 o 226, Gorffennaf 19) o'r grŵp hwn naill ai 'ddim ar gael' neu 'ddim yn barod' i gael gwaith neu hyfforddiant. Mae hyn oherwydd anghenion cymhleth grŵp craidd o NEET ac mae angen cymorth arbenigol arnynt i'w cael yn barod i gael gwaith neu hyfforddiant. Mae rhwystrau penodol i gyflogaeth neu hyfforddiant a nodwyd wedi cynnwys: ffactorau cymdeithasol ac iechyd (ee cyffuriau ac alcohol, iechyd meddwl, ymddygiadol ac emosiynol, diffyg cefnogaeth rhieni, hyder a chymhelliant); ffactorau sy'n gysylltiedig â sgiliau (ee Anghenion Dysgu Ychwanegol, cyflogadwyedd, profiad gwaith, hyfforddiant, cymwysterau); a ffactorau ehangach (ee tai, trafnidiaeth, gofal plant, arian ar gyfer eitemau cysylltiedig â gwaith).
- Mae cefnogaeth i bobl ifanc sydd eisoes yn NEET, neu sydd yn y perygl mwyaf o ddod yn NEET wedi'i darparu gan Cynnydd (prosiect rhanbarthol ar gyfer pobl ifanc rhwng 11 a 24 oed sydd fwyaf mewn perygl o ddod yn NEET), Strategaeth Addysg heblaw am yn yr Ysgol y Cyngor (Strategaeth EOTAS), Cam Nesa (rhaglen ymgysylltu, dysgu a hyfforddi ranbarthol ar gyfer pobl ifanc 16-24 oed), Cymunedau ar gyfer Gwaith a Gweithio Abertawe. Mae dyraniad Abertawe o gyllid Cam Nesa wedi cefnogi ehangu'r tîm gwaith arweiniol Ôl-16 yn ein hadran Gwasanaethau Teulu a Phobl Ifanc Integredig. Mae'r tîm hwn wedi gweithio'n ddwys gyda phobl ifanc a'u teuluoedd i ddatblygu cynlluniau llesiant unigol a NEET, gan eu cefnogi i oresgyn rhwystrau cymhleth a all atal eu cynnydd.
- Rhagwelir y bydd senario COVID-19 a Brexit yn cael effaith sylweddol ar y maes gwaith hwn dros y flwyddyn i ddod a thu hwnt. Ar hyn o bryd mae Cronfa Gymdeithasol Ewrop yn ariannu cyfran fawr o waith i'r garfan hon o bobl ifanc ac nid yw'n glir sut beth fydd cyllid yn y dyfodol ar ôl Brexit. Mae sefyllfa COVID-19 yn debygol o greu her sylweddol ar gyfer cyflogaeth ieuenctid, a allai greu effaith anghymesur ar y garfan hon trwy ddirwasgiad economaidd posibl.

Hawliau Lles a'r camau a gymerwyd i fynd i'r afael â Diwygio Lles

- Mae'r Tîm Hawliau Lles wedi parhau i gynyddu ymwybyddiaeth a gwybodaeth am hawliau lles yn Abertawe trwy ddarparu hyfforddiant i staff, darparu llinell gyngor, cynrychiolaeth mewn apeliadau, gwaith achos cymhleth, cynhyrchu cyhoeddiadau a chanllawiau hunangymorth a gwaith polisi. Yn ystod 2019/20 cyflwynodd y Rhaglen Hyfforddi Hawliau Lles hyfforddiant i 262 o gyfranogwyr a darparu llinell gyngor dri diwrnod yr wythnos. Yn ystod 2019/20 cynrychiolodd y Tîm 78 o bobl mewn apeliadau (roedd 74 yn llwyddiannus), darparu cyngor mewn perthynas ag 881 o ymholiadau a chodi cyfanswm o £1,416,282.43.

- Mae gwaith y Tîm Hawliau Lles yn parhau i ddylanwadu ar lefelau cenedlaethol a lleol; er enghraifft, nododd y tîm wallau prosesu yn systemau cyfrifiadurol yr Adran Gwaith a Phensiynau sy'n rheoli buddion etifeddiaeth i gyplau oed cymysg. O ganlyniad i'w cyfranogiad mae'r Adran Gwaith a Phensiynau wedi cywiro'r problemau hyn, a fydd yn effeithio ar hawlwr yn genedlaethol. Mae'r tîm hefyd wedi bod yn gweithio gyda'r Adran Refeniw a Budd-daliadau i nodi a sicrhau hawl i fudd-daliadau etifeddiaeth i gyplau oed cymysg a fyddai fel arall wedi cael eu trosglwyddo i Gredyd Cynhwysol. Mae'r Uned Cymorth Tenantiaeth hefyd wedi parhau i ddarparu cefnogaeth i'w cleientiaid gael gafael ar grantiau ychwanegol, lleihau ôl-ddyledion rhent a rheoli budd-dal tai a dyled treth y Cyngor trwy gymorthfeydd Rhent.

Astudiaeth Achos: Defnyddio data i dargeddu cymorth

Mae'r Gwasanaeth Trechu Tlodi wedi gweithio ar y cyd ag adrannau ar draws y Cyngor i dargeddu carfannau penodol o bobl, teuluoedd ac aelwydydd a allai elwa o wybodaeth a chynigion o gymorth penodol yn ymwneud â'u hamgylchiadau fel y'u nodwyd yn y set Ddata Detholiad Budd-daliadau Tai Sengl. Mae'r Detholiad Budd-daliadau Tai Sengl (SHBE) a reolir gan yr adran Refeniw a Budd-daliadau, yn cynnwys data ar aelwydydd incwm isel yn Abertawe, yn benodol y rhai sy'n hawlio Budd-dal Tai neu Leihad Treth Gyngor. Gweithio gyda'r Adran Refeniw a Budd-daliadau ynghyd â gwasanaethau eraill fel y Tîm Hawliau Lles, Cyflogadwyedd a'r Gwasanaethau Adnoddau Teulu. Nodwyd ac ysgrifennwyd at wahanol garfannau gyda gwybodaeth, cyngor a chynigion o gefnogaeth.

Enghraifft Credyd Pensiwn

Cyn i'r Llywodraeth ganolog wneud newidiadau i Gredyd Cynhwysol a Chredydau Pensiwn, gallai olygu bod cyplau oedran cymysg ar eu colled o ran incwm. Ysgrifennwyd at y garfan cyplau oed cymysg gyda chynig ar hawlio Credydau Pensiwn cyn i'r Llywodraeth ganolog gyflwyno newidiadau. Dynodwyd 192 o gyplau oedran cymysg ac ysgrifennwyd atynt i egluro'r newidiadau gyda chynnig o gefnogaeth a chynig gan y Tîm Hawliau Lles.

Enghraifft Rhiant Unigol

Nodwyd y gallai cynnig cynnar o Gymorth Cyflogadwyedd i rieni unigol cyn i'r plentyn droi'n 5 oed eu helpu i baratoi ar gyfer cyflogaeth / dychwelyd i gyflogaeth cyn gostyngiad yn eu hawl i fudd-dal. Anfonwyd 208 o lythyrau at rieni unigol yr oedd eu plentyn ieuengaf yn 3/4 oed i ddarparu'r wybodaeth am newidiadau i hawl pan fyddai eu plentyn ieuengaf yn 5 oed ac i gynnig cymorth cyflogadwyedd.

Enghraifft o Gynnig Gofal Plant

Gellid defnyddio'r data SHBE i nodi cartrefi incwm isel a fyddai'n gymwys ar gyfer Cynnig Gofal Plant Llywodraeth Cymru. Ysgrifennwyd at 189 o aelwydydd i ddechrau ym mis Awst 2019 ac yna 133 arall ym mis Rhagfyr 2019 gyda gwybodaeth am y cynnig gofal plant a sut i'w dderbyn yn Abertawe.

Cartrefi Cyngor Effeithlonrwydd Ynni

- Yn ystod 2019/20 rydym wedi parhau i ddatblygu "Cartrefi fel Gorsafoedd Pŵer" ym Mharc Yr Helyg - Gellifedw a Colliers Way trwy osod technolegau adnewyddadwy arloesol fel toeon solar integredig gyda storio drwy fatri a phympiau gwres ffynhonnell daear. Nid oes gan yr eiddo gyflenwad nwy traddodiadol ond maent yn cynhyrchu, storio ac yna'n rhyddhau eu trydan eu hunain; mae hyn yn helpu i leihau'r galw am ynni a thrwy hynny gyfrannu at ein targedau lleihau datgarboneiddio, yn ogystal â bod o fudd i denantiaid sydd â chostau ynni is. Mae adeiladu'r tai Cyngor newydd cyntaf yn Abertawe i "Safon Abertawe" hynod effeithlon o ran ynni hefyd wedi galluogi caffael yr holl gydrannau'n lleol ac yn lleihau allyriadau gan ddefnyddio storio batri solar a phympiau gwres ffynhonnell aer.

- Rydym hefyd wedi gweithio gydag Ysgol Pensaernïaeth Cymru i ôl-osod 6 chartref yn Ffordd Ellen, Craig Cefn Parc. Mae'r gwelliannau wedi cynnwys inswleiddio walïau allanol, pypïau gwres ffynhonnell daear (GSHP), toeon solar PV a storïo batri. Mae gwaith bron wedi'i gwblhau ar y prosiect, sydd wedi cynnwys drilio tyllau turïo ar gyfer y GSHP; mae'r paneli solar PV wedi'u gosod ar yr holl doeau a gosod batris storïo Tesla. Rydym hefyd yn cymryd rhan yn Rhaglen Carbon Isel Re:fit a gefnogir gan Lywodraeth Cymru er mwyn gweithredu cyfleoedd arbed arian effeithlonrwydd ynni mewn adeiladau annomestig. Sicrhawyd benthyciad di-log o £1.3 miliwn gan Raglen Ariannu Llywodraeth Cymru (Salix) i gyflawni prosiect Re:fit Cymru (Effeithlonrwydd ynni) Cam 1 sy'n cynnwys dros 18 adeilad y rhagwelir y bydd yn arbed amcangyfrif o 400 tCO₂e bob blwyddyn.
- Rydym wedi parhau i fuddsoddi yn y gwaith o wella ein tai Cyngor i sicrhau eu bod yn cwrdd â Safonau Ansawdd Tai Cymru (WHQS) ac wedi gwneud gwaith gwella i filoedd o'n cartrefi mewn perthynas â thoeon, ffenestri, drysau allanol, ceginau, ystafelloedd ymolchi, gwresogi/boeleri, ailweirio, larymau mwg a chyfleusterau allanol/gerddi. Yn ystod 2019/20 rydym wedi buddsoddi mwy na £117 miliwn er mwyn sicrhau bod holl gartrefi'r Cyngor yn cwrdd â Safonau Ansawdd Tai Cymru erbyn mis Rhagfyr 2020. Daeth adroddiad diweddar gan Swyddfa Archwilio Cymru (WAO) i'r casgliad bod y Cyngor mewn sefyllfa dda i fodloni gofynion WHQS erbyn mis Rhagfyr 2020.

Astudiaeth Achos: Cartrefi sy'n eiddo i'r Cyngor yn cael eu hól-osod i'w gwneud yn Effeithlon o ran Ynni

Mae technoleg arbed ynni fodern yn cael ei gosod mewn rhes o chwe byngalo sy'n eiddo i'r cyngor mewn cymuned yn Abertawe, mewn ymgais i ostwng bilïau ynni i denantïaid. Mae'r chwe chartref ar gyrion cymuned Craig Cefn Parc, ger Clydach a, hyd yma, maent wedi defnyddio LPG, olew a thrydan i gynhesu eu cartrefi, gan gynnwys gwresogi a dŵr poeth. Mae Cyngor Abertawe wedi ymuno ag Ysgol Pensaernïaeth Cymru Prifysgol Caerdydd i dreialu prosiect 'Cartrefi fel Gorsafoedd Pŵer', gan ddefnyddio ffynonellau pŵer mwy gwyrdd ym mhob eiddo. Mae'r cynllun 'ôl-osod' sydd wedi bod ar waith am y 18 mis diwethaf yn cyfuno gwaith adnewyddu traddodiadol â thechnoleg newydd, gan eu trawsnewid yn rhai o'r cartrefi mwyaf modern, cyfforddus a rhad i'w rhedeg yn y ddinas. Ar ôl eu cwblhau, bydd toeon paneli solar sy'n cynhyrchu trydan ym mhob un o'r byngalos. Bydd y trydan hwn yn cael ei storïo mewn batri yn y cartref a'i ddefnyddio i bweru offer. Mae technoleg gwresogi ffynhonnell ddaear hefyd yn cael ei defnyddio yn y cartrefi i helpu i gadw'r eiddo'n gynnes a darparu dŵr poeth.

Ochr yn ochr â gosod technoleg ynni isel, mae'r Cyngor hefyd yn gwneud gwaith adnewyddu mwy traddodiadol sy'n cynnwys adnewyddu, a gosod deunydd inswleiddio walïau allanol i leihau colli gwres. Mae ffenestri a drysau newydd hefyd yn cael eu gosod yn yr eiddo.

Dywedodd Andrea Lewis, Aelod Cabinet dros Gartrefi ac Ynni: "Oherwydd absenoldeb cyflenwad nwy i'r eiddo hyn, maent wedi bod yn ddibynnol ar ddullïau drud o ynni i gynhesu'r cartrefi gan gynnwys trydan, olew a nwy LPG. Mae hyn wedi arwain at filïau ynni uchel iawn dros y blynyddoedd. Mae hyn yn gwneud yr eiddo hyn yn ddelfrydol ar gyfer treialu dullïau mwy modern o dechnoleg ynni effeithlon. Gan weithio'n agos gydag Ysgol Pensaernïaeth Cymru, rydym yn trosi pob un o'r byngalos yn 'Gartrefi fel Gorsafoedd Pŵer' gan olygu y byddant yn cynhyrchu eu hynni eu hunain o amrywiaeth o ffynonellau. Bydd y gwaith adnewyddu mwy traddodiadol y mae'r Cyngor yn ei wneud hefyd yn golygu y bydd y cartrefi hefyd yn gynhesach, gan arwain at filïau ynni sylweddol is i'r tenantïaid."

Dywedodd Dr Joanne Patterson, Uwch Gymrawd Ymchwil yn Ysgol Pensaernïaeth Cymru, sy'n arwain y prosiect ar gyfer Prifysgol Caerdydd: "Mae hwn yn gyfle gwych i'r holl staff sy'n ymwneud â chynnal a chadw cartrefi presennol yng Nghyngor Abertawe yn y tymor hir ddysgu am dechnolegau newydd sydd ar gael i leihau'r defnydd o ynni mewn cartrefi ac i ddeall sut mae angen i'r rheini sy'n ymwneud â'r sector adeiladu weithio gyda'r deiliaid tai i ddarparu cartrefi cyfforddus ac ecologyfeillgar."

Ariennir cost y dechnoleg fodern, ecogyfeillgar o grant o £2.5 miliwn yn Ysgol Pensaernïaeth Cymru ym Mhrifysgol Caerdydd i ddatblygu technolegau carbon isel fforddiadwy yn yr amgylchedd adeiledig yng Nghymru. Mae'r buddsoddiad yn rhan o brosiect gwerth £26 miliwn a ariennir gan yr UE - SPECIFIC, sy'n cael ei ariannu'n rhannol gan Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF) trwy Lywodraeth Cymru, a hefyd gan InnovateUK a'r Cyngor Ymchwil Peirianeg a Gwyddorau Ffisegol (EPSRC).

Atal digartrefedd a chefnogi pobl i gynnal eu tenantiaethau

- Mae gan Abertawe Strategaeth Digartrefedd pedair blynedd ar waith (2018-22). Mae'r Strategaeth yn rhan allweddol o ddull y Cyngor o drechu tlodi trwy atal digartrefedd trwy sicrhau bod y gwasanaethau a'r gefnogaeth sydd ar waith i'r rhai sydd mewn perygl o fod yn ddigartref, neu'n profi digartrefedd, mor effeithiol a hygyrch â phosibl. Mae'r Cyngor yn darparu ei Wasanaeth Digartrefedd yn bennaf trwy Dewisiadau Tai, ei wasanaeth cyngor ar dai, sy'n darparu cyngor a gwybodaeth gan gynnwys: digartrefedd, mynediad at lety dros dro ar gyfer cartrefi cymwys, gwneud cais am dai cyngor, rhentu'n breifat, cyngor dyled/arian, mynediad at lety cymdeithas tai, llety i bobl ag anableddau a gwasanaethau arbenigol mewn meysydd fel cyn-droseddwr a ffoaduriaid. Mae'r gwasanaeth yn nodi anghenion cymorth ac yn atgyfeirio at Uned Cymorth Tenantiaeth (TSU) y Cyngor i sicrhau bod cartrefi agored i niwed yn gallu cynnal eu tenantiaethau. Mae'r gwasanaeth Dewisiadau Tai yn gweithio'n agos mewn partneriaeth â sefydliadau allweddol fel Iechyd, y Sector Gwirfoddol, y Gwasanaeth Carchardai a'r Tîm Cefnogi Pobl i gyflawni amcanion y Strategaeth Digartrefedd.
- Mae Strategaeth Digartrefedd Abertawe yn nodi amcanion clir gan gynnwys: atal digartrefedd; sicrhau bod llety a chefnogaeth ar gael i'r rhai sy'n dod yn ddigartref; darparu ymatebion cadarn i gefnogi pobl sy'n ddigartref ar y stryd a dileu'r angen i gysgu allan. Mae'r strategaeth yn cynnwys ystod eang o gamau i gefnogi'r amcanion hyn; fodd bynnag, mae'r galw cynyddol a'r pwysau ar wasanaethau oherwydd pandemig COVID19 yn gofyn am uwchraddio a chyflymu'r gweithredoedd a'r gweithgareddau y mae'r Cyngor eisoes wedi ymrwymo iddynt. Mae'r pandemig wedi cael effaith sylweddol ar ddigartrefedd yn Abertawe ac mae gwasanaethau Digartrefedd a Chefnogaeth Tenantiaeth wedi gorfod addasu'n gyflym i'r amgylchiadau newydd i sicrhau bod pobl agored i niwed yn parhau i gael yr help a'r gefnogaeth sydd eu hangen arnynt.
- Fel rhan o hyn, lluniodd Llywodraeth Cymru ganllawiau ychwanegol mewn perthynas â deddfwriaeth digartrefedd yn ystod Mawrth 2020, sy'n cadarnhau bod unrhyw un sy'n cysgu allan, neu sydd dan fygythiad o orfod gwneud hynny, yn agored i niwed ac mewn mwy o berygl o niwed a rhaid felly darparu llety dros dro iddynt. Mae hyn wedi arwain at gynnydd sylweddol yn nifer y bobl sydd mewn llety dros dro ac wedi creu angen brys i gyflymu'r broses symud ymlaen i lety parhaol. Nod y Cyngor yw sicrhau bod pawb sy'n cael eu dwyn i mewn i lety dros dro yn cael eu symud ymlaen i lety parhaol cyn gynted â phosibl gyda chefnogaeth briodol. Mae tystiolaeth gref hefyd i awgrymu y bydd pwysau ar wasanaethau digartrefedd yn cynyddu'n sylweddol yn ystod y misoedd nesaf o ganlyniad i'r pandemig. Felly, yr her i'r Cyngor fydd cynnal lefelau uchel o atal digartrefedd ac ar yr un pryd delio â niferoedd cynyddol o gyflwyniadau digartrefedd a mwy o aelwydydd sydd angen llety dros dro.
- Mae'r Cyngor wedi parhau i ddarparu ystod o wasanaethau i atal digartrefedd a chefnogi pobl i gynnal eu tenantiaethau. Dewisiadau Tai yw gwasanaeth cyngor ar dai y Cyngor, sy'n darparu cyngor a gwybodaeth am ddim gan gynnwys: digartrefedd, mynediad at lety dros dro ar gyfer cartrefi cymwys, gwneud cais am dai cyngor, rhentu'n breifat, cyngor dyled/arian, mynediad at lety cymdeithas tai a llety arbenigol i bobl ag anableddau. Mae'r gwasanaeth yn nodi anghenion cymorth ac yn atgyfeirio at yr Uned Cymorth Tenantiaeth i sicrhau bod cartrefi agored i niwed yn gallu cynnal eu tenantiaethau. Darperir y Gwasanaeth Digartrefedd gan dîm o swyddogion

digartrefedd, ynghyd ag arbenigwyr mewn meysydd fel cyngor ariannol, cyn-droseddwyr a ffoaduriaid. Darperir gwasanaethau i bobl ifanc trwy bartneriaeth gydweithredol rhwng y Cyngor a Barnardo's sy'n darparu'r gwasanaeth i bobl ifanc 16 - 20 oed sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd. Yn 2019/20, llwyddodd y Cyngor i atal 72.3% o aelwydydd oedd dan fygythiad o ddigartrefedd rhag dod yn ddigartref o gymharu â 75.45% yn 2018/19. Yn ogystal, arhosodd nifer cyfartalog y diwrnodau y bu teuluoedd digartref gyda phlant yn treulio amser mewn llety Gwely a Brecwast yn sefydlog ar 4.6 diwrnod yn 2019/20.

- Darperir cefnogaeth i aelwydydd i gynnal eu tenantiaeth trwy'r Uned Cymorth Tenantiaeth (TSU). Mae'r TSU yn darparu cymorth cysylltiedig â thai i bobl agored i niwed sy'n byw yn Abertawe wedi'i ariannu gan y Grant Rhaglen Cefnogi Pobl. Mae tîm mewnol y TSU yn darparu porth atgyfeirio ac asesu canolog ar gyfer mwyafrif helaeth y gwasanaethau cymorth fel y bo'r angen yn Abertawe. Mae asiantaethau partner yn darparu cefnogaeth i grwpiau cleientiaid penodol fel pobl ifanc, pobl hŷn, cam-drin yn y cartref, iechyd meddwl, teuluoedd a phobl sengl. Y TSU hefyd yw darparwr cymorth mewnol y Cyngor ac mae'n darparu gwasanaeth cymorth fel y bo'r angen i'r holl breswylwyr gan gynnwys tenantiaid Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig (cymdeithasau tai), yr awdurdod lleol neu landlordiaid preifat a pherchnogion preswyl.
- Yn 2019/20 cefnogodd y TSU 87% i reoli a chynnal eu tenantiaethau, sy'n lleihau gweithredoedd meddiannu a throi allan. Ataliwyd digartrefedd 81% o'r bobl a gefnogwyd gan y TSU a oedd dan fygythiad o ddigartrefedd

Astudiaeth Achos: Tŷ Tom Jones

Mewn ymateb uniongyrchol i sefyllfa bresennol COVID19 gweithiodd y Cyngor a'i bartneriaid - Cymdeithas Tai Pobl ac elusennau digartrefedd The Wallich a Chaer Las mewn partneriaeth i sefydlu prosiect newydd, Tŷ Tom Jones, i ddarparu llety dros dro ychwanegol i bobl ddigartref, agored i niwed yn ystod y pandemig. Roedd ei angen ar frys er mwyn ysgafnhau'r pwysau uniongyrchol yn y ddarpariaeth bresennol a lleihau'r defnydd o lety Gwely a Brecwast trwy ddarparu llety dros dro â chymorth mwy addas ar gyfer y misoedd nesaf. Cwblhawyd y gwaith i ddod â'r prosiect ar-lein mewn cyfnod rhyfeddol o fyr oherwydd ymroddiad ac ymrwymiad y sefydliadau dan sylw, ynghyd â'r cyllid COVID brys ychwanegol a oedd ar gael gan Lywodraeth Cymru. Pobl sy'n berchen ar yr adeilad, a nhw wnaeth y gwaith adnewyddu, ac mae'r elusennau digartrefedd The Wallich a Chaer Las yn darparu cefnogaeth arbenigol i'r preswylwyr, gan gynnwys mynediad at ofal meddygol, cymorth i leihau niwed, cwnsela, cyllidebu a chyngor i'w helpu gyda'u llesiant meddyliol a chorfforol ac i'w helpu i symud i lety parhaol a thorri'r cylch digartrefedd.

Astudiaeth Achos: Tlodi Bwyd

Mae'r Cyngor wedi cefnogi grwpiau sy'n mynd i'r afael â thlodi bwyd gyda chyllid gan Gyllid Pontio'r UE Trechu Tlodi Bwyd a Mynd i'r Afael ag Ansicrwydd Bwyd. Dyfarnwyd 26 grant i grwpiau sy'n helpu i fynd i'r afael â thlodi bwyd ac yn mynd i'r afael ag ansicrwydd bwyd yn Abertawe a oedd yn cynnwys offer, hyfforddiant, gweithdai, gwella adeiladau a chyflenwadau. Ymhlith y cynlluniau i dderbyn cyllid mae prosiect Oergell Gymunedol Abertawe sy'n ailddosbarthu bwyd dros ben o amrywiaeth o ffynonellau, gan gynnwys archfarchnadoedd, bwytai a chyfranwyr domestig. Mae'r cynllun, sy'n cael ei redeg gan yr elusen Caer Las, hefyd yn helpu i leihau gwastraff bwyd ledled y ddinas, tra'n sicrhau bod y gymuned ehangach yn elwa. Fe wnaeth yr arian hefyd helpu i ddatblygu gwasanaeth allgymorth a darpariaeth dros dro symudol a datblygu systemau gwybodaeth trwy ap i helpu i dargedu ardaloedd lle mae'r galw mwyaf. Cafodd Matt's Café a Lloches Nos Abertawe hefyd gymorth i brynu offer ychwanegol gan gynnwys oergelloedd masnachol. Mae Banc Bwyd HOP Sgeti a Phartneriaeth Pontarddulais hefyd wedi gallu datblygu eu gwasanaethau gyda chefnogaeth y Cyngor. Dyfarnwyd

cyllid hefyd i Eglwys y Santes Fair sy'n darparu brecwast am ddim bob dydd Mawrth ac yn agor ei chyfleusterau i'r digartref. Mae Unity in Diversity, sy'n cynnal sesiynau wythnosol ar gyfer ceiswyr lloches a ffoaduriaid, hefyd wedi derbyn cyllid ar gyfer oergell a chyflenwadau. O ganlyniad uniongyrchol i'r cyllid hwn, mae cynlluniau ar y gweill i sefydlu Rhwydwaith Tlodi Bwyd Abertawe a fydd yn ceisio cefnogi dull cydweithredol o gefnogi'r rhai sy'n profi neu sydd mewn perygl o dlodi bwyd ledled y ddinas. Dywedodd y Cyngorydd Alyson Pugh, Aelod Cabinet Cyngor Abertawe dros Gymunedau Gwell: "Mae Cyngor Abertawe wedi ymrwymo i leihau tlodi a'r effeithiau y mae tlodi yn eu cael ar breswylwyr. Mae'r grantiau hyn wedi helpu i gefnogi ein partneriaid i barhau ac ehangu'r gwasanaethau hanfodol y maent yn eu darparu ... mae rhai enghreifftiau gwych yn Abertawe o gynlluniau arloesol sy'n helpu pobl ar adegau pan maent yn anghenus.... rydym yn awyddus iawn i chwarae ein rhan wrth gefnogi elusennau a sefydliadau sy'n gweithio i fynd i'r afael â thlodi bwyd a mynd i'r afael ag ansicrwydd bwyd yn Abertawe."

Archwilio datblygu menter Ynni

- Mae'r Cyngor wedi parhau i archwilio sefydlu cwmni ynni i reoli'r cyfleusterau cynhyrchu ynni newydd ar draws yr Awdurdod ac i sicrhau bod trethdalwyr Abertawe yn derbyn buddion incwm o'r ynni a gynhyrchir. Mae dull y Cyngor o ymdrin ag ynni bellach yn gysylltiedig â phrosiect y Morlin Llanw - Ynys y Ddraig. Er i Lywodraeth y DU ddod i'r casgliad nad oedd y cynnig ar gyfer Morlin Llanw Abertawe yn cwrdd â'r meini prawf gwerth am arian angenrheidiol i sicrhau cefnogaeth cymhorthdal yn 2018 - er gwaethaf cyhoeddi adolygiad annibynnol Hendy yn 2017 a gefnogodd y prosiect yn Abertawe - rydym wedi parhau i fod yn ymrwymedig i adeiladu morlin ynni llanw pwrpasol cyntaf y byd. Trwy ranbarth Bergen Ddinesig Bae Abertawe rydym wedi sefydlu Tasglu'r Morlin Llanw a adolygodd y cynnig. Mae'r cysyniad wedi'i ail-ddychmygu o Ynys y Ddraig Integredig yn ymgorffori datblygiad Morlin Llanw a datblygiad arnofio mawr o lety masnachol a phreswyl. Rhagwelir y bydd y cynnig yn cael ei hwyluso trwy gaffael partner sector preifat fel menter ar y cyd a fydd yn dileu'r angen am gymhorthdal mawr gan y llywodraeth. Mae'r cynnig diwygiedig yn dangos gwelliant sylweddol i'r achos busnes a'r mecanwaith cyflenwi gan gynnwys gostyngiad o 30% mewn cost cyfalaf, llai o newidiadau cyllido, sy'n sail i gytundebau Prynu Pŵer y sector Cyhoeddus a chwmpas ehangach gan gynnwys storio solar, gwynt a data. Mae ffurfio Porth y Gorllewin hefyd wedi ymrwymo i fewnffuddsoddi ac adfywio de Cymru a gorllewin Lloegr ac rydym wedi cytuno i arwain ar un o'r llinynnau craidd yn ei strategaeth ynni.

Arbed a mesurau effeithlonrwydd ynni mewn tai'r sector preifat a thai cymdeithasol

- Mae'r Cyngor yn parhau i wella eiddo i fynd i'r afael â thlodi tanwydd a gwella llesiant unigolion trwy fforymau fel Fforwm Amgylcheddol Abertawe ac Abertawe Carbon Isel a thrwy gyflwyno cynigion Arbed priodol. Ymgorfforwyd mesurau effeithlonrwydd ynni yng Nghynllun Ardal Adnewyddu Tai Sandfields, rhaglen 5 mlynedd o welliannau i dai yn y sector preifat gyda lefelau uwch o amddifadedd cymdeithasol, amodau tai gwael a lefelau uchel o dlodi tanwydd. Cyflwynwyd y cynllun gan reolwyr prosiect Llywodraeth Cymru a'i gwblhau ym mis Mehefin 2019. Trefnir cyfarfodydd yn y dyfodol gyda rheolwyr prosiect Arbed am Byth i nodi meysydd addas pellach i gyflwyno cynigion am gyllid effeithlonrwydd ynni o fewn y rhaglen. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi parhau i wella stoc dai'r Cyngor trwy amgáu, ailosod boeleri, rheolyddion gwresogi ac inswleiddio lloffttydd er mwyn cyfrannu at drechu tlodi tanwydd a gwella'r amgylchedd.

Gwelliannau i amodau tai yn y sector preifat

- Mae'r Cyngor yn parhau i ariannu gwelliannau i dai yn y sector preifat trwy ddarparu benthyciadau atgyweirio tai ar gyfer aelwydydd oedrannus, anabl ac incwm isel i gael gwared ar beryglon a chyflawni gwelliannau thermol. Mae system rheoli perfformiad gadarn ar waith i sicrhau bod amseroedd aros ar gyfer addasiadau tai yn cael eu monitro a'u cadw i'r lleiafswm. Mae amseroedd aros yn cael eu mesur o gyswllt cychwynnol y cwsmer hyd at gwblhau'r gwaith. Gweithredwyd canlyniad adolygiad o'r broses Grant Cyfleusterau i'r Anabl a gweithredwyd nifer o newidiadau gyda'r nod o leihau amseroedd aros. Roedd hyn yn cynnwys, er enghraifft, proses ymholi a sgrinio cychwynnol dros y ffôn a helpodd i sicrhau bod DFGs yn cael eu cynnig o fewn amserlenni statudol. Gostyngwyd amseroedd aros yn 2018/19 ar gyfer Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl i 235 diwrnod, o'i gymharu â 340 diwrnod yn 2015-16. Cyflawnwyd cyfanswm o 367 o Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl, 543 o Addasiadau Tai Cyngor a 734 o Grantiau Mân Addasiadau. Nod cynlluniau ar gyfer y dyfodol yw lleihau amseroedd aros ymhellach a chyflwyno arfer gorau o Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru.

Eiddo Gwag

- Mae'r Cyngor wedi parhau i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd trwy ddarparu benthyciadau landlordiaid Llywodraeth Cymru, gan gynyddu nifer yr unedau tai fforddiadwy. Erbyn diwedd 2018/19, roedd 60 eiddo gwag wedi derbyn benthyciadau Landlord a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru, gan greu 104 uned o lety. Ein nod yw parhau i ddarparu cymorth benthyciadau i helpu perchnogion i ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd, gan ddefnyddio arian wedi'i ailgylchu o ad-daliadau arian benthyciadau landlord blaenorol.

Cefnogi unigolion i oresgyn eu rhwystrau i gyflogaeth trwy gymorth cyflogadwyedd cydgysylltiedig sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

- Mae'r Cyngor wedi parhau i gefnogi unigolion i oresgyn rhwystrau i gyflogaeth trwy ddarparu cefnogaeth wedi'i theilwra'n unigol a ddarperir trwy sawl ffrwd ariannu gan gynnwys Cymunedau ar gyfer Gwaith, Cymunedau ar gyfer Gwaith a Mwy, Workways Plus a Cham Nesa. Gweithio Abertawe yw dull cyflogadwyedd troswaol Cyngor Abertawe a'n partneriaid allweddol. Nod y dull gweithredu yw symleiddio mynediad at gefnogaeth i bobl leol o oedran gweithio sydd allan o waith neu'n 'dangyflogedig', gan roi un lle iddynt alw a chefnogaeth wedi'i theilwra i'w hanghenion unigol. Mae'r dull yn cuddio amryw elfennau y ffrydiau a dulliau cyllido, gan gynnwys y rhaglenni a grybwyllir uchod. Mae Gweithio Abertawe yn ei gwneud hi'n hawdd cysylltu ac yn galluogi cefnogaeth cyflogadwyedd i'r rhai sydd ei angen, pryd a ble mae ei angen arnynt yn Abertawe.
- Mae Gweithio Abertawe wedi cyflwyno 60 o gyrsiau hyfforddi/uwchsgilio. Mae rhaglenni yn Gweithio Abertawe wedi darparu bron i 900 o swyddi gwag yn y farchnad swyddi gudd i gyfranogwyr gael mynediad atynt. Mae digwyddiadau penodol i sector, ymgysylltu â chyfranogwyr, digwyddiadau gwybodaeth a digwyddiadau darganfod wedi'u cynnal gan ganolbwyntio ar gynhwysiant ariannol a chymorth â budd-daliadau lles. Cyflawnodd Gweithio Abertawe y mentrau a ganlyn: Menter Gadael Carcharorion, menter Gadael Gofal, menter Lleoliad Gwaith y GIG a'r fenter Menywod Agored i Niwed i Gyflogaeth. Mae dros 50 o bartneriaethau newydd wedi'u datblygu yn ychwanegol at lawer o bartneriaethau presennol i gefnogi dinasyddion mewn sawl agwedd ar gymorth cyflogadwyedd. Derbyniwyd 2112 o atgyfeiriadau trwy system atgyfeirio Gweithio Abertawe rhwng Ebrill 2019 a Mawrth 2020. Arweiniodd hyn at dros 354 o ganlyniadau swyddi a 335 yn cyflawni hyfforddiant achrededig. Gwelir maint y cydweithredu trwy fod 49 o bartneriaid wedi derbyn atgyfeiriadau i'r system.

Astudiaeth Achos: Adborth Cadarnhaol gan Ddinesydd Abertawe ynghylch Gwasanaeth Gweithio Abertawe

"Rwy'n dad 37 mlwydd oed i 3 ac wedi bod yn ddyn gweithgar erioed. Ar ôl ychydig o drafferthion mewn bywyd collais fy ffordd y tu allan i'r gwaith, ac es i Garchar Abertawe, lle roeddwn i wir yn teimlo ar goll, collais lawer o'i herwydd. Roeddwn i'n meddwl nad oedd unrhyw obaith. Yna clywais am grŵp o bobl a oedd yn mynd i ddod i ymweld â'r carchar unwaith yr wythnos a helpu'r carcharorion i ddod o hyd i waith. Nid oedd unrhyw beth yr oeddwn i eisïau mwy na chael cyfle i fwrw iddi. Yno, cwrddais â Gweithio Abertawe a Chymunedau ar gyfer Gwaith a Mwy. Tîm cyfeillgar, croesawgar a brwdfrydig iawn. Roeddwn i'n teimlo bod gobaith eto am y tro cyntaf ers amser maith ar ôl treulio un sesiwn yn unig gyda'r tîm. O fewn wythnos, fe wnaethant ddod yn ôl ataf ar yr hyn a oedd ar gael ar fy nyddiad rhyddhau. Roedd gen i lawer o ddewis. Cefais ychydig o sgysïau gyda chyflogwyr yr oedd y tîm wedi'u trefnu a chefais ychydig o opsiynau. Dewisais un a fyddai'n fy nghyflogi ar y 9fed o Ragfyr, fy nyddiad rhyddhau oedd y 6ed o Ragfyr. Fe wnes i fwrw iddi ar unwaith, diolch i'r tîm. Yna'r diwrnod y cefais fy nghyflogi yn y carchar diolch i'r tîm, dywedwyd wrthyf fod gen i fflat 1 ystafell wely yn aros amdanaf ar ôl cael fy rhyddhau, ac nid trwy gyd-ddigwyddiad yr oedd hynny, roedd oherwydd y cynnydd gan y tîm roeddwn i wedi bod yn gweithio gyda nhw. Ni ddaeth i ben yno. Cyfarfu Gweithio Abertawe â mi ar draws y ffordd o'r carchar ar ôl fy rhyddhau, aethant â mi i gael gwisg ar gyfer fy swydd a llwybr newydd mewn bywyd, fe wnaethant drefnu i gael fan symud i gasglu popeth yr oedd ei angen arnaf i ddechrau bywyd yn fy fflat newydd, fe wnaethant hyd yn oed roi cwpl o lyfrau imi gan ei fod yn gwybod fy mod yn hoffi darllen. Fe wnaeth Lorraine sy'n rhan o'r tîm Cymunedau ar gyfer Gwaith a Mwy fy helpu gyda thocynnau bws i fynd â mi drwodd i'm diwrnod tâl cyntaf, basgedi bwyd ac yna cyfarfu Lorraine â mi yn y DVLA i'm helpu i gael fy nhrwydded gyrru yn ôl, a wnaed fel popeth arall gyda'r tîm hwn, mewn dim o dro ac yn hapus i helpu. Mae'r ôl-ofal gan y tîm hwn yn anhygoel. Rwy'n gwybod pe bawn i erioed angen cyngor neu help, gallwn droi atynt. Byddaf bob amser yn ddiolchgar ac yn teimlo'n hynod ffodus fy mod wedi cwrdd â'r tîm hwn, Tim, Lorraine, Nigel, a Brian. Diolch yn fawr am fy helpu i fynd yn ôl ar y trywydd iawn mewn bywyd."

Darparu cyfleoedd celfyddyd, diwylliant a threftadaeth er mwyn hybu sgiliau, hyder, hunan-barch a dyhead.

- Mae'r Cyngor wedi parhau i gynnig rhaglenni dysgu gydag ysgolion a gwaith allgyrsiol cost isel / rhad ac am ddim sy'n canolbwyntio ar y teulu mewn cyfleusterau cymunedol ac mewn lleoliadau celfyddydau ac amgueddfeydd. Mae ein rhaglenni dysgu wedi parhau yn 2019/2020 gyda gweithgareddau ar gyfer grwpiau cymunedol craidd a thargedig ac unigolion sy'n gweithio gyda rhwydwaith o sefydliadau sy'n targedu'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd o amddifadedd, trwy Bartneriaeth Dysgu Creadigol Abertawe a chyda swydd Cydlynnydd Diwylliannol Cymunedol a ariennir gan Fusion. Roedd ein rhaglenni a'n hadnoddau wedi'u targedu ar gyfer 2019/2020 yn cynnwys:
  - Art Babas Cyn-ysgol a phlant blynyddoedd cynnar rhwng 0 a 3 oed a theuluoedd.
  - Young Art Force Young NEETS (heb fod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant), cael eu haddysgu gartref a phlant sy'n derbyn gofal rhwng 11 a 16 oed sy'n cynnig achrediad Gwobr y Celfyddydau.
  - Cynllun Artist Cyswllt fel rhan o'n Grant Cymryd Rhan CCC. Mae'r 3 artist/addysgwr yn gweithio gyda llawer o bobl ifanc trwy bartneriaethau â Good Vibes yn yr YMCA (pobl ifanc LHDTQ+), EYST Cymru (Tîm Cymorth Ieuenctid Ethnig) a llawer o elusennau a grwpiau lleol eraill.
  - Gweithdai Oedolion Dydd Mercher (55+) Dosbarthiadau celf rheolaidd ar gyfer pobl hŷn ac ynysig.

- Grŵp croeso - Ffoaduriaid a Cheiswyr Lloches yn gweithio mewn ymgynghoriad â Dinas Noddfa Abertawe a Gwasanaeth Gwirfoddol Abertawe i ddarparu cyfleoedd ar gyfer sesiynau celf ymarferol a gwirfoddoli.
  - Ysgol Gelf Amgen i Oedolion ag anghenion ychwanegol ac arbennig mewn partneriaeth â chanolfannau Gwasanaeth Dydd Abertawe.
  - Dosbarth celf RNIB. Dosbarthiadau celf misol i oedolion â nam ar eu golwg.
  - Gweithio gyda Gŵyl y Gwanwyn ar ddiwrnod Gŵyl rhwng cenedlaethau / traws gymunedol - i ddathlu creadigrwydd pobl hŷn.
  - Bagiau Cefn Celf Synhwyrdd. Mae ein llwybrau a'n bagiau cefn yr Oriol yn cynnwys teganau synhwyrdd ac adnoddau i ymwelwyr ag awtistiaeth ymgysylltu â'r arddangosfeydd a'r casgliadau.
  - Clwb Ffilm i'r Teulu. Cynhaliwyd dangosiadau ffilm sy'n gyfeillgar i awtistiaeth trwy gydol y flwyddyn bob dydd Sul ac yn ystod gwyliau.
  - Hyfforddiant gyda Engage Cymru. Hyfforddiant Ymwybyddiaeth Dementia ar gyfer gweithwyr proffesiynol y Celfyddydau, archwiliad Dementia ar gyfer yr Oriol.
  - Dangosiadau ffilm ychwanegol. Dangosiadau ad hoc ar gyfer menywod BAME, LHDTQ+, oedolion a phobl ifanc.
- Rydym wedi parhau i annog a chefnogi cyfleoedd gwirfoddoli yn Amgueddfa Abertawe. Mae hyn yn rhoi cyfle i gymdeithasu wrth ddatblygu sgil a gwybodaeth newydd. Cyfanswm yr oriau gwirfoddoli yn yr amgueddfa yn 2019/20 oedd 3593 awr. Cyflwynir allgymorth gyda sgysiau ledled Abertawe gyda 1512 yn bresennol mewn 30 o sgysiau allgymorth trwy'r flwyddyn. Mae sgysiau 2020 wedi cynnwys grwpiau fel pobl trwm eu clyw yn Llyfrgell Abertawe, Grŵp Merched Gorwelion Eang, Canolfan Gymunedol Parc Montana, Norton Lodge a Chanolfannau Dydd Sant Ioan. Mae rownd arall o ffilmiau yn cael ei datblygu ar hyn o bryd. Mae staff hefyd wedi creu 'flogs' bach ar eu hoff eitemau amgueddfa, ac mae pob un ohonynt wedi creu deialog newydd gyda chynulleidfaoedd.

Gweithredu'r Cynllun Cyflenwi Cydlyniant Cymunedol i hyrwyddo cymunedau cydlynol a chynhwysol yn Abertawe.

- Rydym wedi parhau i weithredu rhaglen Cydlyniant Cymunedol Llywodraeth Cymru yn ystod 2019/20. Un o'r meysydd gwaith allweddol yr ydym wedi'i gynnal yw nodi a lliniaru tensiynau cymunedol (troseddau casineb, eithafiaeth, pryder, ymddygiad gwrthgymdeithasol) sy'n ymwneud â Brexit. Rydym wedi sefydlu Grŵp Llywio Brexit, sy'n cynnwys Swyddogion o bob rhan o'r Cyngor ac Arweinydd y Cyngor sy'n cadeirio'r grŵp. Mae Arweinydd y Cyngor hefyd yn arwain ar gyfer CLILC ar Ewrop. Rydym yn parhau i weithio'n agos gyda CLILC a Llywodraeth Cymru i sicrhau bod dull cyfunol a chyson ar draws llywodraeth leol Cymru wrth ymateb i Brexit.
- Fe wnaethom gynnal digwyddiad agored i ddinasyddion yr UE sy'n byw yn Abertawe ddysgu am yr hyn y bydd Brexit yn ei olygu iddyn nhw a chael cyfle i ofyn cwestiynau. Mae'r Cyngor hefyd wedi datblygu tudalen we Brexit ar wefan Cyngor Abertawe [link here](#) gan gyfeirio at nifer o wefannau defnyddiol sydd wedi'u sefydlu gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU i ddarparu gwybodaeth ddefnyddiol, swyddogol am Brexit. Rydym hefyd wedi cynnal arolwg Cydlyniant Cymunedol (Brexit) ar draws Bae'r Gornllewin i ddatblygu'r sylfaen dystiolaeth ac i asesu effaith Brexit yn well. Penodwyd Swyddog Cydlyniant Cymunedol a ariennir gan Lywodraeth Cymru - rhan o'r rôl yw nodi unrhyw densiynau cymunedol a allai godi o ganlyniad i Brexit a chydlynu ymateb amlasiantaeth wrth ddatblygu atebion. Mae'r Swyddog Cydlyniant Cymunedol wedi sefydlu fforwm o bobl ifanc i gymryd rhan mewn prosiect Cyfnewid Ysgol ar draws rhanbarth Bae'r Gornllewin i ddysgu amdanynt eu hunain ac eraill o wahanol gefndiroedd, diwylliannau,

crefyddau a chymunedau ac i ddarparu cyfleoedd diogel ar gyfer trafodaethau wedi'u hwyluso ynghylch materion cydlyniant cymunedol.

- Rydym hefyd wedi ymgymryd â nifer o weithgareddau eraill i hyrwyddo cydlyniant cymunedol yn Abertawe ac ar draws rhanbarth Bae'r Gorllewin, gan gynnwys hyrwyddo a chymryd rhan mewn diwrnodau agored Mosgiau, gweithio gyda Fforwm Rhyng-ffydd Abertawe fel rhan o'u hwythnos codi ymwybyddiaeth ym mis Tachwedd 2019, cefnogi Fforwm BAME EYST a LHDT+ a'r digwyddiad Pride Abertawe blynyddol. Gwnaethom gefnogi'r Wyl Eid flynyddol, a gynhaliwyd ym Mharc Singleton ac a fynychwyd gan fwy na 3,000 o bobl. Rydym hefyd yn parhau i weithio'n agos gyda Heddlu De Cymru, Prifysgol Abertawe a'r Bwrdd Iechyd i gymryd rhan mewn hyfforddiant staff a hyrwyddo digwyddiadau cymdeithasol, diwylliannol, crefyddol a chwaraeon fel y cwpan pêl-rwyd Cydlyniant Cymunedol i hyrwyddo cydlyniant cymunedol yn ein cymunedau.

5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru Lewyrchus* - Gwneud y mwyaf o ddefnydd a hawl i fudd-daliadau a darparu un porth i gymorth cyflogaeth.
- *Cymru Gydnerth* – Adeiladu cartrefi Cyngor sy'n fwy effeithlon o ran ynni a thai fforddiadwy i ddiwallu'r angen am dai, lleihau biliau tanwydd, adfywio ystadau a dod â manteision amgylcheddol, economaidd a chyflogaeth eang.
- *Cymru Iachach* - Darparu digwyddiadau celf, diwylliannol a threftadaeth cost isel neu rhad ac am ddim mewn cymunedau wedi'u targedu trwy ystod eang o sgysiau, gweithdai a gweithgareddau gyda'r nod o fynd i'r afael ag iechyd a llesiant.
- *Cymru sy'n Fwy Cyfartal* - Creu cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant ar gyfer y di-waith tymor hir ac anweithgar yn economaidd trwy gymalau budd cymunedol yng nghontractau'r Cyngor.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - Gweithredu'r Cynllun Cyflenwi Cydlyniant Cymunedol i hyrwyddo cymunedau cydlynus a chynhwysol yn Abertawe.
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Helpu cymunedau tlotaf Abertawe i fynd i'r afael â thlodi trwy gyrchu'r celfyddydau, diwylliant a threftadaeth er mwyn hybu sgiliau, hyder, hunan-barch a dyhead.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - Mesurau sy'n cyfrannu at fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd gan gynnwys mesurau effeithlonrwydd ynni mewn tai ac adeiladu tai Cyngor sy'n fwy effeithlon o ran ynni.

6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu.

- Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran cyflawni ei amcan llesiant ond mae gwersi wedi'u dysgu ac mae meysydd i'w datblygu ymhellach.

Strategaeth Tlodi

- Mae angen gwaith parhaus â ffocws i sicrhau dull un Cyngor o drechu tlodi a chydabyddiaeth drawsadrannol bod y dull o fynd i'r afael â thlodi yn 'gyfrifoldeb i bawb'. Rhagwelir y bydd effaith y pandemig COVID-19 yn cael effaith sylweddol ar ein gwaith i drechu tlodi gyda mwy o grwpiau newydd o bobl sydd mewn perygl o dlodi nad oeddent wedi bod mewn perygl o'r blaen.

Sicrhau fod pobl ifanc yn gallu cael mynediad at gyflogaeth, addysg neu hyfforddiant ar ôl cyrraedd 16 oed

- Mae toriadau yng nghyllid ôl-16 Llywodraeth Cymru ac ansicrwydd ynghylch disodli cyllid Ewropeaidd yn parhau i danseilio cynaliadwyedd ehangder y 'cynnig' i ddysgwyr yn y dyfodol. Yn ogystal, mae angen cefnogaeth wedi'i theilwra'n unigol i fynd i'r afael ag anghenion grŵp craidd o NEETS ag anghenion cymhleth. Mae tystiolaeth sy'n dod i'r amlwg o effaith COVID-19 yn awgrymu y bydd pobl ifanc yn arbennig o agored i ddiweithdra.

Hawliau Lles

- Mae ymchwil wedi dangos y bydd newidiadau diweddar mewn polisi lles yn arwain at effaith gronnu diwygio lles yn cael effaith andwyol ar nifer cynyddol o aelwydydd a'u rhoi mewn perygl o galedi ariannol. Rhaid i'r Cyngor barhau i ddatblygu ei bolisiau rhannu data mewnol a'r rheini gyda'i bartneriaid er mwyn cefnogi aelwydydd sydd mewn perygl yn rhagweithiol yn gynnar ac i atal problemau rhag gwaethygu.

Cartrefi Cyngor ynni effeithlon

- Mae gwersi a ddysgwyd o'r prosiect peilot Passivhaus cyntaf yn Colliers Way wedi llywio datblygiad cartrefi ynni effeithlon Safon Abertawe. Gellir cyfuno Safon Abertawe hefyd â thechnoleg adnewyddadwy ychwanegol fel solar a storio batri i leihau costau ynni tanwydd i breswylwyr ymhellach.

Atal Digartrefedd

- Cyhoeddwyd Strategaeth a Chynllun Gweithredu Digartrefedd newydd 2018-22 ym mis Tachwedd 2018. Erys heriau allweddol o ran diwallu'r holl anghenion blaenoriaeth o fewn y lefel gyfredol o adnoddau. Mae angen gwaith trawsadrannol parhaus a gweithio gyda phartneriaid allanol er mwyn cefnogi cartrefi â dyledion ac ôl-ddyledion rhent yn gynnar, er mwyn atal troi allan a phroblemau rhag gwaethygu.

Menter Ynni

- Mae'r Cyngor wedi amlinellu dull uchelgeisiol ac arloesol o fentrau ynni yn y cynllun ar gyfer Ynys y Ddraig. Mae'n ofynnol cael Arweinyddiaeth Wleidyddol Gref ac ymgysylltiad gan Lywodraeth Cymru a'r sector preifat roi'r cynigion ar waith.

Cefnogi unigolion i oresgyn eu rhwystrau i gyflogaeth trwy gymorth cyflogadwyedd cydgysylltiedig sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

- Mae Gweithio Abertawe'n darparu un porth i hyfforddiant a chyflogaeth. Mae hyn yn caniatáu i holl breswylwyr Abertawe gael gafael ar gymorth penodol a dynodedig mewn perthynas â dod o hyd i gyflogaeth a mynd i'r afael â rhwystrau sy'n ymwneud â chyrchu'r farchnad lafur.

Darparu cyfleoedd celfyddyd, diwylliant a threftadaeth er mwyn hybu sgiliau, hyder, hunan-barch a dyhead.

- Mae'r Cyngor wedi datblygu ffyrdd newydd o weithio a modelau cyflenwi gyda'r sector preifat a'r gymuned er mwyn gwella a chynnal cyfleoedd hamdden. Erys heriau o ran cynnal ehangder ac ansawdd y cynnig o fewn cyfyngiadau cyfredol y gyllideb. Fodd bynnag, mae'r Cyngor a'i bartneriaid wedi cyflwyno cyfres amrywiol o raglenni, prosiectau a digwyddiadau dros y flwyddyn a byddant yn ymdrechu i ddefnyddio'r cyfleoedd i hyrwyddo llesiant yn enwedig gyda grwpiau agored i niwed a/neu ddifreintiedig.

Trawsnewid a Datblygu Cyngor y Dyfodol

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant

- Rydym am foderneiddio a thrawsnewid y cyngor trwy ein rhaglen Abertawe Gynaliadwy: Addas i'r Dyfodol i helpu i fynd i'r afael â'r galw cynyddol a chyllidebau refeniw sy'n lleihau.
- Rydym am foderneiddio gwasanaethau drwy ddefnyddio'r rhyngwrwyd, gan leihau gweinyddu a gwasanaethau swyddfa gefn. Rydym am gynhyrchu incwm ychwanegol i dalu am wasanaethau a helpu teuluoedd yn gynharach fel y gallwn leihau costau yn nes ymlaen.
- Rydym am wella effeithlonrwydd a lleihau costau rheoli a chymorth busnes ymhellach. Rydym hefyd am barhau i adolygu ein holl wasanaethau i sicrhau eu bod yn cael eu darparu yn y ffordd orau ac arbed arian trwy weithio gyda phartneriaid fel yr heddlu ac iechyd, neu atal yr angen i bobl gael mynediad at wasanaethau statudol costus lle gellir diwallu angen yn rhywle arall.
- Rydym am i'r cyhoedd chwarae eu rhan drwy gyd-gynhyrchu a helpu i redeg gwasanaethau, megis y cynllun llwyddiannus lle mae bowlwyr yn cynnal eu lawntiau, neu drwy gynyddu ailgylchu gartref.
- Rydym ni eisiau i fwy o bobl ymwneud â busnes y Cyngor ac wrth wneud penderfyniadau ar bethau sy'n effeithio arnyn nhw a'u teuluoedd a'u cymunedau.
- Rydym am fuddsoddi yn ein blaenoriaethau fel canol y ddinas, gwella ystafelloedd dosbarth, gwella ac ymestyn ein stoc dai sy'n defnyddio ynni'n effeithlon, a chyflawni'r Fargen Ddinesig gyda'r potensial i greu 10,000 o swyddi.

2. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn

- Adolygu a pharhau â rhaglen foderneiddio Abertawe Gynaliadwy - Yn Addas i'r Dyfodol er mwyn trawsnewid gwasanaethau, sicrhau gwell canlyniadau i breswylwyr a sicrhau cynaliadwyedd ariannol.
- Cefnogi a hyfforddi gweithlu'r Cyngor trwy'r Strategaeth Datblygu Sefydliadol i ddarparu gwasanaethau wedi'u trawsnewid fel bod gennym y bobl iawn gyda'r sgiliau iawn, gyda'r llwybr datblygu priodol a'r gwobrau, a'n bod yn gweithio mewn ffyrdd sy'n darparu'r canlyniadau mwyaf cynaliadwy i breswylwyr.
- Newid diwylliant sefydliadol y Cyngor i gefnogi "cydweithio, gweithio yn wahanol" ac ymgorffori trawsnewid, arloesi a dysgu sefydliadol.
- Ymgorffori cydraddoldeb ac amrywiaeth wrth ddarparu gwasanaethau trwy Gynrychiolwyr Cydraddoldeb a benodir ym mhob gwasanaeth.
- Adolygu dull y Cyngor o gaffael i sicrhau buddion economaidd a chymunedol lleol, yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy.
- Parhau i ymgorffori strategaeth "digidol yn gyntaf" fel bod dinasyddion yn cyrchu mwy o wasanaethau a gwybodaeth y Cyngor trwy lwyfannau a chyfryngau digidol er mwyn arbed costau, gwella mynediad at wasanaethau a gwybodaeth a chynyddu boddhad cwsmeriaid.
- Hyrwyddo cynhwysiant digidol a galluogi pobl i gael mynediad at wasanaethau ar-lein trwy roi cyfleoedd dysgu gydol oes i ddinasyddion ymgymryd â chysiau a hyfforddiant cyfrifiadurol am ddim.
- Archwilio cyfleoedd i gydweithio ag awdurdodau lleol a phartneriaid eraill a rhannu gwasanaethau, gan gynnwys swyddfa gefn, i arbed costau a gwella gwasanaethau i ddinasyddion.
- Ymgymryd ag ymgysylltiad effeithiol wedi'i dargedu i ddatblygu mwy o weithio cydweithredol a phartneriaeth gyda'r trydydd sector a'r sector preifat i gyflawni blaenoriaethau a chanlyniadau a rennir y Cyngor.
- Adolygu gwaith gyda chymunedau, sefydliadau a grwpiau 'cyfeillion' i annog a galluogi mwy o berchnogaeth gymunedol ar asedau a gwasanaethau ac i sicrhau eu cynaliadwyedd tymor hir.

- Parhau i foderneiddio ymgysylltiad y cyhoedd mewn democratiaeth leol a gwneud penderfyniadau'r Cyngor trwy amseroedd cyfarfod hygyrch, darlledu gwe, pleidleisio electronig ac e-ddeisebau.
- Parhau i gryfhau'r gwasanaeth Cymraeg a'r gwasanaethau iaith a gynigir yn gyffredinol gan y Cyngor trwy ddarparu hyfforddiant iaith sylfaenol i staff rheng flaen.
- Sicrhau bod cyllidebau cymunedol ar gael fel y gall pobl leol benderfynu ynghyd â'u cynrychiolwyr beth yw eu blaenoriaethau lleol.
- Rhoi cyfle i ddinasyddion lleol ddylanwadu ar sut mae polisïau'n cael eu hysgrifennu a gwasanaethau'n cael eu darparu trwy ddatblygu dull cyd-gynhyrchu ac ymrwymiad Abertawe.

3. Beth yn union fydd llwyddiant

- Mae gan y Cyngor wasanaethau sy'n gynaliadwy ac yn addas ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn gynaliadwy yn ariannol ac mae ganddo weithlu sydd â'r gallu i ddarparu gwasanaethau wedi'u trawsnewid, gan gynnwys yn Gymraeg. Mae pobl yn chwarae mwy o ran wrth wneud penderfyniadau'r Cyngor ac wrth benderfynu ar flaenoriaethau lleol ac wrth gyd-gynhyrchu a helpu i redeg gwasanaethau a rheoli asedau.

4. Cynnydd wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd

Abertawe Gynaliadwy - Yn Addas i'r Dyfodol

- Cyflawnwyd mwy na £70m o arbedion ers dechrau Abertawe Gynaliadwy yn 2014. O'r 17 adolygiad comisiynu gwreiddiol, mae 11 bellach wedi'u cwblhau a'u cau. O'r chwech sy'n weddill:
  - Mae Anghenion Dysgu Ychwanegol hefyd wedi cau gan fod deddfwriaeth newydd wedi arwain at bob Llywodraeth Leol yn adolygu'r model ar gyfer cyflawni.
  - Disgwylir i ddau adolygiad comisiynu mewn gwasanaethau oedolion ynghylch gofal cartref a gofal preswyl gael eu cwblhau yn 2021.
  - Roedd gwasanaethau Gofal Preswyl a Gofal Dydd i fod i gael eu cwblhau yn 2020 ond byddant wedi'u hoedi tan y flwyddyn nesaf oherwydd Covid-19.
  - Mae'r Gwasanaethau Cymorth i Deuluoedd wedi esblygu i'r rhaglen GREC a chaiff cynnydd ei fonitro trwy'r traciwr.
  - Mae ieched meddwl, anabledau corfforol ac anabledau dysgu yn faes cymhleth ac mae adolygiad o'r ffordd ymlaen ar y gweill.
- Rhoddwyd trefniadau llywodraethu newydd ar waith yn ystod 2019-20 i geisio sicrwydd ynghylch cynaliadwyedd ariannol ac y byddai arbedion wedi'u cynllunio yn cael eu cyflawni.
- Cafodd rhaglen drawsnewid Abertawe Gynaliadwy ei hadolygiad blynyddol yn 2019 a phenderfynwyd mabwysiadu strategaeth newydd. Yn 2020 mae strategaeth a chynllun newydd yn cael eu datblygu sy'n cyfuno adferiad o gyfyngiadau symud Covid-19, rhaglen drawsnewid gynaliadwy a strategaeth gyllidebol newydd sy'n edrych i'r dyfodol.
- Rydym wedi parhau i weithio gyda Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Lleol eraill, y Trydydd Sector, y GIG, yr Heddlu a phartneriaid cymdeithasol eraill, i archwilio ffyrdd cydweithredol ac arloesol y gellir ariannu a darparu gwasanaethau lleol yn fwyaf effeithlon. Rydym wedi cytuno â Llywodraeth Cymru i gadw 50% o'r ardrethi busnes yn Abertawe i'w hail-fuddsoddi yn yr economi leol. Mae angen trafodaeth a chytundeb pellach gyda phartneriaid ar sut y bydd arian yn cael ei ddosbarthu ar gyfer prosiectau rhanbarthol. Bydd cam nesaf rhaglen Canol Abertawe

yn cynnwys cyflwyno Canolfan Sector Cyhoeddus newydd a sgwâr cyhoeddus gwyrdd (sgwâr Dewi Sant). Byddai'r Ganolfan Sector Cyhoeddus yn gweld adleoli ystod o swyddogaethau priodol Cyngor Abertawe o'r Ganolfan Ddinesig i ganol y ddinas ochr yn ochr â nifer o gyrff cyhoeddus o fewn un cyfleuster a rennir. Rydym yn parhau i archwilio gwasanaethau a rennir a swyddogaethau swyddfa gefn gyda'n partneriaid gyda'r nod o leihau dyblygu a chynyddu effeithlonrwydd.

- Rydym wedi ceisio sicrhau'r gwerth mwyaf posibl o Bunt Abertawe drwy amrywiaeth o ddulliau caffael a datblygu'r Economi Sylfaenol. Mae cymalau Budd Cymunedol bellach wedi'u cynnwys mewn contractau y tu allan i adeiladu, ee yn ein tendr gofal cartref diweddar, i ehangu'r ystod o gyfleoedd sydd ar gael. Mae'r Gwasanaethau Masnachol wedi gweithio'n agos gyda'n tîm Buddion Cymunedol i fapio'r blaengynllun gwaith er mwyn sicrhau bod contractau priodol yn cael eu nodi. Rydym hefyd wedi cymryd rhan ym mheilot Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r Economi Sylfaenol - Sylfeini ar gyfer Llwyddiant Lleol ac rydym yn ceisio datblygu contractau gyda chyflenwyr lleol i gyflenwi a gosod PVs Solar, cyflenwi a gosod pympliau gwres ffynhonnell awyr ac i wneud gwaith amgylcheddol allanol. Rydym yn gwario'n uniongyrchol bron i £180m o wariant uniongyrchol y flwyddyn yn Abertawe a'r rhanbarth cyfagos ac ar hyn o bryd rydym yn cwblhau rheolau caffael contractau newydd i ganiatáu dewis cyflenwyr a chontractwyr lleol yn uniongyrchol hyd at £140k.
- Rydym wedi parhau i ddatblygu cyfleoedd masnachol mewn perthynas ag adeiladau Dinesig ac wedi cynhyrchu incwm ychwanegol trwy gynyddu ffioedd a thaliadau sydd wedi galluogi ffyrdd newydd o weithio gyda phartneriaid. Er enghraifft, yn ystod 2019-20 rydym wedi ymestyn a datblygu cytundebau prydles newydd gyda phartneriaid fel Prifysgol Abertawe a'r Weinyddiaeth Gyfiawnder. Rydym hefyd wedi datblygu Strategaeth Gyfalaf i sicrhau ein bod yn cymryd penderfyniadau gwariant cyfalaf a buddsoddi yn unol â blaenoriaethau'r Cyngor ac yn ystyried stiwardiaeth, gwerth am arian, bod yn ddarbodus, risg, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd. Mae ffurfio'r Bwrdd Buddsoddi Eiddo wedi galluogi'r Cyngor i fanteisio ar fuddsoddi mewn eiddo gyda'r bwriad o wneud enillion ariannol, yn seiliedig ar ddadansoddiad achos busnes cadarn. Mae'r dull hwn o feddwl masnachol wedi arwain at lwyddiannau mawr o ran caffaeliadau buddsoddi sy'n cynhyrchu mwy na £600,000 y flwyddyn. Mae gweithgarwch parhaus yn digwydd ar warediadau ochr yn ochr ag ymchwilio i ymarferoldeb dull rhagweithiol o ddatblygu.
- Gan weithio gyda Grwpiau Cyfeillion a sefydliadau preswylwyr cymunedol eraill a grwpiau buddiant rydym yn parhau i archwilio trosglwyddo asedau yn y gymuned i sicrhau eu bod yn gynaliadwy yn y dyfodol. Yn ogystal, rydym yn cefnogi grwpiau ac yn archwilio opsiynau cyllido ar gyfer grwpiau o'r fath sy'n ychwanegu gwerth at gyllid y Cyngor a / neu'n cynrychioli cyfleoedd cyllido nad ydynt ar gael i Awdurdodau Lleol.

Astudiaeth Achos: Cyllido Torfol Abertawe

Lansiwyd menter cyllido torfol ym mis Hydref 2019 gan y Cyngor i helpu i wella cymunedau ledled yr ardal leol. Y Cyngor oedd y Cyngor cyntaf yng Nghymru i ymuno â'r plattform cyllido torfol cenedlaethol Spacehive i lansio Cyllido Torfol Abertawe - plattform codi arian pwrpasol ar gyfer ei ardal leol. Mae'r fenter yn rhoi'r gallu i breswylwyr sydd â syniadau am brosiectau ddenu cyllid gan y gymuned, y Cyngor, busnesau a sefydliadau trwy borth ar-lein. Nod y fenter yw darparu man cychwyn ar gyfer syniadau am brosiectau i ddenu'r cyllid sydd ei angen arnynt yn haws, wrth alluogi aelodau'r gymuned i gyfrannu. Gall prosiectau amrywio o adeiladu canolfan gymunedol newydd neu wella'r parc lleol i wella maes chwarae neu gynnal gŵyl stryd. Bydd prosiectau llwyddiannus yn ychwanegol at gynlluniau a gyflawnir eisoes gan y cyngor. Gall pobl a sefydliadau roi cyn lleied â £2 tuag at brosiect a chodir cyfraniadau dim ond os yw'r ymgyrch yn cyrraedd ei tharged. Mae'r Cyngor wedi dyrannu

cronfa o £75,000 dros 2 flynedd i gefnogi syniadau am brosiectau hyd at 50% neu uchafswm o £5k. Byddant yn rhoi i ymgyrchoedd ddwywaith y flwyddyn - dan arweiniad panel cyllido - a bydd Spacehive yn cyflwyno rhaglen o ddigwyddiadau a chefnogaeth i helpu pobl sydd â syniadau i baratoi ymgyrchoedd.

Yn ystod y rownd gyllido gyntaf, ceisiodd 9 prosiect gwerth £44,000 gefnogaeth trwy'r platform cyllido torfol hwn. Maent yn cynnwys; Gorsafoedd Glanhau Traethau Bae Abertawe a Gŵyr, Sheelair (prosiect menywod), prosiect o'r Oes Haearn, Prosiect Clwb Syrffio, Secure Grow (gofod tyfu i fenywod), Gerddi Botaneg Porth Abertawe, Canolfan Gymunedol Gwaith Copr, darpariaeth Toiledau Hygyrch (Clwb Criced Pontarddulais) a Dyfodol Disglair i Blant Abertawe. Gwnaeth y Cyngor roi o £16,500 i gyd ac erbyn diwedd mis Mawrth fe gyrhaeddodd tri phrosiect (Gerddi Botaneg Porth Abertawe, Canolfan Gymunedol Gwaith Copr, y ddarpariaeth Toiledau Hygyrch) eu nod ariannu gyda'r prosiectau sy'n weddill ar y ffordd i gyflawni eu targed.

Dywedodd Andrew Stevens, Aelod Cabinet dros Wella Busnes a Pherfformiad: "Pobl leol sydd yn y sefyllfa orau i ddeall yr heriau a'r cyfleoedd yn eu hardal leol ac mae'r model hwn yn eu rhoi nhw a'u syniadau ar flaen y gad. Rwy'n mawr obeithio y bydd pob rhan o'n cymunedau - gan gynnwys unigolion, teuluoedd a busnesau - yn cefnogi hyn trwy gefnogi'r cynlluniau maen nhw'n eu hoffi. Po fwyaf o bobl sy'n cymryd rhan yng Nghyllido Torfol Abertawe, y mwyaf o leoedd anhygoel y gallwn eu creu gyda'n gilydd."

Strategaeth Datblygu Sefydliadol

- Mae'r Cyngor yn parhau i ddatblygu a gweithredu ei Strategaeth Datblygu Sefydliadol gan gynnwys darparu cyfleoedd datblygu Arweinyddiaeth i'r holl weithwyr lle bynnag y bônt yn y sefydliad. Mae'r Cyngor wedi parhau i gryfhau ei raglen datblygu sefydliadol ochr yn ochr â Choleg Gŵyr, yn enwedig arweinyddiaeth a rheolaeth a rheoli newid. Sefydlwyd Canolfan Arweinyddiaeth gyda siaradwyr gwadd misol o bob rhan o'r sefydliad ac arweinwyr allanol.
- Mae'r holl hyfforddiant gorfodol wedi'i adolygu a'i ddiwygio. Arweiniodd ein gwaith ar gydraddoldebau at y Wobr Arian Chwarae Teg gan Chwarae Teg, ac mae'n cydnabod "cyflawniad sylweddol ac yn dangos ymrwymiad busnes i wneud gwahaniaeth i recriwtio, cadw a dilyniant menywod sy'n gweithio a chyfrannu at ymdrechion ehangach i gau'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau a sicrhau bod economi Cymru yn elwa ar fuddion cydraddoldeb rhywiol". Rydym yn parhau i weithio gyda Chwarae Teg i ymgorffori arferion gwaith cynhwysol i gefnogi recriwtio, cadw a dilyniannau menywod sy'n gweithio trwy adolygu ein dull Recriwtio a Dethol a sut i reoli gweithio'n hyblyg yn gyson.
- Ar hyn o bryd rydym yn gweithio i fynd i'r afael ag argymhellion yr Ymchwiliad Craffu i Gydraddoldebau mewn perthynas ag adolygu ein Polisi Recriwtio a Dewis ac rydym yn adolygu cyfleoedd hyfforddi i sicrhau eu bod yn addas at y diben. Mae'r Pwyllgor Datblygu Polisi Cydraddoldeb a Chenedlaethau'r Dyfodol yn parhau i fonitro'r bwlch cyflog rhwng y rhywiau a gwneud argymhellion polisi dilynol. Yn gyffredinol, perfformiodd y Cyngor yn gymharol dda o'i gymharu â sefydliadau tebyg wrth ostwng y bwlch cyflog rhwng y rhywiau 2% o 7.9% i 5.9% yn gyffredinol o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol.
- Rydym wedi sefydlu Grŵp Prosiect i ystyried gwella ffyrdd o ddenu ymgeiswyr i rolau o bob cymuned yn Abertawe ac i helpu i gefnogi "Cynnig Gwerth Gweithwyr" y Cyngor. Mae'r grŵp hwn wedi nodi bod defnydd gwell o gyfryngau cymdeithasol i hysbysebu a hyrwyddo swyddi a gyrfaoedd yn y Cyngor yn bwysig ac mae hefyd wedi canfod bod gwelliannau i'w gwneud yn y broses ymgeisio i gefnogi hygyrchedd wrth geisio am swyddi. Mae modiwl E-ddysgu ar Gydraddoldeb a darpariaeth hyfforddiant wyneb yn wyneb yn cael ei adolygu a'i adnewyddu mewn ymgynghoriad â'r Grŵp Cydraddoldeb i'w gyflwyno yn 2020/21; bydd cysylltiadau'n cael

eu datblygu gyda chynrychiolwyr o'r cymunedau BAME ac anabl i nodi ffyrdd y gallwn estyn allan a hyrwyddo swyddi a gyrfaoedd yn y Cyngor.

- Mae'r Cyngor hefyd yn parhau i ddileu'r defnydd o unigrwydd mewn contractau dim oriau. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw gontractau dim oriau ar waith yng Nghyngor Abertawe. Mae gwaith yn mynd rhagddo mewn perthynas â chomisiynu ac annog contractwyr i ddileu contractau dim oriau. Mabwysiadodd y Cyngor hefyd fenter a Chod ymarfer Llywodraeth Cymru: Cyflogaeth foesegol mewn cadwyni cyflenwi - gan weithio mewn partneriaeth â chydweithwyr Undebau Llafur - i fynd i'r afael â materion cymdeithasol mewn cadwyni caffael a chyflenwi, megis dileu caethwasiaeth fodern.

Cynrychiolwyr Cydraddoldeb

- Mae rhwydwaith o gynrychiolwyr Cydraddoldeb o adrannau a gwasanaethau ar draws y Cyngor yn parhau i gwrdd er mwyn cefnogi a meithrin gallu i integreiddio gwaith ar Gydraddoldebau. Pwrpas y grŵp hwn yw codi ymwybyddiaeth o anghenion a barn pobl sydd â nodweddion gwarchoddedig yn y Cyngor trwy eu meysydd gwasanaeth a'u hadrannau. Eleni maent wedi derbyn hyfforddiant pellach gan Anabledd Cymru ar y Model Cymdeithasol o Anabledd a sut y gellir ei gymhwyso'n ymarferol. Mae'r rhwydwaith hefyd wedi cyfrannu at yr adolygiad o Hyfforddiant Corfforaethol ar Gydraddoldebau ac wedi gwneud nifer o awgrymiadau ynghylch cynyddu cyrhaeddiad yr hyfforddiant i staff nad ydynt yn cyrchu TG fel rhan o'u swydd feunyddiol a sut i wella'r wybodaeth am ymrwymiad y Cyngor i gydraddoldeb ac amrywiaeth mewn pecyn gwybodaeth i bob ymgeisydd am swydd.
- Mae'r grŵp wedi parhau i nodi materion cydraddoldeb ac wedi cefnogi cwblhau Asesiadau Effaith Cydraddoldeb (AEA). Maent hefyd wedi chwarae rhan allweddol yn Adolygiad Blynyddol y Cyngor ar Gydraddoldeb ac Amrywiaeth 2019/20 o ran nodi a chydlynu gwybodaeth mewn perthynas â'r cynnydd a wnaed gyda chamau gweithredu allweddol a datblygu Cynllun Cydraddoldeb Strategol 4 blynedd newydd y Cyngor 2020-24.

Caffael cynaliadwy i sicrhau buddion economaidd a chymunedol lleol

- Mae'r Cyngor wedi tendro nifer ac ystod fawr o gontractau ac ymgorfforwyd 'cymalau budd cymunedol'; er enghraifft, mewn gwaith sy'n gysylltiedig â Bargen Ddinesig Bae Abertawe, y rhaglen Buddsoddi Adfywio wedi'i Thargedu, Gwaith Copr Hafod Morfa, ysgolion yr 21ain ganrif a llawer o brosiectau cyfalaf eraill sy'n mynd rhagddynt ar hyn o bryd. Mae cymalau budd cymunedol hefyd wedi'u hymgorffori mewn gwasanaethau a gomisiynwyd gan y Cyngor, megis Gofal Cymdeithasol a Thai. Ers sefydlu rhaglen allweddol y Cyngor ar gyfer sicrhau buddion cymunedol mewn perthynas â hyfforddi cyflogaeth (Tu Hwnt i Frics a Morter) dros 10 mlynedd yn ôl, mae'r Cyngor wedi gosod dros 190 o gontractau â buddion cymunedol ac wedi sicrhau mwy na 150,000 o wythnosau hyfforddi.
- Mabwysiadodd y Cyngor hefyd fenter a Chod ymarfer Llywodraeth Cymru: Cyflogaeth foesegol mewn cadwyni cyflenwi - gan weithio mewn partneriaeth â chydweithwyr Undebau Llafur - i fynd i'r afael â materion cymdeithasol mewn cadwyni caffael a chyflenwi, megis dileu caethwasiaeth fodern.
- Archwiliodd pwyllgor Trawsnewid a Datblygu Polisi Cyngor y Dyfodol y Cyngor rwystrau i gyflenwyr lleol o ran sicrhau contractau'r Cyngor ac yna llywiodd yr adolygiad hwn newidiadau i Gyfansoddiad y Cyngor – yn enwedig rheolau gweithdrefnau contractau - er mwyn mynd i'r afael â'r rhwystrau i ymgysylltu â chyflenwyr lleol; cwblhawyd y newidiadau hyn yn 2019/20 a

chytunodd y Cyngor arnynt, a byddant yn llywio ac yn darparu'r llwyfan ar gyfer gwaith pellach i gynorthwyo cyflenwyr lleol a'u datblygiad

Parhau i ymgorffori strategaeth "Digidol yn Gyntaf"

- Adolygwyd y Strategaeth Ddigidol yn ystod 2019 a chynhyrchwyd fersiwn newydd wedi'i diweddarau a fydd yn mynd drwy'r Cabinet a Chraffu cyn-benderfynu yn ystod 2020. Mae cannoedd o brosiectau wedi cael eu cyflawni'n llwyddiannus fel rhan o'r strategaeth er 2015, a roddodd y Cyngor mewn sefyllfa gref wrth fynd i argyfwng COVID-19 a chyfyngiadau symud. Roedd y dull cwmwl yn gyntaf a digidol yn gyntaf nid yn unig wedi gwella cydnherthed gwasanaethau ar draws y Cyngor, ond hefyd yn ei gwneud hi'n hawdd i staff a Chynghorwyr newid i weithio gartref. Yn bwysicaf oll, roedd yn golygu y gallai preswylwyr Abertawe barhau i gael mynediad at wasanaethau ar-lein neu drwy ganolfannau galw rhithwir.
- Gellir gweld y newid sianel i ddigidol yn gyntaf yn nifer y taliadau ar-lein a dderbynnir trwy wefannau Dinas a Sir Abertawe a nifer y ffurflenni a gwblhawyd ar-lein ar gyfer prosesau cwbl awtomataidd, sydd ill dau wedi rhagori ar y targedau. Roedd hefyd yn golygu y gallai'r Cyngor ymateb yn gyflym yn ystod argyfwng COVID-19, gan ddatblygu apiau a fyddai'n cefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed a'r rhai oedd yn gwarchod. Mae enghreifftiau eraill o brosiectau a gyflwynwyd yn ystod 2019-20 yn cynnwys:
  - Awtomeiddio prosesau gweinyddol pwysig ond serch hynny'n rhai arferol gan arbed oriau o amser fel y gellid defnyddio'r staff hynny ar dasgau eraill mwy gwerthfawr;
  - Amnewid hen systemau etifeddiaeth gyda chymwysiadau newydd gan ddefnyddio'r dechnoleg ddiweddaraf gyda'r gallu i integreiddio â systemau allweddol eraill gan gynnwys teleffoni, gan leihau prosesau llaw;
  - Datrysiadau digidol newydd ar gyfer ysgolion a rhieni gan gynnwys awtomeiddio archebu arlwyio i ysgolion, cyfrifydd pellter llwybr cerdded, gwasanaethau gwybodaeth i deuluoedd, gofal plant am ddim a cheisiadau prydau ysgol am ddim;
  - Datrysiadau digidol i helpu gwasanaethau i wneud arbedion trwy awtomeiddio a mynd yn ddi-bapur, ee mewn gofal cartref;
  - Gweithredu offer a systemau i gefnogi gweithio ystwyth;
  - Uwchraddio ar raddfa fawr i gwmwl y system AD, cyllid a'r gyflogres;
  - Amnewid system teleffoni'r Cyngor ar raddfa fawr; a
  - Datrysiad desg gwasanaeth TGCh digidol yn gyntaf ymhlith prosiectau eraill.

Hyrwyddo cynhwysiant digidol

- Law yn llaw â'r ymgyrch tuag at fyd mwyfwy digidol yw'r maes cynhwysiant digidol. Cyflwynwyd fframwaith strategol cynhwysiant digidol diwygiedig yn 2019; fodd bynnag, bydd hyn nawr yn cael ei adolygu ymhellach yng ngoleuni'r argyfwng COVID-19 a'r cyfyngiadau symud a'r newid sianel sydd wedi'i gynyddu'n sylweddol i ddigidol ac ar-lein.
- Yn ystod 2019/20, mae'r Gwasanaethau Digidol wedi hyrwyddo cyrsiau cyfrifiadur a llechen am ddim i ddechreuwr yn Abertawe, a gynlluniwyd ac a gefnogwyd gan y Cydlynedd Cynhwysiant Digidol a'u cyflwyno gan diwtoriaid Dysgu Gydol Oes. Roedd y cyrsiau'n rhoi cyflwyniad sylfaenol i ddefnyddio dyfais a chyrchu'r rhyngwyrdd ac ar sut i gadw data personol ac ariannol yn ddiogel. Rhan bwysig o'r cwrs oedd dysgu mynychwyr sut i gael gafael ar fargeinion arbed arian sydd ond ar gael ar-lein, megis newid darparwr ynni, sy'n cefnogi agenda gwrth-dlodi y Cyngor.

- Yn 2019/2020 roedd 302 wedi mynychu cyrsiau, gan ragori ar y targed o 300. Cafwyd grant gan The Good Things Foundation i gymryd rhan yn rhaglen BT Skills for Tomorrow i helpu preswylwyr ag amrywiaeth o sgiliau digidol trwy gyrsiau Dysgu Fy Ffordd; o ddefnyddio bysellfwrdd a llygoden i greu CV a defnyddio cyfryngau cymdeithasol i gadw mewn cysylltiad ag eraill. Mae ymchwil a thystiolaeth yn dangos bod allgáu digidol yn gymharol isel yn Abertawe a bod y bwlch hwn wedi culhau ymhellach yn ystod y broses cyfyngiadau symud.
- Parhaodd staff o'r Gwasanaethau Digidol i weithio gyda Chyfathrebu a Safonau Masnach i godi ymwybyddiaeth staff a phreswylwyr Abertawe am beryglon sgamiau (gan gynnwys diweddariadau ar sgamiau cyfredol sy'n gweithredu yn Abertawe). Darperir gwybodaeth a diweddariadau rheolaidd gan y Swyddog Diogelwch Gwybodaeth i staff ar sut i amddiffyn eu data eu hunain a data ein defnyddwyr gwasanaeth ar-lein ac oddi ar-lein. Mae'r Tîm Gwe hefyd yn helpu i hyrwyddo ymgyrchoedd cydraddoldeb ar draws y cyngor, gan gynnwys Wythnos Ymwybyddiaeth Troseddau Casineb bob blwyddyn ac elfennau o Gydlyniant Cymunedol. Roedd rhan o hyn yn cynnwys diweddariadau dyddiol o 18 Mawrth ac roedd hefyd yn cynnwys cynhyrchu tudalennau cyngor Coronafeirws yn gyflym i gefnogi preswylwyr oedd yn gwarchod yn ogystal â'r gymuned ehangach. Rhoddwyd cefnogaeth i ail Wyl Ddysgu Abertawe gyda hyrwyddo trwy hysbysebu ar-lein yn ogystal â hwyluso'r archebion ar gyfer sesiynau amrywiol. Diweddarwyd tudalennau'r Cynllun Llesiant Lleol gyda dogfennau hawdd eu darllen a'u hyrwyddo'n allanol ac i staff gan ddefnyddio baneri gwe, a throsglwyddwyd gwybodaeth fel y gallai'r tîm Byw'n Dda / Heneiddio'n Dda ddefnyddio'r system e-bost swmp i anfon eu cylchlythyrau rheolaidd eu hunain i'w rhestr e-bost.
- Dechreuodd y gwaith ar wefan newydd y cyngor ac mae'r Rheolwr Gwe yn gweithio gyda Mynediad at Wasanaethau ac wedi cyfarfod â'r grŵp Cyswllt Anabledd ym mis Rhagfyr ac yn gynnar yn 2020 i gael cyngor ac arweiniad. Mae gan Bartneriaeth Gorllewin Morgannwg wefan newydd wedi'i hadeiladu i gyd-fynd â'u hail-frandio, ac fel rhan o hyn mae prawf hygyrchedd llawn yn cael ei wneud gan Ymddiriedolaeth Shaw

Astudiaeth Achos: MiPermit: Ap parcio ceir newydd

Mae ap parcio ceir newydd wedi'i ddatblygu gan ein tîm Gwasanaethau Digidol sy'n galluogi pobl i dalu am barcio'n gyflym ac yn hawdd ym meysydd parcio talu ac arddangos Cyngor Abertawe.

Mae'r ap wedi cael ei ddefnyddio fwy na 15,000 o weithiau mewn cwpl o fisoedd yn unig. Mae gyrrwyr yn cofrestru yn eu cannoedd ar gyfer yr ap ffôn clyfar MiPermit sy'n cynnig ffordd ychwanegol i ddefnyddwyr dalu am barcio.

Dywedodd Mark Thomas, Aelod Cabinet dros yr Amgylchedd a Rheoli Seilwaith: "Fe wnaethon ni lansio MiPermit yn hwyr y llynedd ac mae'n wych ei weld yn dod mor boblogaidd mor gyflym. Mae'n ateb hawdd i'r broblem o orfod twrio o gwmpas mewn waledi am ddarnau arian neu gerdyn i dalu am barcio. Bydd modurwyr yn dal i allu defnyddio cardiau neu ddarnau arian wrth ein peiriannau talu ac arddangos ond mae'r ap MiPermit newydd yn arbed llawer o ffwdan i'r rhai sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Mae MiPermit eisoes yn gweithredu'r gwasanaeth apiau mewn trefi a dinasoedd eraill ledled y DU ac mae modurwyr Abertawe wedi bod yn ei lawrlwytho i'w ffonau clyfar yn eu cannoedd. Rydym yn gwybod na fydd pawb eisieu ei ddefnyddio a dyna pam y bydd taliad gydag arian parod neu gyda cherdyn yn ein meysydd parcio yn dal i fod ar gael. Rydym yng nghanol buddsoddiad helaeth yn ein holl feysydd parcio Aml-Lawr, Parcio a Theithio a phob maes parcio Talu ac Arddangos, gydag offer cyfoes newydd i wneud defnyddio darnau arian a chardiau yn haws yn y dyfodol."

Bydd gan ddefnyddwyr ap MiPermit un o ddau opsiwn ar ôl iddynt barcio eu car ym maes parcio talu ac arddangos y cyngor. Opsiwn un yw lawrlwytho'r ap i'w iPhone neu Android a gwneud taliad unwaith ac am byth trwy fewnbynnu manylion eu cerdyn. Y dewis arall yn lle hynny yw lawrlwytho'r

ap a chofrestru eu manylion personol, cerbyd a thalu gyda MiPermit yn ddiogel. Yna bydd y system yn cadw eu manylion yn barhaol a fydd yn gwneud prosesau talu yn y dyfodol yn haws. Gall modurwyr gofrestru mwy nag un cerbyd ar eu cyfrifon. Bydd yr holl daliadau parcio yn aros fel yr hysbysebwyd ar y byrddau tariff ym meysydd parcio'r cyngor.

Mae MiPermit wedi ychwanegu cyfleuster dewisol sy'n caniatáu i ddefnyddwyr brynu gwasanaeth neges destun atgoffa 10c-y-tro i roi gwybod iddynt pryd mae'r amser maen nhw wedi talu amdano yn y maes parcio ar fin dod i ben fel eu bod nhw'n gwybod ei bod hi'n bryd dychwelyd i'w cerbyd neu ychwanegu at eu taliad.

Archwilio cyfleoedd i gydweithio ag eraill i arbed costau a gwella gwasanaethau i ddinasyddion.

- Mae'r Cyngor wedi parhau i gydweithio ag awdurdodau lleol a phartneriaid eraill ac wedi chwarae rhan weithredol mewn cydweithrediadau rhanbarthol ar gyfer Addysg (ERW), Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Gorllewin Morgannwg) a Datblygu Economaidd (Bargen Ddinesig Bae Abertawe). Mae tirwedd y Partneriaeth yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol yn orlawn ac yn gymhleth ac er bod tystiolaeth o rai buddion a gafwyd o weithio ar y cyd, mae nifer o heriau i'r Cyngor o ran gweithio mewn Partneriaeth o hyd. Mae cyflwyno'r Mesur Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) ym mis Tachwedd 2019 yn rhoi cyfle i ail-feddwl am weithio cydweithredol i'r Cyngor; fodd bynnag, erys risgiau y bydd yr heriau sy'n gysylltiedig â gweithio mewn Partneriaeth yn parhau neu'n dod yn fwy cymhleth heb eglurder pwrpas, proses a chanlyniad ar lefel genedlaethol, ranbarthol a lleol.
- Mae'r Cyngor wedi gweithio gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac awdurdodau lleol eraill i ddarparu casgliad o wasanaethau a rennir presennol ledled Cymru a llywio trafodaethau am ddyfodol Diwygio Llywodraeth Leol yng Nghymru. Rydym yn parhau i archwilio modelau o wasanaethau a rennir gan ganolbwyntio ar swyddogaethau swyddfa gefn fel rhan o'n rhaglen Abertawe Gynaliadwy: Yn Addas i'r Dyfodol yn unol â chyfeiriad teithio Llywodraeth Cymru.

Perchnogaeth gymunedol ar asedau a gwasanaethau i sicrhau cynaliadwyedd tymor hir.

- Rydym wedi parhau i annog mwy o berchnogaeth gymunedol ar barciau a gwasanaethau ac wedi gweithio gyda sefydliadau 'cyfeillion parciau' i sicrhau eu cynaliadwyedd tymor hir. Ar hyn o bryd mae gennym fwy na 30 o Gyfeillion Parciau/Mannau Agored gweithredol gyda chwpl o grwpiau yn ymgymryd â phrydlesu ac yn ystyried Trosglwyddo Asedau Cymunedol. Mae buddsoddiad ariannol mewn canolfannau cymunedol a pharciau wedi bod yn sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf oherwydd cyllid allanol, y tu hwnt i frics a mortar, buddsoddiad trydydd parti a'r hyn a ddarperir gan y grwpiau eu hunain. Mae llawer o'r grwpiau wedi cynnig yn llwyddiannus am grantiau; gallant wneud cais am gyllid na all y Cyngor wneud cais amdano. O ganlyniad, cafwyd swm mawr o gyllid o fwy na £300k i gefnogi'r parciau/mannau gwyrdd. Cynhyrchwyd memorandwm cyd-ddealltwriaeth mewn partneriaeth â'r grwpiau, a fydd yn cynorthwyo gyda cheisiadau cyllido. Mae adeiladau wedi elwa o geginau, toiledau, lloriau, paentio mewnol/allanol, ffenestri ac adnewyddu cyffredinol; mae buddsoddiad mewn parciau wedi bod yn sylweddol gydag offer maes chwarae newydd, MUGAs, digwyddiadau a diwrnodau teulu a choed a llwyni newydd yn cael eu plannu.

Astudiaeth Achos: Cronfa Gymunedol - cronfa 1m i roi hwb i brosiectau cymunedol ledled y ddinas.

Mae'r Cyngor yn bwriadu creu Cronfa Gymunedol newydd gwerth £1m ar gyfer prosiectau ar raddfa fach mewn cymunedau ledled y ddinas. Gellir defnyddio'r gronfa ar gyfer blaenoriaethau lleol yn y gymuned a chynlluniau newydd fel prosiectau ffyrdd, manau chwarae ar gyfer parciau, goleuadau gwell a phrosiectau eraill a all helpu i drawsnewid golwg a theimlad cymunedau lleol. Mae'r gronfa

newydd yn ychwanegol at gynllun Cyllideb Gymunedol bresennol yr Aelodau sydd ar gael ar hyn o bryd i bob un o'r 72 Cynghorydd i ariannu gwelliannau bach yn eu cymunedau na ellir eu hariannu trwy ffynonellau eraill o arian y Cyngor. Nod y cynllun yw galluogi Cynghorwyr i weithio gyda'i gilydd ac ariannu cynlluniau mwy na ellid eu cynnwys yn eu cyllidebau eu hunain yn y gorffennol.

Dywedodd Rob Stewart, Arweinydd y Cyngor: "Bydd y cynnydd hwn o £1m yn caniatáu ar gyfer ariannu cynlluniau mwy yn ein cymunedau na fyddent fel arall efallai yn bosibl eu gwneud. Gallai prosiectau fel cyflwyno ardaloedd chwarae mwy mewn parciau cymunedol, croesfannau sebra, gwella cyffordd ffyrdd, cynyddu'r rhwydwaith goleuadau stryd a phrosiectau diogelwch cymunedol eraill i gyd gael cyllid. Mae'r prosiect yn annog cynghorwyr i weithio gyda'i gilydd i gael mynediad i'r gronfa ac, os ydyn nhw eisiau, byddan nhw hefyd yn gallu ychwanegu at gynlluniau o'u cronfeydd aelodau wardiau eu hunain."

Ychwanegodd y Cynghorydd Stewart: "Mae'n rhan o'r ymrwymiad a gyhoeddwyd yng nghyllideb y cyngor ... i sicrhau, wrth i'r cyngor a'r sector preifat fuddsoddi yn nyfodol ein dinas, bod gan gymunedau lleol ffynhonnell ariannu arall i wneud gwahaniaeth yn eu cymdogaethau."

Ychwanegodd: "Mae hefyd yn cyd-fynd yn agos iawn â'r gronfa Ysgogiad Economaidd o bron i £1.5m sydd wedi'i dyrannu i Abertawe gan Lywodraeth Cymru i fuddsoddi mewn gwella golwg a theimlad rhannau o'n dinas gan gynnwys y Stryd Fawr, hen safle Ysgol Trefansel a Thŷ Danbert yn Nhreforys."

Dywedodd y Cynghorydd Andrew Stevens, Aelod Cabinet dros Wella Busnes a Pherfformiad: "Mae'r gronfa gymunedol yn gyffrous iawn. Mae aelodau yn aml yn derbyn ceisiadau i ddod o hyd i ffyrdd i helpu i wella golwg a theimlad parciau lleol, llwybrau beicio a manau agored cymunedol. Diolch i'r gronfa £1m, bydd yn bosibl buddsoddi mwy yn y math o flaenoriaethau y mae pobl leol eisiau eu gweld oherwydd byddant yn gwneud gwahaniaeth yn eu cymdogaethau."

Ymgysylltiad y cyhoedd â democratiaeth leol a gwneud penderfyniadau'r Cyngor

- Rydym wedi parhau i foderneiddio'r broses graffu a sicrhau bod y Cyngor yn destun mwy o atebolrwydd, tryloywder a chraffu. Rydym wedi cynyddu'r cyfleoedd i'r cyhoedd gymryd rhan ym mhroses gwneud penderfyniadau'r Cyngor. Mae amser cwestiynau cyhoeddus bellach yn rhan o'r holl gyfarfodydd craffu. Mae tua thraean o'r holl gyfarfodydd craffu wedi arwain at sylw yn y cyfryngau ac mae bron i hanner yr holl gyfarfodydd craffu wedi cynnwys arsylwyr cyhoeddus. Mae aelodau'r cyhoedd hefyd wedi cael mewnbwn i drafodaethau craffu ar y rhaglen waith Craffu. Bellach mae gan graffu fewnbwn i wneud penderfyniadau'r Cabinet trwy graffu cynbenderfynu ar bolisi a gwneud penderfyniadau newydd y Cyngor ac mae trefniadau gweithredol Cyd Bwyllgor Craffu ar gyfer Bargaen Ddinesig Rhanbarth Dinas Bae Abertawe a Grŵp Cynghorwyr Craffu rhanbarthol ar gyfer Consortiwm Gwella Ysgolion ERW.
- Mae'r treial gweddarlledu wedi hen ddechrau ac eir i'r afael â mân faterion wrth iddynt ddod i'r amlwg. Yn anffodus mae e-Bleidleisio wedi'i ohirio oherwydd anawsterau gyda Siambr restredig y Cyngor a chyfyngiadau cost. Fodd bynnag, rydym yn uwchraddio'r seilwaith a fydd yn mynd i'r afael â rhai o'r anawsterau. Gellir cyflwyno e-Ddeisebau fel rhan o Fil Democratiaeth arfaethedig Llywodraeth Cymru ac mae'r Cyngor wedi gofyn i'w ddarparwr meddalwedd fod yn barod ar gyfer hyn pe bai'n cael ei gyflwyno.

Cryfhau'r Gymraeg a gwasanaethau iaith.

- Mae'r Cyngor wedi bod yn archwilio ffyrdd newydd o weithio a dulliau partneriaeth o gwrdd â swm heriol o waith cyfieithu Gymraeg. Mae'r Cyngor wedi cyhoeddi ei bedwerydd Adroddiad Blynyddol Iaith Gymraeg, gan amlinellu'r cynnydd da a wnaed wrth barhau i weithredu safonau'r iaith Gymraeg. Addaswyd parthau gweithio ystwyth i gynnwys ardal siarad Gymraeg yn ogystal ag annog yr holl staff i gyfathrebu yn Gymraeg. Mae hyfforddiant Gymraeg yn parhau i fod yn flaenoriaeth.

- Mae'r Cyngor yn parhau i ddarparu a chyfeirio hyfforddiant iaith Gymraeg i staff o gyrsiau sylfaenol ar-lein i gyrsiau achrededig mwy datblygedig. Yn ogystal, mae'r Cyngor yn parhau i gofnodi sgiliau iaith Gymraeg staff a chynnal cyfeirlyfr o staff ar draws yr holl feysydd gwasanaeth sy'n rhugl yn y Gymraeg ac sy'n gallu cefnogi darparu gwasanaethau trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r Cyngor hefyd wedi parhau i hyrwyddo'r defnydd o'r iaith Gymraeg a chefnogi dysgwyr trwy sefydlu rhannau dynodedig o'r Ganolfan Ddinesig a Neuadd y Ddinas i siaradwyr Gymraeg ymarfer eu sgiliau sgwrsio a magu hyder wrth ddefnyddio'r iaith mewn amgylchedd busnes.

Cyllidebau cymunedol a blaenoriaethau lleol.

- Rydym wedi parhau i ddarparu arian penodol ar gyfer cyllidebau cymunedol fel y gall pobl leol benderfynu, ynghyd â'u cynrychiolwyr, beth yw eu blaenoriaethau lleol. Rydym wedi diwygio'r canllawiau sy'n ymwneud â chyllidebau cymunedol Aelodau, sy'n anelu at gefnogi cyflwyno mesurau lleol bach sy'n flaenoriaeth i Gynghorwyr unigol a'u cymuned leol ond nad ydynt yn cael eu hariannu gan unrhyw gyllidebau Cyngor eraill. Mae'r cynllun yn darparu cyllideb i bob Cynghorydd sydd wedi'i gosod ar hyn o bryd ar £10,000 y flwyddyn ac mae wedi'i rhannu'n gyfartal rhwng pob un o'r 72 Cynghorydd etholedig i'w defnyddio ar gefnogi mentrau yn eu Ward. Mae enghreifftiau o waith a wnaed yn cynnwys atgyweiriadau i arosfannau bysiau, rhoddion i'w hysgolion lleol neu elusennau cymunedol, gosod diffibrilwyr mewn mannau cyhoeddus, mân welliannau i lwybrau troed neu ffyrdd, arddangosfeydd blodau, plannu coed, ailosod neu ddarparu goleuadau stryd ychwanegol yn ogystal ag ystod o offer mewn parciau lleol.
- Eleni rydym wedi diwygio'r cynllun ac wedi nodi £1m ychwanegol ar gyfer blaenoriaethau cymunedol ac i ganiatáu ar gyfer ariannu cynlluniau mwy mewn cymunedau, megis cyflwyno croesfannau sebra, gwella cyffyrdd a rheiliau gwarchod cerddwyr. Mae'r cynllun yn cyd-fynd yn agos iawn â'r gronfa Ysgogiad Economaidd o bron i £1.5m sydd wedi'i dyrannu i Abertawe gan Lywodraeth Cymru i fuddsoddi mewn gwella golwg a theimlad rhannau o'n dinas gan gynnwys y Stryd Fawr, hen safle Ysgol Trefansel a Thŷ Danbert yn Nhreforys."

Cyd-gynhyrchu

- Datblygydd Fframwaith Strategol Cyd-gynhyrchu Corfforaethol yn dilyn gweithdy gyda Phwyllgor Datblygu Polisi Trawsnewid a Datblygu Cyngor y Dyfodol a chynlluniau peilot dysgu gyda'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae rhaglen hyfforddi wedi'i datblygu a'i chyflwyno i'r Cabinet a Swyddogion allweddol. Mae gwaith ar y gweill i ddatblygu rhaglen e-ddysgu a'i chyflwyno'n fwy helaeth. Mae gwaith ar y gweill hefyd i nodi rhestr o holl weithgareddau ymgysylltu'r Cyngor gyda'r cyhoedd dros y tair blynedd nesaf ac i adolygu canllawiau a chefnogaeth i sicrhau bod yr holl weithgarwch ymgynghori yn briodol i'r angen mewn perthynas â'r ysgol gyfranogi (addysg, hysbysu, ymgynghori, ymgysylltu, cyd-ddylunio hyd at gyd-gynhyrchu).

5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru Lewyrchus* – Cefnogi a hyfforddi gweithlu'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau wedi'u trawsnewid sy'n darparu'r canlyniadau mwyaf cynaliadwy i breswylwyr.
- *Cymru Gydnerth* – Parhau â rhaglen foderneiddio *Abertawe Gynaliadwy* – *Yn Addas i'r Dyfodol* y Cyngor er mwyn trawsnewid gwasanaethau, sicrhau gwell canlyniadau i breswylwyr a sicrhau cynaliadwyedd ariannol gyda llai o ôl troed carbon

- *Cymru Iachach* - Annog mwy o berchnogaeth gymunedol ar barciau a gweithio gyda sefydliadau 'cyfeillion parciau' i sicrhau cynaliadwyedd a rheolaeth hirdymor parciau a lleoedd cyhoeddus.
- *Cymru sy'n Fwy Cyfartal* - Rhoi cyfle i ddinasyddion lleol ddylanwadu ar sut mae polisïau'n cael eu hysgrifennu a gwasanaethau'n cael eu darparu trwy ddatblygu dull cyd-gynhyrchu.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - Sicrhau bod cyllidebau cymunedol ar gael fel y gall pobl leol benderfynu, ynghyd â'u cynrychiolwyr, beth yw eu blaenoriaethau lleol.
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Parhau i gryfhau'r gwasanaeth Gymraeg a'r gwasanaethau iaith a gynigir yn gyffredinol gan y Cyngor trwy ddarparu hyfforddiant iaith sylfaenol i staff rheng flaen.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - Parhau i foderneiddio ymgysylltiad y cyhoedd mewn democratiaeth a gwneud penderfyniadau'r Cyngor trwy amseroedd cyfarfod hygyrch, darlledu gwe, pleidleisio electronig a deisebau.

6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu

Abertawe Gynaliadwy - Cyngor Addas i'r Dyfodol

- Gwnaed cynnydd da wrth weithredu ein rhaglen Abertawe Gynaliadwy: Yn Addas i'r Dyfodol sy'n anelu at drawsnewid a chynnal ein gwasanaethau ar gyfer y dyfodol. Fodd bynnag, erys heriau i gyflawni ein cynlluniau cynilo ar y cyflymder a'r raddfa sy'n ofynnol wrth reoli gwariant o fewn cyllidebau. Bydd gan ein Cynllun Adferiad COVID-19 oblygiadau a chyfleoedd sylweddol i'n blaenoriaethau ac i gynnal y modd y darperir ein gwasanaethau a'r strategaeth rhaglen drawsnewid newydd.

Strategaeth Datblygu Sefydliadol

- Dyluniwyd Strategaeth Datblygu Sefydliadol y Cyngor i sicrhau bod gan y Cyngor weithlu sy'n addas ar gyfer y dyfodol. Mae'r strategaeth yn rhan hanfodol o raglen trawsnewid a newid y Cyngor. Mae heriau'n dal i fodoli i sicrhau bod digon o adnoddau a capasiti i gefnogi hyfforddiant ffurfiol ac e-ddysgu a newid mewn diwylliant i sicrhau bod gan staff a phreswylwyr y sgiliau a'r gwerthoedd cywir ar gyfer Cyngor y Dyfodol.

Parhau i ymgorffori strategaeth "Digidol yn Gyntaf"

- Mae'r Cyngor yn parhau i gyflwyno ei strategaeth Digidol yn Gyntaf, sydd wedi galluogi ffyrdd o weithio a modelau darparu gwasanaeth newydd. Fodd bynnag, rhaid i'r Cyngor barhau i sicrhau bod gwasanaethau'n hygyrch i'r bobl fwyaf agored i niwed a darparu hyfforddiant, cefnogaeth a dulliau amgen o gyrchu gwasanaethau i bobl agored i niwed sydd ag anghenion mwy cymhleth ac i'r bobl hynny sydd angen cymorth ychwanegol i gael mynediad at wasanaethau.

Archwilio cyfleoedd i gydweithio ag eraill i arbed costau a gwella gwasanaethau i ddinasyddion.

- Mae'r Cyngor yn parhau i gydweithio ag eraill i wella effeithlonrwydd, lleihau costau a gwella gwasanaethau. Fodd bynnag, mae'r olion traed daearyddol rhanbarthol a'r datblygiadau parhaus mewn perthynas ag ad-drefnu llywodraeth leol yn dal i fod yn rhwystrau o ran sicrhau bod datblygiadau'n gynaliadwy yn y tymor hir.

Perchnogaeth gymunedol ar asedau a gwasanaethau i sicrhau cynaliadwyedd tymor hir.

- Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd da o ran cefnogi grwpiau cymunedol i redeg rhai asedau a gwasanaethau cymunedol. Fodd bynnag, mae'n anodd i'r Cyngor gynnal y cynnydd yn nifer y

grwpiau a lefel y gefnogaeth sy'n ofynnol gan y Cyngor, yn enwedig gyda grwpiau sydd newydd eu ffurfio, yn y tymor hir.

Ymgysylltiad y cyhoedd â democratiaeth leol a gwneud penderfyniadau'r Cyngor

- Mae'r Cyngor wedi treialu gweddarlledu yn llwyddiannus ar gyfer rhai o gyfarfodydd y Cyngor. Fodd bynnag, mae ehangu gweddarlledu, pleidleisio electronig ac e-ddeisebau ymhellach yn dibynnu ar gyllid a chefnogaeth bellach gan Lywodraeth Cymru.

Cyfieithu Cymraeg

- Yr Uned Cyfieithu Cymraeg (UCC) oedd y gwasanaeth cyntaf i gyflwyno awtomeiddio i gynorthwyo gyda'r galw cynyddol. Trwy awtomeiddio'r broses gyfieithu, cymerir unrhyw waith a gyflwynir i'w gyfieithu o fewnflwch UCC a'i brosesu trwy gymwysiadau cyfieithu 'Déjà vu' a 'Microsoft Translate' cyn cyflwyno'r ddogfen wedi'i chyfieithu i'n tîm o gyfieithwyr i'w phrawfddarllen a'i diwygio. Mae hyn wedi cynyddu effeithlonrwydd y tîm gan fod o leiaf 50% o'r gwaith yn cael ei gyfieithu cyn iddo gyrraedd cyfieithwyr. Mae hyn yn galluogi'r tîm i roi'r gorau i roi gwaith i gyfieithwyr allanol ar gost o 46c y gair. Mae'r UCC hanner ffordd trwy gyfnod 'prawf o gysyniad' 2 fis a hyd yma mae cyflwyno awtomeiddio wedi atal gwariant o £6,000.

1. Pam mae hwn yn Amcan Llesiant

- Byddwn yn ceisio, ar draws ystod cyfrifoldebau'r Cyngor, fel y bo'n briodol, cynnal a gwella bioamrywiaeth, lleihau ein hól troed carbon, gwella ein gwybodaeth am ein hamgylchedd naturiol a'n dealltwriaeth ohono, gan fod o fudd i'n hiechyd a'n llesiant.
- Abertawe yw un o'r siroedd mwyaf cyfoethog ac amrywiol yn ecolegol yn y DU. Mae angen cynnal, gwella a rheoli ei hamrywiaeth unigryw o gynefinoedd a rhywogaethau a'i hystod hyfryd o barciau, lleoedd gwyrdd, gwarchodfeydd natur, traethau a thirweddau er budd pawb nawr ac i'r dyfodol.
- Mae ein goroesiad a'n hansawdd bywyd yn y dyfodol yn dibynnu ar amgylchedd naturiol cydnerth iach a'r buddion lluosog y mae'n eu darparu i gymdeithas.
- Mae ein hamgylchedd naturiol a'n bioamrywiaeth dan fygythiad ac yn dirywio oherwydd gweithgareddau dynol anghynnaladwy. Mae cynefinoedd a rhywogaethau yn cael eu colli ar raddfa frawychus ac anghynnaladwy.
- Mae angen i ni fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd ar frys trwy leihau ein defnydd o garbon a thrwy gynnal a gwella ecosystemau cydnerth a rhwydwaith seilwaith gwyrdd cryf i'n helpu i liniaru ac addasu ar gyfer pwysau newid yn yr hinsawdd.
- Mae gennym ddyletswydd gyfreithiol o dan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ac o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 (nod Cymru Gydnerth) i amddiffyn a gwella bioamrywiaeth a chynnal ecosystemau cydnerth, ac i adrodd ar ein cynnydd i Lywodraeth Cymru.
- Mae tystiolaeth yn dangos bod gan gyswllt â natur fuddion sylweddol i iechyd corfforol a meddyliol pobl.
- Mae ein ffyniant a'n llesiant yn y dyfodol yn dibynnu ar amgylchedd naturiol cydnerth iach.
- Mae angen i ni weithio gyda natur i wella ansawdd ein haer, dŵr a'n priddoedd.
- Rydym am i bawb ddeall a gwerthfawrogi gwerth a bregusrwydd unigryw amgylchedd naturiol rhagorol Abertawe a chwarae eu rhan wrth edrych ar ei ôl a'i wella.
- Ein huchelgais yw i bawb yn Abertawe gael mynediad at amgylchedd naturiol ecolegol amrywiol, deniadol, sydd wedi'i reoli'n dda ac sy'n gydnerth.
- Rydym am atal a gwrthdroi colli bioamrywiaeth fel na cholli'r na lleihau ei gyfraniad at lesiant economaidd a chymdeithasol Abertawe.
- Ein nod yw creu sir wyrddach, fwy cynaliadwy, amrywiol yn ecolegol a chydnerth, lle cydnabyddir ei hamgylchedd naturiol unigryw fel un o'i hasedau mwyaf gwerthfawr a mwyaf nodedig.
- Mae gennym gyfrifoldeb moesol i ofalu am fioamrywiaeth am ei werth cynhenid ei hun.

2. Y camau y dywedom y byddem yn eu cymryd er mwyn cyflawni'r Amcan Llesiant hwn.

- Datblygu, mabwysiadu a gweithredu Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Corfforaethol (Adran 6).
- Gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu a darparu Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Abertawe.
- Datblygu a mabwysiadu polisi coed y Cyngor.
- Dechrau mapio asedau Seilwaith Gwyrdd presennol a darpariaeth gwasanaeth ecosystem, a nodi ardaloedd, sy'n darparu'r cyfleoedd gorau i wella.
- Cynnal archwiliad bioamrywiaeth rhagarweiniol o dir sy'n eiddo i'r Cyngor a lle bo modd, rheoli ein hasedau corfforaethol er budd bioamrywiaeth ac adnoddau naturiol.
- Gweithio gyda phartneriaid i ddatblygu a gweithredu cyfleoedd i wella bioamrywiaeth a gwella cysylltedd ecolegol.

- Gweithio tuag at greu economi carbon isel, sy'n hyrwyddo ynni adnewyddadwy ac yn cymryd camau i leihau ein hól troed carbon.
- Parhau i gymryd rhan yn y Fenter Abertawe Carbon Isel a'i chefnogi.
- Cefnogi mentrau a fydd yn cynyddu gorchudd coed trefol Abertawe.
- Gwella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'n hamgylchedd naturiol trwy ddarparu gwybodaeth, hyfforddiant a digwyddiadau.
- Rhoi cyfleoedd i blant ysgol gyrchu a dysgu am eu hamgylchedd naturiol.
- Gweithio tuag at wella mynediad i'n parciau a'n mannau gwyrdd a chynnal ansawdd ein parciau.
- Parhau i ddarparu rhaglen o blannu a rheoli blodau gwyllt.
- Ymgysylltu â chymunedau lleol i annog gwirfoddoli ac i'w chefnogi i weithredu i wella a chynnal eu lleoedd gwyrdd a'u safleoedd bywyd gwyllt lleol.
- Cymryd camau sy'n helpu i reoli rhywogaethau anffordorol ymledol
- Ymgymryd â gwelliannau (dethol neu wedi'u targedu) i fannau gwyrdd fel rhan o raglen gwaith amgylcheddol i gyflawni ein hymrwymiad i Safon Ansawdd Tai Cymru.
- Lleihau ein defnydd o gynhyrchion a deunyddiau na ellir eu hailgylchu, ac ailgylchu mwy o wastraff.

3. Beth yn union fydd llwyddiant.

- Cydnabyddir bod asedau naturiol rhagorol Abertawe yn sail i iechyd, llesiant a llwyddiant ei dinasyddion. Mae gwybodaeth a dealltwriaeth o'n hamgylchedd naturiol a sut y gallwn ei gynnal a'i wella yn cael ei wella a'i gymhwyso. Mae hyn yn helpu dinasyddion i elwa ar wasanaethau ecosystem a chyfleoedd economi carbon isel. Mae coed a chynefinoedd eraill yn cael eu gwerthfawrogi a'u chefnogi. Mae bioamrywiaeth yn cael ei gynnal a'i wella, mae ein hól troed carbon yn cael ei leihau a defnyddir adnoddau'n llai a chânt eu hailgylchu mwy.

4. Cynnydd wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn - yr hyn a lwyddodd.

Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Corfforaethol.

- Eleni, cyflwynwyd Adroddiad Monitro Adran 6 cyntaf y Cyngor i Lywodraeth Cymru yn amlinellu'r hyn y mae wedi'i wneud i gydymffurfio â'r Ddyletswydd Bioamrywiaeth a gyflwynwyd o dan ddarpariaethau Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Ers i'r Ddeddf hon ddod i rym mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd sylweddol ar lefel strategol a gweithredol i gynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthed ecosystemau. Mae Cynllun Gweithredu tair blynedd yn cwmpasu 2020 i 2022 yn cael ei ddatblygu a bydd yn cynnwys yr 17 cam sy'n rhan o'r amcan llesiant hwn.
- Sefydlwyd Gweithgor Bioamrywiaeth Corfforaethol ym mis Awst 2019 i gydlynu gweithredu, monitro ac adolygu'r Cynllun Gweithredu. Er mwyn elwa o fwy o integreiddio, mae cylch gwaith y Grŵp wedi'i ehangu i ystyried newid yn yr hinsawdd ac ymateb y Cyngor i'r Argyfwng Hinsawdd. Bellach gelwir y Grŵp yn y Gweithgor Bioamrywiaeth a Newid Hinsawdd corfforaethol. Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae nifer y gwasanaethau sy'n cymryd rhan weithredol yn y gwaith hwn wedi cynyddu'n sylweddol gyda chynrychiolaeth o wasanaethau strategol yn ogystal â gweithredol.

Strategaeth Seilwaith Gwyrdd

- Eleni rydym wedi ymgynghori ar ein strategaeth Seilwaith Gwyrdd Ardal Canol Abertawe ddrafft sy'n nodi buddion a chost-efeithiolrwydd seilwaith gwyrdd hy llai o risg o lifogydd, oeri yn yr haf, aer a dŵr glanach, gostyngiadau mewn sŵn, gwell iechyd meddwl a chorfforol, enillion mewn bioamrywiaeth, llai o allyriadau CO2 a chostau ynni ac economi gryfach. Mae'r

strategaeth, sy'n dwyn y teitl 'Adfywio ein Dinas er Llesiant a Bywyd Gwyllt', yn nodi gweledigaeth i ardal canol Abertawe fod yn llawer mwy gwyrdd, gan greu lleoedd gwyrdd sy'n sicrhau cydnerthedd, ffyniant, iechyd a llesiant. Y bwriad yw dyblu'r swm o seilwaith gwyrdd (ac eithrio dŵr agored) o fewn 10 mlynedd i greu dinas gyrchfan unigryw gydag amgylchedd o ansawdd uchel sy'n haws byw ynddi, sydd wedi'i haddasu'n well i newid yn yr hinsawdd ac sy'n well i bobl a bywyd gwyllt.

- Mae'r Strategaeth hefyd yn cynnwys Offeryn Ffactor Mannau Gwyrdd. Mae'r offeryn ymarferol hwn wedi'i gynllunio i gynyddu maint ac ansawdd y seilwaith gwyrdd a sicrhau'r cydymffurfiad mwyaf posibl â Safon Systemau Draenio Cynaliadwy (SuDS) statudol Llywodraethau Cymru 2019. Nid yw'r offeryn yn orfodol ond bydd datblygwyr yn cael eu hannog i'w ddefnyddio a disgwylir iddynt wneud hynny fel rhan o'r broses cynllunio cyn ymgeisio ar gyfer yr ardal ganolog.
- Mae'r gwaith hwn eisoes yn helpu i arwain datblygwyr ar sut y gellir integreiddio natur i'w dyluniadau gan gynnwys gerddi waliau fertigol, rhandiroedd trefol a mwy o goed. Mae dwy o brif gymdeithasau tai'r ddinas wedi addo cymryd rhan gyda Coastal Group i gynllunio to gwyrdd ar eu bloc swyddfa yng nghanol y ddinas a bydd Pobl yn darparu mwy o wyrddni yn ei ddatblygiadau.
- Mae strategaeth seilwaith gwyrdd ledled y Sir hefyd yn cael ei datblygu. Bydd y strategaeth ehangach hon yn briodol i'w mabwysiadu gan bartneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Cefnogir y ddwy strategaeth gan Ganllawiau Cynllunio Atodol a fydd yn gosod safonau.

Astudiaeth Achos: Abertawe - Dinas Parc Genedlaethol

Mae'r drafft 'Adfywio ein Dinas ar gyfer Llesiant a Bywyd Gwyllt' yn cynnwys yr awydd i weithio tuag at Statws Dinas Parc Genedlaethol. Mae'r rhain yn ddinasoedd lle mae pobl a natur wedi'u cysylltu'n well, yn llawn bywyd gwyllt a lle mae pob plentyn a pherson ifanc yn elwa o archwilio, chwarae a dysgu yn yr awyr agored. Mae ganddyn nhw fannau gwyrdd o ansawdd uchel ac ansawdd aer da. Ar hyn o bryd, amcangyfrifir bod gorchudd gwyrdd yn y ddinas yn 13 y cant ond y nod yw cynyddu hyn i 26 y cant erbyn 2030. Dywedodd Rob Stewart, Arweinydd Cyngor Abertawe: "Mae Abertawe yn cael ei hadfywio mewn modd digynsail ac wrth i'r ddinas gael ei hailadeiladu, byddwn yn darparu amgylchedd naturiol mwy gwyrdd a harddach i bawb ei fwynhau, ond yn bwysicach fyth, un sy'n ein cadw'n iach. Bydd 'ysgyfaint gwyrdd' newydd yn cael eu creu ledled Abertawe wrth i ni weithio gydag Chyfoeth Naturiol Cymru i greu'r hyn a allai fod yn ddinas parc genedlaethol gyntaf Cymru gydag ardaloedd cyhoeddus gwyrdd newydd, coetiroedd a lleoedd cefnogi natur eraill. Rydyn ni'n gwybod bod llawer o waith i'w wneud ond rydyn ni'n benderfynol y bydd Abertawe'n arwain y ffordd yng Nghymru."

Polisi Coed y Cyngor

- Rheolir coed gan ddefnyddio safonau a gydnabyddir yn genedlaethol ac yn rhyngwladol ac mae set o ganllawiau cynhwysfawr ar gael ar wefan y Cyngor. Nod y Cyngor yw diweddarau a ffurfioli polisi coed yn llawn, a fydd yn cynnal ac yn ehangu'r gorchudd coed; codi ymwybyddiaeth o werth coed; sicrhau bod risgiau o goed yn cael eu rheoli'n ddigonol; gwarchod coed o werth a sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei ddyletswyddau bioamrywiaeth mewn perthynas â choed. Mae gan y Cyngor 900 o goetiroedd a grwpiau coed sy'n cynnwys amcangyfrif o 250,000 o goed a 38,000 o goed unigol wedi'u mapio a'u harolygu mewn Parciau, Ysgolion, Mynwentydd, Tir, Tai a Phrifyrdd.

- Cytunwyd ar argymhelliad o'r Adroddiad Craffu ar yr Amgylchedd Naturiol eleni i 'Ddatblygu a mabwysiadu polisi coed y Cyngor, sy'n annog plannu coed rhywogaethau brodorol lle bo hynny'n briodol'. Mae ystyried rhywogaethau brodorol lle bo hynny'n bosibl eisoes yn cael ei weithredu'n ymarferol a bydd yn cael ei integreiddio i'r polisi coed. Bydd yn ategu'r Canllawiau Cynllunio Atodol Drafft ar Goed, Gwrychoedd a Choetir ar Safleoedd Datblygu.
- Mae Cynllun Datblygu Lleol Abertawe yn amddiffyn coed ac yn annog plannu pellach. Mae'n cynnwys plannu coed yn benodol wrth greu cysylltiadau rhwng cynefinoedd presennol ac wrth greu 'Lle' yn enwedig lle mae cymdogaethau newydd yn cael eu datblygu. Yn bwysig, yn ychwanegol at y cydymffuriad a ddisgwyllir gan wasanaethau'r Cyngor, mae'r polisi hefyd yn codi ymwybyddiaeth o hawliau a chyfrifoldebau'r cyhoedd ac yn annog "perchnogaeth" o ran plannu a rheoli coed.

Astudiaeth Achos: Erlyniad Cwmpo Coed Penllergaer

Cwmpwyd saith deg o goed, gan gynnwys Coeden Goch anferth, ar dir ym Mhenllergaer, ger datblygiad tai. Yn dilyn ymchwiliad pum mis o hyd, cyhoeddodd y Cyngor wŷs llys i nifer o unigolion. Cafodd y datblygwr tai a nifer o unigolion ddirwy o gyfanswm o £420,000 ar ôl eu cael yn euog ym mis Awst 2019 o dorri rheoliadau cadw coed sydd ynghlwm wrth goed wrth ymyl y safle adeiladu. Croesawodd Cyngor Abertawe ddedfrydu'r rhai sy'n ymwneud â chwmpo nifer fawr o goed gwarchoddedig. Dywedodd Mark Thomas, Aelod Cabinet dros yr Amgylchedd a Rheoli Seilwaith: "Mae'r canlyniad yn adlewyrchiad o'r gwaith caled y mae'r Cyngor wedi'i wneud i ymchwilio i'r drosedd amgylcheddol hon. Mewn termau ariannol, roedd gan y coed hyn werth sylweddol ond ni all unrhyw swm o arian na dirwy ddisodli gwerth y coed o ran yr hyn y maent yn ei olygu i'r gymuned ac Abertawe yn ei chyfanrwydd. Hoffwn ddiolch i'r holl dimau dan sylw gan gynnwys ein Swyddogion Coed a'n tîm cyfreithiol. Gobeithio y bydd canlyniad heddiw yn anfon neges gref at ddatblygwyr neu'r cyhoedd bod tynnu coed gwarchoddedig heb ganiatâd yn rhywbeth y byddwn yn ei ddilyn yn gryf a thrwy'r llysoedd os oes angen." Apeliwyd yn erbyn yr euogfarnau ac ar hyn o bryd mae'r achos wedi'i restru i'w glywed yn Ionawr 2021.

- Eleni mae'r Cyngor wedi gweithredu strategaeth rheoli clefyd coed ynn i fynd i'r afael â choed ynn y mae'r clefyd yn effeithio arnynt, sef clefyd angheuol sy'n bygwth y rhywogaeth gyfan. Mae'r afiechyd ffwngaid yn achosi i goed fynd yn frau dros amser gyda changhennau'n torri i ffwrdd o brif gorff y goeden. Os na chânt eu hadnabod a'u trin, mae coed mewn perygl o gwmpo, gan beri perygl uniongyrchol i'r ardal gyfagos. Mae Cynllun Gweithredu Clefyd Coed Ynn ar waith, a hyd yn hyn, arolygwyd tua 3,000 o goed ynn ar dir cyhoeddus, y mae llawer ohonynt yn dangos arwyddion amrywiol o'r clefyd. Bydd ein holl adnoddau'n canolbwyntio ar ddelio â choed heintiedig ar dir cyhoeddus. Trwy weithredu nawr, rydym yn lleihau'r risg y bydd coed heintiedig yn disgyn ar bobl, eiddo, llinellau pŵer a ffyrdd yn y dyfodol.

Mentrau Gorchudd Coed Trefol

- Dros y flwyddyn ddiwethaf, mae'r Cyngor wedi cynnwys a chefnogi cymunedau lleol i gymryd rhan mewn mentrau sy'n cynnal ac yn gwella gorchudd coed. Mae'r gwaith wedi cynnwys y prosiect Coed i Ddinasoedd a oedd yn cynnwys plannu dros 4000 o goed chwip sy'n ffinio â Chaeau Chwarae Mynydd Newydd a phlannu coed gyda gwirfoddolwyr ym Mharc Ravenhill a Pharc Singleton.
- O amgylch canol y ddinas rydym yn creu parcdir newydd, ardaloedd gwyrdd newydd, yn plannu llawer mwy o goed ac yn cyflwyno rhaglen ail-wyrddio enfawr. Mae datblygiad Ffordd y Brenin sydd werth £12 miliwn wedi arwain at blannu 170 o goed newydd yn yr ardaloedd cyfagos. Er

bod yn rhaid tynnu tua 50 o goed presennol yn dilyn asesiadau, erbyn diwedd y rhaglen bydd tua 220 o goed - cynnydd o 100%. Bydd yn cynyddu bioamrywiaeth yng nghanol y ddinas, yn helpu i frwydro yn erbyn yr Argyfwng Hinsawdd ac yn gwneud Abertawe yn lle mwy dymunol i fyw ynddo, gweithio ynddo ac ymweld ag ef.

- Mae coed newydd gan gynnwys rhywogaethau fel masarn coch, planwydden Llundain, a bedw wedi cael eu plannu yn agos at siop Tesco Marina fel rhan o ddatblygiad Stryd Wellington. Yn anffodus, er bod angen tynnu wyth coeden i hwyluso traffig dwy ffordd a choed mynediad, mae 17 o goed ifanc lled aeddfed wedi eu disodli. Mae'r Cyngor yn parhau i weithio'n agos gyda phartneriaid fel Coeden Fach, planhigfa leol, nid er elw, lle mae gwirfoddolwyr yn helpu i feithrio coed cynhenid. Mae hefyd wedi cefnogi plannu coed trwy bartneriaethau gan weithio gyda Phrosiect Mannau Gwyrdd Cymunedol Abertawe, Fforymau Coed Abertawe, Coed Cymru, yr Ymddiriedolaeth Coetir, Coed i Ddinasoedd ac eraill.

Gwelliannau Mannau Gwyrdd Safon Ansawdd Tai Cymru

- Gwnaed buddsoddiad sylweddol mewn gwelliannau man gwyrdd ar gyfer cymdogaethau lle mae gwelliannau Safon Tai Ansawdd Cymru hefyd yn cael eu gwneud tan fis Rhagfyr 2021. Mae arolygon safle a pharatoi cynlluniau ar gyfer gwelliannau amgylcheddol yn ystadau tai y Cyngor wedi'u cwblhau a gwnaed gwaith yno. Mae Cyngor Abertawe yn cyflwyno'r gwyrddni fel rhan o gynllun i wella'r amgylchedd preswyl. Ym mis Ebrill 2019, plannwyd 144 o goed newydd ar gyfer Penlan gan uned gwasanaethau coed y cyngor ar ran y tîm tai. Roedd y coed lled-aeddfed sy'n 10-12 troedfedd o daldra yn cynrychioli amrywiaeth eang o rywogaethau brodorol ac addurnol.

Mapio Gwasanaethau Ecosystem a Chyfleoedd Seilwaith Gwyrdd

- Mae mapio lefel uchel ar lefel macro wedi'i gwblhau gan ddefnyddio grant Llywodraeth Cymru a gafwyd ar gyfer mapio ecosystem cychwynnol. Mae hyn yn dechrau nodi ardaloedd o'r ansawdd amgylcheddol tlotaf a blaenoriaethu meysydd i'w gwella. Bydd gwell tystiolaeth fonitro a dealltwriaeth gyhoeddus a chorfforaethol ehangach o fuddion darparu gwasanaeth ecosystem yn helpu i roi datblygu cynaliadwy wrth wraidd polisiau'r Cyngor a sicrhau bod amgylchedd naturiol unigryw Abertawe yn cael ei werthfawrogi.
- Mae mapio manylach o asedau Bioamrywiaeth a Seilwaith Gwyrdd presennol a darpariaeth gwasanaeth ecosystem yn cael ei gynllunio fesul ward. Bydd y broses hon yn cynnwys gweithio gyda'r Aelodau i nodi ardaloedd sy'n darparu'r cyfleoedd gorau i wella a, lle bo hynny'n briodol, sicrhau'r cyfleoedd cyllido cyfatebol o safbwynt cronfa gymunedol yr Aelodau.
- Mae technolegau mapio hefyd yn helpu cynllunio cydnherthedd rheoli llifogydd yn enwedig mewn perthynas â thywydd garw a llifogydd. Mae'r Cyngor yn parhau i weithio gyda Chyfoeth Naturiol Cymru, Dŵr Cymru a datblygwyr, gan geisio cefnogi atebion gwyrdd i frwydro yn erbyn risg llifogydd oherwydd ffynonellau lleol, llifogydd dŵr wyneb, cyrsiau dŵr a dŵr daear. Nodwyd cyfleoedd hyfforddi Systemau Draenio Cynaliadwy (SuDS).
- Mae dangosydd perfformiad allweddol newydd wedi'i ddatblygu yn seiliedig ar Ansawdd Dŵr Ymdrochi Bae Abertawe sy'n gysylltiedig â'r model darogan ac arddangos negeseuon cyhoeddus. Canfu hyn fod ansawdd y dŵr yn 'dda'.
- Mae'r Cyngor wedi gweithio trwy gydol y cyfnod i fod mewn sefyllfa i gyflwyno cais i'r Gymdeithas Awyr Dywyll Ryngwladol i ennill statws Cymuned Awyr Dywyll i'r Gŵyr. Rhagofyniad ar gyfer hyn yw'r adolygiad o'r Canllawiau Cynllunio Atodol (CCA) sy'n ymwneud â goleuadau yn

yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE). Mae hwn bellach wedi'i ymgorffori yn y fersiwn ddiweddaraf o Ganllaw Dylunio'r AHNE, y disgwylir ymgynghori arno a'i fabwysiadu erbyn diwedd 2020.

Archwiliad Bioamrywiaeth Asedau Corfforaethol a Rheolaeth Effeithiol

- Mae cynllun gwaith wedi dechrau yn adolygu holl asedau'r cyngor o ran bioamrywiaeth. Ymhlith y camau gweithredu mae adolygiad o'r holl Safleoedd o Bwysigrwydd ar gyfer Cadwraeth Natur (SBCN) sy'n eiddo i'r Cyngor, arolwg o dir a nodwyd i'w waredu, adolygiad o gynlluniau pori ac archwiliad gwasanaethau bioamrywiaeth ac ecosystem o holl dir ystadau sy'n eiddo i'r Cyngor. Rydym yn parhau i fonitro ac arolygu adnodd bioamrywiaeth y Cyngor i wella ein sylfaen dystiolaeth a'n dealltwriaeth o'r buddion.
- Argymhelliad Ymchwiliad Craffu ar yr Amgylchedd Naturiol yn 2019 oedd mewnosod cymal bioamrywiaeth perthnasol mewn cytundebau lefel gwasanaeth, trwyddedau, ac ati sy'n ymwneud â defnydd tir a rheoli tir gan sicrhau bod pwysigrwydd y cymalau hyn yn cael ei egluro i'r rheolwyr/deiliaid tir. Mae'r cymal hwn eisoes wedi'i fewnosod mewn cytundebau lefel gwasanaeth ar gyfer grwpiau cymunedol sy'n rheoli mannau gwyrdd ac wrth symud ymlaen, bydd cymalau bioamrywiaeth manylach a pherthnasol yn cael eu cynnwys ym mhob cytundeb lefel gwasanaeth, trwydded, ac ati. Mae enghreifftiau eraill yn cynnwys contractau sy'n ymwneud â safleoedd pori a'r rheini â threfnwyr digwyddiadau allanol sydd angen caniatâd y Cyngor cyn ymgymryd â rhai gweithgareddau (ee clirio tir, digwyddiadau arbennig, ac ati) i atal colli bioamrywiaeth.

Gwella Bioamrywiaeth a Gwella Cysylltedd Ecolegol

- Ar hyn o bryd mae'r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol yn cael ei adolygu gan Bartneriaeth Bioamrywiaeth Abertawe. Bydd hyn yn diweddarau gweithredoedd ac yn ymgorffori rhywogaethau a chynefinoedd newydd a ddatganwyd yn rhai o'r pwys mwyaf yng Nghymru gan Lywodraeth Cymru ers y diweddariad diwethaf yn 2005. Bydd y ddogfen hon yn dod yn Gynllun Gweithredu Adfer Natur ar gyfer Abertawe.
- Mae gweithio ar y cyd â meysydd gwasanaethau ar draws y Cyngor a gyda sefydliadau partner yn gwella cysylltedd ecolegol bioamrywiaeth ar draws safleoedd. Rydym wedi gweithio gyda Phrifyrdd, Parciau, Tai, Addysg, ac Eiddo Corfforaethol i nodi a bwrw ymlaen â phrosiectau peilot megis datblygu cynefinoedd ymylon ffyrdd, coridorau bywyd gwyllt a chynefinoedd i annog peillwyr.
- Gwnaed gwaith ar Ganllawiau Cynllunio Atodol Datblygu a Bioamrywiaeth (CCA), sydd wedi'i gymeradwyo ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth i'r graddau ei fod yn gyson ag arfer eu swyddogaethau yn briodol ac wrth wneud hynny hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau. Mae'r ddyletswydd hon wedi'i hymgorffori fel amcan yn y Cynllun Llesiant Lleol, mae'n Flaenoriaeth yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor ac wedi'i hymgorffori fel polisi yng Nghynllun Datblygu Lleol Abertawe. Mae'r CCA yn canolbwyntio'n benodol ar sut y bydd y Cyngor yn dilyn "dull cam wrth gam" o weithredu'r ddyletswydd bioamrywiaeth trwy ei broses penderfyniadau cynllunio ei hun. Bydd yn integreiddio mwy o rwymedigaethau ynghylch bioamrywiaeth gyda rhai datblygiadau mawr a gymeradwyir yn amodol ar gytundebau Adran 106 fydd yn darparu cyfraniadau ariannol tuag at fesurau lliniaru ymarferol ar/oddi ar y safle a/neu fesurau iawndal yn erbyn colli bioamrywiaeth a hefyd i gefnogi cytundebau cynnal a chadw.

Astudiaeth Achos: Brics gwennol ar gyfer holl dai newydd y Cyngor

Diolch i fenter newydd syml ond eithaf arbennig, bydd pob tŷ cyngor newydd sy'n cael ei adeiladu yn Abertawe yn y dyfodol yn cynnig cyfle i wenoliaid sefydlu eu cartrefi teuluol eu hunain o dan fargod yr adeiladau. Bydd 'bricsen gwennol' arbennig yn cael ei gynnwys wrth ddylunio ac adeiladu ugeiniau o dai cyngor newydd fel y gall yr adar eu defnyddio fel lleoedd nythu diogel yn y blynyddoedd i ddod. Dywedodd y Cynghorydd Andrea Lewis, Aelod Cabinet dros Dai ac Ynni, "Bydd Cyngor Abertawe ymhlith y cyntaf yn y wlad i osod 'brics gwenoliaid' yn arferol yng nghartrefi newydd y cyngor i greu cartrefi i'r adar. Dywedodd: "Mae'n ffordd syml ond hynod effeithiol o wneud cyfraniad pwysig i'r cymunedau bywyd gwyllt yn ein dinas". Am ganrifoedd mae gwenoliaid wedi creu eu cartrefi yn naturiol mewn gofodau o dan doeon tai, ond mae dyluniad modern adeiladau wedi ei gwneud hi'n anoddach iddyn nhw ddod o hyd i'r tyllau a'r corneli sydd eu hangen arnyn nhw, a dyna felly pam mae angen brics gwenoliaid. Daw brics gwenoliaid â chefnogaeth yr RSPB. Maent wedi'u gwneud o blastig caled ac maent yr un maint, siâp a lliw â bric tŷ safonol. Mae twll yn caniatáu mynediad i'r wennol i'r gofod y tu ôl i'r fricsen fel y gallant nythu rhwng wal allanol a wal fewnol yr adeilad heb boeni gofod y to na'r teulu dynol y maent yn rhannu'r tŷ ag ef.

Yr Argyfwng Hinsawdd

- Mae Cyngor Abertawe wedi cydnabod y rôl allweddol y mae'n rhaid i ni ei chwarae wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd ac wedi pasio rhybudd o gynnig Brys Newid Hinsawdd ym mis Mehefin 2019. Mae'r cynnig yn galw ar Lywodraethau'r DU a Chymru i roi'r pwerau a'r adnoddau angenrheidiol inni i sicrhau bod Abertawe'n dod yn garbon niwtral yn 2030 ac i hyrwyddo mwy o ymwybyddiaeth o newid yn yr hinsawdd ymhlith y boblogaeth leol. Roedd hefyd yn cydnabod pwysigrwydd gweithio gyda phartneriaid arbenigol i nodi sut y gallwn adeiladu ar y camau hyn wrth symud ymlaen.
- Ers peth amser rydym wedi cydnabod ein rôl fel darparwr gwasanaethau allweddol a chyflogwr mawr yn yr ardal leol ac wedi ymgymryd ag ystod o weithgareddau i hyrwyddo ynni adnewyddadwy, cefnogi economi leol carbon isel a lleihau ein hól troed carbon. Fodd bynnag, mae'r Cyngor o'r farn ei bod yn hanfodol bod y ddinas gyfan yn chwarae ei rhan wrth fynd i'r afael â heriau newid yn yr hinsawdd. Nodwyd synergeddau ag amcan ardal leol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, a sefydlwyd perthnasoedd â sefydliadau arbenigol. Mae Fforwm Amgylchedd Abertawe wedi derbyn gwahoddiad y Cyngor i gynorthwyo i ddatblygu ei gynllun gweithredu yr hinsawdd yn enwedig mewn perthynas â chefnogi a hwyluso ymgysylltiad ehangach â rhanddeiliaid.
- Mae Siarter Newid Hinsawdd wedi'i drafftio yn nodi'r prif ymrwymadau y mae'r Cyngor yn ceisio eu mabwysiadu ac y mae'n annog pob sefydliad yn ardal yr awdurdod lleol i ymrwymo iddynt hefyd. Roedd dyddiad priodol yn cael ei drafod cyn yr argyfwng coronafeirws i lansio'r Siarter Newid Hinsawdd ar gyfer Abertawe gyda'r nod o gael cynifer o bartneriaid preifat, cyhoeddus a thrydydd sector â phosibl i ymuno. Roedd y gwaith o gynllunio gwaith ymgysylltu i estyn allan at ddinasyddion hefyd wedi hen gychwyn gyda digwyddiad ar ffurf safle marchnad wedi'i drefnu i nodi Diwrnod Aer Glân ar 22 Mehefin 2020. Roedd y digwyddiad hygyrch hwn i fod yn gyfle i ddinasyddion ryngweithio â gwasanaethau'r cyngor a'n partneriaid, gofyn cwestiynau a rhoi adborth ac awgrymiadau ar gyfer gweithredoedd yn y dyfodol.
- Mae Cyngor Abertawe yn dod ymhlith yr awdurdodau lleol mwyaf effeithlon o ran ynni yng Nghymru. Dros y 10 mlynedd diwethaf mae'r cyngor wedi lleihau ei ôl troed carbon 30% ond mae ganddo gynlluniau i fynd hyd yn oed ymhellach dros y blynyddoedd i ddod. Er mwyn galluogi hyn, rydym yn adolygu llywodraethu ynghylch newid yn yr hinsawdd gan fod dull cyngor

cyfan yn hanfodol. Mae Pwyllgor Datblygu Polisi Cyngorau a Chenedlaethau'r Dyfodol (PDC) y Cyngor wedi cael cylch gwaith penodol i gwmpasu'r ymateb i'r argyfwng Newid Hinsawdd. Ar lefel gorfforaethol, mae'r Gweithgor Bioamrywiaeth wedi'i ymestyn i ymgorffori Newid Hinsawdd fel y gellir mynd i'r afael â'r ddau fater cysylltiedig mewn ffordd integredig. Roedd gwaith wedi dechrau ar adolygu polisiâu perthnasol y Cyngor ac edrych ar sut maent yn cyd-fynd â mynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd neu lle gallai bylchau fodoli.

Economi Carbon Isel

- Mae ein Strategaeth Ynni ac adfywiad y Fargen Ddinesig yn fecanweithiau allweddol lle mae'r Cyngor yn gweithio tuag at economi carbon isel. Manylir ar y prosiectau hyn ynghyd â mesurau teithio cynaliadwy a llesol i frwydro yn erbyn newid yn yr hinsawdd yn 'Economi a Seilwaith', er bod dull carbon isel yn sail fwyfwy rhagweithiol i'n holl amcanion llesiant. Ymhlith yr uchafbwyntiau eraill mae:
- Rydym yn parhau i chwilio am gyfleoedd i ddisodli ein fflyd gorfforaethol gyda cherbydau allyriadau isel iawn, sef y mwyaf yng Nghymru ar hyn o bryd; Faniau Trydan (40); Car trydan (1) a gweithio gydag eraill yn genedlaethol i annog Llywodraeth Cymru i ddatblygu seilwaith gwefru ceir trydan. Rydym hefyd wrthi'n datblygu seilwaith o Bwyntiau Gwefru Trydan, a fydd yn cynnwys 32 o bwyntiau gwefru a baeau ailwefru cysylltiedig a fydd yn cael eu gosod mewn 12 maes parcio ledled Abertawe. Bydd yr holl drydan sy'n cyflenwi'r pileri yn dod o ffynonellau 100% cynaliadwy.
- Rydym yn parhau i weithredu gweithio ystwyth fel y gall ein gweithlu leihau teithio diangen ac mae cynlluniau ar y gweill i adael y Ganolfan Ddinesig a sefydlu canolfan Sector Cyhoeddus Canolog. Cyflymwyd y broses hon o ganlyniad i'r cyfyngiadau symud. Rydym wedi bod yn arwain y gwaith o weithredu'r rhaglen Un Ystad Gyhoeddus yn Abertawe a rhanbarth de-orllewin Cymru. O ganlyniad, sefydlwyd diddordeb sylweddol gan gyrff y sector cyhoeddus ar y cynnig i rannu swyddfeydd a gwasanaethau cysylltiedig o fewn Canolfan Sector Cyhoeddus Canolog. Mae'r datblygiad yn rhan allweddol o Ganol Abertawe - Cam 2 ac mae wedi'i alinio i gefnogi datblygiad gweithlu ystwyth.

Ynni Adnewyddadwy

- Rydym yn caffael ein hynni gan ddefnyddio Cytundebau Fframwaith Gwasanaethau Masnachol y Goron trwy'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol (NPS); daw 100% o ffynonellau ynni adnewyddadwy. Rydym hefyd yn archwilio datblygu Prosiectau Ffermydd Solar mewn cydweithrediad â Gwasanaethau Ynni Llywodraeth Cymru. Rydym yn cefnogi cynlluniau ynni adnewyddadwy sy'n eiddo i'r gymuned, fel SCEES, i ddarparu ynni glân a bod o fudd i ysgolion lleol ac adeiladau cymunedol. Yn ystod 2019, cynhyrchodd prosiect Solar PV SCEES (sy'n cynnwys 11 ysgol ac 1 cartref gofal) 356,000 kWh. Cynhyrchodd gosodiadau Solar PV ychwanegol yn Neuadd y Ddinas a phedair ysgol 89,000kwh. Mae'r Cyngor yn archwilio'r potensial ar gyfer fferm solar i gynhyrchu trydan a fydd naill ai'n cael ei werthu yn ôl i'r grid.
- Er na wnaeth Morlin Llanw Abertawe gwrdd â'r meini prawf gwerth am arian angenrheidiol i sicrhau cefnogaeth cymhorthdal yn 2018 - er gwaethaf cyhoeddi adolygiad annibynnol Hendy yn 2017 a gefnogodd y prosiect yn Abertawe - rydym wedi parhau i fod yn ymrwymedig i adeiladu morlin ynni llanw pwrpasol cyntaf y byd. Trwy ranbarth Bargaen Ddinesig Bae Abertawe rydym wedi sefydlu Tasglu'r Morlin Llanw a adolygodd y cynnig. Mae'r cysyniad wedi'i ail-ddychmygu o Ynys y Ddraig Integredig yn ymgorffori datblygiad Morlin Llanw a datblygiad arnofio mawr o lety masnachol a phreswyl. Rhagwelir y bydd y cynnig yn cael ei hwyluso trwy gaffael partner sector

preifat fel menter ar y cyd, a fydd yn dileu'r angen am gymhorthdal mawr gan y llywodraeth. Mae'n cynnwys cytundebau Prynu Pŵer y sector cyhoeddus a chwmpas ehangach gan gynnwys storio solar, gwynt a data.

Astudiaeth Achos: Awr y Ddaear 2020

Roedd y Cyngor yn falch o gymryd rhan yn Awr y Ddaear a'i hyrwyddo ar ddydd Sadwrn 28ain Mawrth 2020. Ynghyd â'n partneriaid a'n preswylwyr, cymerodd y Cyngor ran yn nigwyddiad 'goleuadau allan' y Gronfa Byd-eang dros Natur. Dywedodd y Cyngorydd Lewis, aelod dros Gartrefi ac Ynni: "Mae'r goleuadau yn mynd allan yn ein Canolfan Ddinesig, yn swyddfeydd y cyngor yn Neuadd y Ddinas, yn ogystal â chartrefi ledled y ddinas, yn anfon neges bwerus am faint rydyn ni i gyd yn poeni am yr amgylchedd yn Abertawe. Dyna pam mae wedi dod yn ddigwyddiad mor arbennig yma bob blwyddyn." Mae'r digwyddiad blynyddol yn dathlu ymdrechion i leihau carbon a wnaed hyd yma ac yn codi ymwybyddiaeth o'r angen i wneud mwy yn y dyfodol.

- Mae Cyngor Abertawe wedi adeiladu'r fflyd cerbydau trydan fwyaf a weithredir gan y sector cyhoeddus yng Nghymru. Mewn cynhadledd drafnidiaeth fawr a gynhaliwyd yn y ddinas, roedd Cyngor Abertawe yn cael ei alw'n 'llusern ragoriaeth' gan Green Fleet Cymru. Hyd yn hyn mae gennym 41 o gerbydau trydan, y fflyd fwyaf yn y sector cyhoeddus o'i math yng Nghymru. Bydd hyn yn helpu i dorri ein hól troed carbon, arbed arian a helpu i leihau llygredd aer yn ein dinas.
- Mae ffocws ar gyllid seilwaith pwyntiau gwefru Fflyd Gorfforaethol yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Mae Cyngor Abertawe wedi bod yn llwyddiannus yn ddiweddar gyda dyfarniad o £89,000 gan LIC o'r Gronfa Drafnidiaeth Leol ar gyfer darparu pwyntiau gwefru cyflym i gerbydau trydan sy'n hygyrch i'r cyhoedd mewn nifer o gyfnewidfeydd parcio sy'n eiddo i'r Cyngor ledled Abertawe.

Astudiaeth Achos: Pwyntiau Gwefru Cerbydau Trydan

Mae Cyngor Abertawe yn cynnig am gyfran o £5 miliwn sydd ar gael i awdurdodau lleol y DU sy'n datblygu seilwaith gwefru cerbydau trydan mewn ardaloedd preswyl. Bydd yr arian y mae Abertawe yn cynnig amdano yn helpu i ariannu gosod 26 bae gwefru mewn 13 maes parcio ledled y ddinas. Bydd pob pwynt gwefru yn galluogi cerbydau trydan i deithio oddeutu 30 milltir ar ôl eu gwefru am awr. Mae'r Cyngor yn gobeithio y bydd y cynnydd yn y seilwaith gwefru trydan yn Abertawe yn annog mwy o fodurwyr i fynd yn wyrdd a defnyddio ceir trydan. Bydd y cais diweddaraf am gyllid hefyd yn ychwanegu at gyllid grant trafnidiaeth Llywodraeth Cymru (£89k) a gymeradwywyd yn gynharach yn y flwyddyn a bydd yn helpu i ariannu gosod pwyntiau gwefru trydan ar ddau safle Parcio a Theithio y ddinas. Mae'r cais cyllid ychwanegol hwn yn allweddol yn ein hymdrechion i gynyddu'r seilwaith yn Abertawe sydd ei angen i roi hyder i fodurwyr y gallant ddewis cerbydau trydan yn y dyfodol.

Dywedodd Andrea Lewis, Aelod Cabinet dros Gartrefi ac Ynni: "Rydym wedi gwneud ymrwymiadau difrifol i breswylwyr Abertawe i wella ein hamgylchedd lleol trwy leihau ein hól troed carbon. Ynghyd â phwyntiau gwefru newydd yn ein safleoedd Parcio a Theithio, byddwn nawr yn edrych ar gyflwyno mwy fyth o bwyntiau gwefru mewn meysydd parcio yn agos at ardaloedd preswyl ledled y ddinas."

Abertawe Carbon Isel

- Rydym yn un o sylfaenwyr Bae Abertawe Carbon Isel (LCSB), rhwydwaith o sefydliadau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol yn ne orllewin Cymru sy'n gweithio i leihau ein hól troed carbon trwy rannu gwybodaeth, syniadau, rhwydweithiau a chyfleoedd hyfforddi. Ariennir Bae Abertawe Carbon Isel trwy danysgrifiadau aelodaeth a nawdd ac fe'i rheolir gan aelodau gyda

chefnogaeth Fforwm Amgylcheddol Abertawe. Rydym yn gyfranogwyr gweithredol yng Ngrŵp Cerbydau Allyriadau Isel Iawn Bae Abertawe; yn ogystal, mae ymgysylltu ag archwilio cerbydau hydrogen wedi digwydd gyda Riversimple a Phrifysgol Abertawe. Mae'r Cyngor hefyd wedi cefnogi Sioe Deithiol Aer Glân flynyddol ac wedi ymgysylltu â busnesau a phartneriaid lleol trwy gynnal digwyddiad cyntaf Fflyd Werdd Cymru yn Abertawe eleni. Er mwyn cyflawni dull integredig, mae'r Cyngor yn gweithio gydag eraill yn genedlaethol i annog Llywodraeth Cymru i ddatblygu seilwaith gwefru ceir trydan.

Gwybodaeth, Hyfforddiant a Digwyddiadau

- Eleni, cyhoeddwyd ein rhaglen Digwyddiadau Amgylcheddol flynyddol boblogaidd, sy'n darparu manylion cannoedd o ddigwyddiadau amgylcheddol rhad ac am ddim neu gost isel sy'n cael eu cynnal o amgylch Abertawe. Yn ogystal â sgysiau a hyfforddiant codi ymwybyddiaeth, cynhaliwyd gweithdai mewn lleoliadau ledled Abertawe. Mae hyn yn cynnwys teithiau tywys o'n parciau arbenigol, gwarchodfeydd natur a diwrnodau gwirfoddoli â chymorth. Mae byrddau dehongli yn helpu ymwelwyr i werthfawrogi nodweddion amgylcheddol a diwylliannol mewn mannau gwyrdd cymunedol ac atyniadau allweddol i ymwelwyr.

Cyfleoedd i Blant Ysgol

- Mae'r Prosiect 'Ein Natur ein Dyfodol' a ariennir gan CNC wedi helpu i wreiddio gwerth dysgu awyr agored ac wedi cefnogi 20 o ysgolion cynradd lleol i wneud gwell defnydd o'u safleoedd bywyd gwyllt lleol ar gyfer dysgu. Mae hefyd wedi helpu pob ysgol i ddatblygu a gweithredu cynlluniau i wella tir eu hysgol ar gyfer bioamrywiaeth gan arwain at erddi blodau gwyllt, cynlluniau tyfu, plannu coed, pyllau bywyd gwyllt a chreu cynefinoedd.
- Mae gweithio ar y cyd â'r RSPB wedi helpu plant i gyrchu a dysgu am eu hamgylchedd naturiol er budd iechyd a llesiant disgyblion. Mae'r rhaglen hefyd yn cysylltu ysgolion â Safleoedd Bywyd Gwyllt lleol ac yn cyflwyno disgyblion i natur yn eu hardal leol. Mae tystiolaeth anecdotaidd yn awgrymu y gallai'r wybodaeth hon fod wedi helpu yn ystod y cyfyngiadau symud wrth i deuluoedd ailgysylltu â mannau gwyrdd lleol fel rhan o'u hymarfer beunyddiol.
- Darperir hyfforddiant cost isel yng Ngwarchodfa Natur Leol Bishops Wood ar gyfer ysgolion yn Abertawe ac ymhellach i ffwrdd. Rydym wedi cefnogi'r rhaglenni Eco-ysgolion rhyngwladol, sy'n annog ysgolion i hyrwyddo ailgylchu a lleihau'r defnydd o ynni a dŵr ac wedi annog ein disgyblion dysgu Cyfnod Sylfaen i ddysgu yn yr awyr agored gan sicrhau parch at natur, bioamrywiaeth ac eco-systemau. Ar gyfer disgyblion yng Nghyfnod Allweddol 4, rydym wedi gweithio mewn partneriaethau â'n Prifysgolion i sefydlu gweithdai STEM gan gynnwys effaith newid yn yr hinsawdd.

Gwella Mynediad i Barciau ac Ardaloedd Gwyrdd a'u Hansawdd

- Mae'r Cyngor wedi mapio mynediad i fannau gwyrdd, gan gynnwys pwyntiau mynediad, ac wedi nodi cyfleoedd i wella. Y nod yw sicrhau bod o leiaf 75% o'r boblogaeth leol yn byw o fewn 300m (5 munud ar droed) i'w hardal agosaf o ofod gwyrdd naturiol. Mae gwaith wedi cychwyn ar bolisi tegwch gwyrdd. Mae tegwch gwyrdd yn ymwneud â sicrhau bod seilwaith gwyrdd o ansawdd uchel a mannau gwyrdd naturiol ar gael mewn cymdogaethau difreintiedig i helpu i wella cydnerthedd i newid yn yr hinsawdd a lleihau anghydraddoldebau iechyd. Cydnabyddir yn eang bod natur wedi helpu llawer o bobl i ymdopi ac adeiladu cydnerthedd yn ystod argyfwng coronafeirws.

- Yn y rhaglen flynyddol o blannu a rheoli blodau gwyllt, heuwyd dros 41,000 metr sgwâr o flodau gwyllt mewn bron i 180 o safleoedd ledled y ddinas gan gynnwys cylchfannau, ymylon ffyrdd a pharciau. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod rhywogaethau brodorol o fudd arbennig i beillwyr ac felly'r nod yw cynnwys mwy o rywogaethau brodorol lle bo hynny'n bosibl a hefyd archwilio plannu lluosflwydd.
- Mae deunaw o hoff fannau harddwch Abertawe wedi ennill statws Gwobr Gymunedol y Faner Werdd neu'r Faner Werdd. Ymhlith enillwyr 2019 mae chwe pharc yng Nghyngor Abertawe gan gynnwys Gerddi Clyne, Parc Victoria, Parc Brynmill, Parc Cwmdonkin, Parc Llewelyn a'r Gerddi Botanegol ac Addurnol yn Singleton. Mae Gwobr y Faner Werdd yn nod rhyngwladol o barc neu fan gwyrdd o safon. Fe'i cyflwynir yng Nghymru gan Cadw Cymru'n Daclus, gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru.

Ymgysylltu a Chefnogi Gweithredu Cymunedol Lleol

- Rydym wedi parhau i annog mwy o berchnogaeth gymunedol ar barciau, gwarchodfeydd natur a safleoedd bywyd gwyllt ac wedi gweithio gyda sefydliadau 'cyfeillion parciau' i sicrhau cynaliadwyedd tymor hir parciau a lleoedd cyhoeddus. Ar hyn o bryd mae gennym fwy na 30 o Gyfeillion Parciau/Mannau Agored gweithredol gyda sawl grŵp yn ymgymryd â phrydlesi ac yn ystyried Trosglwyddo Asedau Cymunedol. Mae buddsoddiad ariannol mewn canolfannau cymunedol a pharciau wedi bod yn sylweddol dros y ddwy flynedd ddiwethaf, oherwydd cyllid allanol, Tu Hwnt i Frics a Morter, buddsoddiad trydydd parti a chan y grwpiau eu hunain.

Astudiaeth Achos: Mae defnyddwyr llyfrgelloedd yn ysgrifennu eu pennod eu hunain mewn actifiaeth amgylcheddol - trwy fynd i'r afael â sbwriel ar Draeth Abertawe.

Mae grwpiau o ffrindiau, cyd-weithwyr a pherthnasau yn benthycu offer codi sbwriel o Lyfrgell Ganolog glan y môr y ddinas ac yn gofalu am y tywod cyfagos. Maent hefyd yn mynd â'r offer - a roddwyd i'r llyfrgell gan yr elusen Cadw Cymru'n Daclus - i gasglu sbwriel mewn rhannau eraill o'r ddinas. Mae'r offer Cadw Cymru'n Daclus ar gyfer oedolion a phlant hefyd ar gael yn Llyfrgelloedd Townhill a Chlydach. Gall cwsmeriaid, grwpiau cymunedol a busnesau fenthyg codwyr sbwriel, cylchoedd a siacedi gweledd uchel cyn mynd allan, gan gasglu sbwriel a'i waredu'n gyfrifol yn ôl yn y llyfrgell. Wrth wneud hynny maen nhw i gyd yn chwarae eu rhan i gadw eu cymuned yn lle glanach a mwy diogel i fyw, chwarae a gweithio ynddo. Mae mynediad at offer yn helpu grwpiau newydd a phresennol i ddod yn fwy cynaliadwy ac yn eu helpu i weithio'n annibynnol. Dywedodd Robert Francis-Davies, Aelod Cabinet y Cyngor dros Fuddsoddi, Adfywio a Thwristiaeth: "Rwy'n cymeradwyo ymdrechion defnyddwyr llyfrgelloedd sy'n mynd allan i ofalu am yr amgylchedd. Mae'n flaenoriaeth gan y Cyngor i gynnal a gwella adnoddau naturiol a bioamrywiaeth Abertawe ac mae gweithredoedd fel y rhain gan y cyhoedd yn help mawr i ni gyflawni hynny."

- Mae llawer o'r grwpiau wedi cynnig yn llwyddiannus am dros £300,000 mewn grantiau gan y gallant wneud cais am gyllid na all y Cyngor wneud cais amdano. Cynhyrchwyd memorandwm cyd-ddealltwriaeth mewn partneriaeth â'r grwpiau, a fydd yn cynorthwyo gyda cheisiadau cyllido. Mae adeiladau wedi elwa o adnewyddu cyffredinol ac mae buddsoddiad mewn parciau wedi bod yn sylweddol gydag offer maes chwarae newydd, MUGAs, digwyddiadau a diwrnodau teulu a choed a llwyni newydd yn cael eu plannu. Mae'r Timau Gweithrediadau Parciau yn parhau i ddarparu gwaith cynnal a chadw parhaus ar yr holl barciau, manau agored, seilwaith gwyrdd a meysydd chwarae. Cadwyd chwe Gwobr Baner Werdd eleni.
- Mae sawl rôl ar draws gwasanaethau'r Cyngor a sefydliadau partner bellach yn cynnwys cydgysylltu gwirfoddolwyr. Mae hyn yn cynnwys cysylltu â'r holl Feysydd Gwasanaeth

perthnasol, aelodau Wardiau a sefydliadau allanol fel Cyngorau Cymunedol i annog a darparu cyfleoedd gwirfoddoli i oedolion a phlant. Mae cydgysylltwyr hefyd yn recriwtio, hyfforddi ac ymgysylltu â gwirfoddolwyr newydd, er enghraifft, trwy ragnodi cymdeithasol, cyfrifoldeb cymdeithasol corfforaethol, ac ati. Mae prosiect Canolfan Gwrychoedd Gŵyr yn ei ail flwyddyn o weithredu ar ôl plannu 1,500 o goed yn y Gŵyr a chynnal mwy na 2.5km o wrychoedd. Mae'n darparu cyfleoedd ymarferol i bobl ddysgu am wrychoedd a helpu i ofalu am y cynefin pwysig hwn. Mae Grŵp Gwirfoddolwyr Bywyd Gwyllt Abertawe y Cyngor a ariennir gan CNC wedi darparu cyfleoedd i wirfoddolwyr lleol helpu gyda thasgau cadwraeth ymarferol fel rheoli twyni tywod, plannu coed a blodau gwyllt, creu pyllau a rheoli coetir.

Astudiaeth Achos: Hwb newydd i Barc Coed Gwilym

Mae parc poblogaidd yng Nghlydach ar fin cael hwb newydd o ganlyniad i gynigion a fydd yn ei weld yn cael ei redeg gan y cyngor cymunedol lleol. Parc Coed Gwilym yw'r man agored mwyaf yn y pentref ac mae'n gartref i ganolfan dreftadaeth, criced, pêl-droed, bowls a chlybiau chwaraeon eraill ac mae ganddo ddwy ardal chwarae gymunedol. Mae trefniant prydlesu gyda Chyngor Cymuned Clydach yn golygu y bydd gwirfoddolwyr yn cymryd rheolaeth o'r parc o ddydd i ddydd ar ran pobl leol, gan sicrhau dyfodol y parc am y 125 mlynedd nesaf. Dywedodd y Cynghorydd Robert Francis-Davies, "Y budd i'r cyngor yw ei fod yn cadw perchnogaeth o'r parc ac yn lleihau ei gostau cyffredinol. Y buddion i gymunedau yw eu bod yn cael llawer mwy o gyfle i ddweud eu dweud o ran sut mae'r parc yn cael ei weithredu ac mae hefyd yn agor drysau i gyfleoedd cyllido ar gyfer gwelliannau nad ydyn nhw ar gael i'r Cyngor." Gan weithio gyda grŵp cyfeillion presennol y parc, bydd y Cyngor Cymuned yn cymryd agwedd raddol tuag at wella golwg a theimlad y parc a'r cyfleusterau sydd ar gael yno, gan ddechrau gydag arwyddion newydd ac atgyweiriadau i lwybr cerdded yn y parc.

Rheoli Rhywogaethau Anfroddol Ymledol (INNS)

- Mae'r gwaith o fapio Rhywogaethau Anfroddol Ymledol wedi'i gwblhau ar gyfer y Sir gyfan ac mae'r safleoedd wedi cael eu trin. Ymhlith y rhywogaethau a oedd yn destun rheolaeth oedd clymog Japan, Balsam Himalaya, pannas gwyllt ac efwr. Cynhyrchwyd taflen gyngor ar Glymog Japan a darperir arweiniad a chyngor ar wefan y Cyngor. Mae'r Gwasanaethau Masnachol yn cefnogi marchnata, hyrwyddo a gwerthu gwasanaethau sy'n mynd i'r afael â rhywogaethau ymledol fel gwasanaeth rheoli clymog Japan. Darperir cyngor i dirfeddianwyr mewn sawl fformat i godi ymwybyddiaeth o'r broblem i helpu i reoli lledaeniad INNS.

Lleihau Gwastraff a Chynyddu Ailgylchu

- Roedd y data diweddaraf cyn aflonyddwch Coronafeirws yn awgrymu bod Abertawe yn cyrraedd ei tharged ailddefnyddio ac ailgylchu o 64% ar gyfer 2019/20. Yn chwarter 3, cafodd 67% o'r gwastraff a gasglwyd ei ailddefnyddio neu ei ailgylchu (67.82%), a oedd yn gynydd o 5% yn uwch na'r hyn a gyflawnwyd yr un amser y flwyddyn flaenorol. Roedd hyn yn welliant o'r 62% a oedd yn cael ei ailgylchu ar ddechrau'r flwyddyn. Gostyngodd tunelledd gwastraff gweddilliol ar ochr y palmant oddeutu 15% yn ystod y 6 mis cyntaf eleni sy'n cyfateb i oddeutu 3,000 tonnall yn llai o wastraff yn mynd i safleoedd tirlenwi bob blwyddyn. Gellir priodoli'r llwyddiant hwn i gyfathrebu dwys gyda'r cyhoedd yn apelio am eu cymorth. Defnyddiodd ymgrychoedd cysylltiadau cyhoeddus, cyfryngau cymdeithasol, llwyfannau ar-lein, gollwng llythyrau a darllediadau radio i gynyddu cefnogaeth y cyhoedd.
- Cyflwynodd Cyngor Abertawe ei fenter 'Cadwch ef Allan' ym mis Chwefror mewn ymgais i gael pobl nad ydynt yn ailgylchu i ymuno ag aelwydydd eraill sydd eisoes yn gwneud eu rhan trwy

ddefnyddio gwasanaethau ailgylchu ymyl palmant. Roedd yr ymgyrch yn cynnwys swyddogion ailgylchu'r Cyngor yn cynnal arolygon ar y stryd o wastraff bagiau du i weld a oedd deunyddiau ailgylchadwy yn cael eu rhoi ynddynt. Yna rhoddwyd llythyr i breswylwyr nad oeddent yn ailgylchu yn cynghori y gallent fod mewn perygl o gael rhybudd cosb sefydlog pe byddent yn parhau i beidio ag ailgylchu. Mae'r fenter wedi arwain at ostyngiad o oddeutu 100 tunnelli o wastraff bagiau du a gesglir bob pythefnos ac mae wedi arwain at gynnydd yn y gwastraff ailgylchadwy a gesglir. Mae'r Cyngor yn anelu at sicrhau gostyngiad o 2,600T yn y swm blynyddol o wastraff bagiau du (na ellir ei ailgylchu) a gesglir o gartrefi yn y ddinas a disgwylir iddo arbed mwy na chwarter miliwn o bunnoedd mewn costau gwaredu tirlenwi o ganlyniad.

- Eleni cymerwyd camau i gynyddu ailgylchu bwyd mewn eiddo masnachol gydag ymweliadau â busnesau. Mae'r ffocws hefyd wedi bod ar hyrwyddo ailgylchu mewn fflatiau lle mae ailgylchu'n aml yn anoddach oherwydd diffyg lle a chyfleusterau. Mae ymgyrchoedd tymhorol wedi cynnwys nodyn atgoffa Calan Gaeaf i ailgylchu pwpenni fel gwastraff bwyd. Ar ddechrau'r flwyddyn academaidd, anfonwyd cannoedd o becynnau gwybodaeth ailgylchu at fyfyrwyr yn egluro sut y gall myfyrwyr helpu i gadw eu cymunedau'n lân ac yn rhydd o sbwriel yn ystod eu harhosiad.
- Mae Cyngor Abertawe yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ledled Cymru ar brosiect casglu ac ailgylchu Cynnyrch Hylendid Amsugol (AHP). Mae'r Contract Gwastraff Bwyd Tymor Hir rhanbarthol (gan gynnwys Pen-y-bont ar Ogwr) yn parhau i weithio'n dda ac yn darparu opsiwn gwaredu cost-effeithiol iawn. Er mwyn atal materion yn y dyfodol yn y tymor hir, mae ymatebion i geisiadau cynllunio newydd bellach yn annog gwell mynediad ac amwynderau ailgylchu.
- Rydym wedi parhau i gyflwyno bagiau pinc y gellir eu hailddefnyddio ar draws y ddinas, gan alw ar breswylwyr i roi poteli, potiau, tiwbiau a chynwysyddion rhydd yn y bagiau yn unig. Mae'r gwaith a wnaed i sicrhau bod ansawdd plastig yn gwella wedi arwain at y Cyngor yn derbyn incwm gan broseswyr ailgylchu am bob tunnelli a gesglir, yn hytrach na gorfod talu iddo gael ei ailgylchu. Mae ymdrechion preswylwyr wedi arwain at gam enfawr ymlaen o ran ansawdd y plastig rydyn ni wedi'i gasglu. Ein nod yw sicrhau bod y plastig rydyn ni'n ei gasglu o'r palmant o ansawdd digon uchel i fod o ddiddordeb i broseswyr ailgylchu plastig yn y DU.
- Rydym wedi parhau i flaenoriaethu glendid yn ein cymunedau. Mae ein tasglu tipio anghyfreithlon pwrpasol yn darparu gwasanaeth ymatebol wedi'i dargedu i dipio anghyfreithlon. Rydym wedi darparu hyfforddiant gorfodi i nifer o staff rheng flaen i geisio atal tipio anghyfreithlon a hwyluso ymateb gwell. Rydym hefyd wedi dechrau darparu hyfforddiant i rai o'n partneriaid fel Coastal Housing i atal tipio anghyfreithlon mewn safleoedd y maent yn eu rheoli.
- Mae'r Cyngor hefyd yn awyddus i annog aildefnyddio yn hytrach nag ailgylchu lle bo hynny'n bosibl. O ganlyniad, mae ein gwasanaethau yn osgoi cyrchu deunyddiau crai lle bo hynny'n bosibl, gan aildefnyddio rhannau a chynnig deunyddiau dros ben am gost i'r cyhoedd neu i'n partneriaid. Mae gwaith cydweithredol wedi canolbwyntio ar geisio gwelliannau ailgylchu tymor hir a gwella potensial yr economi gylchol.

5. Sut mae'r Amcan Llesiant hwn yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol.

- *Cymru Lewyrchus* - Mae'r amgylchedd naturiol unigryw yn Abertawe a'i Hardal o Harddwch Naturiol Eithriadol yn cefnogi miloedd o swyddi yn y sector twristiaeth sy'n werth £440 miliwn y flwyddyn i'r economi leol.

- *Cymru Gydnerth* - Mae cydnerthedd ein hamgylchedd naturiol yn cael ei wella trwy adfer cynefinoedd dirywiedig a thrwy greu cynefinoedd a gwella cysylltedd.
- *Cymru Iachach* - Mae coed yn chwarae rhan bwysig mewn perthynas â hidlo gronynnau niweidiol o'r aer sy'n lleihau cyflyrau anadlol, tra bod lleoedd naturiol yn cael effaith fuddiol gofnodedig ar iechyd meddwl
- *Cymru sy'n fwy Cyfartal* - Mae cymryd rhan mewn hyfforddiant amgylcheddol a gwirfoddoli yn adeiladu sgiliau sy'n hygyrch i bawb.
- *Cymru o Gymunedau Cydlynus* - Mae'r buddion cymdeithasol sy'n cyd-fynd â gwella canran y gorchudd coed a man agored naturiol yn Abertawe yn creu cymunedau croesawgar lle mae pobl yn falch o berthyn a phrofi gwell ansawdd bywyd.
- *Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu* - Mae gofod gwyrdd a thraeth hygyrch, wedi'i reoli, yn cynnig cyfleoedd chwaraeon a hamdden tra bod daearyddiaeth ffisegol a lleoliad morwrol Abertawe wedi ysbrydoli hunaniaeth ddiwylliannol leol gyfoethog.
- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang* - Yn lleihau ein heffaith ar y blaned, gan symud tuag at Gymru 'un blaned' nad yw'n defnyddio mwy na'i chyfran deg o adnoddau.

6. Y gwersi a ddysgwyd a meysydd i'w datblygu

Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Corfforaethol

- Bydd gweithredu'r Cynllun Gweithredu yn cael ei oruchwylio gan y Panel Craffu newydd ar gyfer yr Amgylchedd Naturiol a Bioamrywiaeth. Mae'n darparu dull mwy integredig a fydd yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant corfforaethol eraill. Mae'r Cynllun Gweithredu hefyd yn cynnwys cydweithredu â phartneriaid eraill y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) i gyflawni camau sy'n cyfrannu at gyflawni blaenoriaeth Cynllun Llesiant y BGC Gweithio gyda Natur.

Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar gyfer Canol y Ddinas

- Mae'r Tîm Adfywio yn bwriadu defnyddio'r Strategaeth i lywio camau presennol a rhai'r dyfodol rhaglen adfywio Ardal Canol Abertawe. Mae'r Strategaeth wedi'i halinio â Fframwaith Adfywio Ardal Canol Abertawe (SCARF) i adlewyrchu hyn. Mae'r offeryn Ffactor Mannau Gwyrdd yn cael ei dreialu ar y Cynllun Pentref Digidol. Anogir partneriaid a datblygwyr i ddefnyddio'r strategaeth a'r offeryn fel ffordd syml ac effeithiol o ddangos cydymffurfiad â deddfwriaeth. Ar ôl mabwysiadu'r Strategaeth, llunnir cynllun gweithredu a chytunir ar fesurau llywodraethu a pherfformiad.

Polisi coed

- Mae Polisi Coed Corfforaethol wedi'i ddrafftio a'r cam nesaf yw ymgynghori ar yr adeg briodol yn unol â gweithgarwch cysylltiedig arall. Fodd bynnag, mae materion adnoddau yn debygol o barhau i fod yn heriol oherwydd gofynion beichus sefyllfa clefyd yr ynn ar gapasiti mewnol ac allanol sy'n ymwneud â'r maes arbenigol hwn.

Mentrau Gorchudd Coed Trefol

- Yn ogystal â darparu cofrestr o golli/ennill coed ar dir sy'n eiddo i'r Cyngor, mae gwaith yn y dyfodol yn cynnwys mapio ardaloedd addas ar gyfer plannu coed ar dir y cyngor a gosod targedau ar gyfer plannu.

Gwelliannau i fannau gwyrdd Safon Tai Ansawdd Cymru

- Y tu hwnt i ddyddiad cau SATC yn Rhagfyr 2020, bydd rhaglen waith yn parhau i wella manau gwyrdd ar ystadau tai. Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol wedi arwain at fandaleiddio nifer fach o goed ifanc ychydig fisoedd ar ôl eu plannu ym Mhenlan. Mae ymateb y gymuned i'r fandaliaid wedi symbylu cefnogaeth i'r prosiect yn lleol. Mae ymateb y Cyngor wedi arwain at bobl ifanc a oedd wedi ymddieithrio yn y gorffennol yn cymryd rhan bersonol yn y broses o wella'r gymdogaeth a fydd yn llywio gwaith plannu yn y dyfodol.

Astudiaeth Achos: Pobl ifanc yn helpu i amnewid coed wedi'u fandaleiddio

Mae pobl ifanc yn Abertawe wedi helpu i ailblannu coed mewn cymuned yn Abertawe ar ôl i ddigwyddiadau o fandaliaeth arwain at ddadwreiddio coed oedd newydd eu plannu. Mae Cyngor Abertawe yn anelu at wneud Penlan yn wyrddach a chychwynnodd gynllun plannu coed yn 2019 sydd wedi arwain ar blannu mwy na 300 o goed ar fannau gwyrdd ac mewn strydoedd yn y gymuned. Yn anffodus, ers hynny mae fandaliaid wedi dadwreiddio nifer o goed ar hyd Heol Gwrosydd a Heol Penderi. Fodd bynnag, ers hynny mae pobl ifanc sy'n rhan o'r Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid wedi ymuno â Thîm Parciau'r Cyngor i amnewid y coed sydd wedi'u difrodi. Dywedodd Andrea Lewis, Aelod Cabinet dros Gartrefi ac Ynni: "Rydym ni am i'n tenantiaid fyw mewn cartrefi o ansawdd da mewn cymuned ddiogel - bydd amgylchedd gwyrdd yn ein helpu i gyflawni hyn." Roedd yn siomedig darganfod bod y coed newydd wedi'u targedu mor fuan ar ôl iddynt gael eu plannu. "Mae'r bobl ifanc yn y Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid wedi gwneud gwaith rhagorol yn cynorthwyo'r Cyngor gyda'r ymarfer ailblannu. Gobeithio y bydd yn anfon neges gadarnhaol at bobl ifanc eraill yn y ddinas y gallant gyfrannu at amgylchedd cymunedol gwyrddach a gwell."

Mapio Gwasanaethau Ecosystem a Chyfleoedd Seilwaith Gwyrdd

- Rydym yn bwriadu bwrw ymlaen â datblygu mapiau ecosystem a bioamrywiaeth ar lefel ward mewn ymgynghoriad â phreswylwyr lleol, grwpiau Cyfeillion ac Aelodau a nodi cyfleoedd i wella. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r holl feysydd gwasanaeth a phartneriaid i ddatblygu map lefel uchel o wasanaethau ecosystemau presennol y Sir a'r cyfleoedd, diffygion a chyfyngiadau seilwaith gwyrdd posibl. Bydd hyn yn helpu i lywio datblygiad y Strategaeth Seilwaith Gwyrdd ar draws y Sir.

Archwiliad Bioamrywiaeth Asedau Corfforaethol a Rheolaeth Effeithiol

- Mae'r Cyngor wedi'i gofrestru gyda Chanolfan Cofnodion Bioamrywiaeth De Ddwyrain Cymru (SEWBRc) 2019/20 sy'n monitro ac yn cadw cofnodion bioamrywiaeth. Mae'r wybodaeth ecolegol hon yn helpu i sicrhau bod gwasanaethau'r cyngor sy'n cyflawni prosiectau yn gwneud hynny yn unol â Dyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 y Cyngor. Mae adolygiad o sut mae'r gwasanaethau hyn yn cael eu defnyddio a'u hariannu wedi'i gynllunio er mwyn mwyafu effeithiolrwydd a rhannu costau ar draws gwasanaethau.

Gwella bioamrywiaeth a gwella cysylltedd ecolegol.

- Mae'r gostyngiad heb ei gynllunio o ran torri ymylon ffyrdd oherwydd Coronafeirws wedi cyflymu'r strategaeth o leihau torri gwair yn annisgwyl. Mae'r canlyniadau anfwriadol mewn lleoliadau priodol wedi arwain at gynnydd gweladwy mewn natur. Bydd gwaith yn parhau i nodi'r lleoliadau hynny ym mherchnogaeth y Cyngor y gellir eu rhoi ar gyfer hunan-hadu, torri gwair llai dwys a/neu hadu gyda chymysgeddau o rywogaethau lluosflwydd.

Argyfwng Hinsawdd

- Mae Rhaglen Datblygu Gwledig Abertawe wedi sefydlu Grŵp Gweithredu Lleol sy'n cynnwys pobl o'r trydydd sector, y sector preifat a'r sector cyhoeddus. Mae wedi adnewyddu ei ddogfen lywodraethu y 'Strategaeth Cyflenwi Leol' (SCL) yn llwyddiannus i ymgorffori dull newydd o ymdrin â gwaith yn ein cymunedau gwledig. Mae'r SCL bellach yn ymgorffori egwyddorion Un Blaned i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd, trwy osod cynaliadwyedd a chydnerthedd cymunedol fel elfen sylfaenol ein gwaith. Dyma'r tro cyntaf i unrhyw GGLI awdurdod lleol ddefnyddio'r dull Un Blaned yng Nghymru i effeithio ar strategaeth a phenderfyniadau gwneud grantiau. Mae'n ffordd newydd o weithio a meddwl, a fydd hefyd yn ofynnol gan y rhai sy'n dymuno partneru neu elwa o'r gronfa y mae'n ei rheoli gyda CDG Abertawe. Mae hyn yn cydnabod datganiad Cyngor Abertawe am argyfwng hinsawdd a'r angen dybryd i bawb newid cyfeiriad i ffwrdd oddi wrth 'busnes fel arfer' i ffordd o wneud pethau i amddiffyn bywydau cenedlaethau'r dyfodol.

Economi carbon isel a lleihau carbon

- Rydym wedi archwilio dulliau a methodolegau ar gyfer mesur ôl troed carbon Abertawe gyda Fforwm Amgylcheddol Abertawe a Grŵp Gweithio gyda Natur y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae Fforwm Amgylcheddol Abertawe a'r Cyngor hefyd wedi ystyried dull 'Un Blaned Abertawe' o fesur ôl troed y Cyngor ond bu cais i'r Loteri Fawr yn aflwyddiannus. Er mwyn mesur cynnydd tuag at fod yn garbon niwtral yn 2030, rydym wedi gwirfoddoli i gymryd rhan mewn prosiect peilot Llywodraeth Cymru i ddatblygu 'cwmpasau' safonol ar gyfer y sector cyhoeddus wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd. Bydd gweithio tuag at ddatgarboneiddio yn helpu i ddarparu atebion cynaliadwy tymor hir, fydd yn arbennig o berthnasol yn ystod yr adferiad o COVID-19. Ein nod yw datblygu set o ymrwymadau/addewidion net sero ar gyfer COP26 yn 2021.
- Bydd ein polisi Fflyd Werdd yn edrych ar yr holl opsiynau i ddod o hyd i ffyrdd o leihau lefelau allyriadau o'n fflyd, gan gynnwys edrych i mewn i fiodanwydd a chelloedd tanwydd hydrogen yn ogystal â dulliau cwbl drydan.

Ymgysylltu â gweithredu cymunedol lleol a'i gefnogi

- Mae'r Cyngor yn gweithio gyda'r gymuned leol i helpu i gynnal asedau amgylcheddol. Fodd bynnag, dim ond un rhan o ddatrysiad yw gwirfoddolwyr gweithredol, ymroddedig ac mae angen hefyd gostau offer, goruchwyliaeth, hyfforddiant a chludiant. O ganlyniad, er bod y buddion ehangach i unigolion a'r gymuned leol yn sylweddol, yn werthfawr a'r effeithiau lleol yn hollbwysig, mae angen adnoddau sefydliadol o hyd i gynnal mwyafrif ein hasedau amgylcheddol.

Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu

- Mae gwaredu pren gwastraff yn broblem, y rhagwelir y bydd yn cynyddu oherwydd effaith clefyd yr ynn. Gwnaeth y Cyngor gais am Gyllid Cyfalaf Economi Gylchol Llywodraeth Cymru i gefnogi sefydlu Canolfan Ailddefnyddio ac Ailgylchu Pren. Bydd cynlluniau adnewyddu gwaith ystwyth ar gyfer Neuadd y Ddinas fel gyda phrosiectau trawsnewid blaenorol yn y Ganolfan Ddinesig yn ailddefnyddio ac yn ailbennu dodrefn sy'n cyfrannu at yr economi gylchol. Amharwyd ar y cynlluniau hyn gan y coronafeirws ond fe'u datblygir ar ffurf briodol. Wrth symud ymlaen bydd y ffocws ar gynyddu ailgylchu cynhyrchion hylendid amsugol ac archwilio cyfleoedd i ailgylchu tecstilau.

Rhan 2: Sut rydym wedi gweithio wrth gymryd camau i gyflawni'r Amcan Llesiant hwn

- Bydd y rhan hon o'r Adolygiad yn nodi sut mae'r Cyngor wedi gweithio wrth gyflawni'r camau i gyflawni ei Amcanion Llesiant yn unol â'r egwyddorion cynaliadwyedd (5 ffordd o weithio) a nodir yn y Ddeddf.

Mynd i'r afael â heriau tymor hir

- *Diogelu Pobl rhag Niwed* - Mae poblogaeth sy'n heneiddio yn cynrychioli cynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Byddwn yn mynd i'r afael â hyn drwy weithio tuag at sefyllfa ariannol gynaliadwy, gan gyflawni targedau arbedion a gytunwyd a chyflawni blaenoriaethau a nodwyd gan ein rhaglenni gwella sefydledig.
- *Gwella Addysg a Sgiliau* - Dim ond un agwedd ar Raglen trawsnewid ADY gyffredinol yw Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) a'r Tribiwnlys Addysg Cymru (ALNET) 2018. Wrth wraidd y diwygiadau hyn mae ffocws ar gynhwysiant; rhoi plant a phobl ifanc yn y canol a sicrhau eu bod yn cael eu cefnogi i gyrraedd eu llawn botensial yn y dyfodol.
- *Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith* - Mae dull hirdymor sy'n ystyried sut y gall Abertawe ystywytho ac addasu i ddyfodol ansicr yn arbennig o amlwg ym mhrosiectau'r Fargen Ddinesig sy'n anelu at baratoi Abertawe drwy feithrin sgiliau a seilwaith ar gyfer dyfodol llwyddiannus. Bydd defnyddio tueddiadau'r dyfodol i ymgymryd â ffyrdd newydd o weithio o 5G i'r rhyngwrwyd o bethau yn sicrhau bod cenedlaethau'r dyfodol Abertawe yn gydnerth ac yn gallu ffynnu. Mae hyn yn arbennig o berthnasol tra bod y cyfleoedd a'r risgiau sy'n gysylltiedig â Brexit yn cael eu deall. Nod buddsoddi mewn prosiectau fel ardal cyflogaeth ddigidol Ffordd y Brenin yw sicrhau canol y ddinas ar gyfer y dyfodol trwy weithredu ar dueddiadau a nodwyd yn y dyfodol mewn technoleg ac ymddygiadau.
- *Trechu Tlodi* - Mae ein llesiant yn y dyfodol yn dibynnu ar fynd i'r afael ag achosion tymor hir ac effaith tlodi. Cynlluniwyd ein strategaeth Blynnyddoedd Cynnar i drechu tlodi yn gynnar trwy ddarparu cefnogaeth i rieni a theuluoedd ac anelu at sicrhau bod plant sy'n byw mewn cymunedau difreintiedig yn cyrraedd eu cerrig milltir datblygiadol, cyn iddynt ddechrau yn yr ysgol. Mae ein gwaith mewn ysgolion yn cefnogi plant a phobl ifanc sy'n byw mewn ardaloedd difreintiedig trwy leihau anghydraddoldebau mewn cyrhaeddiad addysgol a mynediad at addysg bellach ac uwch, hyfforddiant a chyflogaeth. Rydym yn parhau i gefnogi unigolion i oresgyn eu rhwystrau i gyflogaeth trwy gymorth cyflogadwyedd cydgysylltiedig sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. Mae ein dull tymor hir o fynd i'r afael â thlodi yn seiliedig ar y rhagdybiaeth ei fod yn "gyfrifoldeb i bawb" ac mae gennym strategaeth a chynllun gweithredu trawsadrannol, gan weithio mewn partneriaeth â phartneriaid allanol, gan gynnwys y sector Gwirfoddol.
- *Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol* - Er mwyn sicrhau y gallwn ddarparu gwasanaethau effeithlon a chynaliadwy o ansawdd uchel yn y dyfodol, mae angen i ni barhau i weithredu ein rhaglen trawsnewid a'n strategaeth gyllidebol. Rydym eisoes wedi gwireddu mwy o'r £70 miliwn o arbedion ers dechrau ein rhaglen Abertawe Gynaliadwy: Yn Addas i'r Dyfodol. Eleni rydym wedi cyfuno ein dull o drawsnewid â chynllun adfer ar ôl cyfyngiadau symud COVID-19, er mwyn sicrhau bod gennym fframwaith cadarn ar waith i fynd i'r afael â'r heriau tymor byr, canolig a hir a sicrhau parhad gwasanaethau hanfodol, gan amddiffyn y mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau. Mae ein dull Cwmwl yn Gyntaf a Digidol yn Gyntaf nid yn unig wedi gwella cydnetheredd gwasanaethau ar draws y Cyngor, ond hefyd yn ei gwneud hi'n hawdd i staff a

Chynghorwyr newid i weithio gartref. Yn bwysicaf oll, roedd yn golygu y gallai preswylwyr Abertawe barhau i gael mynediad at wasanaethau ar-lein neu drwy ganolfannau galw rhithwir.

- *Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth* - Mae ein llesiant, ein ffyniant, ansawdd ein bywyd a'n goroesiad yn y dyfodol yn dibynnu ar amgylchedd naturiol cydnerth iach a hinsawdd sefydlog. Rydym wedi dechrau gweithio i ddeall ein hól troed carbon yn well, yn unol â'r canllawiau sy'n dod i'r amlwg ar gyfer adrodd ar allyriadau tŷ gwydr yn y sector cyhoeddus. Gwirfoddolodd Abertawe i gymryd rhan mewn peilot Llywodraeth Cymru yn archwilio'r maes hwn. Rydym yn dechrau ymchwil a datblygu i gwmpasu goblygiadau cyflwyno polisiau a strategaethau datgarboneiddio i lywio rhaglenni gwaith yn y dyfodol rhwng 2021 a 2030.

Atal problemau rhag digwydd neu waethygu

- *Diogelu Pobl rhag Niwed* - trwy reoli'r galw yn effeithiol a gweithredu strategaeth Atal Corfforaethol Abertawe a thrwy ein Rhaglen Abertawe Gynaliadwy.
- *Gwella Addysg a Sgiliau* –Mae'r Cyngor wedi parhau i ddatblygu a chryfhau ei strategaeth Blynyddoedd Cynnar trwy Teuluoedd yn Gyntaf, y Rhaglen Dechrau'n Deg, y Cyfnod Sylfaen, yr Ymgyrch Cychwyn Gorau, Jig-so ac ystod o weithgareddau eraill i gefnogi plant, rhieni a'u teuluoedd. Gan weithio gydag lechyd a phartneriaid eraill mae dull y Cyngor wedi ymgorffori ymyriadau ataliol wedi'u targedu ar gyfer plant sy'n byw mewn ardaloedd o amddifadedd cymharol uchel, plant ag anghenion ychwanegol sy'n dod i'r amlwg a darpariaeth gyffredinol i blant a'u rhieni ledled Abertawe.
- *Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith* - mae Abertawe wedi cymryd camau i atal gostyngiad yn yr arian cyhoeddus ar gyfer gwasanaethau diwylliannol a allai arwain at golli amwynderau allweddol yn y tymor hir. Bydd trosglwyddo rheolaeth Canolfannau Hamdden yn llwyddiannus i Freedom Leisure yn arwain at arbedion fydd yn diogelu dyfodol y cyfleusterau. Mae trosglwyddiadau asedau cymunedol safleoedd llai, er enghraifft 3 chwrt tennis ym Mae Langland hefyd wedi digwydd i sicrhau eu dyfodol.
- *Trechu Tlodi* - Bydd ein Strategaeth Digartrefedd yn helpu'r Cyngor i gymryd dull ataliol o atal digartrefedd a chefnogi pobl i gynnal eu tenantiaethau. Mae'r strategaeth yn nodi amcanion clir er mwyn sicrhau bod y gwasanaethau a'r gefnogaeth sydd ar waith i'r rhai sydd mewn perygl o fod yn ddigartref, neu'n profi digartrefedd, mor effeithiol a hygyrch â phosibl. Mae ein Huned Cymorth Tenantiaeth yn darparu cymorth cysylltiedig â thai i bobl agored i niwed sy'n byw yn Abertawe i gynnal eu tenantiaethau mewn cartrefi fforddiadwy o ansawdd da. Mae strategaeth Atal y Cyngor yn sail i strategaeth Trechu Tlodi'r Cyngor sy'n ceisio atal problemau rhag gwaethygu trwy ddarparu cefnogaeth ac ymyrraeth yn gynnar.
- *Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol* - Nod ein strategaeth Cynhwysiant Digidol yw atal problemau rhag digwydd neu waethygu drwy gefnogi preswylwyr Abertawe i gael mynediad at wasanaethau'r Cyngor ar-lein a chyfeirio preswylwyr at ffynonellau cymorth eraill yn gynnar. Yn ystod 2019/20, hyrwyddodd Gwasanaethau Digidol gyrsgiau cyfrifiadur a llechen am ddim i ddechreuwyr yn Abertawe. Roedd y cyrsiau'n rhoi cyflwyniad sylfaenol i ddefnyddio dyfais a chyrchu'r rhyngwyd. Roedd hefyd yn dysgu cyfranogwyr sut i gael gafael ar wasanaethau ar-lein a sut i gadw data personol ac ariannol yn ddiogel. Rhan bwysig o'r cwrs oedd dysgu cyfranogwyr sut i gael gafael ar fargeinion arbed arian sydd ar gael ar-lein yn unig, megis newid darparwr ynni, sy'n cefnogi cyllidebu cartrefi, rheoli arian ac atal dyled.

- *Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth* - Bydd ein Strategaeth Seilwaith Gwyrdd yn helpu'r Cyngor i gymryd dull ataliol o reoli digwyddiadau tywydd eithafol fel gwyntoedd cryfion a llifogydd Storm Dennis yr ymatebodd y Cyngor iddynt yn 2020. Dylai dull wedi'i gynllunio o wella gwelliannau amgylcheddol mewn cymdogaethau atal yr angen am weithredu mwy ymatebol trwy ddylunio cyfleoedd ar gyfer ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Gweithio mewn partneriaeth ag eraill

- *Diogelu Pobl rhag Niwed* - trwy ein trefniadau partneriaeth rhanbarthol newydd i sicrhau cydleoli ac iechyd a gofal cymdeithasol integredig, a'n bwrdd diogelu ar y cyd.
- *Gwella Addysg a Sgiliau* - mae'r Cyngor wedi parhau i weithio trwy bartneriaeth gwella ysgolion ERW yn ystod 2019/20. Mae cytundeb yn dod i'r amlwg ar yr angen i newid yr ôl troed rhanbarthol ar gyfer gwella ysgolion, a gyfarwyddwyd yn flaenorol gan Lywodraeth Cymru, i weithredu'n ddelfrydol ar ôl troed y Fargen Ddinesig; mae hyn er mwyn i wella ysgolion ac addysg alinio'n well â'n cyfleoedd economaidd ac uchelgeisiau ein dinasyddion ifanc.
- *Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith* - Mae darparu tai fforddiadwy yn enghraifft o gydweithio rhwng y sector cyhoeddus a'r sector preifat mewn ffordd gynaliadwy gan arwain at bartneriaeth hirdymor gydag amcanion datblygu cartrefi yn y ddinas er budd cenedlaethau'r dyfodol. Mae datblygu Canolfan Sector Cyhoeddus Gogledd Canol Abertawe yn cynnig cyfleoedd i gydleoli gwasanaethau'r cyngor ochr yn ochr â rhai cyrff eraill yn y sector cyhoeddus. Mae Canolfan Llywodraeth y DU gyfagos hefyd yn cael ei archwilio.
- *Trechu Tlodi* - Mae'r Cyngor wedi cryfhau ei waith partneriaeth gyda phartneriaid eraill i drechu tlodi trwy Fforwm Partneriaeth Tlodi Abertawe a'r grŵp llywio Cynhwysiant Ariannol sydd wedi'u halinio'n agos â Fforwm Tlodi mewnol y Cyngor. Rydym wedi gweithio gydag ystod o bartneriaid i gyfeirio a darparu cyngor ar ystod o wiriadau budd-daliadau, hawliau a chyngor ariannol i fwyafu incwm cartrefi. Yn ystod y pandemig COVID-19, bu'r Cyngor yn gweithio gydag ystod o bartneriaid i ddsbarthu parseli bwyd a darparu cefnogaeth i bobl agored i niwed gan gynnwys i deuluoedd â phlant sy'n derbyn prydau ysgol am ddim.
- *Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol* - Rydym wedi parhau i weithio gyda Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Lleol eraill, y Trydydd Sector, y GIG, yr Heddlu a phartneriaid eraill. Mae'r Cyngor wedi gweithio gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac Awdurdodau Lleol eraill i nodi nifer o wasanaethau a rennir ledled Cymru. Rydym yn y broses o ddatblygu Canolfan Sector Cyhoeddus fydd yn cynnwys adleoli ystod o swyddogaethau priodol Cyngor Abertawe o'r Ganolfan Ddinesig i ganol y ddinas ochr yn ochr â nifer o gyrff cyhoeddus o fewn un cyfleuster a rennir. Rydym hefyd yn parhau i chwarae rôl weithgar mewn cydweithrediadau rhanbarthol ar gyfer Addysg (ERW), Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Partneriaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol Gorllewin Morgannwg) a Datblygu Economaidd (Bargen Ddinesig Bae Abertawe) ac yn lleol drwy'r bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus.
- *Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth* - Mae'r Cyngor wedi meithrin perthnasoedd agos â sefydliadau cenedlaethol fel Cyfoeth Naturiol Cymru a'r RSPB a hefyd rhai lleol fel Fforwm Amgylcheddol Abertawe, Partneriaeth Bioamrywiaeth Abertawe a Chanolfan Amgylcheddol Abertawe. Mae'r Cyngor yn darparu cefnogaeth ac yn gweithio mewn partneriaeth â sawl sefydliad dielw allweddol. Mae datblygu offer a chanllawiau strategol i ddatblygwyr yn arwain at weithio'n agosach gyda'r sector preifat.

Integreiddio - Cysylltu pethau ac osgoi gwrthdaro

- *Diogelu Pobl rhag Niwed* - drwy rymuso ein gweithlu i fod y gorau y gallant fod, drwy osod yr amodau cywir i gyflawni rhagoriaeth yn eu hymarfer a chael effaith wirioneddol yn eu gwaith i gyflawni llesiant drwy bartneriaethau ac wrth weithio tuag at ganlyniadau personol yr holl bobl rydym yn gweithio gyda hwy.
- *Gwella Addysg a Sgiliau* - Mae gweithio integredig a chydweithio rhwng Gwasanaethau Blynyddoedd Cynnar, Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn parhau i gael ei ddatblygu. Er enghraifft, eleni darparwyd hyfforddiant Anghenion Dysgu Ychwanegol (ALN) gan staff Dechrau'n Deg a gweithwyr proffesiynol Addysg i'r sector gofal plant preifat er mwyn codi ymwybyddiaeth am Ddeddf ALNET (Cymru) 2018 ac i ddatblygu perthnasoedd mwy cadarn rhwng ymarferwyr gofal plant ac ysgolion mewn perthynas â phontio.
- *Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith* - Mae twristiaeth yn chwarae rhan hanfodol yn yr economi leol felly mae'n hollbwysig bod y Cyngor yn gweithio'n agos gyda phartneriaid cyhoeddus a phreifat ar reoli, datblygu a hyrwyddo Bae Abertawe. Cytunwyd ar Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth yn ffurfioli perthynas waith y sefydliad aelodaeth masnach twristiaeth, Twristiaeth Bae Abertawe, a Chyngor Abertawe. Mae hwn yn gam sylweddol ymlaen wrth alinio canlyniadau a bydd yn darparu sylfaen gadarn ar gyfer y gwaith agos sy'n angenrheidiol yn dilyn aflonyddwch coronafeirws.
- *Trechu Tlodi* –Mae'r Cyngor wedi parhau i gefnogi unigolion i oresgyn rhwystrau i gyflogaeth trwy ddarparu cefnogaeth wedi'i theilwra'n unigol a ddarperir trwy sawl ffrwd ariannu gan gynnwys Cymunedau ar gyfer Gwaith, Cymunedau ar gyfer Gwaith a Mwy, Gweithffyrdd + a Cham Nesa. Gweithio Abertawe yw dull cyflogadwyedd trosfwaol Cyngor Abertawe a'n partneriaid allweddol. Nod y dull gweithredu yw symleiddio mynediad at gefnogaeth i bobl leol o oedran gweithio sydd allan o waith neu'n 'dangyflogedig', gan roi un lle iddynt alw a chefnogaeth wedi'i theilwra i'w hanghenion unigol.
- *Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol* - Mae'r Cyngor wedi ceisio mwyafu gwerth Punt Abertawe drwy amrywiaeth o ddulliau caffael a datblygu'r Economi Sylfaenol. Mae cymalau Budd Cymunedol bellach wedi'u cynnwys mewn contractau y tu allan i adeiladu, ee yn ein tendr gofal cartref diweddar, gyda'r nod o ehangu'r ystod o gyfleoedd sydd ar gael. Mae'r Gwasanaethau Masnachol wedi gweithio'n agos gyda'n tîm Buddion Cymunedol i fapio'r blaengynllun gwaith er mwyn sicrhau bod contractau priodol yn cael eu nodi. Rydym hefyd wedi cymryd rhan ym mheilod Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r Economi Sylfaenol - Sylfeini ar gyfer Llwyddiant Lleol ac rydym yn ceisio datblygu contractau gyda chyflenwyr lleol i gyflenwi a gosod PVs Solar, cyflenwi a gosod pypiau gwres ffynhonnell awyr ac i wneud gwaith amgylcheddol allanol.
- *Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth* - Er mwyn alinio ymwybyddiaeth bioamrywiaeth a gwneud penderfyniadau ar draws y Cyngor mewn cylch rhinweddol, mae'r Tîm Cadwraeth Natur yn cysylltu â'r Uned Ysgolion a Llywodraethwyr i sicrhau bod pob corff llywodraethu yn penodi llywodraethwr cyswllt amgylcheddol. Disgwylir mai Aelodau wardiau lleol fydd y rhain yn bennaf o ystyried y synergeddau â gweithgareddau sy'n datblygu mapio ac adnabod cyfleoedd amgylcheddol ar lefel ward (mae'r asesiadau hyn yn cynnwys safleoedd ysgolion). Y gobaith yn y tymor canolig yw y gallant hefyd adrodd yn ôl ar weithgareddau amgylcheddol pob ysgol a gall hyn lywio'r adroddiad adran 6 bob tair blynedd i Lywodraeth Cymru.

Cynnwys pobl

- *Diogelu Pobl rhag Niwed* - trwy ddulliau seiliedig ar hawliau Abertawe, megis Arwyddion Diogelwch a Llesiant, a ddefnyddir gyda Phlant a Theuluoedd a Chyfathrebu Cydweithredol yn ein gwaith gydag oedolion agored i niwed; a thrwy ymgorffori cydgynhyrchu a ffocws ar hyrwyddo cymunedau cefnogol trwy ein dulliau sy'n seiliedig ar asedau Ein Cymdogaeth, megis Cydlynu Ardal Leol.
- *Gwella Addysg a Sgiliau* - Mae Cyngor Abertawe yn parhau i barchu hawl pob plentyn i gael gwrandawriad mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw trwy ystod o fecanweithiau ymgysylltu sy'n dod o fewn y Sgwrs Fawr. Yn ystod 2019-20, cynhaliwyd 9 Sgwrs Fawr yn cynnwys 1152 o blant a phobl ifanc ac aelodau o'r cyhoedd.
- *Trawsnewid ein Heconomi a'n Seilwaith* - Mae Strategaeth Coridor Afon Tawe wedi elwa drwyddi draw o gysylltiadau agos â grwpiau Cyfeillion a chydweithio cryf ar welliannau i safleoedd. Mae gweithgareddau yn y dyfodol yn yr arfaeth i ennyn diddordeb y cyhoedd yn uniongyrchol yn nhreftadaeth y safle.
- *Trechu Tlodi* - Y Cyngor yw'r Cyngor cyntaf yng Nghymru i gefnogi creu Comisiwn Gwirionedd Tlodi sy'n ceisio dod â'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau allweddol ynghyd â'r rhai sy'n byw mewn tlodi i weithio gyda'i gilydd tuag at oresgyn tlodi. Nod y Comisiwn yw rhoi pobl sydd â phrofiad byw o dlodi wrth galon gwneud penderfyniadau. Dewiswyd Cyngor Gwasanaeth Gwirfoddol Abertawe (SCVS) fel y sefydliad cynnal ar gyfer y Comisiwn Gwirionedd Tlodi ac mae grŵp cychwynol ar waith gyda phartneriaid, y Cyngor a chynrychiolwyr y gymuned.
- *Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol* - Rydym wedi diwygio ein dull o ymgynghori ac ymgysylltu. Rydym wedi datblygu Fframwaith Strategol Cyd-gynhyrchu Corfforaethol yn dilyn gweithdy gyda Phwyllgor Datblygu Polisi Trawsnewid a Chyngor y Dyfodol y Cyngor a chynlluniau peilot dysgu gyda'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae rhaglen hyfforddi wedi'i datblygu a'i chyflwyno i'r Cabinet a Swyddogion allweddol. Mae gwaith ar y gweill i ddatblygu rhaglen e-ddysgu a'i chyflwyno'n fwy helaeth. Mae gwaith ar y gweill hefyd i nodi rhestr o holl weithgareddau ymgysylltu'r Cyngor gyda'r cyhoedd dros y tair blynedd nesaf ac i adolygu canllawiau a chefnogaeth i sicrhau bod yr holl weithgarwch ymgynghori yn briodol i'r angen mewn perthynas â'r ysgol gyfranogi (addysg, hysbysu, ymgynghori, ymgysylltu, cyd-ddylunio hyd at gyd-gynhyrchu).
- *Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth* - Dros y deunaw mis diwethaf, mae cannoedd o aelodau'r cyhoedd wedi bwydo i mewn i'n hymgysylltiad mwyaf erioed â dinasyddion ynghylch yr amgylchedd naturiol. Y neges ysgubol o'n hymgysylltiad cyhoeddus oedd bod natur dinas yn bwysig i bobl; mae'n cynyddu eu mwynhad a'r amser maen nhw'n ei dreulio yng nghanol y ddinas. Mae ein gweithredoedd yn adlewyrchu'r canfyddiad hwnnw.

Rhan 3 - Sut mae'r Cyngor yn newid ein ffordd o weithio: Lle mae angen i'r newid ddigwydd

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod yn rhaid i ni weithio'n wahanol os ydym am gwrdd â heriau yn y dyfodol. Er mwyn i'r newid hwn ddigwydd mae'n rhaid i ni newid yn gyntaf y systemau Cyngor gyfan sy'n cefnogi darparu gwasanaethau penodol. Credwn y bydd canolbwyntio ar 'saith maes ar gyfer newid' yn ein sefydliad yn ein helpu orau i newid y ffordd yr ydym yn darparu gwasanaethau y tu allan i'r sefydliad. Mae'r gwaith a wnaed hyd yma wedi bod yn sylfaen gadarn sy'n galluogi ymateb

ystwyth i argyfwng Coronafeirws. Mae'r 'meysydd newid' hanfodol hyn eisoes wedi dechrau ac yn parhau i addasu'r ffyrdd y maent yn gweithio:

Cynllunio Corfforaethol

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi'r camau sy'n cael eu cymryd i gyflawni ein Hamcanion Llesiant a chyfrannu at y saith nod llesiant cenedlaethol yn unol â'r pum ffordd o weithio a amlinellir yn y Ddeddf. Yn dilyn mabwysiadu'r Cynllun Corfforaethol ym mis Mai 2017, adnewyddwyd y Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2018/22. Roedd hyn yn galluogi ystyried Cynllun Llesiant Lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe (BGC), adolygiad o gynnydd ac asesiad o'r dystiolaeth, gan edrych ar sut y gallem gau unrhyw fylchau a mwyaflu ein cyfraniad at y Nodau Llesiant Cenedlaethol. Y prif newid yn dilyn yr adolygiad oedd ychwanegu chweched amcan llesiant i'r Cynllun Corfforaethol - 'Cynnal a gwella Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth Abertawe'. Gwnaed gwaith mân adnewyddu ar y cynllun bob blwyddyn ers hynny i adlewyrchu amgylchiadau sy'n newid; er enghraifft, Datganiad y Cyngor o Argyfwng Hinsawdd.

Mae'r ffocws bellach wedi symud at sicrhau bod ein cynlluniau gwasanaeth sy'n sail i'n Cynllun Corfforaethol ac yn ei weithredu yn adlewyrchu'r egwyddor datblygu cynaliadwy orau. Yn hytrach na rhagnodi dull o'r brig i lawr o gynllunio gwasanaeth, gweithiodd y Penaethiaid Gwasanaeth i gyddylunio strwythur a fyddai'n ychwanegu gwerth ar lefel weithredol orau. Mae'r strwythur hwn wedi ymgorffori nid yn unig y pum ffordd o weithio ond ein hamcanion Cydraddoldeb ac amrywiaeth yn ddwfn yn y broses gynllunio.

Cynllunio Ariannol

Bob blwyddyn mae'r Cyngor yn dyrannu adnoddau ariannol i sicrhau ein bod yn gallu cymryd y camau angenrheidiol i gyflawni ein Hamcanion Llesiant. Mae'r gyllideb flynyddol wedi'i gosod yng nghyd-destun y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac mae'n gysylltiedig â'r broses cynllunio corfforaethol. Mae'r strategaeth drosfwaol hon yn ddogfen fyw, sy'n cael ei diweddarw wrth i wybodaeth fod ar gael a risg yn cael ei deall. Mae ein rhaglen drawsnewid Abertawe Gynaliadwy - Yn Addas i'r Dyfodol yn sail i'r broses o wneud penderfyniadau gydag egwyddorion cyllidebol clir gan gynnwys canlyniadau cynaliadwy, atal, ymgysylltu a modelau darparu newydd (gan weithio'n aml gyda phartneriaid).

Yn y broses gosod cyllideb ar gyfer 2018/19 cyflwynwyd y pum ffordd o weithio trwy gyfres o gwestiynau a ddyluniwyd i herio'n meddwl, ac mae hyn bellach yn rhan integredig o'r broses gyllidebol. Mae ymgynghori ar y gyllideb yn cynnwys preswylwyr, grwpiau cymunedol, partneriaid, gweithwyr, y Fforwm Cyllideb Ysgol, Penaethiaid Cyfnod ar y Cyd, Undebau Llafur ac eraill. Ym mis Ionawr 2019, daeth Cronfa Bensiwn Dinas a Sir Abertawe yn un o'r Cronfeydd Pensiwn cyntaf yn y DU i fabwysiadu polisi Amgylcheddol, Cymdeithasol a Llywodraethu sy'n ymrwymo'r gronfa pensiwn i leihau ei amlygiad sydd eisoes yn isel i fuddsoddiadau tanwydd ffosil sy'n seiliedig ar garbon 50% dros y 4 blynedd nesaf. Mae hyn yn arwyddocaol gan fod asedau pensiwn yn fwy na £2bn. Nododd adolygiad cychwynnol fod buddsoddiadau Abertawe mewn diwydiannau carbon eisoes 9% yn is na'r cyfartaledd. Ers hynny mae dros £0.5bn o asedau wedi cael eu symud i gronfeydd olrhain mynegai carbon isel sydd wedi lleihau ymhellach yr hyn a oedd eisoes yn lefel isel o fuddsoddiadau mewn diwydiannau cysylltiedig â charbon. Ochr yn ochr â'i raglen lleihau carbon yn ei phortffolio ecwiti rhestredig, mae'r gronfa hefyd yn mynd ati i geisio buddsoddi mewn prosiectau seilwaith ynni-effeithlon (ynni adnewyddadwy, solar, tanwydd amgen) a thechnoleg lân mewn rhannau eraill o'i phortffolio, gan geisio sicrhau'r enillion gorau posibl bob amser tra'n cael effaith amgylcheddol gadarnhaol. Yn y dyfodol, bydd cronni parhaus yn digwydd gyda Phartneriaeth Pensiwn Cymru.

Mae ein polisi Amgylcheddol Cymdeithasol a Llywodraethu yn cydnabod yn benodol y ddyletswydd ar amddiffyn cenedlaethau'r dyfodol o amgylch dod i gysylltiad â charbon, argyfwng newid yn yr hinsawdd, a nod y llywodraeth o sero carbon net erbyn 2050. Yn 2020, cydnabuwyd mai'r Gronfa oedd â'r dull gorau o fuddsoddi'n gynaliadwy gan gynllun gorau Gwobrau Cronfa Bensiwn yr Awdurdod Lleol yn y DU gan Wobrau Buddsoddi Cronfa Bensiwn yr Awdurdod Lleol

Cymerwyd camau pellach tuag at leoleiddio a gwella natur gyfranogol dyrannu gwariant cymdogaeth. Mae Cronfa Gymunedol 1.5m wedi'i chyflwyno. Bydd Cynghorwyr yn cyrchu hyn ar ran eu cymunedau. Mae hyn yn adeiladu ar gyllidebau cymunedol presennol sydd gan bob cynghorydd. Bwriad yr arian yw mynd i'r afael â blaenoriaethau lleol a amlygwyd gan gymunedau fel ardaloedd chwarae, gosod croesfannau sebra, arosfannau bysiau ac ati lle gall buddsoddiad bach arwain at wahaniaeth lleol sylweddol.

Cynllunio Gweithlu (Pobl)

Mae newid diwylliannol yn hanfodol i gwrdd â heriau'r dyfodol. Er mwyn arfogi staff â'r sgiliau cywir a chefnogi Datblygu Sefydliadol, mae dyheadau strategol wedi'u nodi ar gyfer 2018-22 sy'n mynd i'r afael ag arweinyddiaeth a datblygu staff fel bod y gweithlu'n addas ar gyfer 'Cyngor y dyfodol'. Mae cyflwyno gweithio ystwyth a symudol wedi bod yn ffocws allweddol dros y blynyddoedd diwethaf, ac mae'r buddsoddiad hwn wedi bod yn amhrisiadwy wrth alluogi'r Cyngor i gynnal gwasanaethau trwy gydol y cyfyngiadau symud. Mae'r newid i alluogi staff i weithio'n fwy hyblyg wedi helpu i ryddhau lle sylweddol sydd wedi hwyluso gweithio mewn partneriaeth a chynhyrchu incwm.

Yn ogystal, gall staff weithio'n fwy effeithiol gan leihau'r angen am deithio busnes i gyfarfodydd a lleihau cymudo i'r gwaith. Mae'r tueddiadau hyn yn arwain at effeithiau cadarnhaol ar allyriadau carbon, cydbwysedd bywyd a gwaith a chyllid, ac roedd yr effeithiau hyn yn amlwg nid yn unig fel Cyngor ond roedd sefydliadau ehangach yn dibynnu ar weithio ystwyth oherwydd Coronafeirws. Cam nesaf rhesymegol y rhaglen ystwyth yw symud tuag at ddull gweithio ar sail canlyniadau yn hytrach na system amser-seiliedig; mae ffyrdd newydd o weithio yn cael eu treialu a'u hasesu. Ychwanegwyd at y Gymuned Arloesi staff gyda datblygu Canolfan Arweinyddiaeth ffyniannus sy'n cynnig cyfleoedd i staff ddatblygu. Yn ogystal, mae Canolfan Awgrymiadau Staff ar-lein newydd wedi'i sefydlu, cychwynwyd Rhaglen Fentora a lansiwyd Cynllun Buddion Gweithwyr.

Caffael

Mae egwyddorion caffael cynaliadwy fel y'u nodwyd yn Natganiad Polisi Caffael Cymru yn sail i arfer caffael y Cyngor. Mae swyddogion caffael yn gweithio'n anffurfiol gyda gwasanaethau ar gamau cynharaf y broses gaffael fel y gall rheolwyr ddatblygu manylebau sy'n ystyried gwerth am arian ar sail oes gyfan (mae costau sy'n ymwneud â chynnal a chadw, gwaredu a nwyddau traul yn cael eu hystyried). Mae hyn yn cynnwys gwaith a wnaed ar Ddogfen Canllawiau Caffael ar y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a Chaffael, sy'n darparu cyngor ymarferol i staff i sicrhau eu bod yn ystyried yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy ar y cyfle cyntaf. Mae Holiaduron Addasrwydd Cyflenwyr hefyd yn cynnwys adran ar gynaliadwyedd sy'n canolbwyntio ar faterion amgylcheddol, ond hefyd yn mynd i'r afael â chydarddoldebau a diogelu yn ogystal â meini prawf technegol ac economaidd mwy traddodiadol. Mae Tu Hwnt i Frics a Morter yn fenter arobryn, sy'n sicrhau buddion cymdeithasol o weithgarwch adeiladu ac adfywio ar draws sectorau yn Ninas a Sir Abertawe er budd parhaol y gymuned. Mae ein Polisi Budd Cymunedol wedi ehangu'r dull hwn i gwmpasu holl brosiectau caffael y Cyngor. Mae hyn yn gwneud y mwyaf o gyfleoedd i sicrhau gwerth ychwanegol ac i wneud y mwyaf o gyfraniad at y Nodau Llesiant o ganlyniad i wariant y sector cyhoeddus yn Abertawe.

Cymerwyd camau hefyd tuag at hyrwyddo dull economi gylchol wrth adnewyddu amgylchedd gwaith ystwyth newydd. Cyflawnir hyn trwy ailgyflenwi ac aildefnyddio deunyddiau ac offer presennol yn hytrach na phrynu o'r newydd o gatalog. Mae'r dull hwn yn parhau i gael ei gyflwyno ar draws ein hystâd, ac mae'n defnyddio ffyrdd newydd o weithio gyda mentrau cymdeithasol, gan adeiladu ar brofiad cyrff cyhoeddus eraill.

O ran datblygu cyflenwyr lleol mae'r Cyngor eleni wedi addasu ei Gyfansoddiad i roi mwy o bwyslais ar ddefnyddio cyflenwyr lleol i ddiwallu ein hangen am nwyddau, gwasanaethau a gwaith trwy sicrhau bod cwmnïau lleol yn cael eu gwahodd i gynnig am brosiectau penodol, ac rydym hefyd wedi ceisio mwyafu gwerth Punt Abertawe trwy ddatblygiad yr economi sylfaenol. Rydym hefyd wedi cymryd rhan ym mheilot Llywodraeth Cymru i ddatblygu'r Economi Sylfaenol, gan weithio ar faterion yn ymwneud â chaffael lleol a chanolbwyntio ar y sector adeiladu. Bydd dull peilot newydd o ddylunio a manylu contractau ar gyfer y Cyngor yn caniatáu i fusnesau bach gynnig am gontractau cyhoeddus a chynyddu faint o arian sy'n cael ei wario'n lleol gan y Cyngor. Bydd y peilot yn canolbwyntio ar newid y dull caffael ar gyfer 3 contract yn seiliedig ar adeiladu, a bydd y dysgu o'r broses honno'n cael ei ddefnyddio i newid y strategaeth gaffael gyffredinol yn y Cyngor. Mae 'Sylfeini ar gyfer Llywyddiant Lleol' yn ceisio datblygu contractau gyda chyflenwyr lleol i gyflenwi a gosod PVs Solar, cyflenwi a gosod pypmiau gwres ffynhonnell awyr ac i wneud gwaith amgylcheddol allanol. Eleni rydym hefyd wedi sefydlu Partneriaeth Bwyd Abertawe ac wedi cynnal digwyddiad cychwynnol i godi ei broffil gan gysylltu â Datblygu Gwledig a Physgodfeydd.

Rheoli Risg

Adolygwyd y ffordd y mae'r Cyngor yn diffinio ac yn rheoli risg yn 2017 yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r gwaith wedi parhau yn ystod 2019/20 i wella cydymffurfiaeth â'r Polisi, sydd wedi cael ei adolygu'n rheolaidd gan y Pwyllgor Archwilio. Mae hyn wedi cynnwys datblygu a chyflwyno cais cofrestr risg newydd, aseinio cyfrifoldeb swyddog clir, adolygiad misol o risg gan y Tîm Rheoli Corfforaethol ac adrodd bob chwarter i'r Pwyllgor Archwilio. Mae cyhoeddi risg ar lefel gorfforaethol a chyfarwyddiaeth yn sicrhau mwy o dryloywder a chraffu. Parhaodd gwaith pellach ar wella cydymffurfiaeth ac ansawdd gwybodaeth risg yn 2020/21.

Mae sefydlu grŵp llywio mewnol wedi helpu i reoli'r risgiau i'r Cyngor sy'n gysylltiedig â phenderfyniad y DU i adael yr Undeb Ewropeaidd (Brexit). Mae gallu'r Cyngor i reoli'r risgiau sy'n gysylltiedig â Brexit, fel gyda chyrff cyhoeddus eraill, wedi'i gyfyngu gan yr ansicrwydd ynghylch canlyniad tebygol trafodaethau'r DU â'r UE. Mae'r Cyngor wedi ceisio paratoi cyn belled ag y bo modd ar gyfer pob cam o dynnu'n ôl ac wedi dilyn arweiniad y CLILC a Llywodraethau Cymru/DU ac wedi cysylltu ag eraill er mwyn gwneud hyn mewn modd mor gynhwysfawr â phosibl. Ystyriodd y Cyngor yn benodol risgiau a thueddiadau strategol tymor hwy, yn unol â'r Polisi a Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol, wrth gynnal yr adolygiad blynyddol o Risgiau Corfforaethol ar gyfer 2019/20.

Rheoli perfformiad

Mae gwasanaethau'r cyngor yn adrodd ar berfformiad sy'n cwrdd â'n Hamcanion Llesiant bob chwarter sy'n cynnwys trosolwg ansoddol i roi'r data yn ei gyd-destun priodol. Ataliwyd adrodd ar ddata ym mis Mawrth 2020 yn unol ag arfer a chanllawiau cenedlaethol oherwydd effaith coronaferws. Er bod modd casglu ac adrodd ar rywfaint o ddata yn ôl-weithredol, yn anochel mae rhai bylchau data yn bodoli. Mae hyn yn rhan o ffenomen genedlaethol a bydd yn effeithio ar ddadansoddiad o dueddiadau dros amser yn ogystal â chofnodion perfformiad cyflawn ar gyfer 2019/20.

Ers mabwysiadu amcan llesiant newydd yn 2018/19, rydym wedi gweithio i nodi dangosyddion perfformiad priodol a chadarn addas i fesur cyfraniad y Cyngor yn llawn ac yn feintiol i wella llesiant amgylcheddol trwy'r Amcan Llesiant Corfforaethol newydd ar Adnoddau Naturiol a Bioamrywiaeth. Yn y blynyddoedd i ddod, bydd y mecanwaith adrodd hwn hefyd yn cynnwys cynnydd yn ymwneud â datganiad y Cyngor o Argyfwng Hinsawdd.

Asedau

Mae'r Cyngor bob amser yn edrych ar ffyrdd newydd o wella'r ffordd rydyn ni'n rheoli ein hadeiladau, tir ac amwynderau yn fwy effeithiol. Mae gweithio ar y cyd yn nodwedd gynyddol o'r ffordd yr ydym yn rheoli ein hystâd. Mae'r Bwrdd Eiddo Lleol yn galluogi cyrff cyhoeddus i weithio gyda'i gilydd i ddod o hyd i atebion sy'n diogelu asedau er budd ein cymunedau yn y tymor hir. Yn ogystal â gweithio gyda phartneriaid, rydym wedi parhau i gynnwys dinasyddion trwy eu galluogi i gymryd cyfrifoldeb am asedau dros y tymor hir gyda mesurau diogelwch ar waith ar gyfer eu cadw ar lefel gymunedol. Mae mecanweithiau trosglwyddo asedau wedi galluogi bwrw ymlaen â throsglwyddiadau, er enghraifft trosglwyddo rhediad gweithredol Parc Coed Gwilym i Gyngor Cymuned Clydach gan ddiogelu ei weithrediad am 125 mlynedd.

Mae defnyddio'r dull hwn o feddwl masnachol a'r Bwrdd Eiddo Lleol wedi arwain at lwyddiannau mawr o ran caffaeliadau buddsoddi sy'n cynhyrchu mwy na £600,000 y flwyddyn. Mae gweithgarwch parhaus yn digwydd ar warediadau ochr yn ochr ag ymchwilio i ymarferoldeb dull rhagweithiol o ddatblygu.

Mae cyd-gynhyrchu yn ganolog i ddatblygiad 'Gwasanaethau yn y Gymuned', cyfres o brosiectau pilot sy'n anelu at adleoli sefydliadau partner ochr yn ochr â gwasanaethau'r Cyngor mewn cymunedau. Mae newid ein ffordd o weithio yn helpu'r Cyngor i gael gwell gwerth o'n hasedau. Mae gweithio ystwyth, lle mae staff yn mabwysiadu technoleg sy'n eu galluogi i weithio unrhyw le, yn lleihau nifer y swyddfeydd nad ydynt yn cael eu defnyddio llawer gan fod staff yn gallu rhannu gofod desg, yn hyrwyddo cydweithredu a thrawsnewid sut rydym yn ystyried offer a dodrefn 'gwastraff' drwy edrych ar sut y gallwn ailddefnyddio, ailbennu neu adnewyddu eitemau rydym eisoes yn berchen arnynt yn hytrach na phrynu eitemau newydd.

Rhan 4 - Llywodraethu ac Atebolrwydd

Mae datblygu cynaliadwy wedi bod yn egwyddor drefniadol ganolog Cyngor Abertawe er 2012, wedi'i ymgorffori yn llywodraethiant Abertawe trwy Bolisi Datblygu Cynaliadwy; mae'r polisi'n cael ei adolygu yn ystod 2020/21 yn unol â Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn cael ei hymgorffori fwyfwy ym mhob agwedd ar lywodraethu. Cafodd Datganiad Llesiant cyntaf y Cyngor ei integreiddio o fewn Cynllun Corfforaethol 2017/22 a'i fabwysiadu yn 2018. Mae egwyddorion datblygu cynaliadwy wrth wraidd rhaglen drawsnewid y Cyngor, sef Abertawe Gynaliadwy – Yn Addas i'r Dyfodol. Mae'r Cyngor yn defnyddio dull seiliedig ar gwestiynau i gynnwys y pum ffordd o weithio yn y broses gosod cyllideb sy'n gysylltiedig â'r MTFP a'r Cynllun Corfforaethol. Mae Cynlluniau Gwasanaeth wedi cael eu hadolygu a'u cydgynhyrchu gyda Phenaethiaid Gwasanaeth i ymgorffori'r Ddeddf trwy alluogi gwasanaethau i ddangos yn well eu cyfraniad at Amcanion Llesiant a Chydraddoldeb y Cyngor a sut y gallant fwyafu'r cyfraniad hwnnw trwy'r pum ffordd o weithio.

Mae gwaith ar y gweill i gynnwys dinasyddion yn fwy mewn democratiaeth leol a gwneud penderfyniadau'r Cyngor ac mae Fframwaith Strategol Cyd-gynhyrchu Corfforaethol wedi'i ddatblygu i gynnwys dinasyddion yn fwy wrth ddylunio a darparu gwasanaethau. Mae rhaglen hyfforddi wedi'i datblygu ac mae gwaith ar y gweill i ddatblygu rhaglen e-ddysgu ynghyd â rhaglen gyflwyno fwy helaeth.

Mae Dinas a Sir Abertawe wedi cymeradwyo a mabwysiadu Cod Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith newydd CIPFA / SOLACE 'Cyflwyno Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol 2016'. Adolygodd y Cyngor ei Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol, sy'n dangos sut mae'r Cyngor yn llywodraethu ac yn gwneud penderfyniadau yn unol â'r Cod ac egwyddorion llywodraethu da. Mae Pwyllgor Archwilio'r Cyngor yn rhoi sicrwydd ar effeithiolrwydd rheolaeth fewnol, rheoli risg a llywodraethu yn y Cyngor.

Mae Polisi a Fframwaith Rheoli Risg Corfforaethol y Cyngor yn ceisio ymgorffori'r pum ffordd o weithio i nodi, asesu, ymateb a rheoli risg. Mae Risgiau Corfforaethol y Cyngor a restrir isod, a adolygwyd yn ystod 2019/20, wedi'u halinio â'n Hamcanion Llesiant. Dyma'r risgiau hynny, pe byddent yn dod i rym, a fyddai'n cael effaith ar y Cyngor cyfan ac a fyddai'n cael effaith niweidiol ar allu'r Cyngor i gyflawni ei flaenoriaethau a'i amcanion. Yn fwy diweddar, adolygwyd risgiau yn ystod 2020/21 ar gyfer effaith COVID-19:

- Diogelu
- COVID-19
- Bargen Fasnach Ôl-Brexit gyda'r UE.
- Rheolaeth Ariannol - agweddau MTFP ar Abertawe Gynaliadwy
- Cyflwyno rhaglen drawsnewid Abertawe Gynaliadwy.
- Economi a seilwaith lleol.
- Cyrhaeddiad a chyflawniad disgyblion.
- Trechu Tlodi
- Strategaeth y gweithlu.
- Diogelwch digidol, data a seiber.
- Cynllunio brys, cydnerthedd a pharhad busnes.
- Iechyd A Diogelwch
- Gofynion deddfwriaethol a statudol newydd.
- Osgoi Trethi.
- Gweithio rhanbarthol.

Mae'r gwaith wedi parhau yn ystod 2019/20 a 2020/21 i wella cydymffurfiaid â'r Polisi, sy'n cael ei adolygu'n rheolaidd bob mis gan y Pwyllgor Archwilio. Mae'r gwaith hwn wedi cynnwys datblygu a chyflwyno rhaglen cofrestr risg newydd, aseinio cyfrifoldeb swyddogion clir a gwaith i wella cydymffurfiaeth ac ansawdd gwybodaeth risg.

Atebolrwydd

Mae'r Cyngor yn adrodd ar berfformiad gan ddefnyddio dangosyddion lleol a chenedlaethol i helpu i fesur cynnydd wrth gyflawni ei Amcanion Llesiant. Cyflwynir adroddiad monitro perfformiad i'r Cabinet bob chwarter ac ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Mae'r adroddiadau hyn yn destun adolygiad gan banel craffu'r Cyngor bob chwarter a phob blwyddyn.

Mae cyrff arolygu ac archwilio, megis Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn ac Arolygiaeth Gofal Cymru, yn profi perfformiad gwasanaethau penodol ac i ba raddau y mae'r Cyngor yn cyfrannu at y nodau cenedlaethol ac yn cynyddu ei gyfraniad i'r eithaf trwy'r pum ffordd o weithio. Mae'r cyrff rheoleiddio hyn yn cyhoeddi eu canfyddiadau; yn eu Hadroddiad Gwelliant Blynyddol ar Gyngor Abertawe ar gyfer 2019/20, canfu Swyddfa Archwilio Cymru (WAO; a elwir bellach yn Archwilio Cymru) fod y Cyngor yn cwrdd â'i ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus a'i fod wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y ddau faes yr oedd wedi'u hadolygu. O ran gwerth am arian, canfu Swyddfa Archwilio Cymru fod y Cyngor wedi rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian o'r adnoddau y mae'n eu defnyddio ond bod heriau sylweddol yn parhau, yn enwedig o ran trawsnewid yn amserol yng nghyd-destun sefyllfa ariannol heriol.

Mae'r Cyngor yn ymgynghori ac yn ymgysylltu â phobl Abertawe ac eraill ar eu barn ar y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae cwynion a chanmoliaeth gan y cyhoedd a defnyddwyr gwasanaeth hefyd yn ffynhonnell wybodaeth a ddefnyddir i wella gwasanaethau. Mae'r Cyngor yn ymgysylltu â'r cyhoedd trwy ystod o fforymau a dulliau ac yn ddiweddar mae wedi adolygu ei ddull gweithredu fel ei fod yn briodol i'r amgylchiadau, yn amrywio o hysbysu'r holl ffordd drwedd i gydgyhyrchu gyda datblygu Fframwaith Strategol Cyd-gynhyrchu Corfforaethol.

Mae llawer o gyfarfodydd y Pwyllgor yn agored i'r cyhoedd a chroesewir cwestiynau. Mae hyn yn cynnwys cyfarfodydd y Cyngor, Craffu, y Pwyllgor Archwilio a Phartneriaeth Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe. Mae aelodau craffu yn benodol yn defnyddio'r pum ffordd o weithio i ddwyn Aelodau'r Cabinet a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i gyfrif. Mae cwestiynau'n cael eu fframio fwyfwy o amgylch y pum ffordd o weithio. Mae Craffu yn ei gwneud yn ofynnol yn systematig i Aelodau Cabinet adrodd ar effaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar eu portffolio a'r ffordd y maent yn gweithio a gwneud penderfyniadau. Gofynnir iddynt egluro'r cysylltiadau rhwng y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'u gwaith a sut mae hyn yn gwneud gwahaniaeth.

Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus hefyd yn destun craffu rheolaidd ar sut mae'n gwneud gwahaniaeth. Gwahoddir aelodau statudol i roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r blaenoriaethau y maent yn arwain arnynt. Mae craffu yn cynnwys nid yn unig Aelodau etholedig ond cynrychiolwyr sefydliadau partner BGC. Mae'r panel yn cynnwys Cadeiryddion Pwyllgorau Craffu eraill sy'n sicrhau dull integredig a chadarn o ymchwilio. Mae craffu wedi cyfrannu at y Cyngor yn cyflawni ei flaenoriaethau allweddol mewn sawl ffordd, a nodir yn yr Adroddiad Craffu Blynyddol.

Gweithio rhanbarthol

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan mewn tair partneriaeth ranbarthol allweddol: Bargaen Ddinesig Bae Abertawe, Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol Gorllewin Morgannwg a gwella ysgolion ERW.

Er y gwnaed cynnydd da yn 2019/20 (er ar gyfraddau gwahanol), mae gweithio rhanbarthol a phartneriaeth yn parhau i fod yn heriol mewn tirwedd orlawn a chymhleth. Yn benodol, er bod y Cyngor wedi parhau i weithio drwy ERW yn ystod 2019/20, mae cytundeb yn dod i'r amlwg ar yr angen i newid yr ôl troed rhanbarthol ar gyfer gwella ysgolion, a gyfarwyddwyd yn flaenorol gan Lywodraeth Cymru, i weithredu'n ddelfrydol ar ôl troed y Fargaen Ddinesig; mae hyn er mwyn i wella ysgolion ac addysg alinio'n well â'n cyfleoedd economaidd ac uchelgeisiau ein dinasyddion ifanc.

Perfformiad yn erbyn Dangosyddion Cenedlaethol 2019/20

Bob blwyddyn, mae Llywodraeth Cymru a Data Cymru (yr Uned Ddata Llywodraeth Leol gynt) yn cyhoeddi adnoddau ar wybodaeth perfformiad awdurdodau lleol. Mae hyn yn ei gwneud hi'n bosibl cymharu perfformiad 22 awdurdod lleol Cymru ar draws y gwasanaethau hynny. Fodd bynnag, ataliwyd casglu ac adrodd dangosyddion ar gyfer 2019/20 oherwydd y pandemig COVID-19.

Mae'r rhestr o Fesurau Cenedlaethol Cymaradwy ar gyfer blynyddoedd blaenorol ac sydd ar gael ar hyn o bryd i'w gweld yn <http://www.mylocalcouncil.info/default.aspx?lang=cy-GB> sy'n cynnwys gwybodaeth hanesyddol am berfformiad cenedlaethol.

Ble i ddod o hyd i wybodaeth ychwanegol

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu sylwadau ar gynnwys y cynllun hwn, gallwch gysylltu trwy: e-bost i improvement@swansea.gov.uk Ffôn 01792 637570.

Cynllun Corfforaethol 2020/22 Cyflwyno Abertawe Llwyddiannus a Chynaliadwy:

<https://www.abertawe.gov.uk/CynllunGwellaCorfforaethol>

Cynllun Llesiant BGC

<https://www.abertawe.gov.uk/cynllunlleslleol>. Mae rhagor o wybodaeth ar y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i'w gweld yma: <https://www.abertawe.gov.uk/bgc>

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

<https://www.abertawe.gov.uk/deddflesiantcenedlaethaurdyfodol>

Adroddiadau Bwrdd Craffu

<https://www.abertawe.gov.uk/craffu>

Pwyllgor Archwilio

<https://democracy.swansea.gov.uk/ieListMeetings.aspx?CId=123&Year=0&LLL=1>

Cydraddoldeb ac amrywiaeth

<https://www.abertawe.gov.uk/cynlluncydraddoldebstrategol>

Adroddiadau arolygu Swyddfa Archwilio Cymru

<https://archwilio.cymru/cy>

Adroddiadau Arolygu Estyn

https://www.estyn.llyw.cymru/?_ga=2.111361860.1339341670.1602841686-2092400.1593440043

Adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru.

https://arolygiaethgofal.cymru/?lang=en&_ga=2.138596083.1345332595.1602858172-596970578.1602858172

Fy Nghyngor Lleol

<http://www.myllocalcouncil.info/default.aspx?lang=cy-GB>